"സാക്ഷാൽ സി. വി."

(ഒരു ജീവിതചരിത്രം)

എൻ. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ.

"സാക്ഷാൽ സി. വി."

(ഒരു ജീവിതചരിത്രം)

എൻ. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ.

ഒന്നാം പതിപ്പ് കാപ്പി 1000.   ഒക്ടോബർ 195E

പ്രകാശകന്മാർ,

കമലാലയാ പ്രിൻറിംഗ് വർക്ക്സ്

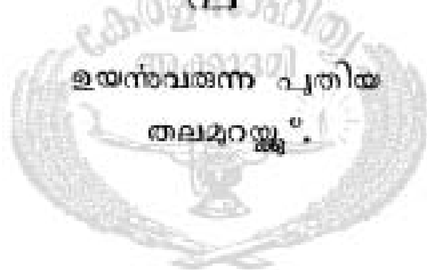
&

ബുക്കഡിപ്പോ

തിരുവനന്തപുരം.

വില ക. ൩ ണ. 60

സമർപ്പണം.

ഉയർന്നുവരുന്ന പുതിയ

തലമുറയ്ക്ക്.

മുഖവുര

മലയാളികൾ അധിവസിക്കുന്ന ലോകമെങ്ങും "സി. വി." എന്ന അക്ഷരദ്വയത്താൽ അറിയപ്പെടുന്ന മഹാനായ സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ ഒരു ചരിത്രം എഴുതണമെന്ന് ശ്രീ. എം. ആർ. വേലുപ്പിള്ള ശാസ്ത്രികളായിരുന്നു ആദ്യമായി എന്നോട് പറഞ്ഞത്. ആ സന്ദർഭത്തിൽ (1116 മീനം) ഞാൻ മഹിളാമന്ദിരസ്ഥാപക ശ്രീമതി കെ. ചിന്നമ്മയുടെ ചരിത്രം എഴുതിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആ ജീവിതകഥ 1122 മകരത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. ഉടനെതന്നെ ഇപ്പോൾ മഹാജനസമക്ഷം അവതരിപ്പിക്കുന്ന "സമക്ഷാൽ സി. വി." എന്ന ഈ ഗ്രന്ഥം എഴുതുന്നതിനു വേണ്ടിയുള്ള അന്വേഷണങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

സി. വി. യുടെ ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരപുത്രനും, ശ്രീമതി കെ. ചിന്നമ്മയുടെ ഭർത്താവുമായ ശ്രീ. എൻ. കുമാരപിള്ള എനിക്കുവേണ്ടി ശ്രീ. ആർ. സി. ശേഖരപിള്ള (സി.വി. യുടെ പുത്രൻ) യെക്കണ്ട് എന്റെ ഉദ്യമത്തെപ്പറ്റി പറയുകയും ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ തുടർന്നു സംസാരിക്കുന്നതിനു സംഗതിയാക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉത്സാഹത്താൽ, ശ്രീ. ആർ. സി. ശേഖരപിള്ളയിൽ നിന്നും, ശ്രീ. കെ. പത്മനാഭൻതമ്പി സ്വന്ത കൈപ്പടയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള സി. വി. യുടെ ഒരു ലഘുചരിത്രം, കന്നൂർ രാമൻതമ്പിയുടെ കൈപ്പടയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള മറ്റൊരു ചരിത്രം, പ്രാധാന്യമുള്ള ഒരു "ഡയറി" മറ്റു ചില വിവരങ്ങളടങ്ങിയ കുറെ കടലാസ്സുകൾ ഇവ ലഭിക്കുവാൻ ഇടയായി.

ഒരാൾ മഹാനായിരുന്നുവെന്നു പറയുന്നതിനെക്കാളും ആ ജീവിതസംഭവങ്ങളിൽ ചിലതു പറയുകയാണല്ലോ ഉത്തമമായ മാർഗ്ഗം. ഒരു ജീവിതത്തിലെ സംഭവങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണു് എന്നു് ശരിയായി അറിയണമെങ്കിൽ, ജീവിതചരിത്രകാരൻ കഠിനമായി അദ്ധ്വാനിക്കുകയും, ക്ലേശിക്കുകയും ചെയ്യാതെ സാദ്ധ്യമല്ല. എന്നാലും ഒരു നിശ്ചിത സമയത്തിനുള്ളിൽ എത്രത്തോളമൊക്കെ എളുപ്പം അറിഞ്ഞു്, ശരിയും തെററും കണ്ടുപിടിച്ചു്, സ്വീകരിക്കേണ്ടതു് സ്വീകരിക്കുകയും തള്ളേണ്ടതു് തള്ളുകയും ചെയ്യുക എന്ന കൃത്യംപോലും നിർവ്വഹിക്കുവാൻ പ്രയാസമാണു്. ഓരോഘട്ടത്തിലും ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതത്തെ അടുത്തു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുള്ളവരും, പഠിച്ചിട്ടുള്ളവരും അതേപ്പററി പറയുവാൻ അർഹതയുള്ളവരുമായി സംസാരിച്ചെങ്കിലേ—ഒന്നല്ല—പത്തല്ല—പലതവണ ചർച്ചചെയ്തെങ്കിലേ—ജീവിതസ്വഭാവം നിഴലിക്കുന്ന സംഭവങ്ങളോ സന്ദർഭങ്ങളോ വല്ലതും പുറത്തുവരികയുള്ളു. ചരിത്രാന്വേഷകൻ ചരിത്രപുരുഷനെ സംബന്ധിച്ച മററുമാർഗ്ഗങ്ങളിലും കൂടി ഗവേഷണം ചെയ്തിട്ടില്ലെങ്കിൽ, സംസാരിക്കുന്നവരിൽ നിന്നും വലുതായൊന്നും കിട്ടി എന്നും വരികയില്ല. തെററിദ്ധരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഒരു ജീവിതത്തെപ്പററിയാണു് അന്വേഷണമെങ്കിൽ പരമാർത്ഥഗ്രഹണത്തിനു സാമാന്യത്തിലധികം, ക്ലേശിക്കുക തന്നെ വേണം.

1122 മകരം മുതൽ മിഥുനം വരെയുള്ള കാലങ്ങളിൽ സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ച വിവരങ്ങൾ അറിയാനായി ഞാൻ നിരന്തരം യത്നിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ആ വൃത്തത്തിൽ കൽക്കുളം മുതൽ തൃശ്ശൂർ വരെയുള്ള ദിക്കുകളിൽ തുടരെ സഞ്ചരിച്ച് സി. വി. യുമായി ചിരകാലം പരിചയിച്ചിട്ടുള്ള പക്വമതികളായ പല സുമനസ്സുകളുടേയും ക്ഷമയെ പരീക്ഷിക്കത്തക്കവണ്ണം ചോദ്യങ്ങൾകൊണ്ടു ഞാൻ അവരുടെ വൈരസ്യാവസ്ഥയെ ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നിട്ടും ആ അന്വേഷണം ചരിത്രസാഗരത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം മാത്രമേ ആയിരുന്നുള്ളു.

ചരിത്രാഭിമാനത്തിന്റെ സജീവനാദമാണ് സി. വി. രാമൻപിള്ള. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ആ വസ്തുത വെളിപ്പെടുത്തുന്നവയുമാണ്. എന്നാൽ ചരിത്രാഭിമാനത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലം അറിയുന്നതിനു കേരളത്തിന്റെയും, വഞ്ചിരാജ്യത്തിന്റെയും ചരിത്രപരമാർത്ഥങ്ങളെപ്പററി ഒരു ഏകദേശജ്ഞാനംകൂടി നേടിയേതീരൂ എന്ന് എനിക്കു തോന്നി. അതിനുശേഷം ചരിത്രജ്ഞാനത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ സി. വി. കൃതികൾ ഞാൻ വായിച്ചുനോക്കി. അപ്പോഴാണ് ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതകാലത്തെ രാഷ്ട്രീയ സംഭവങ്ങൾ ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കാതെ "സാക്ഷാൽ സി. വി." യെ കണ്ടെത്തുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല" എന്ന് ഹൈസ്കൂൾ ഹെഡ്മാസ്റ്ററായിരുന്ന ശ്രീ. എ. ശങ്കരപ്പിള്ള അവർകൾ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള കാര്യം ഞാൻ ഓർത്തു. **History of Kerala Malabar Gazetteer, Land Manual, State manual** എന്നിവകൊണ്ടു ചരിത്ര പശ്ചാത്തലം അറിയാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നതിന്റെ കൂട്ടത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ ലേട്ടവും, സർ. ടി. മാധവറാവുവിന്റെ കാലംമുതലുള്ള ഭരണറിപ്പോർട്ടുകളും പഠനത്തിനു വിഷയമാക്കേ

ങ്ങിവന്നു. ഇത്രയുമായപ്പോൾ 22-ാംവർഷം അവസാനിക്കാറായിരുന്നു.

ജീവിതചരിത്ര ലേഖനത്തിലെ മുഖ്യമായ വൈശിഷ്ട്യം ജീവിതസ്വഭാവം നിഴലിക്കുന്ന സംഭവങ്ങളിലൂടെ ചരിത്രപുരുഷന്റെ സാക്ഷാത്സ്വരൂപത്തെ പ്രത്യക്ഷമാക്കിക്കൊണ്ടു വരുന്നതിലാണു്. ജീവിതസ്വഭാവത്തിന്റെ ക്രമമായ വളർച്ചയെ എടുത്തുകാണിക്കുന്നതിനായി സംഭവങ്ങളും വിവരണങ്ങളും കലാപരമായി കോർത്തിണക്കപ്പെടാത്ത ഒരു ജീവിതകഥ ശാസ്ത്രീയമായ ഒരു ജീവിതകഥ ആകുന്നതല്ല. ജീവിതചരിത്രത്തിനുള്ള വൈഷമ്യങ്ങൾ നല്ലതുപോലെ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള 'ലിട്ടൺസ്ട്രാച്ചി' എന്ന പ്രസിദ്ധ ആംഗലജീവിതചരിത്രകാരൻ പറയുന്നതു "It is perhaps as difficult to write a good life as to live one." എന്നാണു്. ഒരാൾക്കു ജീവിക്കുവാൻ എത്ര വിഷമം ഉണ്ടോ അത്രതന്നെ വിഷമങ്ങൾ ഒരു നല്ല ജീവിതചരിത്രം എഴുതുന്നതിനും ഉണ്ടു്. "മനുഷ്യന്റെ മഹനീയ കൃത്യങ്ങൾ എപ്പോഴും അവന്റെ നന്മതിന്മകളെ വേർതിരിച്ചറിയുന്നതിനു പര്യാപ്തമല്ല" എന്നു പുരാതനജീവിതചരിത്രകാരനായ പ്ലൂട്ടാർക്ക് എന്ന മഹാൻ പറയുന്നു. ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഗൗരവം കല്പിക്കപ്പെടാത്ത സന്ദർഭങ്ങൾ—ഒരു വാക്കു്; ഒരു വിനോദം; ഇവയൊക്കെയാണു യഥാർത്ഥമായ ജീവിതസ്വഭാവം പഠിക്കുവാൻ സഹായിക്കുന്നതു് എന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിപ്രായം. അതു ശരിയാകുന്നു. അഡ്മിറൽ നെൽസൺ ബാലനായിരിക്കുമ്പോൾ "ഭയം എന്നാൽ എന്താണു്" എന്നു് ചോദിച്ചു ചോദ്യം ആ ധീരസേനാനിയുടെ ഭാവിജീവിതം

മുഴുവൻ ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതുപോലെതന്നെ 'ഹെർ ഹിററ്ലർ' ബാല്യകാലത്തു ജർമ്മനിയുടെ ഭൂപടം നിവത്തുവച്ചു പഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ "ജർമ്മനിയുടെ അതിർത്തികൾ എന്തുകൊണ്ടു വലുതായിക്കൂടാ" എന്നു സ്വയം ചോദിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു റബ്ബർത്തുണ്ടെടുത്തു പടത്തിൽ കണ്ട അതിർത്തിരേഖകളെ മായ്ച്ചുകളയുവാൻ ഒരുങ്ങിയതിൽ, സാഹസികനായ ആ രാഷ്ട്രനായകന്റെ അനന്തര ജീവിതം മുഴുവൻ അടങ്ങിയിരുന്നു. ഗാന്ധിജിയുടെ അജമാംസഭക്ഷണത്തിൽനിന്നുണ്ടായ അനുഭവത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൽക്കാലത്തെ അഹിംസാവ്രത ജീവിതം പ്രതിബിംബിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങനെ മഹജ്ജീവിതങ്ങളെ പരിശോധിച്ചുനോക്കുന്നതായാൽ ജീവിതസ്വഭാവം, പ്രാധാന്യമില്ലാത്ത സംഭവങ്ങളിൽ; ഉദ്ദേശരഹിതമായ സന്ദർഭങ്ങളിൽ; പ്രതിഫലിച്ചുനിൽക്കുന്നതായി കാണാവുന്നതാണ്". ഒരു ജീവിതചരിത്രകാരൻ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതു തന്റെ ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഇമ്മാതിരി സംഭവങ്ങൾ വല്ലതുമുണ്ടോ എന്നു അന്വേഷിക്കാനും, സത്യമാകുന്ന പ്രകാശത്തിന്റെ മുൻപിലിരുന്നു ജീവിതചിത്രം ആലേഖനം ചെയ്യുവാനുമാണ്".

1122 അവസാനത്തിൽ ഞാൻ ഈ പുസ്തകം എഴുതിത്തുടങ്ങി. 1123 ആദ്യപാദം ആയപ്പോൾ ഏതാനും അദ്ധ്യായങ്ങൾ എഴുതുകയും, എന്നാൽ എന്റെ സഞ്ചയനം തൃപ്തികരമല്ലെന്നു കണ്ടു അന്വേഷണങ്ങൾ തുടരാൻ നിശ്ചയിക്കുകയും ചെയ്തു. അപ്പോഴേയ്ക്കും എന്റെ സ്നേഹിതൻ ശ്രീ. പി. കെ. പരമേശ്വരൻനായർ 'സി. വി. രാമൻപിള്ള' എന്ന പേരിൽ ഒരു പുസ്തകം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. ഞാൻ അതിൽ സന്തോഷിച്ചു

എന്റെ ശ്രമം വേണ്ടെന്നുവയ്ക്കുവാൻ അതു് എന്നെ സഹായിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിചാരിച്ചു. പക്ഷേ പുസ്തകം വായിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ അതു് എന്റെ സംരംഭത്തെ കൂടുതൽ ശ്രമകരമാക്കുന്നതായിട്ടാണു് കണ്ടതു്. സാക്ഷാൽ സി. വി. യെ എനിക്കതിൽ കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു ഖേദപൂർവ്വം പറയേണ്ടിവന്നു. ശ്രീ- പരമേശ്വരൻനായരുടെ പുസ്തകം വായിച്ചിട്ടു ഒരാൾ എന്നോടു ചോദിച്ചതു് "സി. വി. ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായരുടെ * ഊന്നുതടിയായിരുന്നോ" എന്നാണു്. അതുപോലെ, അനർഹമാംവണ്ണം സി. വി. യെ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിക്കുന്ന തരത്തിലാണു് ആ പുസ്തകം എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതെന്നു നിഷ്പക്ഷരായ പല സ്നേഹിതന്മാരും പറഞ്ഞുകേട്ടു. വസ്തുതകളുടെ പരമാർത്ഥം ആരായാതെ ശ്രീ. നായർ ധാരാളം അബദ്ധങ്ങൾ പററി എന്നു സി. വി. യുടെ അടുത്ത ബന്ധുക്കളിൽ പെട്ടവർ തന്നെ എന്നോടു പറഞ്ഞു. സി. വി.ക്കു മൂന്നു സഹോദരിമാർ ഉണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ ഒരാളെ ബാല്യത്തിൽ മരിച്ചുപോയിട്ടുള്ളവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ശ്രീ. നായർ ഉൾപ്പെടുത്തി. 1079 ൽ സി. വി. സർക്കാർ പ്രസ്സിൽ സൂപ്രണ്ടാക്കപ്പെട്ടു- 1080–ലാണെന്നു് ശ്രീ. നായർ വിചാരിച്ചു. 'പാകിതി?' എന്ന പ്രാകൃതത്തിൽ സി. വി. ഒരിക്കലും ഭാര്യയെ വിളിച്ചിരുന്നില്ല. ഇതൊക്കെയായിരുന്നു അവർ എന്നെ കേൾപ്പിച്ചിരുന്ന പ്രമാദങ്ങൾ!

ശ്രീ. നായർക്കു പററിയിട്ടുള്ള കുഴപ്പങ്ങളിൽ ഒന്നു മാത്രം ഞാൻ ഇവിടെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടുവാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. മദ്രാസ്സ് യൂണിവേഴ്സിറ്റി കലണ്ടർ അനുസരിച്ചു് 1881 ലാണു് സി. വി. ബി. എ. വിജയിയായതു്. സി. വി.യെ

* "സാക്ഷാൽ സി. വി."യിൽ 499–300–301 പുറങ്ങൾ നോക്കുക.

ക്കാളും ആറു വയസ്സിനു പ്രായക്കുറവുള്ള, എക്സൈസ് കമ്മീഷണരായിരുന്ന ശ്രീ. എൻ. രാമൻപിള്ള ബി. എ. ജയിക്കുന്നതു് 1885 ലാണു്. എൻ. രാമൻപിള്ളക്കു കലാലയവിദ്യാഭ്യാസം പൂർത്തിയാക്കുവാനായി സംസ്ഥാനത്തുനിന്നും പുറത്തു പോകേണ്ടിവന്നതു്, അധികൃതമായ രേഖകൾ അനുസരിച്ചു 1882-നു ശേഷവുമാണു്. എന്നാൽ ആ എൻ. രാമൻപിള്ള അവർകൾ, ബി. എ. യ്ക്കു പഠിക്കുവാനായി സി. വി. യെ പണവും പുസ്തകവും മററും കൊണ്ടു സഹായിച്ചു എന്നു പ്രസ്താവിക്കുന്ന ഒരു കത്തു (പേജ് 39) കത്തായിട്ടുതന്നെ ശ്രീ. പരമേശ്വരൻ നായർ തന്റെ 'സി. വി. രാമൻപിള്ളയിൽ' ഉദ്ധരിച്ചിട്ടുണ്ടു്! ആ ചരിത്രത്തെപ്പററി കൂടുതൽ ഒന്നും പറയാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല.

1124-ൽ വീണ്ടും ഞാൻ ഈ ഗ്രന്ഥരചനയ്ക്കു ഉദ്യമിച്ചു. രണ്ടുമൂന്നു അദ്ധ്യായങ്ങൾ എഴുതി. എന്നാൽ, 1126 മിഥുനംവരെ സി. വി. യെപ്പററി ഒന്നും തന്നെ എഴുതാൻ എന്റെ മററു ജോലികൾ അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. ആയിടെ തിരുവിതാംകൂർ സർവ്വകലാശാലാരജിസ്ട്രാർ ശ്രീമാൻ പരമേശ്വരപ്പണിക്കരവർകളുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ കാര്യം സംഭാഷണവിഷയമായി. ശ്രീമാൻ പണിക്കരവർകൾ "അതു" ഇനിയും എഴുതി തീർക്കാത്തതെന്തു്?" എന്നു് എന്നോടു കാര്യമായി ചോദിച്ചു. അതിനുശേഷമാണു് ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ ജോലിയിൽ വീണ്ടും ഞാൻ ഏർപ്പെടുന്നതു്.

ഒന്നുരണ്ടു കാര്യങ്ങൾകൂടി പറഞ്ഞു ഈ മുഖവുര അവസാനിപ്പിക്കാം. സി.വി. രാമൻപിള്ളയെ ജയിക്കുന്ന

ഒരു ആഖ്യായികാകൎത്താവു് ഇന്നോളം നമ്മുടെ ഭാഷയിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. കേരളത്തിലെ 'സ്കാട്ട്' എന്നു അറിയപ്പെടുന്ന ആ പ്രസിദ്ധൻ ജനിച്ചു തിരുവനന്തപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തെ കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർഭവനം രാജാകേശവദാസന്റെ ബന്ധംകൊണ്ടും പരിരക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ട ഒന്നാണു്. എഡിൻബറാ നഗരത്തിൽചെന്നിറങ്ങുമ്പോഴും വിശ്രുതചരിത്രനാവലിസ്റ്റായ സ്കാട്ടിന്റെ പൂർണ്ണകായപ്രതിമയും, സ്മാരകങ്ങളുംകൊണ്ടു് ആ ജനത ഹൃദയംഗമമായി അഭിമാനിക്കുന്നതു കാണാവുന്നതാണു്. ലോകത്തെങ്ങുമുള്ള പരിഷ്കൃതജനത കലയ്ക്കും സംസ്കാരത്തിനും വേണ്ടി ജീവിച്ചവരെ വൻതോതിലുള്ള സ്ഥാപനങ്ങൾകൊണ്ടും, സ്മാരകങ്ങൾകൊണ്ടും മാനിച്ചുപോരുന്നുണ്ടു്. ആ സ്ഥിതിക്കു സി. വി. യുടെ ജന്മസ്ഥലമായ കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർഭവനംനിന്നിരുന്ന സ്ഥാനംഅതിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ കൈവശക്കാരിൽനിന്നും വാങ്ങി, അവിടെ ഒരു സി.വി.സ്മാരകസൗധം പണിയുന്നതിനും,തിരുവനന്തപുരം തലസ്ഥാനനഗരിയിൽ സി. വി. യുടെ ഒരു പൂർണ്ണകായപ്രതിമ സ്ഥാപിക്കുന്നതിനും ആത്മാൎത്ഥമായി ഉദ്യമിക്കുവാൻ ഞാൻ ഈയവസരത്തിൽ കേരളീയജനതയോടു അഭ്യൎത്ഥിച്ചുകൊള്ളുന്നു. അതിലേയ്ക്കു പ്രത്യേകിച്ചു യുവജനങ്ങളെ ഞാൻ ആഹ്വാനംചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്നു.

ഈ പുസ്തകനിൎമ്മിതിക്കായി എനിക്കു വിലയേറിയ വിവരങ്ങൾ തരികയും, പലകുറി സംസാരിക്കുകയുംചെയ്തു് എന്റെ ശ്രമത്തെ സഹതാപപൂൎവ്വം വീക്ഷിച്ചിട്ടുള്ള എല്ലാ മഹതീമഹാന്മാരോടും ഞാൻ അകം നിറഞ്ഞ നന്ദി ഉള്ളവനാണെന്നു് പ്രത്യേകം പറയേണ്ടതില്ലല്ലോ. ആ മഹത്തുക്കളിൽ പലരും പുസ്തകത്തിനുള്ളിൽ സന്ദർഭാനുസരണം നേരിട്ടു സംസാരിക്കുന്നതിനാൽ അവരുടെ

പേരുകളും ഇവിടെ എടുത്തു പറയണമെന്നു ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല.

"പുസ്തകം എത്രവരെ ആയി?" എന്നു കൂടെക്കൂടെ ചോദിക്കുകയും എന്നെ പുസ്തകരചനയ്ക്കു ഉത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നവരായ ഡാക്ടർ കെ. ഗോദവർമ്മ, ശ്രീ. എം. ആർ. ബാലകൃഷ്ണവാര്യർ, ശ്രീ. കെ. കുഞ്ഞുകൃഷ്ണപിള്ള, (തിരു: കാപ്പ്റേഷൻ) എം. ആർ. വേലുപ്പിള്ള ശാസ്ത്രി തുടങ്ങിയുള്ള ഭാഷാഭിമാനികളോടുള്ള എന്റെ നന്ദിയെയും ഇവിടെ രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളട്ടെ.

'സി. വി. ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണശാലകളായ ബി. വി. ബുക്കുഡിപ്പോ, കമലാലയാ ബുക്കുഡിപ്പോ, മെ: എൽ. എഫ്. ഫെർണാണ്ടിസ് & സൺസ് എന്നീ സ്ഥാപനങ്ങളോടും, ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിനു സസന്തോഷം മുന്നോട്ടു വന്ന കമലാലയാ ബുക്കുഡിപ്പോ മാനേജർ ശ്രീമാൻ പി. നാരായണൻനായർ അവർകളോടും എനിക്കുള്ള കൃതജ്ഞതയെ ഇവിടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം
1951 ഒക്ടോബർ 16-ാംനു. } എൻ. ബാലകൃഷ്ണൻനായർ.

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ 73-ാം പുറത്ത് ആദ്യഖണ്ഡികയിൽ 1072 ചിങ്ങം നാലാംതീയതി എന്നുള്ളതു 1062 ചിങ്ങം 2-ാംനു-എന്നും 139-ാം പുറം ആദ്യഖണ്ഡികയിൽ 1074 എന്നുള്ളതു 1072 എന്നു തിരുത്തിവായിക്കേണമെന്നപേക്ഷ.

വിഷയസൂചി.

അദ്ധ്യായം I

നവോത്ഥാനത്തിന്റെ കിരണങ്ങൾ.

അദ്ധ്യായം II

ഉയർച്ചയുടെ വൈഷമ്യങ്ങൾ.

അദ്ധ്യായം III

ഗൃഹസ്ഥന്റെ പര്യടനം.

അദ്ധ്യായം IV

രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ.

അദ്ധ്യായം V

മാർത്താണ്ഡവർമ്മയ്ക്കു ശേഷം.

അദ്ധ്യായം VI

"തിരുവനന്തപുരത്തെ സിംഹക്കുട്ടി."

അദ്ധ്യായം VII

സി. വി. യും സ്വദേശാഭിമാനിയും.

അദ്ധ്യായം VIII

ആത്മനിരൂപണം.

അദ്ധ്യായം IX

"ചിന്താസമാപനം ക്രിയാരംഭം."

* * *

"സാക്ഷാൽ സി. വി."

(ഒരു ജീവിതചരിത്രം)

I

നവോത്ഥാനത്തിന്റെ കിരണങ്ങൾ.

* **അ**ന്നു്, സായാഹ്നത്തിലെ കളികൾ അവസാനിപ്പിച്ചു് വിദ്യാർത്ഥികൾ പിരിഞ്ഞുപോയി. കാളേജുവളപ്പു് ക്രമേണ നിശ്ശബ്ദമായി. മുൻവശത്തുള്ള റോഡിൽക്കൂടി വണ്ടികളും യാത്രക്കാരും പോകുന്നുണ്ടു്. മോട്ടാർ തുടങ്ങിയ വാഹനങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതിനാൽ ശബ്ദം കുറവായിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും, സായാഹ്നസവാരിക്കു് ഇറക്കിയിട്ടുള്ള രാജകീയാശ്വങ്ങളും, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ കുതിരപൂട്ടിയ വണ്ടികളും കടന്നുപോകുമ്പോൾ, ശബ്ദം

---

* ഇവിടെ വിവരിക്കുന്ന 1053 ചിങ്ങം രണ്ടാംതീയതി നടന്നസംഭവം, സി. വി. യുടെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനായ ശ്രീ. സി. വി. നാരായണപിള്ള അവർകൾ സഹോദരനെ സംബന്ധിച്ച ഒരു അത്ഭുത കഥയെന്നോണം പലപ്പോഴും പറഞ്ഞുപോന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുത്രൻ ശ്രീ. എൻ. കുമാരപിള്ളയാണു് വളരെ പ്രാധാന്യമുള്ള ഈ അംശവും ഈ ഗ്രന്ഥത്തിനു് ഉപകരിക്കുമാറാക്കിയതു്.

ഉണ്ടാകാതെയല്ല. അങ്ങനെ ഇടയ്ക്കിടെ റോഡിൽ നിന്നും കേൾക്കുന്ന ഖുരചടിതങ്ങളോ മുറ്റത്തെ പ്രസിദ്ധ മായ മാകന്ദതരുശിഖരങ്ങളിൽ പക്ഷികൾ നടത്തുന്ന സായംകാലസംഗീതകച്ചേരികളോ, കലാലയമുഖപ്പിൽ ചിന്താഗ്രസ്തനായി കാണുന്ന ആ വിദ്യാർത്ഥിക്കു ചിത്താ ശൈഥില്യം വരുത്തുന്നില്ല. ഒരു വെള്ളവസ്ത്രവും ഷർട്ടും പുളിയിലക്കരനേരിയതും ധരിച്ച്, ഇടത്തുകൈയിൽ പുസ്തകവും, വലത്തുകൈയിൽ ഒരു തൂവൽപേനയുമായി നില്ക്കുന്ന പുഷ്ടശരീരനായ യുവാവ് ഏതോ ഗുരുതര മായ ചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുന്നു:

നാം കാണുന്ന കലാലയം (ഇപ്പോഴത്തെ യൂണി വേഴ്സിററി കാളേജ്) തിരുവനന്തപുരത്തെ പ്രസിദ്ധി യേറിയ 'മഹാരാജാസ് കാളേജ്' ആണ്. അന്നു കാളേജുപ്രിൻസിപ്പാൾ മി. ജാൺ റാസ്സ് ആകുന്നു. അദ്ദേഹം വൈകുന്നേരം അഞ്ചുമണിക്കുശേഷമേ ബംഗ്ലാ വിലേയ്ക്കു പോകാറുള്ളു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു പ്രസംഗി പ്പാനും, വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ നടത്തി വിജ്ഞാന പരിധി വിപുലമാക്കാനുമായി ഏർപ്പെടുത്തപ്പെട്ടിട്ടുള്ള 'ഡിബേറ്റിംഗ് സൊസൈററി'യുടെയും മററും യോഗങ്ങൾ നടക്കുന്ന ദിവസം മി. റാസ്സും, പ്രൊഫസ്സർമാരും, പതിവിലും വളരെ താമസിച്ചാണു കാളേജു വിട്ടു പോകുന്നതു്. മി. റാസ്സ്, പൊതുവിൽ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ, കായികവിനോദങ്ങൾ കാണുന്നതിനും, അതിനുശേഷം ആഫീസിലിരുന്ന് ഉപന്യാസങ്ങൾ പരിശോധിക്കുന്ന തിനും അദ്ധ്യാപനാനന്തരമുള്ള സായാഹ്നത്തെ വിനിയോഗിക്കുന്നു.

അന്നത്തെ ജോലി കഴിഞ്ഞു് മി. റാസ്സ് പൂമുഖ
ത്തേയ്ക്കു വരുന്നു. പൂമുഖത്തു് എത്തുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ
ഏകനായി അവിടെ നിന്നിരുന്ന വിദ്യാർത്ഥിയെ
ശ്രദ്ധിച്ചു. വിദ്യാർത്ഥി, പരിസരങ്ങൾപോലും മറന്നു്,
ചിന്തയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയാണെന്നു് മനസ്സിലാക്കി
ക്കൊണ്ടു് സമീപമെത്തിയ മി. റാസ്സ് ചോദിച്ചു.

"ഓ, രാമൻ * ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടുനില്ക്കുന്നതു് എന്തി
നെപ്പററിയാണെന്നു് എനിക്കറിയാം. ഒരു നാട്ടുകാരൻ
ദിവാൻ ഇപ്പോഴെങ്കിലും കിട്ടുമോ എന്നല്ലേ?"

രാമൻപിള്ള—"അതേ സർ; ഈ അവസരത്തിൽ
സ്വരാജ്യസ്നേഹമുള്ള ഒരു നാട്ടുകാരൻ ദിവാൻപദത്തിൽ
വന്നില്ലെങ്കിൽ, രാജ്യത്തിന്റെ ഭാവി എന്തായിത്തീരു
മെന്നാണു് ഞാൻ ആലോചിക്കുന്നതു്."

മി. റാസ്സ്:—"എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല, ഒരു നാട്ടു
കാരൻ ദിവാനായി നിയമിക്കപ്പെടുമോ എന്നു്."

രാമൻപിള്ള:—"ഈ രാജ്യം വെട്ടിപ്പിടിച്ചു വലു
താക്കിയതും ആപൽഘട്ടങ്ങളിൽ രാജ്യത്തെ രക്ഷിച്ചു
നിലനിറുത്തിയതും എല്ലാം ഈ രാജ്യവാസികളാണു്.
ഭരണകാര്യത്തിൽ രാജാവിനെ സഹായിച്ചിരുന്നതും ഈ
രാജ്യവാസികളല്ലാതെ, വിദേശികളല്ല. ഇന്നും നാട്ടുകാര
ല്ലാതെ രാജ്യത്തെ അപകടങ്ങളിൽനിന്നും രക്ഷിക്കു
വാനും സാധിക്കുന്നതല്ല."

മി. റാസ്സ്:—"അതേ; രാമൻ പറയുന്നതു മനസ്സി
ലായി. ഇപ്പോൾ ഉദ്യോഗം ഒഴിഞ്ഞുപോയ പി.ശേഷയ്യാ

* മി. റാസ്സ്, തനിക്കു കൂടുതൽ സ്നേഹം തോന്നിയിട്ടുള്ള ശിഷ്യ
ന്മാരെ പേർ മാത്രംകൊണ്ടും, Sonney (പുത്രൻ) എന്നും അഭിസംബോ
ധനംചെയ്തിരുന്നു.

ശാസ്ത്രിക്കു രാജകുടുംബത്തിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന കലഹത്തെ ശരിപ്പെടുത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല, എന്നല്ലേ പറയുന്നതു്? ഒരു പാരമ്പര്യമെന്നപോലെ നാട്ടിനു പുറത്തുനിന്നു മന്ത്രിമാർ വരുന്നു എന്നല്ലേ, രാമന്റെ വിവക്ഷ?”

രാമൻപിള്ള:—“അതേ; അതുതന്നെ. കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ കൈകളിൽ വിലങ്ങു അണിയിച്ചു ബന്ധനത്തിലാക്കപ്പെട്ടു. അതു നടന്ന സംഭവമാണു്. ഇപ്പോൾ കേൾക്കുന്നതു്, അടുത്ത കിരീടാവകാശി (വിശാഖം തിരുനാൾ)ക്കു ഭരണം കൊടുക്കാതിരിക്കാൻ മഹാരാജാവ് (ആയില്യംതിരുനാൾ) ബ്രിട്ടീഷ് ഗവണ്മെന്റുമായി കത്തിടപാടുകൾ നടത്താൻ തുടങ്ങി എന്നാണു്. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ, ഈ രാജ്യം നേരിട്ടു ബ്രിട്ടീഷുഭരണത്തിൻകീഴിലാകുന്നതിനും ഇടയായിക്കൂടെന്നില്ല. മഹാരാജാവും അനന്തരാവകാശിയുമായിട്ടാണു് കലഹം. ശേഷയ്യാശാസ്ത്രിയുടെ സ്ഥാനത്തു് ഒരു നാട്ടുകാരൻ ദിവാനായിരുന്നുവെങ്കിൽ രാജകുടുംബത്തിലെ അന്തഃച്ഛിദ്രം ഇത്രത്തോളം വളരുവാൻ അനുവദിക്കുമായിരുന്നില്ല!”

മി. റാസ്സ്:—“ഇപ്പോൾ ഒരു നാട്ടുകാരൻ നിയമിതനാകുമെന്നു് രാമനു് തീർച്ചയുണ്ടോ?”

രാമൻപിള്ള:—“സർ എനിക്കു് അതിൽ ദൃഢപ്രതീക്ഷയാണുള്ളതു്.”

മി. റാസ്സ്:—അങ്ങനെയാണോ? ഇതിൽ ഞാനോ, രാമനോ, ആരാണു ജയിക്കുന്നതു് എന്നു നമുക്കു കാണാമല്ലോ. എങ്ങനെയായാലും, അടുത്ത രണ്ടു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ നിയമനം നടക്കുമെന്നല്ലേ കേൾക്കുന്നതു്?”

രാമൻപിള്ള:—"അതേ സർ; അതുതന്നെ ഉണ്ടാവാൻ ഇടയുണ്ടു്."

മി. റാസ്സ്:—"ഞാൻ പറയുന്നതു് ഇവിടത്തെ ഭരണസ്വഭാവം കണ്ടിട്ടാണു്. രാമന്റെ ഇപ്രതീക്ഷ സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തിൽനിന്നും വരുന്ന ആഗ്രഹമാണു്. രാമൻ വിജയിയാകുമോ എന്തോ? എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ".

സംഭാഷണാനന്തരം ഗുരുവും ശിഷ്യനും അഭിവാദ്യപ്രത്യഭിവാദ്യങ്ങളോടുകൂടി അവരവരുടെ വസതികളിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു. രാമൻപിള്ള വീട്ടിലേയ്ക്കു പോകുംവഴി, ശ്രീ. പി. താണുപിള്ള അവർകളെ കണ്ടു് ആസന്നമായിരിക്കുന്ന ദിവാൻനിയമനത്തെപ്പറ്റി ചർച്ചകൾ നടത്തി. അന്നു ശ്രീ. താണുപിള്ളയവർകൾ രാജകീയകലാലയത്തിൽ ഒരു 'അസിസ്റ്റൻറു ലക്ചറർ' ആയി ജോലിനോക്കുകയായിരുന്നു. 1052-ൽ ബി. ഏ. വിജയിയായ ഉടനെ ലഭിച്ച ഈ ഉദ്യോഗം രണ്ടു കൊല്ലക്കാലം അദ്ദേഹം വഹിച്ചിരുന്നു. സി. വി. യുടെ വാസസ്ഥലമായ അരുമനനങ്കകോയിക്കൽ ശ്രീ. കേശവൻതമ്പി അവർകളുടെ തമ്പാന്മാർ ഉള്ള ഭവനത്തിനടുത്തായിരുന്നു അന്നു താണുപിള്ള അവർകൾ പാർത്തിരുന്നതു്.

മുൻപുതന്നെ, ആത്മമിത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ള താണുപിള്ള അവർകളുമായുള്ള ചർച്ചകൾ അവസാനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് കൊട്ടാരവുമായി അടുത്തസമ്പർക്കത്തിൽ കഴിയുന്ന തന്റെ രക്ഷിതാവായ ജനപ്പുരകാര്യക്കാർ കേശവൻതമ്പി അവർകൾക്കു്, 'ദിവാൻജി ആരായിരിക്കും' എന്നതെപ്പറ്റി വല്ല അറിവും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ അറിയാമെന്നുള്ള ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി, സി. വി. പിന്നീടു് വഴിയി

ലെങ്ങും തങ്ങാതെ ഭവനംലക്ഷ്യമാക്കി നടന്നു. എങ്കിലും കണ്ടുമുട്ടുന്ന ചില യുവമിത്രങ്ങളോടും,പരിചിതരായ ചില പക്വവയസ്കന്മാരോടും തിരിഞ്ഞുനിന്നു 'ദിവാനാരായിരിക്കും' എന്നു നമ്മുടെ വിദ്യാർത്ഥി ചോദിക്കാതിരുന്നില്ല. ആരോടെല്ലാം സി. വി. ചോദിച്ചുവോ അവരെല്ലാം സി. വി. യോടും അതേ ചോദ്യം തന്നെ ആവർത്തിച്ചു. എന്തെന്നാൽ, ആയില്യംതിരുനാൾ മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെ വിശ്വസ്തന്മാരായ ആശ്രിതന്മാരിൽ ഒരാളായിക്കഴിയുന്ന തമ്പികാര്യക്കാരുടെ വീട്ടിലെ സി. വി. ക്കു രാജ്യകാര്യങ്ങൾ ഉടനുടൻ അറിയാൻ കഴിയുമെന്ന് അവർ എല്ലാവരും വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. അതുമാത്രമല്ല. മി: റാസ്സ് കൊട്ടാരത്തിലെ കൊച്ചുതമ്പുരാക്കന്മാരെ പഠിപ്പിക്കാൻ പോയി മടങ്ങുമ്പോൾ ചില ദിവസം സി. വി. യെ അന്വേഷിച്ചു, തമ്പികാര്യക്കാരുടെ വസതിയിലെ ആദ്യഗൃഹമായ പടിപ്പുരയിൽ (സി. വി. ഇരിക്കുന്ന മുൻവശത്തെ ഭവനം) കയറാതെയിരിക്കുകയുമില്ല. അദ്ദേഹം അല്പനേരം അവിടെയിരുന്നു തന്റെ വത്സല ശിഷ്യനോടു തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യകാര്യങ്ങളും, ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യവാർത്തകളും സംസാരിക്കുന്ന ഒരു പതിവും ഉണ്ട്. അതിനാൽ സി. വി. ക്കു് അറിയാവുന്നതുപോലെ, രാജ്യകാര്യങ്ങൾ അന്നു മറെറാരു യുവാവിനും അറിയാൻ പാടില്ലെന്നും മിത്രങ്ങൾ പലരും ധരിച്ചിരുന്നു. നാട്ടിലെ പൂർവ്വകാലചരിത്രങ്ങളും, ജനങ്ങളും രാജാവും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന 'രാജപ്രജാബന്ധവും' മററും എങ്ങനെയായിരുന്നുവെന്നു മിത്രങ്ങളോടു സി. വി. സംസാരിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ബ്രിട്ടീഷ് മേൽക്കോയ്മ പ്രാബല്യത്തിലായതിനുശേഷം നാട്ടുവാഴികൾ,

ജനങ്ങളോടുള്ള ബന്ധത്തെ വിസ്മരിച്ചരീതിയിൽ വർത്തിക്കുന്നതിന്റെ കാരണങ്ങളും സി. വി. മിത്രങ്ങളെ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചിരുന്നു. ഉദ്യോഗത്തിനായി മാത്രം സംസ്ഥാനത്തിനകത്തേയ്ക്കു കടന്നിട്ടുള്ളവർ രാജ്യമോ, രാജകുടുംബമോ വിഷയമല്ലെന്ന്, ജന്മഭൂമിയോടു ബന്ധമില്ലാത്തദിവാന്മാരുടെ കാലത്തുണ്ടായിട്ടുള്ള സംഭവങ്ങളെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി പറയുന്ന കാളേജിലെ ഏക വിദ്യാർത്ഥി സി. വി. മാത്രമായിരുന്നു. വയസ്സ് പത്തൊൻപതുമാത്രമേ ആയിട്ടുള്ളവെങ്കിലും, രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽ സി. വി. വിപുലമായ അറിവുസമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ട്. സർ. ടി. മാധവരായരുടെ കാലംതൊട്ട് ഇങ്ങോട്ടുള്ള രാജ്യഭരണകഥകൾ പലതും നേരിട്ടറിയാൻ കഴിയുന്ന സി. വി. തന്റെ ജീവിതകാലത്തെ മന്ത്രിമാരെപ്പറ്റി പിന്നീട് ഒരു ഘട്ടത്തിൽ ഇടപ്പായായി എഴുതുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യത്തിലെ 'മാതൃകാസംസ്ഥാനം' എന്ന പേരിനു രാജ്യത്തെ അർഹമാക്കിയ ആയില്യം തിരുനാളിന്റെ ഭരണകാലത്തെ മുഖ്യമന്ത്രിയായ സർ. ടി. മാധവരായരെയും, അടുത്ത മന്ത്രിയായ ശേഷയ്യാ ശാസ്ത്രിയെയും, അവരുടെ ഭരണകാലത്തെ വിശേഷസംഭവങ്ങളോടുകൂടി സി. വി. ക്ക് ഓർക്കുവാൻ കഴിയുന്നു.

സർ. ടി. മാധവരായരുടെ കാലത്തെപ്പറ്റി സി. വി. പറയുന്നു: "* സർ. ടി. മാധവരായരുടെ കാലംവരെ തിരുവിതാംകൂറിൽ വർഗ്ഗമത്സരമെന്നൊന്നില്ലാതെ കഴിഞ്ഞു. അതിനു മുമ്പു പ്രജാവർഗ്ഗത്തിലെ പ്രധാനന്മാർ അടിക്കടി മഹാരാജാക്കന്മാരെ തിരുമുൽക്കാഴ്ച

* [illegible]

കളോടുകൂടി മുഖം കാണിച്ചു ജനതാവസ്ഥകളെ തിരുമനസ്സറിയിച്ചുപോന്നിരുന്നു. ആ കാലങ്ങളിലെ മഹാരാജാക്കന്മാർ, തങ്ങളുടെ പ്രജകളിൽ പ്രമാണികളാരെന്നും, അവരുടെ കുടുംബചരിത്രസ്ഥിതികളെന്തെന്നും അറിഞ്ഞു് ആ പ്രമാണികളുടെ ഉപദേശങ്ങളേയും, പ്രാർത്ഥനകളേയും, ശ്രദ്ധിച്ചു്, ജനസങ്കടങ്ങളെ നിവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തുവന്നു. മാധവരായരുടെ പരിഷ്കാരകാലത്തുത്ഭവിച്ചു പാശ്ചാത്യരീതിയിലുള്ള ഭരണപ്രസ്ഥാനങ്ങളോടുകൂടി രാജവേദി മന്ത്രിസ്ഥാനത്താൽ പ്രാകാരിതമായുള്ള ഒരു സങ്കേതമായിത്തീർന്നു."

പ്രകൃതത്തിൽ, മന്ത്രിസ്ഥാനംകഴിഞ്ഞു, സംസ്ഥാനം വിട്ടുപോയിരിക്കുന്ന ശേഷയ്യാശാസ്ത്രിയെപ്പററി സി. വി. പറയുന്നു:

"അടുത്തദിവാൻജിയായ ശേഷയ്യാശാസ്ത്രിഅവർകൾ വിദേശീയ വിപ്രവര്യനായിരുന്നുവെങ്കിലും പൂർവ്വഗാമി (മാധവരായർ)യെ അനുകരിച്ചു രാജ്യക്ഷോഭത്തിനു സംഗതിയാക്കിയില്ല. മഹാരാജാവിനോടും ഗവൺമെന്റിനോടും ഇടഞ്ഞു തന്റെ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷാപാണ്ഡിത്യത്തെയും, സ്വാതന്ത്ര്യധീരതയേയും പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന സാഹസത്തിനിടയിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധനായി രാജ്യസേവനം അനുഷ്ഠിച്ചു ആ മഹാപുരുഷൻ പണ്ഡിതസാർവഭൗമനായ കേരളവർമ്മ വലിയകോയിൽത്തമ്പുരാൻ അവർകളെ കാരാവാസത്തിലാക്കുന്ന അപമാനകൃത്യത്തിൽ ഭാഗഭാക്കായി എന്നുള്ള മഹൽക്കർമ്മം മാത്രം നിർവഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്."

രാജകുടുംബത്തിലെ അന്തഃഛിദ്രം ഏതു തരത്തിലെങ്കിലും അവസാനിച്ചു കാണേണമെന്നുള്ള മോഹം ജനങ്ങളിൽ സർവത്ര കാണുന്നുണ്ടു്. 'നാട്ടുകാരനായ ഒരു മന്ത്രിയുടെ സാചിവ്യത്തിൽ കുഴപ്പങ്ങൾ ദൂരീകരിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്നും നാട്ടുകാർക്കു് അറിയാം. എന്നാൽ, നാട്ടുകാരായ പൗരപ്രമാണികൾക്കു പ്രജാഹിതം രാജസന്നിധിയിൽ അറിയിക്കുവാൻ യാതൊരു മാർഗ്ഗവും ഇല്ല. ബ്രിട്ടീഷ് റസിഡന്റുമാരുടെ ആശ്രിതന്മാരായി, റസിഡൻസിയിൽ വന്നുകൂടുന്നവരെ മന്ത്രിമാരാക്കുന്നതിനു വേണ്ടതായ നയതന്ത്രങ്ങൾ, അധീശശക്തിയുടെ ; ആ പ്രതിപുരുഷാലയം പ്രയോഗിക്കുന്നതു് ഒരു പതിവായും തീർന്നിട്ടുണ്ടു്. ആയില്യം തിരുമനസ്സിലെ അനുജനും, അടുത്ത കിരീടാവകാശിയുമായ വിശാഖംതിരുനാൾ യുവരാജാവു്, ജ്യേഷ്ഠൻ മഹാരാജാവിന്റെ പേരിനു കളങ്കം ചേർക്കുവാനായി വിദേശപത്രങ്ങളിൽ ലേഖനങ്ങൾ എഴുതുന്നതു് കുറയ്ക്കുന്നേയില്ല. ആയില്യം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ സ്വകാര്യജീവിതത്തെ ചോദ്യം ചെയ്യുന്ന പല ലേഖനങ്ങളും വിശാഖം തിരുനാൾ യുവരാജാവു് എഴുതി. ഒരു ലേഖനത്തിൽ അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം ജ്യേഷ്ഠനെ അധിക്ഷേപിച്ചു.

"ഈ മരണം ആണ്ടുപോയിരിക്കുന്ന സാന്മാർഗ്ഗിക ദുഷ്ടതയുടെ അഗാധത്വം ദൃശ്യമായി കണ്ണടച്ചിരിക്കാത്തവർക്കൊക്കെ പ്രത്യക്ഷമായിരുന്നു. പരമാർത്ഥം എന്തെന്നാൽ, മഹാരാജാവിന്റെ കായികശക്തി വ്യഭിചരിത പ്രകൃതത്തിന്റെ അനുവർത്തനത്താൽ നശിച്ചു. ആ ശക്തികളുടെ അധഃപതനത്തോടുകൂടി സാന്മാർഗ്ഗികമായ വികൃതസ്വഭാവം അസാധാരണമായ ദുഷ്ടതയെ പ്രാപിച്ചു."

ഇങ്ങനെ യുവരാജാവു്, നാടുവാണരുളുന്ന മഹാരാജാവിനു് എതിരായി നടത്തുന്ന സമരം, രാജ്യത്തിന്റെ ഭാവിശ്രേയസ്സിനെ തകിടം മറിക്കുമോ എന്ന ഒരു ഘട്ടത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നപ്പോൾ, ഏകനായി കാളേജിന്റെ പൂമുഖത്തു ചിന്തയിൽ മുങ്ങിനിന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ളയെ സ്വദേശാഭിമാനികളായ സംസ്ഥാനവാസികളുടെ ഒരേ ഒരു പ്രതിനിധി എന്നോണമാണു നാം ദർശിക്കുന്നതു്. ഗുരുശ്രേഷ്ഠനായ പ്രിൻസിപ്പാൾ മി. റാസ്സുമായുള്ള സംഭാഷണത്തിൽനിന്നും, കലാലയത്തിലെ 'ഗുരുശിഷ്യബന്ധ'ത്തിൽ കവിഞ്ഞുള്ള ഒരു 'ആത്മാത്മബന്ധം' അവർ തങ്ങളിൽ ഉണ്ടെന്നും സ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ടല്ലോ.

'ദിവാൻ ആരായിരിക്കും' എന്ന ചിന്തയോടുകൂടി തന്നെ സി. വി. അന്നത്തെ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടി. പത്മനാഭൻതമ്പി (തമ്പി കാര്യക്കാരുടെ സീമന്തപുത്രൻ)ക്കു പാഠങ്ങൾ പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്ന ജോലി അന്നു ലഘുവായി നിർവഹിച്ചതേയുള്ളു. ദിവാൻ നിയമനത്തെപ്പററി, തമ്പികാര്യക്കാർ, ഭവനത്തിൽ വല്ലതും പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായോ എന്ന അന്വേഷണങ്ങൾക്കു തൃപ്തികരമായ ഒരു മറുപടിയും സി. വി. ക്കു ലഭിച്ചില്ല.

ആ ചിങ്ങം മൂന്നാംതീയതി (1877 ആഗസ്റ്റു് 17) പുലർന്നു. സി. വി. യും ഉണർന്നു. പ്രഭാതാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്കുശേഷം കുറെനേരം പുസ്തകപാരായണത്തിൽ കഴിച്ചു. പുലർച്ചയ്ക്കു, പതിവിൻപ്രകാരം മഹാരാജാവിനെ മുഖം കാണിക്കാൻ പോയ തമ്പികാര്യക്കാർ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും മടങ്ങി വരേണ്ട സമയം കഴിഞ്ഞു. കൊട്ടാരത്തിൽ എന്തോ വിശേഷം ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു

രാമൻപിള്ള ഊഹിച്ചു. രക്ഷിതാവു തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ ദിവാനെ നിയമിച്ചു നീട്ടുകൊടുത്ത വാർത്ത, പക്ഷേ കേൾക്കാൻ സാധിച്ചേയ്ക്കുമെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു് ഉൽകണ്ഠാപൂർവ്വം ഒട്ടുനേരം കഴിച്ചു. അപ്പോഴേയ്ക്കും, പത്മനാഭൻ തമ്പിയെ സംസ്കൃതം പഠിപ്പിക്കുന്ന ഒഴുകണ്ണശ്ശേരിക്കാരൻ വരദ്ദാശാസ്ത്രികൾ വന്നു. ആ സമയം, സി. വി, ശാസ്ത്രികളുടെ അടുത്തുകൂടി ചില സംസ്കൃതപദ്യങ്ങൾക്കു് അർത്ഥം ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. സംസ്കൃതപാണ്ഡിത്യം നേടണമെന്ന ആഗ്രഹം ബാല്യം മുതൽ സി.വി. യിൽ കലശലായി കണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ അതിനൊരു പണ്ഡിതനെ നിയമിക്കുവാൻ വകയില്ലാത്തതിനാൽ സംസ്കൃതം അറിയാവുന്നവരെ കണ്ടുമുട്ടുമ്പോൾ, താൻ സ്വയം പഠിക്കുന്ന ആട്ടക്കഥകളിലെ പദ്യങ്ങൾക്കും മറ്റും സംശയനിവാരണം വരുത്തുന്നതിനു സി. വി. ആഗ്രഹിച്ചു. വരദ്ദാശാസ്ത്രികളുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ രക്ഷിതാവിന്റെ കുതിരവണ്ടി വീട്ടുനടയിലേക്കു വരുന്ന ശബ്ദം കേട്ടു.

സാത്വികനും, സുശീലനും, ഗൗരവപുരുഷനുമായ കേശവൻതമ്പി അവർകൾ അന്നു കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും മടങ്ങിവന്നതു് അസാധാരണമായ ഉന്മേഷത്തോടുകൂടിയായിരുന്നു. സാധാരണ, കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നു വന്നാൽ മിത്രങ്ങളോ, തെക്കൻ ദിക്കുകളിൽനിന്നും വരുന്ന ബന്ധുക്കളോ, സന്ദർശകരോ ഇല്ലെങ്കിൽ തമ്പി അവർകൾ നേരെ കാഫി കുടിക്കുവാൻ പോകുകയാണു പതിവു്. അന്നാകട്ടെ, കരകവിയുന്ന സന്തോഷത്തോടുകൂടി, തന്റെ മിത്രവും, സഹപാഠിയുമായ ദിവാൻപേഷ്കാർ നാണുപിള്ള അവർകളെ, ദിവാൻപദത്തിൽ നിയമിച്ചു നീട്ടു

കൊടുത്തു എന്നു * 'രാമു'വും, ശാസ്ത്രികളും, മററുള്ളവരും കേൾക്കത്തക്കവണ്ണം, ഭാര്യയായ നങ്ങമ്മപ്പിള്ള തങ്കച്ചിയോടു പറഞ്ഞതിനുശേഷമേ, തമ്പികാര്യക്കാർ പ്രഭാതഭക്ഷണം കഴിക്കാൻ ഇരുന്നുള്ളു.

'തന്റെ നാടു്' എന്ന ബോധം ഉത്കടാവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള സി. വി. രാമൻ പിള്ള, നാട്ടുകാരൻ ദിവാൻജിയായതിൽ എത്രമാത്രം സന്തോഷിച്ചിരിക്കും എന്നു വായനക്കാർ ഊഹിക്കുകയാണു ഭേദം. 'തന്റെ നാടും, ജനതയും' എന്ന ബോധം ഇല്ലെങ്കിൽ, സി. വി. യേ ഇല്ലതന്നെ. സ്വരാജ്യസ്നേഹപുളകിതമായ ആ ബോധത്തിന്റെ പ്രോജ്ജ്വലാംശം വളർത്തുന്ന പൗരപൗരുഷത്തിലുള്ള അവഗാഹമാണു സി. വി. രാമൻപിള്ള, പിന്നീടു് തന്റെ കലാസൃഷ്ടികളിൽ പ്രകടമാക്കുന്നതും.

അന്നു പതിവിലും നേരത്തെ സി. വി. കാളേജിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. വഴിമദ്ധ്യേ കാണുന്ന പരിചയക്കാരോടും, മിത്രങ്ങളോടും ദിവാൻനിയമനവാർത്തയെപ്പററി സി. വി. പറഞ്ഞുകൊണ്ടേ പോയി. അറിഞ്ഞവരെല്ലാം ആഹ്ലാദം തിരയടിച്ചു. കാളേജിലെത്തി, തലേന്നാൾ വൈകുന്നേരം ഗുരുവര്യനുമായി സംസാരിച്ചു അതേ പൂമുഖത്തുതന്നെ സി. വി. നിലയുറപ്പിച്ചു. സഹപാഠികൾ (സീനിയർ എഫ്. എ. വിദ്യാർത്ഥികൾ) സി. വി. യുടെ

---

* സി. വി. യെ തമ്പികാര്യക്കാർ വിളിക്കുന്നതു 'രാമു' എന്നാണു്. തമ്പികാര്യക്കാരുടെ സന്താനങ്ങളായ പത്മനാഭൻതമ്പി, (പോലീസ് സൂപ്രണ്ടു്) രാമൻതമ്പി (ഡർബാർഫിസിഷ്യൻ) ശ്രീമതി പാർവതിപ്പിള്ള തങ്കച്ചി തുടങ്ങിയവർ 'രാമുവണ്ണാ' എന്നും അഭിസംബോധന ചെയ്തിരുന്നു.

പ്രസന്നമുഖം നോക്കി, "തടിയൻ ഇന്നലെ കളിക്കാൻ വന്നില്ല" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു ക്ലാസ്സുമുറികളിലേയ്ക്കു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ജനസംഖ്യാനുപാതികമായി നോക്കുകയാണെങ്കിൽ അന്നത്തെ കാളേജുവിദ്യാർത്ഥികൾ അധികംപേരും ബ്രാഹ്മണരായിരുന്നു. എന്നാൽ യോഗനടത്തിപ്പ്, പ്രസംഗം, വിനോദം എന്നിവകളിൽ ബ്രാഹ്മണേതരരായ വിദ്യാർത്ഥികളാണു മുന്നണിയിൽ നിന്നിരുന്നതു്. കാളേജു പരിധികളെ കവിഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന ചില പൊതുകാര്യങ്ങളിൽ പൂർവവിദ്യാർത്ഥികളായ, സി. കൃഷ്ണപിള്ള, പി. അയ്യപ്പൻപിള്ള, പി. താണുപിള്ള എന്നിവർക്കു ജനനാ താല്പര്യമുള്ളതായിക്കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. പക്ഷേ, സംസ്ഥാനത്തെ ആകെയും ബാധിക്കുന്ന ഗൗരവമേറിയ പ്രശ്നങ്ങളിൽ മറ്റാരെക്കാളും, ശ്രദ്ധയും അന്വേഷണവും, ഉത്കണ്ഠയും വിദ്യാർത്ഥിയായ സി. വി. ക്കു മാത്രമാണുള്ളതു്. അതുപോലെ മറ്റൊരു വിദ്യാർത്ഥി കലാലയത്തിൽ ഇല്ല. എല്ലാവരും കളിക്കുമ്പോഴും, വിശ്രമിക്കുമ്പോഴും, ആവശ്യമായ ജോലികളിൽ ഏർപ്പെടുമ്പോഴും, സി. വി. രാജ്യകാര്യങ്ങളെ ഓർത്തു് ഏകനായിരുന്നു ചിന്തിക്കും.

അന്നു് മി. റസ്സ് കലാലയവളപ്പിൽ കയറിയ ഉടനെ, പൂമുഖത്തു 'രാമൻ' നിൽക്കുന്നുണ്ടോ എന്നറിവാനായി തന്റെ വാഹനത്തിലിരുന്നുകൊണ്ടു് ഒന്നു കണ്ണോടിച്ചു. ആ ദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ നാട്ടുകാരനായ ദിവാൻപേഷ്കാർ നാണുപിള്ളയെ ദിവാൻജിയാക്കി നീട്ടു കൊടുത്ത വാർത്ത അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. വണ്ടിയിൽ നിന്നും ഇറങ്ങിയ ഉടനെ 'രാമൻ വിജയിച്ചു'

'രാമൻ വിജയിച്ചു' എന്നു മി. റാസ്സ് അഭിവാദ്യഹസ്തങ്ങൾ ഉയർത്തിയിരിക്കുന്ന രാമൻപിള്ളയെ നോക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. രാമൻപിള്ളയുടെ അടുത്തുവന്നു അഭിനന്ദനപരമായി ഹസ്തദാനം ചെയ്യുമ്പോൾ ആരോഗ്യസമ്പന്നനായ സ്കോട്ടുലൻറിലെ * താടിക്കാരൻ തൻെറ ഹൃദയമഹത്ത്വം വെളിപ്പെടുത്തുമാറു ഇപ്രകാരം പറയുകയുണ്ടായി:

"രാമൻെറ ശുഭപ്രതീക്ഷ ഫലവത്തായി; നാട്ടുകാരൻ ദിവാൻജിയായി. ഭ്രാന്തു വച്ചുകൊണ്ടു ഭാവിയിലേക്കു നോക്കരു. ഇതുകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടരുതു. ഭരണകൂടത്തിൽ, നാട്ടിനെപ്പററി അറിയാവുന്നവർ തുടർച്ചയായി വരണം അങ്ങനെ ഭരണം നാട്ടുകാരുടേതാവണം......"

"പുത്രാ! നീ ഒരു മഹാനാകുമെന്നതിൽ എനിക്കു സംശയമില്ല. പക്ഷേ, കാലസ്ഥിതികൾ നിന്നെയും ഒരു അടിമയാക്കിക്കളയാനാണു എളുപ്പം. എന്തായാലും, നീ ഒരിക്കലും കുനിയരുതു."

"ഒരിക്കലും കുനിയരുതു" എന്ന ഉപദേശത്തെ സി. വി. ക്ലാസ്സിൽ പ്രസംഗം കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അന്നു പല കുറി ഓർത്തു. അർത്ഥനിർഭരവും ഗൗരവപൂർണ്ണവുമായ ആ ഉപദേശം രാമൻപിള്ളയുടെ പുരുഷാംശത്തെ ഉദ്ദീപിപ്പിച്ചു. അതൊരു വൈദ്യുതിപ്രവാഹപ്രതീതിയെ ഉളവാക്കി.

---

* സി. വി. യുടെ അഭിവന്ദ്യഗുരുഭൂതനായ മി. ജാൺ റാസ്സിൻെറ ഒരു എണ്ണച്ഛായ യൂനിവേഴ്സിററി കാളേജിൽ വച്ചിട്ടുണ്ടു.

മി. റാസ്സിനെക്കൂടാതെ ഡാക്ടർ. ഹാർവി എന്നൊരു ധ്വരയും അന്നു തിരുവനന്തപുരം മഹാരാജാസ് കാളേജിലുണ്ടായിരുന്നു. ഇവർ രണ്ടുപേരും സ്കാട്ട്ലൻഡുകാരും, സ്കാട്ട്ലൻഡുകാരുടെ പാരമ്പര്യമായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നശിച്ചിട്ടില്ലാത്തവരുമായിരുന്നു. വിജ്ഞന്മാരും, ശുദ്ധസ്വഭാവികളുമായ ഈ അദ്ധ്യാപകന്മാരിൽ മി. ജാൺ റാസ്സ് ആയിരുന്നു ആദ്യം തിരുവിതാംകൂറിൽ വന്നതു്. മെട്രിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയ്ക്കു് ഇരിക്കുന്നതുവരെയുള്ള അദ്ധ്യയനസൌകര്യംമാത്രമുണ്ടായിരുന്ന അന്നത്തെ കേന്ദ്രവിദ്യാഭ്യാസസ്ഥാപന (Central Educational Institution)ത്തെ കാളേജാക്കി ഉയർത്തുന്നതിനായിരുന്നു ആയില്യംതിരുനാളിന്റെ ആജ്ഞപ്രകാരം, മി. റാസ്സിനെ, ദിവാൻ സർ. ടി. മാധവരായർ തിരുവിതാംകൂറിലേയ്ക്കു വരുത്തിയതു്. അതിനുശേഷം ഡാക്ടർ. ഹാർവിയേയും മഹാരാജാസ് കാളേജിൽ പ്രൊഫസ്സറായി വരുത്തുകയുണ്ടായി. വാങ്ങുന്ന ശമ്പളത്തിന്റെ കൂടുതൽ കുറവനുസരിച്ചു വിദ്യാദാനം ചെയ്യുന്ന കച്ചവടമനഃസ്ഥിതിക്കാരായിരുന്നില്ല, ഈ അദ്ധ്യാപകന്മാർ. വിദ്യാർത്ഥികളിൽ വിജ്ഞാനം, ശുദ്ധസ്വഭാവം, സദാചാരബോധം, സമുദായസ്നേഹം, ദേശാഭിമാനം, പൊതുജനസേവനതൽപരത, എന്നീ ഗുണങ്ങൾ എത്രത്തോളം വളർത്താമോ, അത്രത്തോളം വളർത്തുന്നതിനു് അവർ അശ്രാന്തപരിശ്രമം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. വാസനാഗതിക്കൊത്തവണ്ണം വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു് അവർ മാനസികമായ വളർച്ച ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ദേശാഭിമാനവും പൊതുഗുണദീക്ഷയും ഉള്ള വിദ്യാർത്ഥികളെ അവർ ഹൃദയപൂർവ്വം സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. അവനവന്റെ നാടു് അവനവൻ ഭരിക്കണമെന്ന സന്ദേശം അവരുടെ പ്രസംഗങ്ങളിൽ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

പൗരുഷോത്തേജകമായ ആ സന്ദേശം ഉദ്യോഗമഹിമകൾ മനസ്സിൽ വിഭാവനം ചെയ്തുകൊണ്ടു ബിരുദം നേടാനായി കലാലയത്തിൽ കടന്നിട്ടുള്ള വിദ്യാർത്ഥിസാമാന്യത്തെ സ്പർശിക്കുന്നില്ല എന്നും അവർ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ജഡപ്രാജ്ഞവിവേചനം ചെയ്യുന്നതിനു സമർത്ഥനായിരുന്ന മി. റാസ്സ്, സ്വദേശസ്നേഹമുള്ള വിദ്യാർത്ഥികളെ തെരഞ്ഞെടുത്തു് തന്റെ പ്രത്യേക ശിക്ഷണത്തിനു വിധേയരാക്കിവന്നു. അപ്രകാരം പ്രത്യേക ശിക്ഷണത്തിനു മി. റാസ്സ തെരഞ്ഞെടുത്തിട്ടുള്ള ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയാണു നമ്മുടെ കഥാനായകൻ.

നാണുപിള്ളയെ ദിവാൻജിയാക്കിയതിനെ സി. വി. ജനതാഭിമതത്തിന്റെ വിജയമായിക്കൊണ്ടാടി: * "ബ്രിട്ടീഷു് സാമ്രാജ്യത്തോടു് ഉടമ്പടി ഉണ്ടായപ്പോഴും, അനന്തരകാലത്തും, ജനതാഭിമതം എന്തെന്നാലോചന ഉണ്ടായിട്ടില്ല. സേനാബലംകൊണ്ടു രാജസ്ഥാനത്തെ സഹായിച്ചിട്ടുള്ളതും, സംരക്ഷിച്ചിട്ടുള്ളതും നാട്ടിലെ ജനതയാണെന്നുള്ളതു് അധികൃതമണ്ഡലത്തിനോ, ചരിത്രകാരന്മാർക്കോ നിഷേധിച്ചുകൂടാവുന്നതല്ല" എന്നിങ്ങനെ പിൽക്കാലത്തു് എഴുതുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള, ഷേക്സ്പിയരുടെ നാടകങ്ങൾ പഠിക്കുമ്പോഴും, സ്കോട്ടിന്റെ ചരിത്രനോവലുകൾ വായിക്കുമ്പോഴും, തന്റെ രാജ്യചരിത്രത്തിലെ ചില സംഭവങ്ങളെ ഉദാഹരിച്ചു സതീർത്ഥ്യരോടു പ്രസംഗങ്ങൾ തന്നെ നടത്തിയിരുന്നു എന്നറിയുന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടുവാനൊന്നുമില്ല.

---

* വിദേശീയമേധാവിത്വം.

* പ്രസ്തുത കത്തു് ചെല്ലരിച്ചുപോയിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് എല്ലാ ഭാഗവും വായിക്കുവാൻ വിഷമമായിരിക്കുന്നു.

"ഒരിക്കലും കുനിയരുതു്" എന്ന ഉപദേശം ഒന്നിൽ കൂടുതൽ തവണ മി. റാസ്സു രാമൻപിള്ളയ്ക്കു നൽകിയിട്ടുണ്ടു്. 1879-ൽ ആദ്യമായി ബി. ഏ. പരീക്ഷയ്ക്കു് എഴുതുവാനായി സി. വി. മദ്രാസ്സിലേയ്ക്കു പോകുമ്പോഴും 1884-ൽ മി. റാസ്സു പ്രിൻസിപ്പാൾ ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്നു വിരമിച്ചു പൂർവ്വവിദ്യാർത്ഥികളോടു യാത്ര പറയുമ്പോഴും അതിനുശേഷം 'എഡിൻബറോവിൽനിന്നു്' അവസാനമായി അയച്ച ഒരു * കത്തിലും അതേ ഉപദേശം ആവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ഉപദേശത്തിന്റെ വ്യാപ്തി എത്രയെന്നു പറയാവതല്ല. അനുഗൃഹീതമായ കലാവാസന അടങ്ങിയിട്ടുള്ള ഒരു യുവകേസരിയാണു തന്റെ പ്രിയ ശിഷ്യൻ രാമൻപിള്ള എന്നു് ആ ആംഗ്ലേയാചാര്യൻ നേരത്തെ കണ്ടിരിക്കണം! അങ്ങനെയുള്ള ഒരു ഹൃദയം സ്വാതന്ത്ര്യസ്വതന്ത്രമായിരുന്നില്ലെങ്കിൽ വരാവുന്ന നഷ്ടത്തെയും അദ്ദേഹം ചിന്തനം ചെയ്തിരിക്കണം! ഋഷീശ്വരതുല്യനായ ഗുരുവര്യന്റെ ആ ഉപദേശം അറുപതിമൂന്നു വയസ്സുവരെ തന്നിൽ പ്രവർത്തിച്ചതിനുശേഷം, രാമരാജബഹദൂർ എന്ന ആഖ്യായികയിലൂടെ ഭംഗ്യന്തരേണ സി. വി. ലോകത്തിനു നൽകിയിരിക്കുന്നു.

മി. റാസ്സ്, രാമൻപിള്ളയെ പ്രത്യേകമായി ഉപദേശിക്കുന്നതിനു് വേറെയും കാരണമുണ്ടു്. x സചിവായത്തം ആയിരുന്നു അന്നത്തെ തിരുവിതാം

---

* പ്രസ്തുത കത്തു് പൊടിഞ്ഞിരിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് എല്ലാ ഭാഗവും വായിക്കുവാൻ വിഷമമായിരിക്കുന്നു.

x രാജായത്തം, സചിവായത്തം, ഉദ്യോഗായത്തം, പ്രജായത്തം, ഇങ്ങനെ നാലുതരം ഭരണരീതികൾ.

ക്കൂറിലെ ഭരണക്രമം. സചിവന്മാരോ അധികാരവും, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പുറത്തുനിന്നു വരുന്നവർ. അവർക്കു ഭീമമായ ശമ്പളം വാങ്ങുന്നതിനുവേണ്ടിമാത്രം ഭരണകാര്യങ്ങൾ നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകണമെന്നേയുള്ളൂ. ആർക്കും സേവ കൊണ്ടല്ലാതെ ഒന്നും സാധ്യമല്ല. ഏതു സർക്കാർതുറയിലും ഉദ്യോഗദുഷ്പ്രഭുത്വം നടമാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നാട്ടിലെ ഭരണപാരമ്പര്യമുള്ള സമുദായത്തിന്റെ ഭരണകാര്യത്തിൽ വലിയ സ്ഥാനമൊന്നും നൽകാറില്ല. അവരുടെ വ്യയഹേതുകമായ കെട്ടുകല്യാണം തുടങ്ങിയ സാമുദായികാചാരങ്ങൾ, സമുദായത്തിന്റെ സാമ്പത്തികശക്തിയെ ഉന്മൂലനംചെയ്തുകൊണ്ടുമിരുന്നു. ഇങ്ങനെയുള്ള ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ അഭ്യസ്തവിദ്യരിൽ സ്വാതന്ത്ര്യബോധവും സാമ്പത്തികചിന്തയും ഉണർന്നില്ലെങ്കിൽ, നാട്ടിനോട് ജന്മനാ കൂറില്ലാത്തവരും, ജന്മഭൂമി സംസ്ഥാനത്തിന് പുറത്താണെന്നു പറഞ്ഞ് ഉദ്യോഗമൊഴിയുമ്പോൾ പോകാൻ വാഹനം അന്വേഷിക്കുന്നവരുമായ ധനമോഹികളുടെ വരവിനെ തടയാൻ സാധിക്കുന്നതല്ലായെന്നു മി. റാസ്സു, തിരുവിതാംകൂറുമായിട്ടുള്ള നെടുനാളത്തെ പരിചയത്തിനിടയിൽ നിരീക്ഷണം ചെയ്തറിഞ്ഞിരുന്നു. സൈനിക പാരമ്പര്യമുള്ള വർഗ്ഗങ്ങളോടു സ്കോട്ട്ലണ്ടുകാരനായ മി. റാസ്സിനു, നിസ്സീമമായ സ്നേഹവുമുണ്ടായിരുന്നു. പ്രസവിച്ച ആറാംമാസത്തിൽ, ആൺശിശുക്കളുടെ പേർ കരയിലെ സൈനികഗണങ്ങളിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്ന തങ്ങളുടെ പൂർവ്വികമായ നടപ്പിനെപ്പറ്റി സി. വി. അക്കാലത്തു കാളേജിൽ ചെയ്ത ഒരുപ്രസംഗമദ്ധ്യേ പ്രസ്താവിച്ചപ്പോൾ മി. റാസ്സും, ഡാക്ടർ ഹാർവിയുമുൾപ്പെടെയുള്ള എല്ലാ

ഇതരകണ്ടതും ഹസ്തതാഡനം ചെയ്യേണ്ടവയായും പ്രസ്താവ്യമാണു്.

* ബി. ഏ. പരീക്ഷയിൽ തനിക്കു് ആദ്യത്തെ പ്രാവശ്യം വിജയം നേടാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു 1080-ൽ സി.വി. വീണ്ടും ബി.ഏ. ക്ലാസ്സിൽ ചേരാൻ ചെന്നപ്പോൾ, പ്രിൻസിപ്പാൾ മി. റാസ്സിനോടു പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടു്, അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രതിവചിച്ചു. "വാളിന്റെ പാരമ്പര്യം ഇനി തൂലികയിലാക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എങ്കിലേ വിജയം ഉള്ളൂ." ആ മറുപടിയും, "ഒരിക്കലും കുനിയരുതു്." എന്ന ഉപദേശത്തിനു തുല്യം പ്രാധാന്യമുള്ളതാകുന്നു.

പൊതുവിൽ, മി. റാസ്സ് തിരുവനന്തപുരം മഹാരാജാസ് കാളേജിൽ ആദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചിരുന്ന കാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ലഭിച്ച ശിഷ്യസമ്പത്തു അഭിമാനകരമായ ഒന്നായിരുന്നു. അവർ അധികവും ഉദ്യോഗമണ്ഡലങ്ങളിൽ വിരാജിക്കുകയാണുണ്ടായതു്. ചീഫ്സെക്രട്ടറിമാർ, ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജിമാർ, പ്രഫസ്സറന്മാർ, ഇങ്ങനെ വിവിധ നിലകളിൽ അവർ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചു. സി. വി. യുടെ സതീർത്ഥ്യനായിരുന്ന ആർ. മഹാദേവയ്യർ സമർത്ഥനായ ഒരു ചീഫ്സെക്രട്ടറിയായിരുന്നു. മററു സതീർത്ഥ്യന്മാരിൽ ആർ. ഈശ്വരപിള്ള മാത്രമേ, സാഹിത്യസരണിയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ തുടങ്ങിയുള്ളൂ. ആലപ്പുഴ പപ്പുപിള്ള എന്ന സി. വി. യുടെ മററൊരു സഹപാഠിയും ആ മാർഗ്ഗത്തിൽ അഭിരുചിയുള്ളവനായിരുന്നു.

---

* സി. വി. 1881-ൽ Logic and ethics ഐച്ഛികമായെടുത്തു മദ്രാസ്സ് സർവ്വകലാശാലയിൽ നിന്നും ബി. ഏ. ബിരുദം നേടി.

എന്നാൽ, രണ്ടു മൂന്നു വിദ്യാർത്ഥികളെക്കൊണ്ടാണു് താൻ അത്യന്തം ധന്യനായിട്ടുള്ളതെന്നു് ഒരിക്കൽ റാസ്സു പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ ഒന്നാമത്തെ ആൾ ചീഫ്സെക്രട്ടറിയായിരുന്ന പി. താണുപിള്ളയാകുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ആൾ പിൽക്കാലത്തു. "തീരത്തോടുകൂടിയല്ലാതെ ഒരു സമുദ്രം എനിക്കു സങ്കല്പിക്കുവാൻ വഹിയാ" എന്നു് മഹാകവി രവീന്ദ്രനാഥ ടാഗോർ പറഞ്ഞതു പത്രത്തിൽ വായിച്ചു കേട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ "അയ്യോ! അതു് അത്ഭുതമായിരിക്കുന്നു. തീരവും മുകളിൽ ആകാശവുമില്ലാത്ത ഒരു തീക്കടൽ എനിക്കു സങ്കല്പിക്കുവാൻ കഴിയുമല്ലോ" എന്നു ഗർജ്ജിച്ചു സി. വി. രാമൻപിള്ള തന്നെ. മൂന്നാമത്തെ ആൾ, മി. റാസ്സു തിരുവിതാംകൂർ വിടുന്നതിനു് മൂന്നു കൊല്ലം മുമ്പു ലഭിച്ചു ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്നു. വിക്ടോറിയൻ സാമ്രാജ്യവാഴ്ചയിലെ പത്രപ്രവർത്തകരിൽ എണ്ണപ്പെട്ട ഒരു വ്യക്തിയായിത്തീർന്ന ശ്രീമാൻ, ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ളയായിരുന്നു ആ വിദ്യാർത്ഥി. ആംഗലേയ സാഹിത്യകാരന്മാർ, ശ്രീ. ജി. പി. പിള്ളയുടെ ഇംഗ്ലീഷു ഭാഷാസ്വാധീനത്തിൽ പലപ്പോഴും അസൂയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഇന്ത്യയിലും, ഇംഗ്ലണ്ടിലും ഒരു പത്രപ്രവർത്തകനെന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം കീർത്തിപരത്തിയതു് ക്ലേശങ്ങളോടു പടവെട്ടിക്കൊണ്ടാണെന്നുള്ളതു വിസ്മരിക്കാവതല്ല. ഗാന്ധിജിയുടെ ദക്ഷിണാഫ്രിക്കൻ പരിപാടികളെപ്പറ്റി ഇൻഡ്യയിലും ഇംഗ്ലണ്ടിലും നിസ്തുലമായ പ്രചരണം ചെയ്ത ശ്രീ. ജി. പി. യെപ്പറ്റി മഹാത്മജി നിറഞ്ഞ നന്ദിയോടും, ആദരവോടുംകൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആത്മകഥയിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

മി. റാസ്സിനു, സി. വി. യോടും, ജി. പി. യോടും പ്രത്യേകം സ്നേഹം തോന്നുന്നതിനു് അവരുടെ ബുദ്ധി സാമർത്ഥ്യവും, ഉത്പതിഷ്ണുത്വവും തന്നെയാണു പ്രധാന കാരണമെങ്കിലും, ആ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ നിർദ്ധനാവസ്ഥയും, ഉത്കർഷേച്ഛയും ആ സ്നേഹത്തിനു സുഗന്ധം പൂശിക്കൊണ്ടിരുന്നു എന്നുകൂടി പറയാവുന്നതാണു്. സി. വി. ക്കാണെങ്കിൽ തമ്പികാര്യക്കാരുടെ കാരുണ്യം അല്ലാതെ മറെറാരു ആശ്രയവും അക്കാലത്തു് ഇല്ലായിരുന്നു.

"ബഹുസഹസ്രം ജനങ്ങളുടെ അരമ്പരുതികൊണ്ടു നിർമ്മിതമായ" (ധർമ്മരാജ) രാജ്യത്തിന്റെയും, സമുദായത്തിന്റെയും ധനസ്ഥിതിയെ സ്പർശിക്കുന്ന ചിന്ത അന്നത്തെ വിദ്യാർത്ഥികളിൽ ആദ്യമായി രൂപം പ്രാപിക്കുന്നതിനു്, ഭാഗികമായി ഇംഗ്ലീഷുവിദ്യാഭ്യാസവും ഭാഗികമായി മി. റാസ്സിന്റെയും ഡാക്ടർ ഹാർവിയുടേയും ശിക്ഷണവും കാരണമായിട്ടുണ്ടു്. ഈ ചിന്തയിൽ നിന്നും ഉടലെടുത്ത കേരളത്തിലെ ആദ്യത്തെ ദേശീയ സംഘടനയായ മലയാളിസഭയ്ക്കു ബീജാവാപം ചെയ്യുന്നതും മി. റാസ്സിന്റെ ആദ്ധ്യക്ഷ്യത്തിലുള്ള തിരുവനന്തപുരത്തെ മഹാരാജാസ്സ് കാളേജായിരുന്നു. ദേശീയതയെ ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുന്ന 'മലയാളി' എന്ന പദം ഉടലെടുത്തതും മി. റാസ്സിന്റെ കലാലയത്തിൽ നിന്നായിരുന്നു. പിൽക്കാലത്തു്, 'മലയാളിസഭ'യായി പുറത്തു വന്ന ആ മഹാസംഘടനയുടെ പൂർവ്വരൂപം, 'മലയാളി സോഷ്യൽയൂണിയൻ' എന്ന പേരിൽ കാളേജു ഭിത്തികൾക്കുള്ളിൽ ആരംഭിച്ചു്, പി. താണുപിള്ള സി. കൃഷ്ണപിള്ള പി. അയ്യപ്പൻപിള്ള, തുടങ്ങിയ പ്രബുദ്ധമതികൾ വളർത്തിയ ഒരു ചെറു സംഘമായിരുന്നു.

മലയാളിസഭയുടെ വകയായി, 'മലയാളിട്രെയിഡിംഗ് കമ്പനി' സംഘടിപ്പിക്കുവാൻ പ്രേരണ നൽകിയതും അന്നത്തെ കലാലയം തന്നെ ആയിരുന്നു. നാട്ടിലെ ക്രയവിക്രയങ്ങൾ, പരദേശികളുടെ കയ്യിൽനിന്നും വീണ്ടെടുത്തു വ്യാപാരങ്ങളിൽ നാട്ടുകാൎക്കു അഭിരുചി വൎദ്ധിപ്പിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ച ആ കച്ചവടസംഘം 25-ൽ പ്പരം കൊല്ലം പുഷ്ക്കലമായി പ്രവൎത്തിച്ചിരുന്നു.

ബ്രിട്ടണിലെ കുലീനരുടെ ഇടയിൽ ആയിടെ കാണാൻ തുടങ്ങിയ സാമ്പത്തികാധഃപതനത്തേയും അതിന്റെ കാരണങ്ങളേയും പററി സി. വി. തുടങ്ങിയ വിദ്യാൎത്ഥികൾ അറിഞ്ഞതും മി. റസ്സൽ, ഡാക്ടർ ഹാൎവിയും ചേൎന്ന വിജ്ഞാനവൃന്ദത്തിൽ നിന്നു തന്നെ. അതിനെതിരായി അവിടെ സമാരംഭിക്കപ്പെട്ട 'Diginity of labour movement' നെയും, അതിൽ യുവാക്കന്മാർ നിൎവ്വഹിക്കുന്ന പങ്കിനെയും കുറിച്ചു തങ്ങളുടെ വിദ്യാൎത്ഥികളോടു സംസാരിച്ച്, അവരിൽ സാമ്പത്തികചിന്ത വളൎത്തുവാൻ ആ ഗുരുശ്രേഷ്ഠന്മാർ വളരെ താല്പര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചു. സാമ്പത്തികമായ സ്വാശ്രയജീവിതം, ദേശീയപ്രബുദ്ധതയെ സമുജ്ജ്വലമാക്കുന്നതാണെന്ന്, അമേരിക്കൻ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തെ ഉദാഹരണമാക്കി അവർ ക്ലാസ്സുകളിൽ പ്രസംഗിച്ചു.

പിന്നീടു ഏതാണ്ടു മുപ്പത്തിമൂന്നുകൊല്ലങ്ങൾക്കു ശേഷം സി. വി. മഹാരാജാസ് കാളേജിൽ ചെയ്ത ഒരു പ്രസംഗത്തിൽ തന്റെ ആ അഭിവന്ദ്യഗുരുക്കന്മാരെ അനുസ്മരിച്ചുകൊണ്ട് ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:

"പഠിപ്പിച്ച വിദ്യാൎത്ഥികളുടെ സ്വഭാവസംസ്കരണത്തിനു നേതൃത്വം വഹിക്കുക മാത്രമല്ല അവർ

ചെയ്യുന്നു; അവർ ഇന്നു തിരുവിതാംകൂറിൽ പരിപുഷ്ടമായി വരുന്ന സാമൂഹ്യപുരോഗതിയുടെ അസ്ഥിവാരമിടുകയും കൂടി ചെയ്തു. അവരുടെ സ്വാധീനശക്തി വിശാലമായിരുന്നു. അതു ക്ലാസ്സുമുറികളേയും കവിഞ്ഞു വ്യാപരിച്ചു......"

പിന്നീടു സി. വി. പണിയിച്ച ഭവനത്തിനു മി. റാസ്സിന്റെ ഓർമ്മയ്ക്കായി 'റാസ്സ്കോട്ട്' എന്നു പേർ കൊടുത്തു. അങ്ങിനെ ആ നാമത്തെ നിത്യസ്മരണീയമാക്കുവാനായിട്ടെന്നപോലെ അവിടെവച്ചു സി. വി. തന്റെ സുപ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ രചിച്ചതും, പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന സംഭവങ്ങളിൽ ഒന്നാകുന്നു.

II

ഉയർച്ചയ്ക്കുള്ള വൈഷമ്യങ്ങൾ

സി. വി. ൧൦൫൬-ൽ ബി. ഏ. ബിരുദം നേടിയതിനുശേഷം ജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്മാരുടെ സഹായത്താൽ നിയമപരീക്ഷയ്ക്കു പഠിക്കുവാൻ ഉത്സാഹിച്ചു. എന്നാൽ നിയമാധ്യയനത്തിനെക്കാളും, പത്രപ്രവർത്തനം മൂലമുള്ള പൊതുജനസേവനമാണു് അപ്പോൾ കൂടുതൽ അഭികാമ്യമായി തോന്നിയതു്. കൊച്ചിയിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടിരുന്ന 'വെസ്റ്റേൺ സ്റ്റാർ' എന്ന പത്രത്തിനും, മദ്രാസ്സിലെ മിക്ക പത്രങ്ങൾക്കും വിദ്യാർത്ഥിയായിരിക്കുമ്പോൾ മുതൽ സി. വി. അജ്ഞാതനാമാവായി ലേഖനങ്ങൾ അയച്ചുകൊടുക്കുവാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരം തലസ്ഥാനത്തിൽ

നിന്നും രാഷ്ട്രീയപ്രാധാന്യമുള്ള വാർത്തകൾ അക്കാലത്തു മദ്രാസ് പത്രങ്ങൾക്കു കിട്ടിയിരുന്നതു് അധികവും സി. വി. യിൽ നിന്നുമായിരുന്നു. ലേഖകൻ, ഒരിക്കലും തന്റെ പേർ പുറത്തറിയാൻ ഇടവരരുതെന്നു്, എഴുതുമ്പോഴൊക്കെയും പത്രാധിപന്മാരോടു് അപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. പേരിനെയൊ, ആദായത്തെയൊ കാംക്ഷിച്ചു സി. വി. ഒരിക്കലും പത്രപ്രവർത്തനത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടുകയ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. പൊതുകാര്യങ്ങൾ, സ്വന്തം കാര്യങ്ങളുമായി സി. വി. വീക്ഷിച്ചു. ജനങ്ങൾക്കു ദുസ്സഹമായി തോന്നിയിരുന്ന 'വിരുത്തി' ഏർപ്പാടു നിരുത്തലാക്കുന്നതിനും, ജാതിനിമിത്തമുള്ള തീണ്ടൽ തൊടീൽ അവസാനിപ്പിക്കുന്നതിനും കാളേജിലെ 'മലയാളിസോഷ്യൽ യൂണിയ'നിലും, 'ഡിബേറിംഗ് സൊസൈറ്റി' യോഗങ്ങളിലും ശക്തിയായ പ്രസംഗങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുള്ള സി. വി. കലാലയം വിട്ടു പുറത്തുവന്നപ്പോഴും അതേവിഷയങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി, പത്രങ്ങളിൽ എഴുതുകയും, മലയാളിസഭാസമ്മേളനങ്ങളിൽ സംസാരിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

ബിരുദം നേടി ഒരു കൊല്ലത്തെ സ്വാതന്ത്ര്യ ജീവിതത്തിനുശേഷം സി. വി. യെ കാണുന്ന ശ്രീ. എം. രാമവർമ്മതമ്പാൻ ബി. എ. എൽ. ടി. (വിദ്യാഭ്യാസ പ്രവർത്തകൻ) പിൽക്കാലത്തു് സ്മരണീയമായ ഒരു ഘട്ടത്തിൽ കഥാനായകനു്, എഴുതിയ ഒരു കത്തിൽ നിന്നും ഏതാനും വരികൾ ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു:

"താങ്കളെ ; ആദ്യമായിക്കാണാൻ എനിക്കു ഭാഗ്യമുണ്ടായതു ൧൦൫൭ മകരമാസത്തിൽ ഞാൻ ആദ്യം

തിരുവനന്തപുരത്തു വന്നപ്പോൾ ചാക്കയിൽ കടവിൽ വള്ളായിരുന്നു. ഞാൻ എന്റെ നാട്ടുകാരായ ചില കാളേജുവിദ്യാൎത്ഥികളൊരുമിച്ചു പഠിക്കാനായി അവിടെ വന്നു. അന്നു യുവജനങ്ങൾക്കു മാതൃകാപുരുഷനായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്ന താങ്കളെ സൎവ്വവിധേന സ്നേഹിക്കാനും ബഹുമാനിക്കാനും ബാലനായിരുന്ന ഞാൻ ആരംഭിച്ചു. നമ്മുടെ രാജ്യത്തിന്റെ സകല ശ്രേയസ്സുകൾക്കും വിളഭൂമിയായി സകലരും കരുതിയിരുന്ന അന്നത്തെ മലയാളി സഭയുടെ ജീവനാഡിയായിരുന്നാലും താങ്കളെന്നായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ വിശ്വാസം. ഉത്തമമായ ഔദാൎയ്യം, അഗാധമായ പാണ്ഡിത്യം, സരളമായി ഇംഗ്ലീഷുപയോഗിക്കുന്നതിനുള്ള ശക്തി, ഉത്കൃഷ്ടമായ സ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധി, അപാരമായ വിശ്വാസം ഇത്യാദി ഗുണങ്ങൾക്കു് ഒരു വാക്കിൽ സി. വി. എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയാകും എന്നായിരുന്നു ഞങ്ങളുടെ എല്ലാപേരുടേയും വിശ്വാസം. താങ്കളെപ്പോലെ ആകണമെന്ന ഒരു മോഹം അന്നത്തെ ബാലന്മാരായ ഞങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ സ്ഥിരമായി പ്രവൎത്തിച്ചിരുന്നു."

൧൦൭൩-ൽ 'ട്രാവൻകൂർ പേട്രിയട്ട്' എന്ന പേരിൽ സി. വി. തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും ഒരു വാരിക പുറപ്പെടുവിക്കാൻ തുടങ്ങി. "ദേവാബലം സൎവ്വബലാൽ പ്രധാനം" എന്ന അന്നത്തെ രാജധാനിനടത്തുള്ള ഉപരി കയറുവാനുള്ള കഥാനായകന്റെ ആ ശ്രമം അനുഭവത്തിൽ വിപരീതഫലത്തെയാണു് ഉളവാക്കിയതു്. ഉയൎന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ ഇടയിലും, അതിനുമുപരിയുള്ള മണ്ഡലങ്ങളിലും, സി. വി. രാമൻപിള്ള എന്ന ചെറുപ്പ

ക്കാരൻ ഒരു നോട്ടപ്പുള്ളിയെപ്പോലെ, വീക്ഷണം ചെയ്യപ്പെട്ടു. ഏതാനും മാസങ്ങൾക്കു ശേഷം സി. വി. സ്വന്തപത്രം നിർത്തി, മദ്രാസ്സു പത്രങ്ങളിൽ തിരുവിതാംകൂർ കാര്യങ്ങൾ, മുൻപിലത്തെപ്പോലെ എഴുതുവാനാരംഭിച്ചു. ആ വസ്തുതയും രാജധാനിയിലുള്ള അധികൃതലോകം യഥാകാലം അറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. പേർ പുറത്തറിയിക്കാത്ത സി. വി. യുടെ 'തിരശ്ശീലവിദ്യ' തീരെ ഫലിക്കാതെയായി. സാമ്പത്തികമായ കഴിവുകൾ ഒന്നും ഇല്ലെങ്കിലും സി. വി. രാമൻപിള്ള യുടെ "*ചെറുപ്പത്തിന്റെ മദ്യത്തിന്റെ ഉന്മാദകത്വമുണ്ടു്." എന്നു സമ്മതിക്കാതെ വയ്യ. സമുദായത്തിലെ ഉപരിതലവർത്തികളാണു് എല്ലാ കാര്യത്തിനും വിധി എഴുതുന്നവർ. പത്രപ്രവർത്തകനായ സി. വി. യെപ്പറ്റിയുള്ള "വിധി" അവർ സ്വകാര്യസദസ്സുകളിൽ ദിവസവും എഴുതിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എങ്കിലും, അതു പൂർണ്ണമായില്ല. അനീതിയെ, നീതിയായി സി. വി. സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കുകയില്ല. അറിവും, സ്വാതന്ത്ര്യവും എല്ലാവർക്കും ലഭിക്കണമെങ്കിൽ, അനീതിയെ നീതീകരിക്കുന്ന സ്ഥാനവലിപ്പത്തിന്റെ മുൻപിൽ ശിരസ്സു നമിച്ചുകൊള്ളണമെന്ന പഴയ സമ്പ്രദായത്തെ ഭേദപ്പെടുത്താതെ സാധ്യവുമല്ല. പത്രങ്ങൾക്കു് അയയ്ക്കുന്ന ലേഖനങ്ങളിലെ പ്രതിപാദ്യം വലിയവരുടെ നീതി എങ്ങനെ സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കു് അനീതിയാവുന്നു എന്നുള്ളതായിരുന്നു.

വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്ത യുവാക്കന്മാരും, വിദ്യാലയം കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത അക്ഷരശൂന്യരും ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കു് പ്ര

---

* പ്രേമാമൃതം

ങ്ങളുടെ മുൻപിൽ അക്കാലത്തു് ഒന്നുപോലെ കുനിയേണ്ടിയിരുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടുകൂട്ടക്കും ഉദ്യോഗംകൊണ്ടുള്ള ഉപജീവനമാർഗ്ഗം ഒരുപോലെ തിരസ്കരിക്കപ്പെട്ടു. അഭ്യസ്തവിദ്യൻ് ഉദ്യോഗം അല്ലാതെ മറ്റൊന്നും അന്വേഷിക്കാനേയില്ല. ഒരുവൻെറ ബുദ്ധിശക്തികൊണ്ടുണ്ടാകാവുന്ന നേട്ടം എത്രമായിരിക്കട്ടെ! ബുദ്ധിസമ്പത്തിൻെറ ശൂന്യത എത്ര നഷ്ടവും രാജ്യത്തിനു വരുത്തട്ടെ! 'കമ്പിട്ടവരെ മാത്രം ഗൗനിക്കും' എന്നതാണു് അധികൃതമതം.

പ്രേമാമൃതത്തിലെ മണികണ്ഠനുടെ സൃഷ്ടികൊണ്ടു്, സി. വി. തന്റെ ചെറുപ്പകാലത്തു കണ്ടിരുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥദുഷ്പ്രഭുത്വത്തിനു നിന്ദ്യത വരുത്തിയിരിക്കുന്നതു് എങ്ങനെ എന്നു നോക്കുക:

“അക്കാലങ്ങളിൽ സർക്കാർസേവനത്തിനു യുവാക്കളെ യോഗ്യന്മാരാക്കിത്തീർക്കുന്ന പരീക്ഷാസാക്ഷ്യം ഒരു രാജസേവകൻെറയോ, സർക്കാർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെയോ പാദപരിചരണഫലമായുള്ള പ്രസാദലബ്ധിയാകുന്നു....”

“ഒരു പേഷ്കാരുടെ അഭിമതം മലതകർക്കുന്ന കല്പനയായി അക്കാലങ്ങളിൽ ആദരിക്കപ്പെട്ടുവന്നു.”

ഉദ്യോഗസ്ഥദുഷ്പ്രഭുത്വത്തെ എതിർക്കുകയും, സാമൂഹ്യവും, സാമ്പത്തികവും, സാംസ്കാരികവും, ആയ പന്ഥാക്കളിൽ പരിവർത്തനങ്ങൾ വരുത്തുകയും ചെയ്യേണ്ടതു് അന്നത്തെ സമുദായത്തിനു് ആവശ്യമായ കാര്യങ്ങൾ ആയിരുന്നു. മലയാളിസഭാപ്രവർത്തനങ്ങൾകൊണ്ടു കുറവുകൾ പലതും പരിഹരിക്കാമെന്നു സി. വി. വിശ്വസിച്ചു. ആധുനികകേരളത്തിലെ

ആദ്യജനകീയ സംഘടനയായ മലയാളിസഭയിൽ വർഗ്ഗീയച്ഛായ അശേഷം കലർന്നിട്ടില്ലായിരുന്നു. അതു കേവലം ദേശീയമായിരുന്നു. പരദേശത്തുകാരുടെ ചൂഷണം അധികരിച്ചപ്പോൾ, നാട്ടിലെ ജനങ്ങൾക്കു 'മലയാളി' എന്ന ബോധം ഉളവാക്കി കൊടുക്കേണ്ടതു് അനന്തരം ഒരു ആവശ്യമായിരുന്നു. സഭയിൽ സംസ്ഥാനത്തു ജന്മാവകാശമുള്ള എല്ലാവർക്കും അംഗമായി ചേരാമായിരുന്നു. അതിന്റെ പ്രവർത്തകർ പിന്നീടു (1079) സമസ്ത കേരളീയ നായർ സമാജം സംഘടിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നതുവരെ, മലയാളിസഭയുടെ ജീവദാതാക്കൾ നായന്മാർ ആണെന്നുള്ള വസ്തുത മുഴച്ചുനിന്നിരുന്നില്ല. കായൽ നികത്തി കൃഷി ചെയ്യാമെന്നു് ആദ്യമായി രാജ്യവാസികൾക്കു കാണിച്ചു കൊടുത്ത വക്കീൽ കാവാലം നീലകണ്ഠപ്പിള്ള, ശ്രീ. സി. കൃഷ്ണപിള്ള തുടങ്ങിയവരുടെ ഉത്സാഹത്തിൽ കൊല്ലത്തു പണിത 'മലയാളിമന്ദിരം' മാത്രം ഇന്നും ആ സംഘടനയെ ഓർമ്മിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു നിൽക്കുന്നുണ്ടു്.

വിദ്യാഭ്യാസപരമായ പ്രോത്സാഹനങ്ങൾ നൽകുകയും, സാമൂഹ്യമായ അവശതകൾ പരിഹരിക്കുകയും, ജനതയുടെ സാമ്പത്തികോന്നതിക്കായി വ്യവസായങ്ങൾ ആരംഭിക്കുകയും, മററും ആയിരുന്നു മലയാളിസഭയുടെ മുഖ്യോദ്ദേശ്യങ്ങൾ. ഒരു പ്രകാരം മലയാളിസഭ നാട്ടിൽ വീശുകയും, അതിന്റെ ഫലം ഭാവിയിൽ ഏതാണ്ടു സമുദായത്തിൽ കണ്ടറിയുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്തുവെങ്കിലും, ഉദ്ദേശ്യങ്ങൾക്കു തീവ്രത

ലഭ്യമായിരുന്നില്ല. തീവ്രവേഗന്മാരും, നിഷ്കാമന്മാരും ആയ പ്രവർത്തകർ സംഘടനയ്ക്കില്ലായിരുന്നു. സർക്കാർ സേവനത്തിനിടയിൽ 'സാമൂഹ്യസേവനത്തിനും വല്ലപ്പോഴും ഒരു ദിവസം' എന്നല്ലാതെ, സേവനം ആരും ഒരു മുഖ്യകൃത്യമായി സ്വീകരിച്ചതില്ല. എന്നാൽ, ഇൻഡ്യൻനാഷണൽ കാൺഗ്രസ്സ് സംഘടിപ്പിക്കുമുമ്പ്, തിരുവിതാംകൂറിൽ ദേശീയബുദ്ധി വളർത്തുവാനായി മലയാളിസഭ രൂപവൽക്കരിച്ച് പ്രവർത്തനം തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു എന്നതു സംസ്ഥാനത്തെ ജനപ്രബുദ്ധതയ്ക്കു മതിയായ ഒരു ഉദാഹരണമാകുന്നു. സി. വി. ക്ക മലയാളിസഭാപ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക മുഴുവൻ സമയവും വ്യയംചെയ്യാൻ ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ നിർവ്യാജമായ സേവനബുദ്ധി സഹപ്രവർത്തകരിൽ കാണാനേ ഇല്ലായിരുന്നു. കൂടിയിരുന്നു സംസാരിക്കുമ്പോൾ എല്ലാവരും പ്രവർത്തകർതന്നെയാണ്. കൂട്ടം പിരിയുമ്പോൾ ഓരോരുത്തരും അവനവൻ്റെ കാര്യത്തിനുവേണ്ടി മാത്രം പ്രവർത്തിക്കും. എങ്കിലും, മലയാളിസഭയ്ക്ക് ഒരു ചരിത്രം ഉണ്ട്. ആ ചരിത്രത്തിനു സഭയെ അർഹമാക്കിയവർ സ്സൂത്ര്യർഥരും തന്നെയാണ്.

സഭാപ്രവർത്തനങ്ങൾ ഊർജ്ജിതത്തിൽ നടക്കുന്ന കാലങ്ങളിൽ, ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യത്തിൻ്റെ ദീർഘദർശി എന്നറിയപ്പെടുന്ന ജസ്റ്റിസ് മഹാദേവ് ഗോവിന്ദ റാനഡെ ആയിടയിൽ ചെയ്ത ഒരു പ്രസംഗത്തിൽനിന്നും താഴെവരുന്ന വരികൾ ഒരു സഭായോഗത്തിൽ സി. വി. ഉദ്ധരിച്ചതായി കാണുന്നു. ആ വരികൾ,

"നിങ്ങളുടെ രാഷ്ട്രീയാവകാശങ്ങൾ ഇല്ലങ്ങളാ യിരിക്കുമ്പോൾ നിങ്ങൾക്കു നല്ലതായ ഒരു സമുദായരീതി ഉണ്ടായിരിപ്പാൻ തരമില്ല. നിങ്ങളുടെ സമുദായസ്ഥിതി യുക്തിയിലും നീതിയിലും അധിഷ്ഠിതമല്ലെങ്കിൽ, നിങ്ങൾക്കു രാഷ്ട്രീയസിദ്ധിയും അവകാശങ്ങളും ഉണ്ടായാലും പ്രയോഗക്ഷമങ്ങൾ ആകുന്നില്ല. നിങ്ങളുടെ സമുദായരീതികൾ അപൂർണ്ണമാണെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു യോഗ്യമായ സാമ്പത്തികനില ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. നിങ്ങളുടെ മതാചാരവിശ്വാസങ്ങൾ അധഃപതിപ്പിക്കുന്ന താണെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്കു സാമുദായികമായിട്ടോ, രാഷ്ട്രീയമായിട്ടോ പുരോഗമിക്കാവുന്നതല്ല. പരസ്പരാ ശ്രയത്വം പ്രകൃതിയുടെ ഒരു നിയമം ആകുന്നു. അതൊരു യാദൃച്ഛിക സംഭവം അല്ല."

തിരുവിതാംകൂറിൽ 'നായർ' 'നായർ' എന്ന ശബ്ദം ഉയർത്തിക്കൊണ്ടുവന്ന, വിദ്യാഭ്യാസപ്രവർത്തകനായിരുന്ന ശ്രീ. സി. കൃഷ്ണപിള്ള, മലയാളിസഭ സൃഷ്ടിച്ച ദേശീയതയെ, വർഗ്ഗീയതയാക്കി നിറം മാററി എന്നു പറയപ്പെടുന്നുണ്ട്. സി. കെ. പി. ക്ക് വ്യവസ്ഥാപിതരീതിയിൽ ഒരു സംഘടനയിൽ പ്രവർത്തി ക്കുന്നതിനു സാധിച്ചിരുന്നില്ലെന്നും, സുഖലോലുപനും, ഇതരാഭിപ്രായത്തിനു വില കല്പിക്കാത്തവനുമായിട്ടാണ് അദ്ദേഹം കഴിഞ്ഞിരുന്നതെന്നും ആരോപണങ്ങൾ ഉണ്ട്. പള്ളിക്കൂടം ഇൻസ്പെക്ടരായി സംസ്ഥാന മെങ്ങും സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ, 'മലയാളി' എന്ന പദ ത്തിനു പകരം 'നായർ' എന്ന പദം ആവർത്തിച്ചു പ്രയോഗിച്ച്, ഒരു വിഭാഗത്തെ ഇളക്കിയതോടുകൂടി

മററു വിഭാഗങ്ങളുടെ ഇടയിൽ, വർഗ്ഗീയത സ്വാഭാവികമായി ഉണ്ടാവാൻ കാരണമായെന്നും പറയപ്പെടുന്നു. സി. വി. യേയും, സി. കെ. പി. യേയും സംബന്ധിച്ചു, വെൺകുളം പരമേശ്വരൻപിള്ള അവർകൾ എഴുതിയ സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ലഘുജീവിതചരിത്രത്തിലൊരിടത്തു് ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

“സാഹിത്യവല്ലഭൻ സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ സ്നേഹം നിമിത്തം ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ (സി. കെ. പി. യുടെ) സ്വഭാവത്തിനുതന്നെ വളരെ മാററം സംഭവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സി. കെ. പി. ക്കു്, സി. വി. യോടു വളരെ ബഹുമാനവും ഒട്ടൊരു ഭയവുമുണ്ടായിരുന്നു. ഏകരാഷ്ട്രവ്രതക്കാരനും മതമൈക്യതായ പക്ഷപാതിയുമായിരുന്ന സി. വി. ക്കു് ആ രണ്ടഭിപ്രായത്തിലും സി. കെ. പി. യോടു വൈപരീത്യമുണ്ടായിരുന്നു.”

ഏതംശത്തിലും സി. വി. ഒരു മാതൃകയായിരുന്നു. സ്വതന്ത്രമായ ഒരു ജീവിതം അദ്ദേഹം ഇഷ്ടപ്പെട്ടു. പരക്ഷ ജീവിതശ്രേണിയുടെ പടവുകൾ കണ്ടകപൂർണ്ണങ്ങളായിട്ടാണു് അനുഭവത്തിൽ കാണുകയുണ്ടായതു്. ഒന്നിലും പ്രത്യേകമായ ഒരു നില സ്വീകരിക്കുവാൻ സി. വി. ശക്തനല്ലാതായി. ഉദ്ബുദ്ധമായ ആശയങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള ഒരു 'ആഗ്നേയത്വം' സി. വി. യിൽ ദിനംപ്രതി വർദ്ധമാനമായിക്കണ്ടിരുന്നു. സാധാരണക്കാരൻെറ ആശയങ്ങൾക്കു് അത്ര എളുപ്പം അംഗീകരണം ഒരു കാലത്തും കിട്ടുകയില്ലല്ലോ. വിദ്യാഭ്യാസം എന്നതു് ഉദ്യോഗത്തിനാണു എന്നു ജനങ്ങൾ വിശ്വസിച്ചു. കൃത്യങ്ങളിൽ തീവ്രതയും, ജീവിതത്തിൽ പൌരുഷവും

ആവശ്യമാണെന്നു് എവൎക്കും അറിയാമെങ്കിലും, ബുദ്ധി മഹത്വത്തിനും, പ്രവൎത്തനശേഷിക്കും അഗണ്യനിലയും, രാജസംബന്ധികളുടെ പ്രത്യുഗ്രഹങ്ങൾക്കും, ഉദ്യോഗസ്ഥ മേധാവിത്വത്തിനും സംപൂജ്യപദവിയും കല്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളപ്പോൾ, പാദസേവയ്ക്കും, പ്രീണനങ്ങൾക്കും എതിരായുള്ള സ്വതന്ത്രജീവിതം ഒരു കടങ്കഥമാത്രമേ ആകുകയുള്ളു. വൈരുദ്ധ്യങ്ങളുടെ തിരവലിയിൽ സി. വി. അകപ്പെട്ടു് ഉഴലാൻ തുടങ്ങി എന്നുതന്നെ പറയാം. പല കേന്ദ്രങ്ങളിലും അനൎഹമാംവിധം തെറ്റിദ്ധരിക്കപ്പെട്ടു- രഹസ്യമായ പത്രപ്രവൎത്തനത്തിലൂടെ ഭരണകൂടത്തെപ്പറ്റിയുള്ള രഹസ്യമായ അഴിമതികൾ, മദ്രാസ്സ് പത്രങ്ങൾ വഴി പുറത്തുകൊണ്ടു വരുന്നതു സി. വി. യല്ലാതെ മറ്റാരുമായിരിക്കുകയില്ലെന്നു്, അധികൃതസ്ഥാനങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചു നിൽക്കുന്ന സ്വാൎത്ഥികൾതന്നെ, പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. "സി. വി." എന്നുപറഞ്ഞാൽ 'ഒരു വിപ്ലവഗോളം' എന്ന അഭിപ്രായം സാൎവ്വത്രികമായി.

ആയില്യം, വിശാഖം തിരുമനസ്സുകളുടെ ഭരണകാലത്തെ തലസ്ഥാനനഗരിയിലെ സമുദായജീവിതത്തെ ചിത്രീകരിക്കുന്ന 'പ്രേമാമൃത'ത്തിൽ വിദ്യുജ്ജിഹ്വനായി പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന ചെറുപ്പക്കാരൻ സി.വി. തന്നെയാണു്. ആ കാലത്തെ കഥാപുരുഷന്റെ ജീവിതചരിത്രാംശങ്ങൾ അതിൽ ധാരാളം അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. സി. വി. തന്റെ ലേഖനമെഴുത്തിനെ സൂചിപ്പിച്ചു കഥാഗതിക്കൊത്തവണ്ണം പ്രേമാമൃതത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു: "മദ്രാസ്സിലെ വൎത്തമാനപത്രങ്ങൾ തിരുവിതാംകൂർ രാജ്യഭരണവിധങ്ങളുടെ വൈകല്യനിരൂപണങ്ങൾകൊണ്ടു പ്രചാര

പ്രവൃദ്ധിയെ സമ്പാദിച്ചു. അധികൃതന്മാരുടെ അനിഷ്ടം നിരപരാധികളായ സുഹൃത്തുക്കളുടെ ശിരസ്സിലും നിപാതംചെയ്തുതുടങ്ങി. രാജ്യഭരണദൂഷകന്മാർ ബി. ഏ സംഘത്തിലെ യുവാക്കളാണെന്നു് ...."

ദിവാൻ "രായന്മാ"രുടെ അല്ലെങ്കിൽ "സ്വാമി" മാരുടെ സേവാബലത്തിൽ 'മണികണ്ഠക്കുറുപ്പുസാർ' എന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥമദകരി തകർക്കുന്ന തകർപ്പുകളെ കൊണ്ടു സി. വി. അന്നത്തെ കാലത്തെയാണു പ്രേമാമൃതത്തിൽ 'പകർത്തിയിരിക്കുന്നതു്'. "ഉദ്യോഗങ്ങളിന്റെ തിളപ്പുകൊണ്ടു" മണികണ്ഠക്കുറുപ്പു് അനങ്ങുന്നതും, നീങ്ങുന്നതും എല്ലാം അഭ്യസ്തവിദ്യരായ പുതിയ തലമുറയുടെ മുടിപ്പിന്നു മാത്രമാണു". "കേശത്രു, നിങ്ങൾ കണ്ടിട്ടില്ലേ ആ തങ്കക്കിന്നരി ചുററിട്ടുള്ള മകുടം? തെളുതെളെത്തിളങ്ങുന്ന ആ ഭൂഷണവും അണിഞ്ഞു, തിരുവിതാംകൂർ ഭണ്ഡാരത്തിന്റെ പോഷണത്തിനും ശോഷണത്തിനും അധികൃതനായി, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ക്ഷേമത്തിനും ക്ഷാമത്തിനും കാരണഭൂതനായി, പ്രജാലക്ഷങ്ങളുടെ അസ്ഥിക്കും കഷ്ഠിക്കും മഹാമാർഗ്ഗദാതാവുമായി ഇരട്ടക്കുതിരസാററിൽ സാരഥിപരിവാരസഹിതം നമ്മുടെ രക്ഷിതാവായ മണികണ്ഠർ യജമാനൻ പായിച്ചുപോകുന്ന മഹിമയെ" സി. വി. വരച്ചു കണ്ണാടിക്കൂട്ടിലെ ചിത്രംപോലെ ഭദ്രമായി സൂക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു!

1055 ഇടവത്തിൽ ആയില്യം തിരുനാൾ മഹാരാജാവു നാടുനീങ്ങുകയും, തുടൎന്നു് വിശാഖം തിരുനാൾ ഭരണഭാരമേൽക്കുകയും ചെയ്തുവല്ലോ. മുപ്പേർക്കുന്ന ദർബാർചടങ്ങുകൾക്കു ദിവാൻ നാണുപിള്ള ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നല്ലാതെ, രാജകുടുംബത്തിലെ കലഹം

ശമിപ്പിച്ചു രക്ഷിപ്പിനു വഴിയൊരുക്കിയ ആ സ്വരാജ്യസ്നേഹിയായമന്ത്രിയെ, തന്റേയും സചിവനാക്കുവാൻ വിശാഖം തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല.

ദിവാൻജിയായി സംസ്ഥാനത്തിനു പുറത്തുനിന്നും രാമയ്യങ്കാർ എന്നൊരാൾ ആനയിക്കപ്പെട്ടു. ദിവാൻ നാണുപിള്ളയുടെ രണ്ടുകൊല്ലം മാത്രമുണ്ടായിരുന്ന ഭരണകാലത്തിൽ അവസാനവർഷത്തെ ഭരണറിപ്പോർട്ടു തയ്യാറാക്കിയ ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാർ പറയുന്നതു്, ആ വർഷത്തെ സാമ്പത്തികനില വളരെയധികം അഭിവൃദ്ധിയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു എന്നാണു്. ആയില്യം തിരുമനസ്സിലെ കാലത്തു പുത്തൻകച്ചേരി, കാളേജു മന്ദിരങ്ങൾ തുടങ്ങിയ വ്യയഹേതുകങ്ങളായ ഹർമ്മ്യങ്ങൾ പണിയിക്കുകയും, അങ്ങനെ പുതിയ പരിഷ്കാരത്തിനു രംഗവിധാനം ചെയ്യുകയും, ബ്രിട്ടീഷുകാർക്കു കൊടുത്തുതീർക്കുവാനുണ്ടായിരുന്ന സംഖ്യകൾ കൊടുത്തുതീർക്കുകയും ചെയ്തിട്ടും സംസ്ഥാനത്തെ ഭദ്രമായ ഒരു സാമ്പത്തികാസ്ഥിവാരത്തിൽ ഉറപ്പിക്കുന്നതിനു അദ്ദേഹത്തിനു് സാധിച്ചു. എന്നാൽ, ആയില്യം തിരുനാൾ ഉദ്യോഗനിയമനത്തിനു കൈക്കൂലികൂടി വാങ്ങി പരിഷ്കാരപദ്ധതികൾക്കു പണം ആവശ്യപ്പെട്ടാൽ സ്റ്റേറ്റിനുവേണ്ടി ചെലവിടുവാൻ നടത്തിയ യത്നങ്ങൾക്കിടയിൽ, രാജ്യത്തു് ഉദ്യോഗസ്ഥദുഷ്പ്രഭുത്വം നടമാടാൻ തുടങ്ങിയതും പരമാർത്ഥമായിരുന്നു. അതിനാൽ വിശാഖംതിരുനാളിന്റെ ഏകശ്രദ്ധ രാജ്യത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥാഴിമതി കുറയ്ക്കുന്നതിനായിരുന്നു. അതിനു സചിവയോഗ്യനായി അദ്ദേഹം കണ്ടതു നാട്ടുകാരനല്ലാത്ത മി. രാമയ്യങ്കാരെ ആയിരുന്നു.

ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ പിരിച്ചുവിടുന്നതിനു വിശാഖം തിരുനാളിനു് അന്വേഷണമോ, വിചാരണയോ ആവശ്യമായിരുന്നില്ല. ഓരോ ഉദ്യോഗസ്ഥനും, തന്റെ ഉദ്യോഗം അവസാനിച്ചുവോ എന്നറിവാനായി ഗസററു നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നുകൊള്ളേണം എന്നുമാത്രം. ആ നയത്തെപ്പററി സി. വി. പറയുന്നതിങ്ങനെയാണു്: "......ഒരു വൈശാഖശക്തി ഇളകി പ്രകാശിക്കുന്നോരം ഈ വക ദൃഷ്ടാന്തങ്ങൾ ഫലതന്ത്രരാകുന്നു. ആ കാലത്തെ രാജമഹിമ എങ്ങനെ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു എന്നാൽ തിരുവിതാംകൂർ ഗസററിൽ "മ. രാ. രാ. അനന്തകൃഷ്ണൻ പഞ്ചാപകേശൻ അവർകളെ കല്പനപ്രകാരം ചേർത്ത ദിവാൻപേഷ്കാരായി നിയമിച്ചിരിക്കുന്നു" എന്നു കാണുന്ന മാത്രയിൽ, നേരിട്ടുള്ള ഉത്തരവുകിട്ടാൻ പാർക്കാതെ, ആ സ്ഥലത്തെ സർവ്വസമ്രാട്ടായിരുന്ന പ്രതാപവാൻ ഒടുങ്ങണം" എന്തിനെന്നുപോലും അന്വേഷിക്കാതെ, ഭാണ്ഡം കെട്ടി സ്വന്തംഭവനം ചേർന്നുകൊള്ളേണ്ടതായിരുന്നു" (പ്രേമാമൃതം)

ഭരണാധികാരിയായ ജ്യേഷ്ഠനെ സിംഹാസനത്തിൽ നിന്നും അപഖ്യാതിയോടുകൂടി ദൂരത്തെറിപ്പിക്കുവാൻ പത്രപ്രചാരം ഒളിയമ്പുകൾ എയ്തു ലേഖനവിദ്യയിൽ സാമർത്ഥ്യം നേടീട്ടുള്ള വിശാഖം തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ഭരണമേററപ്പോൾമുതൽ പത്രത്തിൽ എഴുതുന്നവരോടു 'ശാപംപകരുന്ന' മട്ടിൽ പെരുമാറാൻ തുടങ്ങി. മദ്രാസ് പത്രങ്ങളിൽ വരുന്ന തിരുവിതാംകൂർ കാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുള്ള റിപ്പോർട്ടുകൾ എഴുതി അയയ്ക്കുന്നവരെ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധയിൽ വയ്ക്കുന്ന നിലയായി. ഈ ഘട്ടത്തിൽ ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാരുടെ ഭരണത്തെ രേഖീ

തായി അപലപിക്കുന്ന ഒരു റിപ്പോർട്ട് ഒരു പത്രത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. ഇതിന്റെ ഉടമസ്ഥനും സി. വി. തന്നെയാണെന്ന്, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ബലമായി പറഞ്ഞു എങ്കിലും, അന്വേഷണത്തിൽ സി. വി. യോടു മൈത്രിയിൽ കഴിയുന്ന മറെറാരു സംഘം ചെറുപ്പക്കാർ എഴുതിയതായിരിക്കണമെന്നു സംശയിക്കുവാൻ കാരണമായി. ആ സന്ദർഭത്തിൽ ആരോഗ്യം തകർന്നവനായി സി.വി. രോഗശയ്യയിൽ കിടക്കുകയും ആയിരുന്നു. പൊലീസ് അന്വേഷണം തുടർന്നു. കാളേജുവിദ്യാർത്ഥികളായ ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള, എൻ. രാമൻപിള്ള, ആർ. ശങ്കരറാവു ഇങ്ങനെ മൂന്നുപേർ ചേർന്ന് രാമയ്യങ്കാരുടെ ഭരണത്തിനെതിരായി, കാളേജിന്റെ മുൻവശത്തുള്ള മാവിൻചുവട്ടിലിരുന്നു ഗൂഢാലോചന നടത്തുക പതിവാണെന്ന്, ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാർ ധരിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. ഒരു ജഡ്ജി കോടതിബെഞ്ചിൽ പതിവുപോലെ കേസ്സുകേൾക്കാൻ ആഗതനായപ്പോൾ, മറ്റൊരു ജഡ്ജിയെ നിയമിച്ചുത്തരവുണ്ടായി ആൾ വന്നിരിക്കുന്നതു കണ്ട്, പഴയ ജഡ്ജിക്കു വീട്ടിലേക്കു പോകേണ്ടിവന്നതുപോലെയുള്ള സംഭവങ്ങൾ അനേകം അനേകം ഉണ്ടായിട്ടുള്ള വിശാഖം തിരുനാളിന്റെ ഭരണകാലത്ത്, സംശയിക്കപ്പെട്ട ആ വിദ്യാർത്ഥികളുടെ മേൽ ശിക്ഷ നടക്കുന്നതു വളരെ വേഗം ആയിരിക്കുമെന്നു കാളേജിലെ ആംഗ്ലേയാചാര്യന്മാർ (മി. റസ്സും, ഡാ: ഹാർവിയും) തീർച്ചയാക്കി. അവർ ആ മൂന്നു വിദ്യാർത്ഥികൾക്കും മദ്രാസ്സിലെ പ്രസിഡൻസി കാളേജിൽ ചേരുന്നതിനായി 'വിടുതൽ സർട്ടിഫിക്കേറ്റും', ശുപാർശക്കത്തുകളും കൊടുത്തു പറഞ്ഞയച്ചു. പിന്നീടു, ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ളയെ

മദ്രാസ്സിൽവച്ച് അറസ്റ്റുചെയ്യുന്നതിനു വാറണ്ടുമായി ഒരു പൊലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടുവെങ്കിലും, തിരുവിതാംകൂറിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടപ്പോൾ മുതൽ, നിർധനനെങ്കിലും ഉദ്ധതവീര്യധനവാനായി ആ വിദ്യാർത്ഥി ചാതുര്യത്തോടുകൂടിയ നയപ്രകടനങ്ങൾ കൊണ്ടു, ബന്ധനത്തിലാകാതെ കഴിച്ചു. ജി. പി. യ്ക്കാകട്ടെ, തിരുവിതാംകൂർ വിടേണ്ടിവന്നതു് ഒരു അനുഗ്രഹമായി കലാശിച്ചു. 'മദ്രാസ്സ് സ്റ്റാൻഡാർഡ്' എന്ന ഇംഗ്ലീഷുപത്രത്തിന്റെ അധിപനായി, അനീതിയോടും അക്രമത്തോടും സന്ധിയില്ലാത്ത സമരം ചെയ്തു്, അവ പറെറ താഴ്ത്തപ്പെട്ടിരുന്ന ദക്ഷിണേന്ത്യയിലെ അബ്രാഹ്മണരുടെ, ഉയർച്ചയ്ക്കു വഴിതെളിക്കാൻ, ആ 'പുറംതള്ളൽ' മറ്റൊരു തരത്തിൽ സഹായകമായി.

ഈ ഘട്ടത്തിൽ സി. വി. യും തിരുവിതാംകൂർവിട്ട് പുറത്തു പോകണമെന്നാഗ്രഹിക്കാതെയല്ല. എന്നാൽ ആ സ്വാതന്ത്ര്യജീവിതാഗ്രഹത്തിന് ഒരു ആഘാതം എന്നപോലെ അർശസ്സും, വാതരോഗവും അദ്ദേഹത്തെ പീഡിപ്പിച്ചു. രോഗപീഡ "ആശയങ്ങളുടെ ആവേഗത"യെ ശിഥിലീകരിച്ചില്ലെങ്കിലും, ജീവിതഗതിക്കു ഗണ്യമായ ഒരു മാന്ദ്യം വരുത്തിയതായി പറയാവുന്നതാണ്. അതേപ്പററി സി. വി. തന്നെ പറയുന്നു: "ദാസ്യം കൂടാതുള്ള ഉപജീവനത്തിന്റെ അനുവർത്തനാരംഭത്തിൽത്തന്നെ രോഗരക്ഷസ്സിനാൽ നിഷ്കൃപം നഖരഗ്രസ്തനായി."

ആദ്യത്തെ പ്രാവശ്യം ബി. എ. പരീക്ഷ എഴുതുവാനായി സി. വി. മദ്രാസ്സിലേയ്ക്കു പോയപ്പോൾ കുറച്ചു കാലം ഒരു സഞ്ചാരിയായി കഴിക്കുകയും, ഒടുവിൽ

ആരോഗ്യം നശിച്ചു് തിരിച്ചു വരികയും ചെയ്തതായി അറിവുണ്ടു്. പരീക്ഷ എഴുതിത്തീരുന്നതിനുമുമ്പു സി.വി. മദ്രാസുവിട്ടുപോയ ആ സംഭവം വളരെ രസകരമാണു്. വിവിധശാഖകളിലുള്ള പുസ്തകങ്ങൾ മററാക്കും സാധിക്കാത്ത വേഗത്തിൽ വായിച്ചു തീക്കുവാനും, പ്രതിപാദ്യങ്ങളെ ചൈതന്യാത്മകമാക്കി ഓമ്മയിൽ നിത്തുവാനും സാധിച്ചിരുന്ന വിദ്യാത്ഥിയായ സി. വി. യിൽ ചരിത്രകഥകൾ വായിക്കാനും, ചരിത്രസംഭവങ്ങളെപ്പററി കേൾക്കാനും, ചരിത്രസ്ഥലങ്ങൾ സന്ദശിക്കുവാനും നിയന്ത്രിക്കാൻ വയ്യാത്ത ഒരു ആഗ്രഹം വിശേഷവിധിയായി കണ്ടിരുന്നു.

ബി. എ. പരീക്ഷ എഴുതിക്കൊണ്ടിരുന്ന ദിവസങ്ങളിൽ മൈസൂർ സാമ്രാജ്യത്തിൻെറ മണിയറയായിരുന്ന ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിലെ വിശേഷങ്ങളെപ്പററി, അവിടം സന്ദശിച്ചിട്ടുള്ള ചില വിദ്യാത്ഥികൾ സി. വി. യോടു സംസാരിച്ചു. ആ വിവരണങ്ങൾ കേട്ടതിൻെറ പിറേറ ദിവസം സി.വി.പരീക്ഷയും ഉപേക്ഷിച്ചു മൈസൂറിലേയ്ക്കു വണ്ടികയറി എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ.

ശ്രീരംഗപട്ടണം മാത്രം കണ്ടിട്ടു സി. വി. തിരിച്ചു വന്നതില്ല. മൈസൂർ രാജ്യത്തിൻെറ പല ഭാഗങ്ങളും സന്ദർശിച്ചതിൽപിന്നെ വടക്കോട്ടു യാത്ര തുടന്നു്, ഗുജറാത്തു് വരെ പോയിട്ടു ഹൈദ്രാബാദിലേക്കു മടങ്ങി. വിജയനഗരസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ കാണ്മാൻ സി. വി. പല ദിവസവും നടന്നലഞ്ഞു. ഹൈദ്രാബാദിൽ നിന്നും ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിൽ എത്തിച്ചേരുവാനായി ഒരു ഗുഹാമാഗ്ഗം ഉണ്ടെന്നു കേട്ടു് അതു

കാണിച്ചുകൊടുപ്പാനായി ചില മുസ്ലീങ്ങളുടെ പുറകേ ഒന്നിലധികം പ്രാവശ്യം കഥാപുരുഷൻ പോയിട്ടുണ്ടു്. ചരിത്രപ്രസിദ്ധമായ ഗോൽക്കൊണ്ഡാദുർഗ്ഗം തുടങ്ങി, ഹൈദ്രാബാദ്‌ അതിർത്തിക്കുള്ളിലുള്ള ചരിത്രഖ്യാതങ്ങളായ പല സ്ഥലങ്ങളും സി. വി. കണ്ടു. മുസ്ലീങ്ങളുമായി സ്വജനങ്ങളോടെന്നവണ്ണം പെരുമാറി. അവരുടെ ഭവനങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്നതിനും, ആതിഥ്യം സ്വീകരിക്കുന്നതിനും യാതൊരു മടിയും കാണിക്കുകയുണ്ടായില്ല. ഒടുവിൽ ഒരു മുസ്ലീംപ്രഭുവിന്റെ മൈത്രി സമ്പാദിച്ചു്; അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആപ്തനും അതിഥിയുമായി, ഹൈദ്രാബാദ സെക്രട്ടേറിയറ്റിൽ, ഒരു ജോലി സമ്പാദിച്ചു. നീണ്ട കോട്ടും, കാൽശരായിയും, പാദുകങ്ങളും ധരിച്ചു് ഒരു ദിവസം 'ബജാറി'ൽ കൂടി സി. വി. നടക്കുകയായിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരം ചാലക്കടയിലുള്ള ഒരു കച്ചവടക്കാരൻ, ബജാറിൽക്കൂടി നടന്നുപോകുന്ന യുവാവിനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു്, ആ വിപണിവീഥിയിലെ ഒരു വണിക്കിനോടു പറഞ്ഞു: "ഈ പോകുന്ന ആളും എന്റെ രാജ്യക്കാരനാണെന്നു തോന്നുന്നു." അയാളു അടുത്ത ക്ഷണത്തിൽ സി. വി. യുടെ അടുക്കൽ ഓടി എത്തി "ഹൊ! നന്നായിരിക്കുന്നു! കാര്യക്കാർ തമ്പി അങ്ങുന്നും, നിങ്ങളുടെ അമ്മയും; അവരെ എല്ലാം മറന്നു അല്ലേ? കഷ്ടം അവർ എവിടെയെല്ലാം അന്വേഷിച്ചു! പരീക്ഷയ്ക്കു എഴുതുവാൻ വന്ന ആളും മുസ്ലീമായി നടക്കുന്നുവോ?"

കച്ചവടക്കാരന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടു് സി. വി. ഞെട്ടി. അടുത്തദിവസം സി. വി. യെ ഹൈദ്രാബാദ്‌

സെക്രട്ടേറിയററിൽ നിന്നും പുറത്താക്കുന്നതിലെല്ലാമുള്ള വിദ്യകൾ എല്ലാം കച്ചവടക്കാരൻ പ്രയോഗിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിൽ നാടുവാഴുന്ന രാജകുടുംബത്തോടു വളരെയടുത്ത ബന്ധമുള്ള ഒരാളാണ് സി. വി. യെന്നും, ഏതു നിലയിലായാലും ഹൈദ്രാബാദിൽ താമസിപ്പിക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും തമ്പികാര്യക്കാരുടെ പരിചിതനായ നമ്മുടെ കച്ചവടക്കാരൻ, ചില മുസ്ലീം വണിക്കുകൾ മുഖാന്തിരം, സി. വി. യുടെ രക്ഷാപുരുഷനായ മുസ്ലീംപ്രഭുവിനെ അറിയിച്ചു. ഈ വിവരം സെക്രട്ടേറിയററിൽ അറിഞ്ഞ ഉടൻതന്നെ തീവണ്ടിസ്റ്റേഷൻ വരെ പൊലീസ് അകമ്പടിയോടുകൂടി, സി. വി. ഹൈദ്രാബാദിൽനിന്നും യാത്രയാക്കപ്പെട്ടു. ആ യാത്രയുടെ പ്രയോജനം സാഹിത്യത്തിനാണു ലഭിച്ചതെന്നു നമുക്കു പിന്നീടു അറിയാൻ കഴിയുന്നതാണ്.

സഞ്ചാരത്തിനു ശേഷം മടങ്ങി എത്തിയ സി. വി. യെപ്പററി, തമ്പികാര്യക്കാരുടെ രണ്ടാമത്തെ പുത്രനായ ഡാക്ടർ കെ. രാമൻതമ്പി എം. ഡി. (എഡിൻബറോ) പറയുന്നതു് "രാമു അണ്ണൻ ചായം പുരട്ടിയ കുറേ പാവകളും മിഠായികളുമായി ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം വീട്ടിൽ വന്നു കയറി" എന്നാണ്.

ഡാക്ടർ തമ്പിയുടെ മൂത്ത സഹോദരി പാർവ്വതിപ്പിള്ള തങ്കച്ചിക്കു കുറേക്കൂടി വിശദമായി അതേപ്പററി പറയാൻ കഴിയുന്നു: "തിരിഞ്ഞു വന്നപ്പോൾ രാമുഅണ്ണന്റെ ശരീരം നല്ലതുപോലെ തടിച്ചിരുന്നു. 'സ്ഥൌല്യം' എന്നൊരു സുഖക്കേടാണെന്നു വൈദ്യന്മാർ പറഞ്ഞു. തലയ്ക്കു അല്പം പ്രജ്ഞക്കുറവും കണ്ടിരുന്നു. പിന്നീടു രാമു

അണ്ണനെ കുറച്ചു കാലം അപ്പനും, ഉദ്യോഗങ്ങളിലിരുന്ന രാമുഅണ്ണന്റെ മൂത്തസഹോദരന്മാരും ചികിത്സിപ്പിച്ചു. ബി. എ. യ്ക്കു ശേഷം രാമുഅണ്ണൻ ബി. എൽ. ന് ഏതാനും മാസം പഠിച്ചു. പത്രത്തിന് ലേഖനം എഴുതുവാൻ വേണ്ടി ആ പഠിത്തം കളഞ്ഞു. ഒരു നേരവും രാമുഅണ്ണൻ ചുമ്മായിരിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. ലേഖനം എഴുതുകയോ, പുസ്തകം വായിക്കുകയോ, അഷ്ടപദങ്ങൾ പാടുകയോ, കഥ പറയുകയോ ഇങ്ങനെ എന്തെങ്കിലും പ്രവൃത്തിയോടുകൂടിയല്ലാതെ ഞാൻ രാമുഅണ്ണനെ കണ്ടിട്ടില്ല. ചിലപ്പോൾ, ഒരു പുല്ലാങ്കുഴൽ വാങ്ങിവെച്ചിട്ടുണ്ട്; അതു എടുത്തു ഊതിക്കൊണ്ടിരിക്കും. അപ്പന് രാമുഅണ്ണൻ എന്തെങ്കിലും ജോലിയിൽ കയറണമെന്നായിരുന്നു ആഗ്രഹം. രാമുഅണ്ണൻ തന്നെത്താൻ ജീവിച്ചു കണ്ടിട്ടു മരിക്കണമെന്ന് അപ്പൻ പറഞ്ഞിട്ടുമുണ്ട്. 1059-ൽ അപ്പൻ മരിച്ചു. ഉദ്യോഗത്തിനു പോകാൻ മടിക്കരുത് എന്ന് അപ്പൻ മരിക്കുന്നതിനു കുറെ ദിവസം മുമ്പ് രാമുഅണ്ണനോടു നിർബ്ബന്ധിച്ചു പറകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അപ്പൻ മരിച്ചിട്ടും, രാമുഅണ്ണൻ അങ്ങുമിങ്ങും സർക്കീട്ടുകൾ പോകുന്ന ദിവസങ്ങളൊഴിച്ചാൽ താമസം ഞങ്ങളോടു കൂടിത്തന്നെയായിരുന്നു. രാമുഅണ്ണന്റെ അമ്മയെ കാണാൻ പോയാലും, അവിടെ താമസിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. വിവാഹം ചെയ്യുന്നതുവരെ, അപ്പന്റെ മരണശേഷവും, രാമുഅണ്ണൻ ഞങ്ങളോടുകൂടിത്തന്നെ താമസിച്ചിരുന്നു.”

“രാമുഅണ്ണൻ അങ്ങും ഇങ്ങും സർക്കീട്ടു പോക”മെന്ന് ശ്രീമതി പാർവ്വതിപ്പിള്ളത്തങ്കച്ചി പറയുന്നതു ശ്രദ്ധേയമാണ്. താണുപിള്ള അവർകൾ

അഗസ്തീശ്വരം തഹശീൽദാരായിരുന്നപ്പോഴും,(1055-57)
സി. വി. തെക്കൻ തിരുവിതാംകൂറിലേക്കു കൂടെക്കൂടെ
പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. ചരിത്രപ്രാധാന്യമുള്ള തെക്കൻ
തിരുവിതാംകൂറിലെ യാത്രയിൽ എത്ര നടന്നു
ക്ഷീണിക്കേണ്ടി വന്നാലും സി. വി. ക്ലേശം
അറിഞ്ഞിരുന്നേ ഇല്ല. ആ യാത്രകളിൽ കഥാപുരുഷൻ
എത്രയെത്ര ചരിത്രകഥകളും, ചരിത്ര ദുർഗ്ഗങ്ങളും
കൊട്ടാരങ്ങളും,പോർക്കളങ്ങളും മനസ്സിൽ പതിപ്പിച്ചെടുത്തു
സംഭരിച്ചു വച്ചു എന്നതു, പിൽക്കാലത്തെ ചരിത്ര
നോവലുകൾ തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്. ഒരു പഴങ്കഥ
കൊണ്ടല്ലാതെ മറ്റൊരു ചരിത്ര പ്രാധാന്യവും ഇല്ലാത്ത
താണു കളരിയക്കാട്. അതും ആ ഹൃദയത്തിൽ
പതിഞ്ഞിരുന്നു. 1057-ൽ താണുപിള്ളയവർകൾ
കൊല്ലം അസിസ്റ്റന്റുപേഷ്കാരായി പോയപ്പോൾ
സി. വി. ഇടയ്ക്കിടെ കൊല്ലത്തേയ്ക്കും പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു.
ആ കാലങ്ങളിൽ സി. വി. യുടെ * മൂത്ത
സഹോദരന്മാരിൽ ഒരാളായ സി. വി. ശങ്കരപ്പിള്ള
പറവൂരിൽ മജിസ്ട്രേട്ടായിരിക്കുകയായിരുന്നു. പറവൂരും,
കൊല്ലവുമായി 1057-58- എന്നീ വർഷങ്ങളിൽ കഥാ

---

* സി. വി. നാരായണപിള്ള, സി. വി. ശങ്കരപ്പിള്ള, ഇങ്ങനെ
സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു രണ്ടു മൂത്ത സഹോദരന്മാർ
ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇവർ രണ്ടുപേരും തിരുവിതാംകൂർ സർവ്വീസിൽ
മജിസ്ട്രേട്ടന്മാരായിരുന്നു. ഇവരെക്കൂടാതെ മൂന്നു സഹോദരികളും
കഥാപുരുഷനുണ്ടായിരുന്നു. നെയ്യാറ്റിൻകരത്താലൂക്കിൽ ആറയൂർ
ഓതളൂര കല്ലറക്കൽ വീട്ടിൽ പാർവ്വതിപ്പിള്ളയുടേയും, ആറ്റിങ്ങലിലെ
കല്ലൂർമഠത്തു നീലകണ്ഠപ്പിള്ളയുടേയും സന്താനങ്ങളായി ആറു
കഥാപുരുഷനുൾപ്പെടെ ആറുപേരാണു ഉണ്ടായിരുന്നതു.
പാർവ്വതിപ്പിള്ള ഒൻപതു പ്രസവിക്കുകയുണ്ടായി. എട്ടാമത്തെ സന്താന
മാണു ഇദ്ദേഹം. ൧-ാംനം-ാളയിപ്പുംതാളിൽ കഥാനായകൻ

പുരുഷൻ വിശ്രമാത്ഥം താമസിച്ചിട്ടുണ്ടു്. പല കാര്യങ്ങളുടേയും അവസാന തീരുമാനങ്ങൾക്കു് താണു പിള്ള അവർകളുമായി സി. വി. ആലോചിച്ചിരുന്നു.

നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തെയും, കലാഭിരുചിയേയും ആദ്യം മനസ്സിലാക്കിയ മിത്രം ശ്രീ. താണുപിള്ള അവർകളായിരുന്നു. അതുപോലെ തന്നെ താണുപിള്ള അവർകളുടെ ധിഷണാവൈഭവത്തെ സി. വി. യും നിരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു. അസിസ്റ്റന്റു പേഷ്കാർ, ദിവാൻപേഷ്കാർ, ചീഫ് സെക്രട്ടറി എന്നീ നിലകളിൽ പടിപടിയായി ഉയർന്നു ദിവാൻപദത്തിലേയ്ക്കു കാൽവയ്ക്കുവാൻ സമയമായ ഒരു ഘട്ടത്തിൽ അകാലചരമമടഞ്ഞ താണുപിള്ള സി. വി. യുടെ ഹൃദയത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം ആയിരുന്നു എന്നു

ജാതനായി. പാർവ്വതിപ്പിള്ളയുടെ ആദ്യപ്രസവത്തിലെ പുത്രസന്താനങ്ങളാണു് ശങ്കരനാരായണന്മാർ.

കൊട്ടാരത്തിലെ രായസക്കണക്കുപെരുവുകത്തിൽ ജോലിനോക്കിയിരുന്ന നീലകണ്ഠപ്പിള്ള ഒരു നാട്ടാശാൻകൂടിയായിരുന്നു. നീലകണ്ഠപ്പിള്ളയും, ഭാര്യയും തമ്പി കുടുംബത്തിന്റെ സഹായത്തിന്മേൽ കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർ ഭവനത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലങ്ങളിലാണു് സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ ജനനം. അച്ഛൻ തന്നെ മകനെ എഴുത്തിനിരുത്തുകയും, സംസ്കൃതം പഠിപ്പിക്കുവാൻ തുടങ്ങുകയും ചെയ്തു. എന്നാൽ കഥാനായകന്റെ ബാല്യകാലത്തു പിതാവു് മൃതിയടഞ്ഞു. അതിനുശേഷമാണു് സി. വി. യുടെ സംരക്ഷണം രാജാകേശവദാസന്റെ ദൌഹിത്രീപുത്രനായ കേശവൻ തമ്പികാര്യക്കാർ ഏറ്റെടുത്തതു്. പിതാവിന്റെ മരണാനന്തരം, സി. വി. യുടെ സഹോദരന്മാരും, മാതാവും, മാതുലനായ കണ്ണങ്കര വേലായുധൻപിള്ളയുടെ ആശ്രയത്തിൽ, ആറുപടിക്കടുത്തുള്ള വെളിയിലുള്ള ഒരു ഭവനത്തിലേയ്ക്കു മാറിത്താമസിച്ചു. കുറേക്കാലം അവിടെ പാർത്തതിനുശേഷം ഈ കുടുംബാംഗങ്ങൾ വഞ്ചിയൂരുള്ള മുക്കോലഭവനത്തിൽ താമസമാക്കി.

പറഞ്ഞാൽ അതിൽ വലിയ തെററില്ല. സി. വി. അസാധാരണ പ്രതിഭാശാലി; താണുപിള്ള അനിതരസാധാരണ ധിഷണാശാലി; സി. വി. ആത്മാർത്ഥതയുടെ നിറകുടം; താണുപിള്ള നയകോവിദന്മാരുടെ നിറമകുടം; സി. വി. സാഹിത്യമർമ്മജ്ഞൻ; താണുപിള്ള പ്രായോഗിക രാജ്യതന്ത്രജ്ഞൻ; തന്റെ കാര്യം എങ്ങനെപോയാലും വേണ്ടുകില്ല, ലോകം എല്ലാം നന്നാവണം എന്നാണു് സി. വി. യുടെ പക്ഷമെങ്കിൽ, ലോകം നന്നാകുന്നതു് താൻ നന്നാകുന്നതോടുകൂടിയാവണം എന്നാണു് താണുപിള്ളയുടെ പക്ഷം: സി. വി. തനിക്കു കിട്ടിയിട്ടുള്ള മിത്രസമ്പത്തിൽ താണുപിള്ളയോളം വില മററാക്കും കല്പിച്ചിരുന്നില്ല. സാമ്പത്തിക ശാസ്ത്രത്തിനു് 'കോബ്ഡൻ കീർത്തിമുദ്ര' വാങ്ങി താണുപിള്ള എം. എ. ക്കു പ്രശസ്തമാംവിധം വിജയം നേടിയപ്പോൾ സി. വി. പറഞ്ഞതു് "എന്റെ സ്നേഹിതൻ ദിവാൻ പദം അലങ്കരിച്ചു നാട്ടിനു അളവററ ഗുണം ചെയ്യാതിരിക്കുകയില്ല" എന്നായിരുന്നു.

ഇക്കാലങ്ങളിൽ സി. വി. നടത്തിയിരുന്ന മറ്റൊരു 'സർക്കീട്ട്' മദ്രാസു യാത്രകളായിരുന്നു. ജി. പി. യും എൻ. രാമൻപിള്ളയും മററും മദ്രാസ്സിലായതു മുതൽ സി. വി. അങ്ങോട്ടു് കൂടെക്കൂടെ പോകാറുണ്ടായിരുന്നു. ദിവാൻ താണുപിള്ള അവർകളുടെ പുത്രനായ എൻ. രാമൻപിള്ളക്കു വീട്ടിൽനിന്നും കൊടുത്തയയ്ക്കുന്ന സാധനങ്ങളുമായിട്ടാണു് സി. വി. യുടെ അപ്പോഴത്തെ മദ്രാസ്സു യാത്രകൾ അധികവും. കഥാപുരുഷൻ തന്റെ തീവണ്ടി സഞ്ചാരത്തെപ്പററി വിദ്യുജ്ജിഹ്വനായി നിന്നുകൊണ്ടു് പ്രേമാമൃതത്തിൽ പറയുന്നു:

“.........വിദ്യുജ്ജിഹ്വന് അയാളുടെ വികടജിഹ്വ മാത്രമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അതും ഒരു റയിൽ സഞ്ചിയും കൊണ്ട് ചെറുവണ്ണൂരെത്തി മൂന്നാം ക്ലാസ്സിനു ടിക്കററും, ഉത്ഭം ഒന്നിനു രണ്ടണാവിലയ്ക്കു പുകവണ്ടി ഗാർഡുകാരന്മാരുടെ കൃപയും വാങ്ങി രണ്ടാംക്ലാസ്സിൽ സുഖസവാരി ചെയ്തു മദിരാശിയിലെ സെൻട്രൽ സ്റ്റേഷനകത്തായപ്പോഴും നമ്മുടെ പരോപകാരി കണ്ണു തിരുമ്മി ഉണർന്നു. വണ്ടിയിൽ നിന്നിറങ്ങാനായി തന്റെ റയിൽസഞ്ചിയെ ആരാഞ്ഞപ്പോഴോ സ്വാഹാ! കഴുത്തിലെ മിന്നുംപോയി, മനസ്സിനൊരാന്തലും വന്നു. എന്നാൽ സഞ്ചിയോടുകൂടി ജഡ്കാ കൂലികൊടുപ്പാനായുള്ള പണവും പൊയ്പോയിരുന്നതിനാൽ, വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ സ്റ്റേഷന്റെ ഉന്നതമായുള്ള നാകത്തകിടുകൂരയെ എണ്ണുന്ന ഒഴക്കറക്കോലുകളെ സത്വരം എണ്ണിത്തുടങ്ങി. മുമ്പോട്ടു ഒന്നു നോക്കിയപ്പോഴും ഒരു തലക്കെട്ടുകാരൻ കാര്യസ്ഥനായി തന്റെ സഞ്ചിയുംകൊണ്ട് സ്വൈരമായി സ്റ്റേഷന്റെ പുറത്തെ വരാന്തയിലേക്ക കടക്കുന്നതു കണ്ട്, അവനെ പിന്തുടരാൻ വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ കുതിച്ചു ചാടി. എന്നാൽ പുകവണ്ടിച്ചക്രത്തിന്റെ മുഴക്കത്തിൽ ഒരു ശബ്ദം തന്റെ പാർശ്വത്തിൽ നിന്ന് പുറപ്പെടുന്നതു കേട്ട് ആരംഭിച്ച ഓട്ടം നിർത്തി. സഞ്ചിയിലുള്ള ധനവും, വേഷക്കോപ്പും, ഒരു നാവലും പോകട്ടെ എന്നു ഉദാരഹൃദയനായി നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ട് സീതാദേവിയെക്കണ്ട ഹനുമാന്റെ സന്തോഷത്തോടെ വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ തിരിഞ്ഞു നോക്കി”.

നോവൽ വായന സി. വി. യുടെ ദിനകൃത്യങ്ങളിൽ ഒന്നായിട്ടുണ്ട്. രാജ്യകാര്യങ്ങളെപ്പററി മിത്രങ്ങളോടു

സംസാരിക്കുമ്പോഴും, ചരിത്രസംഭവങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചറിയാനായി പോകുമ്പോഴും, സി. വി. യുടെ കയ്യിൽ ഒരു നോവൽ ഉണ്ടായിരിക്കും. എത്ര നിരുന്മേഷമായ സദസ്സിനേയും ഉത്സാഹഭരിതമാക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു ജന്മവാസനയും, 'നോവൽ വായനക്കാരൻ' സി. വി. യിൽ മിത്രങ്ങൾ ദർശിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ, ആ വാസന, അകക്കാമ്പിൽ സുഗന്ധം പൂശി പുറത്തേയ്ക്കു പരക്കുവാനടുത്തിരിക്കുന്ന കലാവാസനയാണെന്നു അധികമാരും ധരിച്ചിരുന്നില്ല. "സി. വി. കാളേജു വിദ്യാർത്ഥിയായിരിക്കുമ്പോൾ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ഇരുന്നു എഴുതുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു" എന്നു ആലപ്പുഴ പപ്പുപിള്ള ഒരിക്കൽ ഒരു മിത്രത്തോടു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു് ശരിയാണെങ്കിൽ, കഥാനായകന്റെ അടുത്ത സ്നേഹിതന്മാരിൽ മററു ചിലരും അതു അറിയാതിരിപ്പാൻ തരമില്ല. എപ്പോൾ ആ പുസ്തകം എഴുതുവാൻ തുടങ്ങിയെന്നും, എത്ര തവണ മാററി എഴുതിയെന്നും സൂക്ഷ്മമായി അറിയാൻ നിവൃത്തിയില്ല. എന്നാൽ, അവസാനമായി മാർത്താണ്ഡവർമ്മ എഴുതിയതു വിവാഹജീവിതം സമാരംഭിച്ചതിനു ശേഷമാണെന്നുള്ളതു് അനന്തരാദ്ധ്യായങ്ങളിൽനിന്നുമറിയാൻ കഴിയുന്നതാണു്. അക്കാലത്തു് എഡ്യൂക്കേഷൻസെക്രട്ടറി അയ്യപ്പൻപിള്ള അവർകളുടെ വസതിയിൽ കൂടാറുള്ള മിത്രങ്ങളേയും, അവിടെ നടക്കുന്ന തീൻ രംഗങ്ങളേയും അതിൽ വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ നടത്തുന്ന ബഹളങ്ങളേയും പ്രേമാമൃതത്തിൽ സി. വി. ലേഖനം ചെയ്തിട്ടു, ആ രംഗം അത്യുന്മേഷകരമാക്കി അവസാനിപ്പിക്കുന്നതു് നോക്കുക:

"........സദസ്സിലെ ഗായകജാംബവാൻ സ്വയം കൃതികളായുള്ള ചില ഹിന്ദുസ്ഥാനി "ടപ്പാ"കളെക്കൊണ്ടു

യോദ്ധാക്കളെ ഉത്സാഹപ്പെടുത്തി. വില്യജിഹാൻ കൂട്ടത്തിൽ പീനനായുള്ള സരസനെ പിടികൂടി, ഗാനത്തിൻെറ താളമൊപ്പിച്ചു ഇംഗ്ലീഷുമട്ടിലുള്ള നൃത്തം തുടങ്ങി.”

1058-ൽ കഥാപുരുഷൻ തിരുവിതാംകൂറിലെ വിദേശീയ പ്രാമാണികതാപത്തെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി എഴുതിയ ഒരു ലേഖനം, ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാരുടെ ഗവമ്മെന്റിനെ പ്രകോപിപ്പിച്ചുവെന്നും, ഉദ്യോഗങ്ങളിലിരുന്ന സഹോദരന്മാർക്കുകൂടി അതു ആപത്തായിത്തീരുമെന്ന ശങ്ക ഉളപ്പിച്ചു എന്നും പറയപ്പെടുന്നു. സാമൂഹ്യപുരോഗതിക്കായി മലയാളിസഭയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും സി. വി.യുടെ ചിന്താഗതി രാഷ്ട്രീയമാണെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. 'മനുഷ്യൻ ജന്മനാ ഒരു രാഷ്ട്രീയസൃഷ്ടിയാണു്' എന്ന മഹദ്വചനത്തിനു സി. വി. യുടെ ജീവിതത്തെക്കാൾ മറ്റൊരു ഉദാഹരണം വേണ്ട. 'അവനവന്റെ നാട്ടു് അവനവൻ ഭരിക്കണം' എന്നതിൽ കവിതതു രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു് ജനങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുവാനായി മറ്റൊരു വിഷയമില്ല. ജീവിതാന്ത്യംവരെ സി. വി. യുടെ ഹൃദയത്തിൽ ആ രാഷ്ട്രീയചിന്ത അതിശക്തിയായി പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടുമിരുന്നു. ജീവിതസായാഹ്നത്തിലും അദ്ദേഹം എഴുതിയ രാഷ്ട്രീയലേഖനങ്ങളിൽ അതുതന്നെ പ്രതിഫലിച്ചു.

* “.........ജനതയുടെ പൂർവ്വപൗരുഷവും, സ്വന്തം കാര്യങ്ങളിലുള്ള അധികാരശക്തിയും, നിർവ്വഹണവിഷയങ്ങളിലുള്ള ഊർജ്ജസ്വലതയും കേവലം നഷ്ട

---

* വിദേശീയമേധാവിത്വം.

പ്രായമായി അവരുടെ ജന്മഭൂമി വനവൻ കുരിതായി തീൎന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു.

"നമുക്കു ഭരണകാൎയ്യങ്ങളിലും മററും മാതൃകാമണ്ഡലമായുള്ള ബ്രിട്ടീഷുസാമ്രാജ്യത്തിലെ ഓരോ ഖണ്ഡങ്ങളിലും സ്വദേശീയൎക്കു കിട്ടേണ്ടതായ സ്വാതന്ത്ര്യാധികാരങ്ങളെ അതാതു രാജ്യനിവാസികൾ ഭരണമേധാവികളിൽനിന്നു വാദിച്ചും കലഹിച്ചും രക്തനദികൾ ഒഴുകിച്ചും നേടിയിരിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ഈ ചെറുസംസ്ഥാനം ബ്രിട്ടീഷുകാരുമായി ഉടമ്പെടുന്ന സന്ധിയിൽത്തന്നെ ഐക്യനാടു് എന്ന മഹാസംസ്ഥാനം അതിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ കൈവശമാക്കി".

1059 ആയപ്പോഴേയ്ക്കും സി. വി. യുടെ സ്വതന്ത്രജീവിതം ബന്ധുക്കൾക്കു തീരെയും ഇഷ്ടമാകാത്തനിലയിലായി. ബിരുദം നേടി കലാശാലവിട്ടവരിൽ സി. വി. മാത്രമായി ഉദ്യോഗമില്ലാത്ത ചെറുപ്പക്കാരൻ. സൎക്കാരുദ്യോഗമില്ലെങ്കിൽ ജീവിതം വ്യൎത്ഥം എന്ന അൎത്ഥത്തിൽ സംസാരിക്കുന്നവരല്ലാതെ സി. വി. ക്കു തന്റെ ആശയഗതികളെ മനസ്സിലാക്കി, പ്രോത്സാഹജനകമാംവിധം പെരുമാറുന്ന ഒരു സുഹൃത്തും ഇല്ലെന്നായി. രാജ്യത്തിന്റെ സ്വഭാവം ജനങ്ങളിൽ തെളിഞ്ഞുകാണുന്നു. രാമൻപിള്ള നിരാശാവശഗനായി. നിരാശയും, രോഗങ്ങളും, ഉദ്യോഗമില്ലാത്ത ചെറുപ്പക്കാരനു സഹചാരികളായി. താണുപിള്ള അവർകളുടേയും, സഹോദരന്മാരുടേയും, സഹായങ്ങളും അമ്മ (പാൎവ്വതിപ്പിള്ള) യുടെ സ്നേഹവിവശമായ പെരുമാററവും അല്ലാതെ, സി. വി. യെ സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനു വേറെ ഒന്നുമില്ലതന്നെ.

ധർമ്മരാജായിൽ, നിസ്സഹായനായി ഇറങ്ങിത്തിരിക്കുന്ന കേശവപിള്ളയുടെ മനോഗതങ്ങൾ, പിതൃബലിക്കു ശേഷമുള്ള ഗ്രന്ഥകാരന്റെ അവസ്ഥയെത്തന്നെ പകർത്തിയിരിക്കുകയല്ലേ എന്നു സന്ദേഹിക്കാവുന്നതാണ്.

"തന്നോടു പ്രത്യേകിച്ചുള്ള വാത്സല്യബന്ധമുള്ള ഗുരുനാഥാനുഗ്രഹത്താൽ അഹോരാത്രശാസനോപദേശങ്ങൾ മാർഗ്ഗേണ നൽകപ്പെട്ട വിജ്ഞാനം വ്യർത്ഥമായി എന്നു തോന്നി..............ലജ്ജയും വ്യസനവും വർദ്ധിച്ചു. ഗർഭാശയത്തിൽ നിശ്ചേഷ്ടപിണ്ഡമായി കിടന്ന കാലത്തുതന്നെ ഗർഭച്ഛിദ്രം സംഭവിച്ചുപോയെങ്കിൽ താൻ എത്രഭാഗ്യവാനായിരുന്നു എന്നുള്ള പ്രഹരത്തിലേയ്ക്കു......ചിന്തകൾ വ്യതിയാനംചെയ്തു. ജീവധാരണം നരകജീവിതമെന്നുള്ള ആത്മഗ്രാഹം..............ഗ്രസിച്ചുതുടങ്ങി".

സി. വി. തനിക്കു ഒരിടത്തും കാലുറപ്പിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നില്ലല്ലോ എന്നു 'അലഹ'പ്പെട്ടപ്പോഴൊരിക്കൽ, കൊല്ലത്തുനിന്നും താണുപിള്ള അവർകൾ അയച്ച ഒരു കത്തിൽ "പ്രിയപ്പെട്ട രാമൻപിള്ളേ! നിങ്ങൾക്കു പ്രോത്സാഹനം വേണ്ട; അല്പം ക്ഷമ മതി.....എവിടെയാണോ നിറഞ്ഞ ഒരു ഹൃദയമുള്ളത് അവിടെ ദാരിദ്ര്യമില്ല." എന്നിങ്ങനെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു.

1059 മേടമാസത്തിൽ ഒരു ദിവസം സി. വി. തന്റെ അമ്മയെ കാണാനായി പോയപ്പോൾ മകനോടു തന്നെത്താൻ ജീവിക്കണമെങ്കിൽ ഉദ്യോഗത്തിനു പോകാതെ സാദ്ധ്യമാവുന്നതല്ലെന്നു ഉപദേശിച്ചതായി സി. വി. യുടെ ബന്ധുവായ ഒരാൾ പറയുന്നു. അധികാര്യക്കാർ മരിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും, സഹോദരന്മാർ

എന്നും സഹായിച്ചു എന്നു വരികയില്ലെന്നും, പൊതുകാൎയ്യങ്ങൾ നല്ലതാണെങ്കിലും വലിയ ആളുകളുടെ മക്കൾ അതിനിറങ്ങാത്തപ്പോൾ സാധാരണക്കാർ ഇറങ്ങിയാൽ ക്ലേശപ്പെടുകയേ ഉള്ളു എന്നും മററും പാൎവ്വതിപ്പിള്ള മകനെ ഉപദേശിച്ചിട്ടു, പറഞ്ഞു: "നിന്റെ അച്ഛൻ മരിച്ചതുമുതൽ നീ തമ്പിയദ്ദേഹത്തോടുകൂടി വളൎന്നു. നീ വീട്ടുകാൎയ്യങ്ങളൊന്നും അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. നിന്റെ സഹോദരിമാരെ കെട്ടിച്ചതും മുണ്ടുകൊടുത്തയച്ചതും എങ്ങിനെ എന്നു നീ അറിഞ്ഞില്ല. ശങ്കരനാരായണന്മാർ ആദ്യകാലത്തു് പത്തു പത്തു പണത്തിനു തമ്പുരാന്റെ കുതിരലായത്തിൽ പുല്ലു കെട്ടിന്റെ കണക്കെഴുതുവാൻ പോയി വീടുപുലൎത്തിയതും നീ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. നിന്റെ ചേട്ടന്മാർ നിനക്കു എവിടെയെങ്കിലും ഒരു ഉദ്യോഗം ഉണ്ടാക്കിത്തരുവാൻ നോക്കും. അതിനു നീ വലിയവരുടെയെല്ലാം വിരോധം കെട്ടിവച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും അവർ പറയുന്നു". ഈ സംഭാഷണത്തിടയിൽ അമ്മയും മകനും തുല്യമായി കണ്ണീർ വാൎത്തുപോയി.

സി. വി. യുടെ ഉദ്യോഗപ്രവേശനത്തെപ്പററി താണുപിള്ള അവർകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'ഡയറി'യിൽ ഇപ്രകാരം എഴുതിയിരിക്കുന്നു:

"1059 മിഥുനമാസത്തിൽ ഹൈക്കോടതി ആഫീസിലെ ഒരു ക്ലാൎക്കായി സി. വി. രാമൻപിള്ള നിയമിതനായി. അനതിവിദൂരഭാവിയിൽ സി. വി. ഹൈക്കോടതി ബെഞ്ചിലെ ഒരു ജഡ്ജിയായി പ്രശോഭിക്കുമെന്നുള്ളതിൽ എനിക്കു യാതൊരു സംശയവും ഇല്ല."

ഒരു ഗുമസ്തനായി സി. വി. ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ച അതേ വർഷത്തിൽ പി. താണുപിള്ള അവർകൾ ദിവാൻ പേഷ്കാരുടെയും ഡിസ്ട്രിക്റ്റ് മജിസ്ട്രേട്ടിന്റെയും ചുമതല വഹിക്കുവാൻ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു എന്നതിൽനിന്നും ഉദ്യോഗമണ്ഡലത്തിൽ ആ ആത്മമിത്രങ്ങൾക്കു തമ്മിലുള്ള അന്തരം എത്രയെന്നു ഊഹിക്കാവുന്നതാണ്. വാസനാഗതിയുമായി തെല്ലുമേ ചേർച്ചയില്ലാത്ത കേസ്സു തീർപ്പുകൾ ചെയ്തു സി. വി. ഹൈക്കോടതി മുറിയിലിരുന്നു മുരടിക്കുമ്പോൾ, താണുപിള്ള അവർകൾ ഒരു തികഞ്ഞ ഭരണതന്ത്രജ്ഞന്റെ പ്രൗഢിയിൽ ദക്ഷിണതിരുവിതാംകൂറിലെ ജല ദുർഭിക്ഷത പരിഹരിക്കുവാനായി കോതയാർ അണ കെട്ടുന്നതിനായുള്ള റിപ്പോർട്ടുകൾ തയ്യാറാക്കുകയായിരുന്നു. ആ റിപ്പോർട്ടിന്റെ സ്വഭാവം അറിയാനായി അതിൽനിന്നും ഒരു വരി ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം.

"ഇന്ത്യയിൽ ജലം," ഇന്ത്യ എന്നുള്ളതിനു ദക്ഷിണ തിരുവിതാംകൂർ എന്നു വ്യവഹരിച്ചുകൊണ്ടു "സ്വർണ്ണത്തെക്കാളും അനർഘമാകുന്നു; അല്ല, ജീവൻ തന്നെയാകുന്നു" എന്നിങ്ങനെ ഒരു ഇന്ത്യൻ കാർഷിക റിപ്പോർട്ടു സമുദ്ധരിച്ചിട്ടു പറയുന്നു:

"ഇടനാട്ടിലെ സ്ഥിതി; അതായതു കൽക്കുളം, ഇരണിയൽ വിളവംകോടു എന്നീ പ്രദേശങ്ങളിലെ കൃഷിക്കാരുടെ സ്ഥിതി ഹൃദയഭേദകമായിരിക്കുന്നു: തുടർച്ചയായുള്ള കൃഷിപ്പിഴ അവരെ സർവ്വനാശത്തിൽ എത്തിച്ചിരിക്കുന്നു." *

---

* Important state papers

ഇതേയവസരത്തിൽ കാലപ്രവാഹ ഗതിയിൽ ഒഴുകി വിസ്മൃതിയിലാണ്ടു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ചരിത്രാംശങ്ങളാകുന്ന കല്പകളെ ഒത്തുചേർത്തു് ഏതു കാലത്തും ഏതു ജനതയേയും ആഹ്ലാദിപ്പിക്കുന്ന "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യാകുന്ന ഒരു ചെറുസാഹിത്യസാഗരനിർമ്മിതിക്കു് സി. വി. ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തു കൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു.

III

ഗ്രമസ്ഥന്റെ പൗരുഷം

വിദ്യാഭ്യാസം ചരിത്രാഭിമാനത്തിനു മാററു കൂട്ടുന്നു. ചരിത്രാഭിമാനികൾ, രാജ്യത്തെ സംബന്ധിക്കുന്ന ദൈനന്ദിന ഭരണത്തിൽ സാമാന്യ ജനങ്ങളെക്കാളും നിയമേന ശ്രദ്ധാലുക്കളായിത്തീരുന്നു. സ്വരാജ്യസ്നേഹം എത്രതന്നെ കററകരമാക്കപ്പെട്ടിരുന്നാലും, രാജ്യകാര്യങ്ങളെ ചരിത്രാഭിമാനത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിലൂടെ അല്ലാതെ വീക്ഷിക്കുവാൻ അവർക്കു് സാധിക്കുന്നതല്ല.

കേരളരാഷ്ട്രത്തിന്റെ പൂർവ്വകാല ചരിത്രത്തിലേക്കു കണ്ണോടിക്കുമ്പോൾ, വൻപിച്ച ജനകീയശക്തിഘടകങ്ങൾ നാടു ഭരിച്ചിരുന്നതായി കാണാവുന്നതാണു്. നാട്ടിൽ, അവിടവിടെ നടക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളെപ്പററി തീരുമാനങ്ങൾ കൈക്കൊള്ളുന്ന 'തറക്കൂട്ടങ്ങളും' നിയമം, സൈനികകാര്യം എന്നിവയെപ്പററി പര്യാലോചിച്ചിരുന്ന നാട്ടുകൂട്ടങ്ങളും, കേരളരാഷ്ട്രം മുഴുവനും ബാധിക്കുന്ന സംഗതികൾ വിചിന്തനം ചെയ്യുന്ന 'കേരളക്കൂട്ട'വും

ആയിരുന്ന പുരാതനകാലങ്ങളിൽ കേരളനാട്ടു നടത്തിപ്പോന്നിരുന്നതു്.

നീണ്ടുനിന്ന പ്രജാപ്രഭുത്വഭരണത്തിനു ശേഷം, കേരളം പല അധികാരമണ്ഡലങ്ങളായി ശിഥിലിച്ചു. അധികാരമോഹികൾ അതിർത്തികൾ വലുതാക്കുവാനായി യുദ്ധവും, കൊള്ളയും കയ്യൂക്കിനൊത്തു നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ജനസാമാന്യത്തിന്റെ വസ്തുവകകൾക്കും, ജീവനും ആവശ്യമായ രക്ഷ നൽകുവാൻ ഭരണാധികാരികൾക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. സമാധാനപരമായ ജീവിതം, വിപ്ലവാവസ്ഥകൾ മൂലം സാദ്ധ്യമല്ലാതെയായി തീർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇടയ്ക്കിടെ ഏകാധിപതികളായ ചില ഭരണാധിപന്മാർക്ക് ബലത്ത ഭരണക്രമം സ്ഥാപിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും, ജനാധിപത്യ സംസ്കാരം അടിഞ്ഞുചേർന്നിട്ടുള്ള ഒരു മണ്ണിൽ, ഏകാധിപത്യത്തിനു നെടുനാൾ വിജയിച്ചു നിൽക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. എന്നാൽ, ജനതാഭിപ്രായം ആദരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള രാജവാഴ്ച വിജയപ്രദമായി ബഹുകാലം തുടർന്നിരുന്നുവെന്നു ചരിത്രം തെളിയിക്കുന്നുമുണ്ടു്.

ബ്രിട്ടീഷുപാർലമെന്റിന്റെ രീതിയിൽ വേണാട്ടിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന 'വേണാട്ടറുനൂറുപേർ' എന്ന ജനകീയ സഭ ഏതാണ്ടു എഴുനൂറു കൊല്ലത്തോളം വ്യവസ്ഥാപിത രീതിയിൽ ഭരണം നടത്തുവാൻ രാജാവിനെ സഹായിക്കുകയും, ഭരണകാര്യങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. രാജാവു് എന്നാൽ, ഭരണകൂടത്തിലെ കേന്ദ്രശക്തി എന്നേ പ്രജാപ്രഭുത്വത്തിന്റെ പാരമ്പര്യമുള്ള കേരളീയർ ധരിച്ചിട്ടുള്ളു. ഏതെങ്കിലും കാര്യത്തിൽ സ്വേച്ഛാധികാരം നടത്തുകയോ, മററു

വിധത്തിൽ വഴിതെററുകയോ ചെയ്യുകയാണെങ്കിൽ രാജാവിനെ നേർവഴിക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതിനും, ചിലപ്പോഠം പിഴകല്പിക്കുന്നതിനും ജനകീയസഭ കൂട്ടാക്കിയിട്ടില്ല. ഏതുതരം ഭരണമായാലും, നിയമസമാധാനങ്ങഠം പുലത്തി, ജനങ്ങഠംക്കു സ്വൈരജീവിതത്തിനു ഉറപ്പു നൽകേണ്ടതു അനുപേക്ഷണീയമാണല്ലൊ. അതിനാൽ സംസ്ഥാനത്തിനും, ഭരണത്തിനും സ്ഥിരത കൂടിയേതീരു. അങ്ങനെ രാജ്യഭരണവിഷയകമായ സ്ഥിരതയെ പ്രതിനിധീകരിക്കുവാൻ നിയോഗിക്കപ്പെടുന്ന ആഠംക്കു ഭരണാധികാരി—"രാജാവു" എന്നു പേർ ലഭ്യമാവുന്നു; നിർവ്വഹണശക്തി ആ നിയോഗത്തെ പിന്തുടരുന്നതാകകൊണ്ടു അതു പ്രത്യേകം പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ല. കാലാന്തരത്തിൽ ആ പ്രതിനിധിപദം പിൻതുടർച്ചാവകാശമായി രാജകുടുംബമുണ്ടായി.

'രാജ്യരക്ഷ'യല്ലാതെ ഭരണാധിനായകനു മററു കൃത്യമൊന്നുമില്ലെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടാൽ 'രാജാ പ്രത്യക്ഷദൈവതം' എന്നു പറഞ്ഞു ആരാധിക്കുവാനും ജനങ്ങഠം മടിച്ചിരുന്നില്ല. രാജാവിനു ഈശ്വരത്വമെന്നു വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന എല്ലാ ഗുണങ്ങളും ഉണ്ടായിരിക്കണം. സ്ഥിരമായ ഭരണകൃത്യത്തിന്റെ പര്യായമായിട്ടാണു "രാജാവു" എന്ന നാമം പൂർവ്വികർ ഉപയോഗിച്ചിരുന്നതു. രാജാവിനെ ഒരു വ്യക്തി എന്ന നിലയിൽ അല്ലാ പ്രത്യുത രാജ്യംമുഴുവനും ഉഠംക്കൊള്ളുന്ന ഒരു മഹാസ്ഥാപനമായി ഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പ്രജാക്ഷേമത്തിൽ രാജാവിനു ദൃഷ്ടികുറവാണെന്നു കാണുകയാണെങ്കിൽ, രാജ്യത്തെ പ്രജാപൗരുഷം ജ്വലിച്ചു തുടങ്ങും.

കേരളത്തിലെ രാജസ്ഥാനങ്ങളെ നിലനിറുത്തിക്കൊണ്ടുപോന്നിരുന്ന വർഗ്ഗം നായന്മാരായിരുന്നുവല്ലോ. നായന്മാർ യോദ്ധാക്കളും, ഭരണതന്ത്രജ്ഞന്മാരും ആയിരുന്നു. ഒരു ശതാബ്ദമായി സാമ്പത്തികമായി ക്ഷയിച്ചുവരുന്ന ആ വർഗ്ഗത്തിന്റെ പൂർവ്വമഹിമയെപ്പററി, വിദേശങ്ങളിൽ നിന്നും കേരളത്തിൽ വന്നിട്ടുള്ള സഞ്ചാരികളും, കച്ചവടക്കാരും, സൈനികരും, ഭരണതന്ത്രവിശാരദന്മാരും ഒന്നുപോലെ സ്തുതിച്ചു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അവരെപ്പററി അനവധി വീരകഥകൾ, കേരളംസന്ദർശിച്ച പാശ്ചാത്യർതന്നെ യൂറോപ്പിലെങ്ങും പരത്തിയിട്ടുണ്ടു്. വിദേശചരിത്രങ്ങളിൽ ആ വർഗ്ഗത്തെപ്പററി പ്രതിപാദനങ്ങൾ ധാരാളം കാണുന്നുണ്ടു്. ആ വർഗ്ഗത്തിന്റെ, സ്ത്രീസമുദായത്തിൽ കണ്ടിരുന്ന സൌന്ദര്യാധിക്യത്തെ * കാളിദാസൻ, ബാണഭട്ടൻ, മുരാരി, എന്നീ ഭാരതീയകവികൾ, അവരുടെ മുഖ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ചമൽക്കാരപരമായി സ്പർശിച്ചിരിക്കുന്നു.

1400—1425-നം മഹ്യെ ലോ എന്ന ചീന ചക്രവർത്തിയുടെ സ്ഥാനപതിയായ ചെങ്ങ് കേരളം സന്ദർശിച്ചകാലത്തു നായന്മാർക്ക് രാജാക്കന്മാരോടു സമത്വമുണ്ടെന്നു തന്റെ കുറിപ്പുകളിൽ എഴുതിയിരിക്കുന്നു.

അതിനുശേഷം കേരളം സന്ദർശിച്ച ഡാക്ടർ ഫ്രീയർ എന്ന പാശ്ചാത്യൻ ഇങ്ങനെ എഴുതുകയുണ്ടായി:

"മലബാർ കുലീനന്മാരായ നായന്മാരാൽ ഭരിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു രാജ്യമാകുന്നു. അവർ യോഗം കൂടി

---

* 1. രഘുവംശം 2. കാദംബരി 3. അനർഘരാഘവം

അഭിപ്രായങ്ങൾ സ്വരൂപിക്കുകയും, അതനുസരിച്ചു കാര്യങ്ങൾ രൂപപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു."

കർണ്ണൽ മാക്സ് വെക്സ് എന്ന പാശ്ചാത്യ സൈനികൻ നായന്മാരെപ്പററി പറയുന്നതിങ്ങനെയാണ്.

"ഉത്കൃഷ്ടമായ സ്വാതന്ത്ര്യബുദ്ധിയിലും, യുദ്ധത്തിലുള്ള ബുദ്ധിമാനോദ്യയിലും, നായന്മാരെ കവിഞ്ഞു നിൽക്കുന്ന ഒരു ജനസമുദായം ഇന്നു ലോകത്തില്ല...... അവരുടെ ധീരതയും, ആയോധന സാമർത്ഥ്യവും കൊണ്ട് ജനങ്ങളെല്ലാം അവരെ ഭയപ്പെടുന്നു. യുദ്ധത്തിൽ മരിക്കുന്നതു ഒരു ബഹുമാനമായിട്ടാണ് അവർ കരുതുന്നതു്. ശത്രുക്കൾക്ക് അവർ ഒരിക്കലും കീഴടങ്ങുകയില്ല."

തലശ്ശേരിയിൽ ഈസ്റ്റിൻഡ്യാകമ്പനിയിലെ ഏജൻറായിരുന്ന ഒരു ഇംഗ്ലീഷുകാരൻ ഇങ്ങനെ എഴുതിക്കാണുന്നു.

"ഈ നായന്മാർ......പ്രധാനികളും രാജാവിന്റെ തോന്ന്യാസത്തിനു കീഴ്വഴങ്ങാത്തവരും സംഘബലമുള്ളവരും, അധൃഷ്യരായ നിയമശക്തികൊണ്ടു ഭരണകർത്താക്കളെ സന്മാർഗ്ഗികളാക്കാൻ വൈഭവമുള്ളവരുമാണ്."

മിക്കവാറും, മേൽപ്രസ്താവിക്കപ്പെട്ട ചരിത്രത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടാണ്, 1062-1065-എന്നീ കാലങ്ങളിൽ പെരുന്താന്നിയിലെ കാര്യപരമ്പു വീട്ടിൽ കൂടിയിരുന്ന 'ബി. എ. സംഘക്കാർ' രാജ്യകാര്യങ്ങളെ ചർച്ചാവിഷയമാക്കിവന്നിരുന്നതു്. അതു ചരിത്രഗതി എന്നല്ലാതെ മറെറാന്നും പറവാനില്ല.

1062 വൃശ്ചികമാസത്തിലായിരുന്നു നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷൻ, ശ്രീമതി ഭാഗീരഥിഅമ്മയെ വിവാഹം ചെയ്തതു്. വിവാഹത്തിനുശേഷം, ഭാര്യാകുടുംബമായ പെരുന്താന്നിയിലെ കീഴേവീട്ടിൽ താമസമുറപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ആ കാലങ്ങളിൽ, മിക്കവാറും സായംകാലവിശ്രമത്തിനായി, പെരുന്താന്നിയിലെ എണ്ണപ്പെട്ട ഒരു ഭവനമായിരുന്ന കാലൂപറമ്പിൽ, അദ്ദേഹം വന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരത്തെ അഭ്യസ്തവിദ്യരായ ഉദ്യോഗസ്ഥയുവാക്കന്മാർ കാലൂപറമ്പിൽ വൈകുന്നേരം സമ്മേളിക്കുന്നതിനു് സി. വി. യുടെ ആഗമനംതന്നെയാണു പ്രധാന കാരണം. സി. വി. യുടെ വിദ്യാലയമിത്രമായ ശ്രീ. കണ്ടുണ്ണിമേനോൻ കാലൂപറമ്പിലായിരുന്നു സംബന്ധം. ചില ദിവസങ്ങളിൽ, ശ്രീ. സി. കൃഷ്ണപിള്ളയും, ജഡ്ജിയായിരുന്ന എം. കൃഷ്ണപിള്ളയും, പേഷ്കാരായിരുന്ന വി. ഐ. കേശവപിള്ളയും അവിടെ സന്ധിച്ചിരുന്നു. തമ്പി കാര്യക്കാരുടെ സീമന്തപുത്രൻ പതിവായി വൈകുന്നേരം കാലൂപറമ്പിൽ എത്തിച്ചേരും. സി. വി. കണ്ടുണ്ണിമേനോൻ, പത്മനാഭൻതമ്പി എന്നിവർ ഒത്തുകൂടുന്നതു് ഒരു ദിനസംഭവമായിരുന്നു.

വിശാഖംതിരുനാൾ നാടുനീങ്ങി, ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ ഭരണമേററിട്ടു കൊല്ലം രണ്ടു കഴിഞ്ഞ കാലമായിരുന്നു അതു്. തിരുവിതാംകൂർ ഭരണം ബ്രാഹ്മണസേവകന്മാരുടെ കയ്യിൽ അമർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. ഭരണകാര്യങ്ങൾതന്നെയായിരുന്നു കാലൂപറമ്പു സദസ്സുകളിലെ സംഭാഷണവിഷയം. ശരവണസ്വാമി എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്ന, സേവൻ അനന്തരാമയ്യരുടെ ഹിതാനുസരണം ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ ഭരണംനടത്തുന്നു. ദിവാൻജിയായി ഒരു രായരേയും നിയ

മിച്ചിട്ടുണ്ടു്; മി. രാമരായർ: എത്രത്തോളം രാജസ്ഥാനം നാട്ടിലെ പ്രജാസഞ്ചയത്തിൽനിന്നും അകന്നു ബ്രാഹ്മണ സേവകന്മാൎക്കു വശഗമായിത്തീരുമോ, അത്രത്തോളം നാട്ടിലെ അഭ്യസ്തവിദ്യരായ യുവാക്കന്മാർ, സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പൂൎവ്വചരിത്രത്തെ ഉപോൽബലകമാക്കിക്കൊണ്ടു്, വൎത്തമാനകാലഭരണത്തിന്റെ വൈദേശികത്വത്തെ നിരൂപണംചെയ്യും. എന്താണുകരണീയം എന്നു് അവർ ആലോചിക്കും. നിയമം ദുർവ്വഹമാവുമ്പോൾ നിയമലംഘനം ഉണ്ടാകുന്നു. എന്നത്തേയും അവരുടെ ആലോചന ഭരണമണ്ഡലത്തിലെ അകേരളീയത്വത്തെ സംബന്ധിച്ചായിരുന്നു. ജനസംഖ്യയിൽ നാമമാത്രമായവരും, രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി യാതൊരു സേവനവും അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടില്ലാത്തവരും ആയ ബ്രാഹ്മണരുടെ നായകത്വം അവസാനിപ്പിക്കുവാൻ മാർഗ്ഗമെന്തെന്നു അവർ ആലോചിക്കാതെ പിരിയുകയില്ല. പ്രബുദ്ധരായ ആ യുവാക്കന്മാർ, കാല്പപരമ്പിൽ വിനോദങ്ങളിലും, നൎമ്മസല്ലാപങ്ങളിലും, ഏൎപ്പെട്ടാലെങ്കിലും, ബ്രാഹ്മണരുടെ കയ്യിൽനിന്നും, ഭരണസാരഥ്യം, നാട്ടുകാരുടെ ചുമതലയിൽ വരുന്നദിനത്തെ അവരുടെ മനസ്സുകൾ തേടിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

കീഴേ വീട്ടിൽ താമസമായതു മുതൽ സി. വി. യെ സംബന്ധിക്കുന്ന വളരെയധികം കാൎയ്യങ്ങൾ അറിയാവുന്ന അഭിഭാഷകനായ ശ്രീ. എടവാമഠം അച്യുതൻപിള്ള, ആ കാലത്തെ അനുസ്മരിച്ചുകൊണ്ടു ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു ഇപ്രകാരം പറയുകയുണ്ടായി:

"ഞാൻ ആദ്യം സി. വി. യെ കണ്ടതു എനിക്കൊരു പത്തു-പന്ത്രണ്ടു വയസ്സുള്ളപ്പോൾ ആയിരുന്നു. എന്റെ

അച്ഛൻ ഒരു പ്രസിദ്ധഭിഷഗ്വരനായിരുന്നു. അച്ഛനെ കണ്ടു മരുന്നുവാങ്ങാനായി സി. വി. ഒരിക്കൽ പുന്നപുരത്തുള്ള ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽവന്നു. അപ്പോൾ അച്ഛൻ വീട്ടിലില്ലായിരുന്നു.

"ആപദി ഭജതിന ഭജതി സ്വലഭേത്ഥ" എന്നു തുടങ്ങുന്ന പദ്യശകലം ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ടു് അച്ഛനു് അപ്പോൾ ഒരു കത്തെഴുതി വച്ചിട്ടു സി. വി. പോയി. പിന്നീടു പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം വീട്ടിൽവന്നു അച്ഛനെ കണ്ടു സംസാരിച്ചിരുന്നു. ആ കാലങ്ങളിൽ ഞങ്ങളെല്ലാം (ബാലന്മാർ) കാല്യപറമ്പിലാണു് കളിക്കാൻ പോകുന്നതു്. പന്തടിയാണു് അന്നു ഞങ്ങളുടെ പ്രധാനമായ കളി. തിരുവനന്തപുരത്തെ ബി. ഏ. ക്കാരിൽ മിക്കപേരും, മിക്കവാറും വൈകുന്നേരം അവിടെ കൂടുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. പൊതുവിൽ അവരുടെ സംഭാഷണവിഷയം, ബ്രാഹ്മണരുടെ പ്രാമാണ്യം എങ്ങനെ കുറയ്ക്കാമെന്നായിരുന്നു. അവരിൽ ആരുംതന്നെ അവർ സംസാരിക്കുന്ന വിഷയത്തെ പരസ്യമായി പറയുവാൻ മടിയായിരുന്നു. അതിന്റെ കാരണം, എന്തെന്നു നിങ്ങൾ അന്നത്തെ കാലത്തിനോടു ചോദിക്കണം. ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ തോക്കു അന്നു ഇന്ത്യൻ നാട്ടുരാജാക്കന്മാരുടെ രക്ഷാകവചമായിരുന്നുവല്ലോ. അതു പോകട്ടെ. കാല്യപറമ്പിൽകൂടിയിരുന്നവരിൽ ഏറ്റവും പ്രായംചെന്ന ബി. ഏ. ക്കാരൻ പത്മനാഭൻതമ്പി അവർകളായിരുന്നു. അന്നത്തെ ബി. ഏ. സംഘം എന്നു പറഞ്ഞാൽ അവർ അധികംപേർ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. കൈമുഴമറയ്ക്കുന്ന നീണ്ട ഷർട്ടും, നേര്യതും, കയ്യിൽ തടിയൻ വടിയുമായി—ആ വടി ഇന്നാണെങ്കിൽ ഒട്ടു ചിരിക്കാൻ വകയാവും—അവർ നടക്കാൻ

പോകുന്നതു പുന്നപുരത്തുനിന്നാൽ കാണാം. ആ ബി. എ. ക്കാർ വൈകുന്നേരം പുന്നപുരംവഴി എവിടെപ്പോയാലും, കടൽപ്പുറത്തു കാററുകൊള്ളാൻ പോവുകയാണെന്നാണു് ബാലന്മാരായ ഞങ്ങൾ പറയുന്നതു്. കാല്യപറമ്പിൽവച്ചു കണ്ടുതുടങ്ങിയതുമുതൽ അവർ വെറും കടപ്പുറക്കാരല്ലെന്നു ഞങ്ങൾക്കു ബോദ്ധ്യമായി.

“കാല്യപറമ്പിൽ സി. വി. * പല്ലാംകുഴി ആടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ചിലപ്പോൾ സി. വി-യും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാര്യയും കൂടിയിരുന്നു പല്ലാംകുഴി ആടുന്നതും കാണാം. ചിലപ്പോൾ കണ്ണുണ്ണിമേനവന്റെ ഭാര്യയും സി. വി-യും, സി. വി-യുടെ ഭാര്യയും കണ്ണുണ്ണിമേനവനും ഇങ്ങനെ കക്ഷിചേർന്നിരുന്നു കളിക്കുന്നതും കണ്ടിട്ടുണ്ടു്”.

“കാല്യപറമ്പിലെ സംഘത്തിന്റെ ‘പട്ടർവിദ്വേഷം’ ശക്തിയായി. അതിനൊരു ഉദാഹരണം എന്റെ ഓർമ്മയിൽ വരുന്നു. അക്കാലങ്ങളിൽ തിരുവനന്തപുരത്തെ പരദേശിഗ്രാമങ്ങളിൽ, ഇന്നാംനമ്പർകെട്ടിടം ഇന്നപ്പോൾ തീപിടിക്കുമെന്നു് കെട്ടിടത്തിലെ താമസക്കാരനു നോട്ടീസുലഭിച്ചാൽ, നോട്ടീസിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ള സമയത്തിൽ തീപിടിക്കുന്നതു സാധാരണയായിരുന്നു. ആ നോട്ടീസുകൾ എവിടെനിന്നു്, ആർ അയയ്ക്കുന്നുവെന്നു ഒരാൾക്കും അറിഞ്ഞുകൂടതാനും.” ഈ സംഭവം അന്നത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥലോകത്തെ വല്ലാതെ വിഷമിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇതിനും ഒരു തുമ്പും കിട്ടിയിരുന്നില്ല.”

“ഈ തീവയ്പിൽ സി. വി-ക്കു പങ്കുണ്ടായിരുന്നോ” എന്ന ചോദ്യത്തിനു് ശ്രീ. എടവാമഠം പറഞ്ഞതു് “ഇല്ല

* മരത്തിലുള്ള പലകമേൽ കുഴികളുള്ള ഒരുതരം കളി.

ഇല്ല; അദ്ദേഹം ഇതിലൊന്നിലും പെട്ടിരുന്നതായി എനിക്കറിവില്ല" എന്നായിരുന്നു.

"..........രാജ്യസ്നേഹമില്ലാത്ത പരദേശീയരുടെ പ്രാമാണ്യം കുറയ്ക്കാൻ ഉത്സാഹിച്ച ധീരന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിലാകട്ടെ, അഗ്രിമസ്ഥാനം ഞങ്ങളെല്ലാം താങ്കൾക്കു തന്നെയാണ് നൽകിയിരുന്നതു" എന്ന് സി. വി-ക്കയച്ച കത്തിൽ ശ്രീ. എം. രാമവർമ്മത്തമ്പാൻ പറയുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഗ്രാമഭവനങ്ങൾ എരിച്ച സംഭവങ്ങളിലും സി. വി. അഗ്രിമസ്ഥാനം വഹിച്ചിരുന്നുവോ എന്നതുകൊണ്ട്, ഊഹിപ്പാൻ തരമില്ല. എന്തെന്നാൽ, സി. വി. വ്യവസ്ഥാപിതമാർഗ്ഗങ്ങളിൽക്കൂടിയല്ലാതെയുള്ള ജനക്ഷോഭപ്രകടന പരിപാടികളെ വെറുത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹം പിൽക്കാലത്തു ഉത്തരവാദഭരണലക്ഷ്യത്തിലെത്തുവാനായി, സംസ്ഥാന ചരിത്രഗതിക്കു ഒരു പരിവർത്തനം കൂടിയേതീരു എന്നു ജനങ്ങളെ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുവാനായെഴുതിയ വിദേശീയ മേധാവിത്വ ലേഖനപരമ്പരയുടെ ആമുഖമായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"നമ്മുടെ സംസ്ഥാനത്തിന്റെ ചരിത്രഗതിക്ക് ഒരു പരിവർത്തനമുണ്ടാകേണ്ടതു അത്യാവശ്യമെന്നുള്ള ബോധത്തെ ഈ ഉപന്യാസങ്ങൾകൊണ്ടു ജനഹൃദയത്തിൽ ഉല്പാദിപ്പിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെങ്കിൽ, എന്റെ സ്മരണകളെ പുനരുദ്ധരിപ്പിക്കുന്ന.........ശ്രമം രാഷ്ട്രീയമോക്ഷലബ്ധിക്കുള്ള ഒരു ഹഠയോഗമഹായോഗപ്രയോഗമായ ഫലിക്കുന്നതാണ്. കലാപകലഹോദ്യമങ്ങൾ കൂടാതെ കാര്യവാദപ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾകൊണ്ടുമാത്രം അധികൃതഹൃദയത്തെ ജനഹിതാധീനമാക്കുവാനുള്ള.........ശ്രമം

ഇതരദേശീയർക്കും ഒരു മാതൃകാപാത്രമായിത്തീരട്ടെ!"
അസുഖകരങ്ങളായ ഗ്രാമം തീവയ്പുസംഭവങ്ങളെ തുടർന്നു് സി. വി-യുടെ പേർ അവയുമായി നിബന്ധിപ്പിക്കുവാൻ അധികൃതർ പല ശ്രമങ്ങളും നടത്തിനോക്കി. കീഴേവീട്ടുപരിസരങ്ങളിൽ ഒരു പൊലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ അന്വേഷണത്തിനായി നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു.

ഒരുദിവസം ഒരു പൊലീസ് ഇൻസ്പെക്ടർ വേഷം മാറി കീഴേവീട്ടുനടയിൽ വന്നു നിന്നുകൊണ്ടു അകത്തേക്കു നോക്കിയതു്, പുസ്തകം വായിച്ചുകൊണ്ടു് ഒരു കസാലയിൽ കിടന്നിരുന്ന സി. വി-യുടെ മുഖത്തായിരുന്നു. ശ്രീ. എൻ. കുമാരപിള്ള പറയുന്നു:

"ചിറാപ്പൻ കസേരയിൽനിന്നു ചാടി എണീററു ഭാഗീരഥീ! ആ ഈറപ്പ ഇങ്ങു എടു് എന്നൊന്നു വിളിച്ചു. ഇൻസ്പെക്ടർ ആ വിളി കേട്ടുകൊണ്ടു് കീഴേവീട്ടു നടയിൽനിന്നു് ഓടിയ ഓട്ടം പെരുന്താന്നി കഴിഞ്ഞു കോട്ടയ്ക്കകത്തു കയറുവോളം നിറുത്തിയില്ല."

അത്യാഗ്രഹനായി വന്ന ഒരു പൊലീസു ഇൻസ്പെക്ടറെ സി. വി. വെറും വായടവെട്ടി തോല്പിച്ചയച്ച മറെറാരു സംഭവമുണ്ടു്.

ഒരിക്കൽ, പുന്നപുരത്തെ 'മലയാളിക്കടയിൽ' (മലയാളി ട്രെയിഡിംഗ് കമ്പനി വക) ഒരു മോഷണം നടന്നു. മോഷണവിവരം പൊലീസിനെ അറിയിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം സി. വി. ഹൈക്കോടതിയിൽനിന്നും ജോലികഴിഞ്ഞു കീഴേവീട്ടിലേക്കു മടങ്ങിവരുമ്പോൾ, പുത്തൻചന്ത സ്റ്റേഷനിലെ സാമുവൽ ഇൻസ്പെക്ടർ, തന്റെ ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരന്റെ പുത്രന്മാരിൽ ഒരാളുമൊപ്പം രണ്ടുമൂന്നു

യുവാക്കന്മാരെ, സ്റ്റേഷനിലേക്ക കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതു കണ്ടു. ഇൻസ്പെക്ടർ കുതിരപ്പുറത്തു പുറകിലായി വരുന്നു. പോലീസുകാർ പുള്ളികളെ മുൻപിൽവിട്ടുകൊണ്ടു പോവുന്നു. ഒരു വെള്ളമുണ്ടും, നീണ്ട കോട്ടും ധരിച്ചു, കയ്യിൽ ഒരു കുടയുമായി എതിരെ വരുന്ന ആളിനെ ഇൻസ്പെക്ടർ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. ആളും അടുത്തുവന്നു്, മുൻപിൽ നടന്നിരുന്ന പൊലീസുകാരോടു നിൽക്കുവാൻ പറഞ്ഞതിനുശേഷം, ഇൻസ്പെക്ടരോടു ചോദിച്ചു:

“ ഇവർ പുള്ളികളല്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾക്ക അസ്ഥാനത്തു കയറുന്നതിനു വിഷമമില്ലല്ലോ?”

ഇൻസ്പെക്ടർ അല്പം ഗൌരവത്തിൽ “അതു ഞങ്ങൾ നോക്കിക്കൊള്ളാം.”

സി. വി. “ഫൂ! എന്തു പറഞ്ഞു? ഇവരാണു മോഷ്ടിച്ചതെന്നു നിങ്ങൾക്ക എന്തു നിശ്ചയം? മര്യാദ കേടു പറഞ്ഞാൽ അനുഭവം എന്തെന്നറിയാമോ?” സി. വി. യുടെ മുഖം ചുവന്നു:

ഇൻസ്പെക്ടർ:—“ഞങ്ങൾ എന്തു വേണം?”

സി. വി:—“കൃത്യം ചെയ്തവരെ കണ്ടുപിടിക്കണം!”

ഇൻസ്പെക്ടർ കുതിരയിൽ നിന്നു താഴെയിറങ്ങി നിന്നുകൊണ്ടു്,

“ഇവർ കുററം ചെയ്തവരല്ലെന്നാണോ നിങ്ങൾ പറയുന്നതു“?”

സി. വി:—“ഛെ! ഉദ്യോഗം ഭരിക്കണമെങ്കിൽ, ഇവരെ വിട്ടിട്ടു കുററംചെയ്തവരെ തെരക്കിപ്പിടിച്ചു കേസ്സു തെളിയിക്കണം.”

സി. വി. യുടെ വാശിയെ ഇൻസ്പെക്ടർക്കു ജയിക്കാൻ സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ബന്ധിച്ചുകൊണ്ടു വന്നവരെ വിട്ടയച്ചിട്ടു നടക്കേണ്ടിത്തന്നെവന്നു.

മലയാളികളെയിലെ ചുമതലവഹിപ്പാൻ ഏല്പ്പെട്ടിരുന്ന സി. വി. യുടെ സഹോദരപുത്രൻ പരമു പിള്ള അവർകളെ മോചിപ്പിച്ചയയ്ക്കണമെന്നതിൽ കവിഞ്ഞു ആ വാഗ്വാദത്തിൽ മറെറാരു ദുർസ്സമോദ്ദേശ്യവുമില്ലായിരുന്നു.

മുഖഭാവംകൊണ്ടും, വാഗ്ശരങ്ങൾ അയച്ചു് സി. വി. ജയിക്കാൻ നോക്കുന്നതു സഹജമാണ്. ചീട്ടുകളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ (ഗുലാൻ പെരിശ്) കയ്യിൽ ഇനംവെച്ചുകൊണ്ടു വെട്ടി, പിന്നീടു എതിർകക്ഷിയോടു വഴക്കു പറഞ്ഞു, ജയിച്ചതായി വകവയ്ക്കുവാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതും സി. വി. യുടെ ഒരു പ്രത്യേകതയാണ്. എന്നാൽ എതിർകക്ഷി, ആക്ഷേപവാക്കുകൾ പറയുമെങ്കിൽ സി. വി. അധികം ഒന്നും പറയുകയില്ല. മിണ്ടുകയില്ല:

ഒരിക്കൽ 'ജാനകീപരിണയം' നാടകം, പെരുന്താന്നിയിലെ ചില കുലീനകളായ സ്ത്രീകളെക്കൊണ്ടു അഭിനയിപ്പിക്കുന്നതിന് സി. വി. തീർച്ചപ്പെടുത്തി. കുഞ്ചൻ നമ്പ്യാരുടേയും, എഴുത്തച്ഛൻേറയും കൃതികളും, നളചരിതം തുടങ്ങിയ കഥകളിലെ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഗാനങ്ങളും, തിരുവാതിരപ്പാട്ടുകളും, കീർത്തനങ്ങളും, അമ്മമാരുടെ സഹായത്തോടുകൂടി നല്ലവണ്ണം ഹൃദിസ്ഥമാക്കിയിട്ടുള്ളവരാണ് അന്നത്തെ കുലീനയുവതികൾ മിക്കപേരും: സായംകാലങ്ങളിൽ വീടുകൾ സംഗീതത്തിൻെറ മണിസൌധങ്ങളോ എന്നു തോന്നിപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണമായിരിക്കും ഭക്തിപരങ്ങളായഗാനങ്ങൾ ആ യുവതികളാൽ ആലപിക്കപ്പെടുന്നതു്. പട്ടാഭിഷേകവായനകളുടെ പിച്ചിപ്പൂ സുഗന്ധം അക്കാലത്തു മിക്ക വീടുകളിൽനിന്നും അടുത്ത വായനാവരെ

പോകാതെ നിന്നിരുന്നുവെന്നു ആരെങ്കിലും കവിഭാഷയിൽ പറയുന്നുവെങ്കിൽ അതിൽനിന്നും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതു്, പട്ടാഭിഷേകവായനകൾ തുടരെത്തുടരെ നടന്നിരുന്നുവെന്നു മാത്രമാണു്. മാദകമായ സംഗീതധോരണി പൊതുവിൽ അന്നത്തെ നഗരവസതികളിലെ ഒരു പ്രത്യേകതയായിരുന്നു. ഭക്തിരസകീർത്തനങ്ങൾ, അമ്പലങ്ങളിലെ ശംഖനാദങ്ങൾ, വാദ്യഘോഷങ്ങൾ, ഘണ്ടാനാദങ്ങൾ ഉർദ്ധ്വവാതുക്കൽനിന്നും കേൾക്കുന്ന നഗാരാനാദങ്ങൾ, ഇങ്ങനെ അന്നത്തെ രാജധാനിയിലെ പ്രാതസ്സന്ധ്യകൾ സാന്ദ്രാനന്ദശബ്ദപ്രവാഹമുഖരിതങ്ങൾ തന്നെയായിരുന്നു. ഇതിലെല്ലാററിലും അപാതമധുരമായിട്ടുള്ളതു്, യുവതികളുടെ കണ്ഠങ്ങളിൽനിന്നും വിനിർഗ്ഗളിക്കുന്ന സംഗീതമായിരുന്നു: സ്ത്രീകളിൽ സഹജമായി കലാവാസന ലീനമായിരിക്കുന്നു. അവരുടെ സംഗീതാലാപം അതു പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. അവരിൽ അഭിനയകല മിളിതമായാൽ എങ്ങനെ ഇരിക്കുമെന്നു കണ്ടറിയാനായിട്ടായിരുന്നു, 'ജാനകീപരിണയം' അഭിനയിപ്പിക്കുവാൻ സി. വി. തീരുമാനിച്ചതു്.

അഭിനയപരിശീലനങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. ശ്രീമതി ഭാഗീരഥിഅമ്മയും അതിൽ അഭിനയം പരിശീലിച്ചു. അരങ്ങേററത്തെപ്പററി ആലോചനയായി. സി. വി. യുടെ നേക്കു്, യഥാസ്ഥിതികപ്രമാണികൾ ഒന്നാകെ ആക്രമണത്തിനുതന്നെ സന്നദ്ധരായി. ആക്രമണത്തിന്റെ ആരംഭം തൊലി ചുളുങ്ങിപ്പോകുന്ന ഭർത്സനമായിരുന്നു. സി. വി. അങ്ങനെയൊരു സംരംഭ (നാടകാഭിനയം) ത്തിനു മുതിർന്ന ഭാവമേ കാണിച്ചില്ല. അരങ്ങേററത്തിനുള്ള ആലോചനകൾ എല്ലാം ഉദ്ധൃതങ്ങളായി.

ആ നാടകാഭിനയോദ്യോഗത്തിനു മുൻപു്, അക്കാലത്തു പെരുന്താന്നിയിലും പരിസരങ്ങളിലും കണ്ടിരുന്ന മദ്യമാംസാർപ്പിതമായുള്ള ശാക്തേയ പൂജയുടെ നിരർത്ഥകതയെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നതിനായി "മത്തവിലാസം" എന്ന പേരിൽ സി. വി. ഒരു നാടകം രചിച്ചു് അഭിനയിപ്പിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അതിന്റെ ഫലമായി അവിടങ്ങളിൽനിന്നും ആ പൂജ മിക്കവാറും അന്തർദ്ധാനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. മലയാളനാടകവേദിയുടെ സ്രഷ്ടാവും ആദ്യത്തെ നടനും നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷനാകുന്നു. സി. വി. യുടെ 'ചന്ദ്രമുഖീവിലാസം' എന്ന നാടകാഭിനയത്തോടുകൂടിയാണു് മലയാളികൾ നാടകവേദി എന്നാൽ എന്തെന്നു് അറിയുന്നതു്. *

---

* "സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ സാഹിത്യവിലാസം ആദ്യമായി സംഘടനം ചെയ്തതു് "ചന്ദ്രമുഖീവിലാസം" എന്ന ഒരു നാട്യകൃതിമുഖേനയായിരുന്നു. മലയാളത്തിൽ ഇദംപ്രഥമമായി അഭിനയിക്കപ്പെട്ട നാടകവും അതുതന്നെയായിരുന്നു. അക്കാലത്തു അഭിനയത്തിനു പറ്റിയ പ്രത്യേകകെട്ടിടങ്ങളോ മറ്റോ തിരുവനന്തപുരത്തുണ്ടായിരുന്നില്ല. തിരുവനന്തപുരം പാളയത്തിൽ പണിതീർന്ന രാജകീയ മഹാപാഠശാലയിൽ വച്ചുതന്നെ ആ നാടകം ആദ്യമായി അഭിനയിച്ചു. അവിടെ അതിലേക്കു വേണ്ട സ്റ്റേജ്മുതലായവ ഗവണ്മെന്റു ചില സീനുകൾ നിർമ്മിച്ചുകൊടുത്തു. ഇതിനുമുമ്പു് ആ ഗവണ്മെന്റു പാഠശാലയിലെ ഒരു യൂറോപ്യൻപ്രൊഫസ്സർ അവിടെവച്ചു ഷേക്സ്പീയർ മഹാകവിയുടെ നാടകങ്ങളിൽ ചിലതു് വിദ്യാർത്ഥികളെക്കൊണ്ടു അഭിനയിപ്പിച്ചിരുന്നു. പിൽക്കാലത്തു പ്രമാണികളും പ്രസിദ്ധന്മാരുമായിത്തീർന്ന അനേകം ബി. എ.-ക്കാരിൽ പലരും ഈ നാടകാഭിനയത്തിൽ പങ്കെടുത്തിരുന്നു.............ആദ്യത്തെ ആ മലയാള നാടകം കാണ്മാൻ അവിടെ അനവധി ആളുകൾ കൂടുകയുണ്ടായി. സമയമായപ്പോൾ അതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത ഒരു സങ്കോചംകൊണ്ടു് നടന്മാരിൽ ആരും രംഗപ്രവേശനം ചെയ്യുന്നതിനു് ധൈര്യപ്പെട്ടില്ല. നമ്മുടെ കഥാനായകൻ അല്പം ഉൾഭീതിയോടുകൂടിയാണെങ്കിലും, ആദ്യം താൻ

സി. വി. കീഴെവീട്ടിൽ താമസിച്ചിരുന്ന കാലങ്ങളെ അനുസ്മരിച്ചുകൊണ്ട്, വൃദ്ധയായ അദ്ധ്യാപിക ജാനകിഅമ്മ (പെരുന്താന്നി മുക്കലംപൊട്ടവീട്) ഏതാണ്ടിപ്രകാരം ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോട് സംസാരിച്ചു:

"സി. വി. യുടെ ഭാര്യ, അവരുടെ മൂത്ത സഹോദരി ജാനകിപ്പിള്ള, കടച്ചിയിലത്തെ ഗൌരൊരു വനിത ഇങ്ങനെ അവർ മൂന്നുപേരുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ മൂന്നുപേരുടെ സൗന്ദര്യവും മൂന്നുതരത്തിലായിരുന്നു. അതിനു ശേഷം അത്തരത്തിൽ സൗന്ദര്യമുള്ള സ്ത്രീകളെ ഞാനീ തിരുവനന്തപുരത്തു കണ്ടിട്ടേയില്ല. ഉള്ളിൽ ഭാവനകൾ തിങ്ങിക്കിടക്കുന്ന ഒരു ഭാവനാശാലിക്ക സൗന്ദര്യവും സൗശീല്യവും ഇണങ്ങിയിട്ടുള്ള ഒരു സ്ത്രീയുടെ സാഹചര്യം കിട്ടിയാൽ അതു എന്തു കലാസമ്പത്താകുമെന്ന് സി. വി. അപ്പോൾ എഴുതിയ "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" മുഖേന തെളിയിച്ചിട്ടുണ്ട്. സി. വി. യുടെ ഭാര്യ ഭാഗീരഥിഅമ്മയും, ഞാനും കളിക്കാൻ

തന്നെ പ്രയോഗിച്ചുകൊള്ളാമെന്നായി", സ്റ്റേജിൽ ഒരു ബോംബു പിടിപ്പിച്ചിട്ട് അതിന്മേൽ നിലാവത്താണെന്നുവല്ലും നിന്നു നിവർന്നു കിടപ്പായി. പലരും എഴുന്നേറ്റില്ല കലാശാസ്സുകളും ഓടിയിരുന്നു. എന്നിട്ടു കർട്ടൻ പൊന്തിക്കുവാൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. കർട്ടൻ പൊന്തിച്ചു. അപ്പോൾ ഉണ്ടായ കാഴ്ച, നിലയിൽ നിന്നു ഓടും ഉണ്ണൻ പിള്ളും ഉടുത്തു ജല്പിക്കുക എന്നതായിരുന്നു. ചിരിച്ചു തലതല്ലുന്ന ഒരു ഇംഗ്ലീഷ് പ്രഹസനാഖ്യം അതിൽ പിന്നെ മലയാളത്തിൽ കഥയുടെ ഒരു വിവരണത്തോടു ഈ സന്ദർഭത്തിൽ രംഗത്തിലെ കോലാഹലം പറയാവുന്നതായിരുന്നില്ല. അക്കാലത്തു ജനാവലിക്കിടയിൽ പ്രചരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്ന പല അന്ധവിശ്വാസങ്ങളെയും ദൂരീകരിക്കുന്നതിനു അനായാസേന ആക്ഷേപഹാസ്യങ്ങൾ ആ അഭിനയത്തിൽ നിബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു" (സി. വി. യുടെ ഒരു ആരാധകനായിരുന്ന ശ്രീ. അച്ചുതൻപിള്ള എഴുതിയ 'സാഹിത്യകുശലൻ സി. വി.) എന്ന ലഘു ചരിത്രത്തിൽനിന്ന്.

വൈകുന്നേരങ്ങളിൽ ഒന്നിച്ചുകൂടിയിരുന്നു. പാടുന്നതിനും, വിനോദം പറയുന്നതിനും ഞങ്ങൾക്കു വലിയ ഉത്സാഹമാണു്. 'ജാനകീ പരിണയം' ഞങ്ങളെക്കൊണ്ടു അഭിനയിപ്പിക്കുവാൻ സി. വി. ശ്രമിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, ചിലരുടെ ആക്ഷേപങ്ങൾ സഹിക്കുവാൻ വയ്യാതായപ്പോൾ അദ്ദേഹം അതു വേണ്ടെന്നുവച്ചു. അന്നു് സ്ത്രീകളുടെ സ്ഥാനം അടുക്കളയിൽ ആയിരുന്നുവെന്നു ഓർക്കണം! ഭാഗീരഥിഅമ്മ, 'മുന്തിരിക്കൊത്തും' 'കുളിയൊടക്കൂപ്പായവും' 'ഗുരുക്കം' മറ്റും ഉണ്ടാക്കി ചെറിയ പൊതികളിൽ പൊതിഞ്ഞു കച്ചേരിയിൽ ഇരുന്നു തിന്നാനായി, ജോലിക്കു പോവുമ്പോൾ കൊടുത്തയയ്ക്കുന്നതും, ഭർത്താവിനു നല്ല സുഖമില്ലാത്ത ദിവസങ്ങളിൽ വണ്ടിയുംകൊണ്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വരാനായി ആഫീസ്സിലേക്കു പോകുന്നതും, രണ്ടുപേരുമായി ഇളകുന്ന കുതിര കെട്ടിയ വണ്ടിയിൽ തിരിച്ചു വരുന്നതും ഞാൻ ഇപ്പോഴും എന്റെ കൺമുമ്പിൽ കാണുന്നു. ആ പോക്കുവരവുകൾ അന്നത്തെ നായർ സമുദായത്തിന്റെ ഇടയിൽ വളരെ പുരോഗമിച്ചതു തന്നെയാണു്. സ്ത്രീക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം അനുവദിക്കുന്നതു പുരുഷനോടുകൂടിയല്ലെങ്കിൽ, അതു വിചാരിക്കുവാൻ പോലും സി. വി. ഒരുക്കമില്ലെന്നുള്ളതും മനസ്സിലാക്കണം. സ്ത്രീസ്വാതന്ത്ര്യം അനുകരണഭ്രമത്തിൽപ്പെട്ടതാണെങ്കിൽ അഹൊ! ആ സാഹിത്യ ഗന്ധർവ്വനു് തുല്യം അതിനെ ആക്ഷേപിക്കുന്നവർ വേറെയില്ല. സി. വി. യും, ഭാഗീരഥിഅമ്മയും ഒന്നിച്ചിരുന്നു് പല്ലാംകുഴി ആടുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ഇതൊക്കെയാണെങ്കിലും ഭാഗീരഥിഅമ്മ ദുഃഖിക്കത്തക്കവണ്ണം അദ്ദേഹം കോപം

മുഴുത്ത ശാസിക്കുന്നതും, പ്രഹരിക്കുന്നതും ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്.

"സി. വി. കീഴേവീട്ടിൽ താമസമായതു 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ'യ്ക്കുള്ള ഒരുക്കങ്ങളോടുകൂടിയാണെന്നു തോന്നുന്നു. പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം ഇംഗ്ലീഷുനോവലുകൾ രാത്രികാലങ്ങളിൽ വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നിട്ടു് ചിന്തയിൽ മുങ്ങി കടലാസ്സുകളിൽ കുറിച്ചു വയ്ക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടുണ്ടെന്നു അതു് എഴുതാൻ തുടങ്ങുന്നതിനു മുൻപു ഭാഗീരഥിഅമ്മ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. മാർത്താണ്ഡവർമ്മ കടലാസ്സിലാക്കുമ്പോൾ എഴുതുന്നതിനു് ഞങ്ങളിൽ ആർക്കു സമയമുണ്ടോ അവരെ വിളിച്ചിരുത്തി പറഞ്ഞു തന്നിരുന്നു. ഞങ്ങളെക്കാളും കൂടുതൽ എഴുതിയിട്ടുള്ളതു്, കീഴേവീട്ടിന്റെ തൊട്ട അയൽപക്കമായ താഴാമറ്റത്തു ജാനകിഅമ്മയാണു്. അക്കാലത്തെ സ്ത്രീകളുടെ പഠിപ്പനുസരിച്ചു് അവർക്കു നല്ല വൈദുഷ്യമുണ്ടായിരുന്നു. (ഈ വസ്തുത താഴാമറ്റത്തിൽ ജാനകിഅമ്മ അവർകളുടെ സഹോദരനും ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്") ഹൈക്കോടതി ആഫീസ്സിലെ ജോലിക്കിടയിൽ സി. വി. മലയാളിസഭാ പ്രവർത്തനങ്ങളിലും, മലയാളിക്കടയുടെ നടത്തിപ്പിലും ഇടപെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നതും എനിക്കറിയാം. എല്ലാം ഇന്നാളിൽ നടന്നതുപോലെ ഞാനോർക്കുന്നു".

കീഴേവീട്ടിലെ താമസകാലത്തു "നിങ്ങളുടെ ജ്യേഷ്ഠത്തി ജാനകിഅമ്മ ഒരു പ്രഭുവിന്റെ ഭാര്യയായി മേനാവിൽ കയറിനടക്കുമ്പോൾ, നിങ്ങൾ ഒരു അല്പ ശമ്പളക്കാരന്റെ ഭാര്യയായിരിക്കുന്നുവല്ലോ!" എന്നു് ഒരു കൂട്ടുകാരി, ഭാഗീരഥിഅമ്മയോടു ചോദിക്കുകയുണ്ടായി. അതിനു അവർ കൊടുത്ത സജീവമായ മറുപടി ഈ പ്രകാരമായിരുന്നു:

"എന്റെ അല്പ ശമ്പളക്കാരൻ ഭർത്താവിന്റെ കൂടെ കാൽനടയായി പോകുന്നതാണ്" എന്റെ മേനാവു യാത്ര എന്നു നിങ്ങൾ അറിയാത്തതു കഷ്ടംതന്നെ!"

ഭാഗീരഥിഅമ്മ എന്ന ആ സൗന്ദര്യധാമം, നിത്യവും നവത്വം പൂണ്ടുനിൽക്കുന്ന പരമമോഹനമായ ഒരു ഉദ്യാനംപോലെ സി. വി. യെ ആകർഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഒരു കവിരത്നത്തിന്റെ ഭാര്യയാകാൻ, പ്രകൃതി അവരെ മുൻകൂട്ടി നിശ്ചയിച്ചു സൃഷ്ടിച്ചു അയച്ചതല്ലേ എന്നു താണുപിള്ള അവർകൾ തുടങ്ങി സി. വി. യുടെ ആത്മസുഹൃത്തുക്കൾ, സന്ദേഹിച്ചിട്ടുണ്ട്! ഏതു മനക്ലേശവും, നിരാശയും, സുന്ദരിയും സുശീലയുമായ ഭാര്യയുടെ ദർശനത്തിൽ കുറയുന്നതാണെന്നും, ആത്മാനന്ദത്തിനു സ്ത്രീയെപ്പോലെ വേറൊരു സൃഷ്ടി മനുഷ്യഭവനത്തിൽ ഇല്ലെന്നും വിവാഹത്തിനുമുമ്പു സുഹൃത്തുക്കളോടു നർമ്മസംഭാഷണങ്ങൾക്കിടയിൽ പറഞ്ഞുപോന്നിരുന്ന സി. വി. ക്കു ഇപ്പോൾ അതു സാക്ഷാൽക്കരിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

1060-ാം മാണ്ടിടയ്ക്കു കഥാനായകൻ, പുന്നയ്ക്കൽ ഈശ്വരപിള്ള വിചാരിപ്പുകാരവർകളുടെ സഹോദര പുത്രിയായ ഒരു ബാലിക (മൈലച്ചൽ കാത്തല തയ്യിമാരുടെ കുടുംബം) യെ, വിവാഹംചെയ്യുകയും, വിവാഹാനന്തരം ഒരു കൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ, ആ വിവാഹബന്ധം ശിഥിലമാകുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. ആ ബന്ധശൈഥില്യത്തിനു ഉത്തരവാദി സി. വി. ആയിരുന്നില്ല. 1122-ൽ ഈ ഗ്രന്ഥം എഴുതുന്നതിനുള്ള കരുക്കൾ ശേഖരിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ചപ്പോൾ

ഗ്രന്ഥകാരൻ, വൃദ്ധയായിരിക്കുന്ന, സി. വി. ആദ്യം വിവാഹം ചെയ്ത ശ്രീമതി പാർവ്വതിപ്പിള്ള (പൊന്നമ്മപ്പിള്ളത്തങ്കച്ചിയെന്നും വിളിക്കാറുണ്ടു്) യെ പാറശ്ശാലയുള്ള അവരുടെ വസതിയിൽ ചെന്നു സന്ദർശിച്ചു സംസാരിക്കുകയുണ്ടായി. സി. വി. യുമായിട്ടുള്ള അല്പകാലബന്ധത്തെ ഓർത്തുകൊണ്ടു് അവർ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:

"അമ്മാവന്മാരുടെ പിണക്കമാണു് ഞങ്ങളെ വേർപെടുത്തിയതു്" എന്നായിരുന്നു അവർ ആദ്യം പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായതു്. അവർ തുടർന്നു: "അദ്ദേഹം ആരെയും വകവയ്ക്കുകയില്ല. അമ്മാവന്മാരുടെ പഴയ ധനംകൊണ്ടുള്ള കുടുംബപ്പെരുമ വച്ചുകൊണ്ടു നോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം സമ്പൽശൂന്യനാണു്. പുന്നയ്ക്കൽ വകയായുള്ള നടയറ കുടുംബത്തിൽ ഞാൻ താമസിച്ചിരുന്നു. അക്കാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരൻ പറവൂർ മജിസ്ത്രേട്ടായിരുന്നിട്ടുണ്ടു്. അവിടെപ്പോകാനായി വരുമ്പോൾ നടയറ ഇറങ്ങാറുണ്ടായിരുന്നു. അവിടെവച്ചാണു് എന്നെ ആദ്യം കണ്ടതു്. അദ്ദേഹത്തിനു ജോലികിട്ടിയ ഉടനെതന്നെ ഞങ്ങളുടെ വിവാഹം നടന്നു. വിവാഹത്തിനുശേഷം ഞങ്ങൾ കൈതമുക്കിലുള്ള ഒരു വാടകക്കെട്ടിടത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ ജഡ്ജി കണ്ടെത്തുരാമൻനായരുടെകൂടെ അദ്ദേഹം വടക്കൻ താലൂക്കുകളിൽ സർക്കീട്ടിനുപോയി. ആ സന്ദർഭത്തിൽ എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരന്റെകൂടെ പറവൂരിൽ താമസമാക്കിയിട്ടാണു പോയതു്. ആയിടയ്ക്കു് അദ്ദേഹവുമായിട്ടുള്ള വിവാഹബന്ധം വേണ്ടെന്നുവയ്ക്കണമെന്നു വീട്ടുകാർക്കു് തോന്നിയതായി പറയാവുന്നതാണു്.

ച്ചുന്നയൂൽ അച്ഛൻ, സുഖക്കേടായി കിടക്കുകയാണെന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് ബന്ധുക്കൾ വന്നു് അദ്ദേഹം ഇല്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ പരവൂരിൽനിന്നും എന്നെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു പോന്നു. ആ വിവരം അദ്ദേഹം അറിഞ്ഞപ്പോൾ, എന്നെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയവർ അതുപോലെ കൊണ്ടുവന്നാക്കണമെങ്കിൽ അല്ലാതെ വിളിക്കാൻ പോകണ്ട എന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരനു് എഴുതിയയച്ചു. പിന്നെ എന്നെ വേറെ വിവാഹം ചെയ്തയയ്ക്കുവോളം, അദ്ദേഹം വിവാഹം ചെയ്യാതിരുന്നു എന്നാണു് എന്റെ അറിവു്. അന്നു് എനിക്കു പതിമൂന്നു വയസ്സു പ്രായമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. പിന്നീടു, ആറാട്ടുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുന്നത്താനത്തുവീട്ടിൽ ഒരു അടിയന്തിരത്തിനു ഞാനും എന്റെ ഭർത്താവുമായി പോയിരുന്നപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തെ അവിടെവെച്ചു കണ്ടു. എന്നെ കണ്ടില്ല. അന്നു് അദ്ദേഹം എങ്ങും കേൾവിയുള്ളവനായി തീർന്നിരുന്നു. വലിയ മേൽമീശയും കസവുപ്പട്ടാവുമായി അവിടെ പന്തലിൽ നിൽക്കുന്നതു മറക്കാത്തവണ്ണം ഞാൻകണ്ടു. അതിനുശേഷം ഒന്നു രണ്ടു തവണ എന്റെ കുട്ടികളെ കാണണമെന്നു് അദ്ദേഹം ആളയയ്ക്കുകയും, ഞാൻ കുട്ടികളെ അയയ്ക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. അവക്കു ചില സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുത്തു് അവരെ അദ്ദേഹം തിരിച്ചയച്ചു".*

---

* ശ്രീ. പി. കെ. പരമേശ്വരൻനായർ, കഥാപുരുഷന്റെ ആദ്യ ഭാര്യയായ ഈ മഹതിയെപ്പറ്റി എഴുതിയിരിക്കുന്നതു "അവർ സ്വതന്ത്ര യായി വളർന്നു വന്ന ഒരു യുവതിയായിരുന്നു" എന്നാണു്. "സ്വതന്ത്ര" എന്ന ആ പ്രയോഗം കണ്ടിട്ടു, വസ്തുതകളെപ്പറ്റി സി. വി. യിൽനിന്നും നേരിട്ടും അല്ലാതെയും അറിയാവുന്ന ശ്രീ. കൽക്കുളം കുമാരപിള്ളയോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ "അവർ അന്നു ൧൩ വയസ്സു മാത്രം പ്രായമുള്ള ഒരു പെൺകുട്ടിയായിരുന്നു" എന്നാണു് അദ്ദേഹവും പറയുകയുണ്ടായതു്.

1059-ൽ ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ച സി. വി. അടുത്ത വർഷം, ഹൈക്കോടതി ഹെഡ്ഗുമസ്തനായി നിയമിക്കപ്പെട്ടു. ജോലിയിൽ സി. വി. പ്രകടിപ്പിച്ചു ശുഷ്കാന്തി നിഷ്പക്ഷമതികളായ ജഡ്ജിമാർ സമ്മതിക്കാതെയിരിപ്പാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. എങ്കിലും, പിന്നീട് പതിനൊന്നുകൊല്ലക്കാലത്തേയ്ക്കു യാതൊരു ഉയർച്ചയും ലഭിച്ചില്ല. 1072 'ചിങ്ങം നാലാംതീയതി മുതൽ സി. വി. ഹൈക്കോടതിയിലെ 'ട്രാൻസ്ലേറ്റർ ഇൻഡക്സർ ആൻറ് പബ്ലിഷർ' എന്ന ഉദ്യോഗത്തിൽ കയറ്റം ചെയ്യപ്പെട്ടു.

തിരുവിതാംകൂറിലെ 'സദിർകോർട്ടിൽ' ജഡ്ജിയായി പ്രവേശിച്ച കുഞ്ഞിരാമൻനായർ അവർകൾ, സദിർകോർട്ടിനെ ഹൈക്കോടതിയായി ഉയർത്തിയപ്പോഴും പ്രശസ്തനായ ഒരു ന്യായാധിപനായി ഇരിക്കുകയുണ്ടായല്ലോ. അക്കാലത്തു ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ച നമ്മുടെ കഥാനായകനെ അദ്ദേഹം തന്റെ പ്രത്യേക ഗുമസ്തനായി എടുക്കുകയുണ്ടായി. 1060,ക 1061 ഈ വർഷങ്ങളിൽ കുഞ്ഞിരാമൻനായരവർകൾ ജന്മികുടിയാൻ കമ്മീഷണരായി വടക്കൻ താലൂക്കുകളിൽ സഞ്ചരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ 'ക്യാമ്പ് ക്ലാർക്ക്' സി. വി-യായിരുന്നു. തന്റെ "ജീവിതത്തിൽ ഒരാളെ മാത്രമേ യജമാനൻ എന്നു വിളിച്ചിട്ടുള്ളൂ" എന്നു സി. വി-പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് ഇദ്ദേഹത്തെ സംബന്ധിച്ചാകുന്നു. ജഡ്ജി കുഞ്ഞിരാമൻനായരവർകളുമായി കഥാപുരുഷൻ ആലുവായിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടായ ഒരു സംഭവമാണു് താഴെ പറയുന്നതു്.

അതൊരു വേനൽക്കാലമായിരുന്നു. കുഞ്ഞിരാമൻ നായർ നടക്കാനായി ആലുവാത്തൊററിലെ മണൽപ്പുറത്തെയ്ക്കിറങ്ങിപ്പോയി. തലയിൽ ഒരു കെട്ടും, കയ്യിൽ ഒരു വടിയുമായി ജഡ്ജി ശ്രീ. നായർ മന്ദമന്ദം നടക്കുന്നു. സി. വി-പുസ്തകം വായിച്ചുകൊണ്ടു ജഡ്ജിയവർകളുടെ വാസസ്ഥലത്തു ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. നായരവർകളുടെ പത്നി സി. വി-യെ വിളിച്ചു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"രാമപ്പിള്ളേ! ഞങ്ങൾക്കു (കൊച്ചിയിൽനിന്നും വന്നിരുന്ന മററു രണ്ടു സ്ത്രീകളെക്കൂടി ഉൾപ്പെടുത്തി) ഇത്ര വള്ളത്തിൽ ഒന്നു പോണമെന്നുണ്ടു്. അതിനു ആററിൽനിന്നും ഒരു വള്ളം കടവിൽ കൊണ്ടുവരുവാൻ പറയു."

യജമാനന്റെ പത്നിയാണു് തന്നോടു സംസാരിക്കുന്നതു് എന്ന ബോധത്തോടുകൂടിത്തന്നെ സി. വി-അതു ശ്രവിച്ചു. പക്ഷേ, മറുപടി പറഞ്ഞതു് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

"അതാ നോക്കണം; തലയിൽക്കെട്ടുമായി മണലിൽ നടക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തെ വിളിച്ചു് നിങ്ങളുടെ സുഖസഞ്ചാരത്തിനു വള്ളം കൊണ്ടുവരാൻ പറയണം. എന്റെ ജോലി അതല്ല."

ഇത്രയും പറഞ്ഞതിനുശേഷം അവിടുന്നിറങ്ങി അയൽപക്കത്തു കണ്ണുണ്ണിമേനവൻ താമസിച്ചിരുന്ന ഭവനത്തിലേയ്ക്കു സി. വി-പോകുകയുംചെയ്തു.

നടത്തം കഴിഞ്ഞു ജഡ്ജി അവർകൾ മടങ്ങിവന്നു. ഉണ്ണാനായി ഇലയിട്ടു്, ഇലയുടെ മുൻപിൽ ചെന്നിരുന്നു. കൂടെ ഇരുന്നു ഉണ്ണുന്ന രാമൻപിള്ള എവിടെ എന്നു

അന്വേഷണമായി. വാല്യക്കാർ ഭവനത്തിന്റെ എല്ലാ ഭാഗത്തും, ചുറ്റുപാടും ചെന്നു നോക്കി. രാമൻപിള്ളയെ ഒരിടത്തും കണ്ടതേയില്ല.

"ഞാൻ ഉണ്ണുന്നില്ല രാമപ്പിള്ള വന്നിട്ട്" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ജഡ്ജിയവർകൾ ഇലയുടെ മുൻപിൽ കുത്തിയിരിപ്പായി. എല്ലാവരും വിഷമിച്ചു. ഉണ്ടായ സംഭവം, പത്നി അതുപോലെ പുറത്തുപൊട്ടിച്ചു. കുഞ്ഞി രാമൻനായർ അവർകൾ പറഞ്ഞു: "മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളൂ. നിങ്ങൾ മറ്റു ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരോട് പെരുമാറും പോലെ രാമപ്പിള്ളയോട് പെരുമാറരുത്. അയാൾ ഇലയിൽ കെട്ടിക്കൊണ്ടു പുറകേ നടക്കുന്നവനല്ലെന്നു ഓർമ്മിച്ചുകൊള്ളൂ. അയാളോട് എന്തിനു അതു പറഞ്ഞു? രാമപ്പിള്ള ഒരു പൗരുഷശാലിയാണ്. എവിടെ രാമപ്പിള്ള? അയാൾ വന്നില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഇന്നു ഉണ്ണുന്നില്ല."

വാല്യക്കാരോട്, അടുത്തുള്ള കണ്ണന്തിരമേനോന്റെ ഭവനത്തിൽ ചെന്നു നോക്കാൻ ജഡ്ജി അവർകളുടെ പത്നി ആജ്ഞാപിച്ചു. രാമൻപിള്ളയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നു. ജഡ്ജിയവർകൾ പറഞ്ഞു:

"വരൂ രാമപ്പിള്ളേ! ഞാൻ എത്രനേരമായി നോക്കിയിരിക്കുന്നു! വന്നിരുന്നു ഊണു കഴിക്കൂ".

രാമൻപിള്ള അന്നും യജമാനനുമായിരുന്ന് ഊണു കഴിച്ചു.

സി. വി.-യുടെ ഭവന (റസ്സൂട്ട്) വൈദ്യനായ ശ്രീ. എൻ. നീലകണ്ഠപ്പിള്ള (റിട്ടയാർഡ്, ആയുർവേദ ഇൻസ്പെക്ടർ) യും ഇതുപോലെ കഥാനായകന്റെ വ്യക്തിത്വം പ്രകടമാകുന്ന പല സംഭവങ്ങളും പറഞ്ഞു

തരുവാൻ സാധിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം പറയുന്നു: "സി. വി-യുടെ പൗരുഷത്തെ മനസ്സിലാക്കിയ ഹൈക്കോടതിയിലെ അതുല്യനായ ജഡ്ജി കുഞ്ഞിരാമൻനായർ ആയിരുന്നു. സി. വി-യുടെ സ്വഭാവത്തെ അതുപോലെ ആദരിക്കുകയും, അതു യഥേഷ്ടം വളരാൻ അനുവദിക്കുകയുംചെയ്ത അദ്ദേഹം ഒരു മഹാപുരുഷൻതന്നെയല്ലേ? പ്രസിദ്ധനായ ആ ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജിയുടെ നില എന്ത്? അന്ന് ഗുമസ്തനായിരുന്ന സി. വി. എവിടെ? ഉദ്യോഗസ്ഥപ്രഭുത്വത്തിന്റെ ആ കാലത്ത്, തുല്യനിലയിൽ ഇരുത്തി ഊട്ടി സി. വി-യെ കൊണ്ടുനടന്ന കുഞ്ഞിരാമൻനായർ, എത്ര മഹാമനസ്കനാണ്! ആ തലമുറയിലെ ഏകമഹാനെയാണ് താൻ കൊണ്ടുനടക്കുന്നത് എന്ന് കുഞ്ഞിരാമൻനായർ അവകരം അറിഞ്ഞിരിക്കുമോ?"

ജീവിതംമുഴുവനും, പ്രായഭേദംകൂടാതെ, ധിക്കാരമോ, അവഗണനയോ കാണുമ്പോൾ തൈലസേചനം നടന്ന അഗ്നികുണ്ഡം എന്നപോലെ സി. വി. കത്തിജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഒരിക്കൽ താണുപിള്ള അവർകളുടെ വസതിയിൽ, സി. വി. യും, താണുപിള്ള അവർകളും മറ്റനേകം അതിഥികളുമായി ഉണ്ണാനിരിക്കുകയായിരുന്നു. വിളമ്പുകാരൻ ഭൃത്യൻ സി. വി. യുടേയും മറ്റും ഇലകൾ കടന്നുപോയി തന്റെ യജമാനനെ വിളമ്പിയിട്ടു തിരിച്ചുവന്നു മറ്റുള്ളവർക്കു വിളമ്പാൻതുടങ്ങി. സി. വി. യുടെ ഇലയുടെ മുമ്പിൽ ആ വിളമ്പുകാരൻവന്നു കുനിഞ്ഞതും, ഒരു കപാലപ്രഹരം ഏല്പിക്കപ്പെട്ടതും ഒന്നിച്ചു കഴിഞ്ഞു.

IV

രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ

കൊല്ലവർഷം 1065 കുംഭം പത്താംതീയതി മുതൽ സി. വി–രാമൻപിള്ളയ്ക്കു നിയമാധ്യയനത്തിനായി ആറു മാസത്തെ അവധി അനുവദിക്കപ്പെട്ടു. സർക്കാർ സർവ്വീസിൽ പ്രവേശിച്ചതിനുശേഷം ആദ്യമായി ലഭിച്ച ആ ദീർഘ അവധി സമയംകൊണ്ടു രാജ്യത്തിനും ഭാഷയ്ക്കും മറക്കാനാവാത്ത രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കണമെന്നു കഥാപുരുഷൻ നിശ്ചയിച്ചു. നിയമാധ്യയനത്തിനായുള്ള അവധി ലഭിച്ച ഉടനെതന്നെ മദ്രാസ്സിലേയ്ക്കു പോകുന്നതിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ എല്ലാം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. 1064-ൽ സി. വി–ക്കു ഭാഗീരഥിഅമ്മയിൽ ഒരു പുത്രൻ * ജനി

---

* സബ്ബ് ജഡ്ജിയായിരുന്ന ശ്രീ. ആർ. സി. ശേഖരപിള്ള. ശേഖരപിള്ളയുടെ ജനനം മേൽക്കാണിച്ചവർഷം ഒരു കൊല്ലംമുമ്പാണെന്ന ശ്രീ. പി. കെ. പരമേശ്വരൻനായർ എഴുതിയിട്ടുള്ളത് ശരിയല്ലെന്ന സി.വി.യുടെ മൂത്തമകൾ ശ്രീമതി ജാനകിഅമ്മ പറയുകയുണ്ടായി. ശ്രീ. കെ. പത്മനാഭൻതമ്പിയുടെ ജീവിതക്കുറിപ്പിൽ (അസ്സൽപ്രതി ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ കൈവശമുണ്ട്) "ഞാനും—മകനും ഞാൻ ഒരു പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിക്കുന്നതിലേയ്ക്കു സഹായിക്കുന്നതിനായിട്ടാണ് മദ്രാസ് പ്രസിഡൻസി കാളേജിൽ ചേർന്നത്. സി. വി. യും—ബ്രിട്ടീഷ് പ്ലീഡർഷിപ്പ് പരീക്ഷയ്ക്കു പഠിക്കുന്നതിന് ആറുമാസത്തെ അവധിയിൽ മദ്രാസിൽവന്നുചേർന്നു." എന്നു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഈ ഉദ്ധരണത്തിന്റെ രണ്ടാമത്തെ വരിയിൽ "സി.വി. യും—" എന്നു കഴിഞ്ഞ് ഒരു ചെറിയ വര ഇട്ടിരിക്കുന്നിടത്തു ശ്രീ. പി. കെ. പരമേശ്വരൻനായർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സി. വി. രാമൻപിള്ളയിൽ "ഒരു ആണ്ടു ഇളയമകനോടുകൂടി" എന്ന് കൂട്ടിച്ചേർത്തിരിക്കുന്നു. "ആറുമാസത്തെ അവധി" എന്നതിനു പകരം "ഒരു ആണ്ടു ഇളയമകനോടുകൂടി" എന്നു ചേർത്തത് കാലനിർണ്ണയം ചെയ്യാൻ സ്വീകരിച്ച സാധനമായ മാറ്റമാണെന്നു തോന്നുന്നു.

ച്ചിരുന്നു. ഭാഗീരഥിഅമ്മയേയും പുത്രനേയും പിരിഞ്ഞു ഏതാനും മാസം താമസിക്കുക എന്നതു് കഥാനായകനു് അല്പം വിഷമമായി തോന്നിയെങ്കിലും, കാല്യപാമ്പിലെ സംഭാഷണസമാപനങ്ങൾ ആ വിരഹചിന്തകളെ എല്ലാം ധൂളീകരിച്ചു. നിയമബിരുദം കൂടാതെ നിയമ വകുപ്പിലിരിക്കുമ്പോൾ വലിയ ഉദ്യോഗമൊന്നും കിട്ടുകയില്ലെന്നുള്ള വിവരം ഭാഗീരഥിഅമ്മയ്ക്കും അറിയാമായിരുന്നു. ഭർത്താവിന്റെ ഭാവുകം നേരുകയല്ലാതെ ആ മദ്രാസ്സു യാത്രയ്ക്കു അവർ അഹിതമൊന്നും പറഞ്ഞതേയില്ല. നിയമ പരീക്ഷ ജയിക്കണമെന്നു് സി. വി. എപ്പോഴും സ്വയം പറയാറുമുണ്ടായിരുന്നു. താണുപിള്ള അവർകൾ സി. വി. യോടു നിയമപരീക്ഷയ്ക്കു പഠിക്കുവാൻ ഉപദേശിച്ചുകൊണ്ടുമിരുന്നു. എന്നാൽ, വലിയ ഉദ്യോഗപീഠത്തിൽ വിരാജിക്കണം, എന്ന മോഹത്തോടൊത്ത രാഷ്ട്രീയമായും, കലാപരമായും ഉള്ള രണ്ടു ആഗ്രഹങ്ങളോടുകൂടിയാണു് സി. വി. മദ്രാസ്സിലേയ്ക്കു തിരിച്ചതു്.

ഊണിലും, ഉറക്കത്തിലും രാജ്യത്തിന്റെ ഉൽക്കർഷത്തെക്കുറിച്ചു ചിന്തിക്കുകയും, പരിസരങ്ങളുടെ പ്രതിലോമസ്വഭാവത്തിൽ ഇച്ഛാഭംഗപ്പെടുകയും, വികാരങ്ങൾ അഗ്നിശിഖകൾക്കു തുല്യം ഊഷ്മളങ്ങളായി ആളിക്കത്തുകയും, ഭാവനയുടെ ചക്രവാളത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടു് ലോകരഹസ്യങ്ങളുടെ പ്രഭാതങ്ങളും അസ്തമയങ്ങളും വീക്ഷണം ചെയ്യുകയും ചെയ്യുന്ന സി. വി. രാമൻ പിള്ളയെ നിർവ്യാജം സ്നേഹിക്കുന്ന ഒരു സംഘം മലയാളി യുവാക്കന്മാർ അന്നു് മദ്രാസ്സിൽ താമസമുണ്ടാ

യിരുന്നു. പത്രാധിപർ ശ്രീ. ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള, എൻ. രാമൻപിള്ള (പിൽക്കാലത്തു എക്സൈസ് കമ്മീഷണർ) തുടങ്ങിയവരായിരുന്നു ആ മലയാളി യുവാക്കന്മാരിലെ മുഖ്യന്മാർ. ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള അവർകൾ അന്നു മദ്രാസ്സ നഗരത്തിലെ എണ്ണപ്പെട്ട ഒരു വ്യക്തിയായിരുന്നു. സാമ്പത്തികൗന്നത്യമായിരുന്നില്ല പരമേശ്വരൻപിള്ള അവർകളുടെ വ്യക്തിത്വത്തിനു കാരണം. കേവലം സേവനോദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടിയുള്ള പത്രപ്രവർത്തനമല്ലാതെ ജി. പി. യുടെ ഗണനീയതയ്ക്കു മറെറാരു ശക്തിയുമില്ലായിരുന്നു.

നിയമപുസ്തകങ്ങൾ സി. വി. ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ പഠനവിഷയമാക്കി എന്നുള്ളതു പരമാർത്ഥം തന്നെ. എന്നാൽ, നിയമപരീക്ഷകൾ ജയിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹം മദ്രാസ്സിൽ താമസമാക്കിയ സി. വി. യിൽ ആരും കാണുകയുണ്ടായില്ല. ആ ആഗ്രഹത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു മററു രണ്ടു കാര്യങ്ങൾ ശക്തിമത്തായി ഉയർന്നുനിന്നു: ഒന്നാമത്തേതു തിരുവിതാംകൂറിലെ ബ്രാഹ്മണ മേധാവിത്വത്തിനു അറുതിവരുത്തണമെന്നുള്ളതു്; രണ്ടാമത്തേതു "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" പ്രസിദ്ധീകരണ യോഗ്യമാക്കി പ്രസ്സിൽ കൊടുക്കണമെന്നുള്ളതും. ഒരു പ്രക്ഷോഭണംകൊണ്ടു്, രാജ്യത്തെ ബ്രാഹ്മണ മേധാവിത്വത്തിൽ നിന്നും വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനെപ്പററി, സി. വി., ജി. പി. യോടു സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി. ആ സംഭാഷണം പല ദിവസം തുടർന്നുനടന്നു. അതോടുകൂടി, ജനങ്ങൾക്കു അവരുടെ പൂർവ്വചരിത്രത്തെക്കുറിച്ചു്, ഉള്ളതാണൊരു അഭിമാനം [illegible] താൻ

എഴുതിവരുന്ന "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" പ്രസിദ്ധീകരിക്കുമ്പോഴും കാരണമാകുന്നതാണെന്നും, സി. വി, ജി. പി. യോടു പറഞ്ഞു. രാജ്യത്തു അരാജകത്വമോ, രാജത്വമോ എന്ന ചോദ്യങ്ങൾ, സംഭവഗതികൾ നിർണ്ണായകമായി ചോദിക്കാൻ തുടങ്ങിയ ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ, നിയമ സമാധാനത്തെ കാംക്ഷിക്കുന്ന ജനത, ഭരണകൂടത്തിന്റെ സ്ഥായിത്വത്തെ പരിഗണിച്ച്, രാജസ്ഥാനത്തെ ഉറപ്പിക്കുന്നതിനായി, അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള കഷ്ടതകളും, അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള ത്യാഗങ്ങളും, അങ്ങനെ രാജാവും പ്രജകളുമായി ഉണ്ടായിരുന്ന പൂർവ്വകാല ബന്ധങ്ങളെ എടുത്തു കാണിക്കുന്നതിന് "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിൽ ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും, അതു ബ്രാഹ്മണരുടെ വലയത്തിനകത്തു അകപ്പെട്ടുപോയിട്ടുള്ള ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിനു, ചരിത്രസത്യത്തെക്കുറിച്ചു ഒരു ബോധം ഉളവാക്കുന്നതിനു സഹായകമാകുമെന്നും, സി. വി., ജി. പി. യോടു സംസാരിക്കുമ്പോഴും, എടുത്തു പറയാതിരുന്നില്ല.

ഈ കഥാരംഭത്തിൽ എത്ര ചിന്തയോടുകൂടിയാണോ നാം സി. വി. യെ കലാലയമുഖപ്പിൽ കാണുന്നതു്, രാജ്യകാര്യപരമായി സി. വി. ജീവിതാവസാനംവരെ എന്താണോ ആവശ്യപ്പെടുന്നതു്, ഏതു വിഷയത്തെക്കുറിച്ചാണോ ഇപ്പോൾ മദ്രാസിൽ വന്നു ജി. പി-യോടു സംസാരിക്കുന്നതു്, എന്താണോ 'തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയലി'ൽ പ്രതിപാദിക്കുവാൻ പോകുന്നതു്, അതിന്റെ എല്ലാററിന്റേയും ഒരു ലഘുരൂപം ഒററവാക്കിൽ അടക്കി, നാടുവാഴുന്ന ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിനു ഒരു താക്കീതു എന്ന

നിലയിൽ, "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ"യിൽ യുവരാജാവിനെക്കൊണ്ടു പറയിക്കുന്നതു നോക്കുക:

"ദ്രവ്യപുഷ്ടികളും, തൽക്കാലലാഭത്തെ മാത്രം കരുതി സേവിക്കുന്നവരും, ഈ രാജ്യത്തെയും ഭരണകൎത്താക്കന്മാരെയുംകുറിച്ചു് സ്വാഭാവികമായിത്തന്നെയുള്ള സ്നേഹം ഇല്ലാത്തവരുമായ ജനങ്ങളെ ആധാരമാക്കുന്നതു് അഗ്നിസാക്ഷികമായി പരിഗ്രഹിച്ച കളത്രത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു് വേശ്യാലമ്പടൻ ആകുന്നതുപോലെതന്നെയാണു്."

ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള തിരുവിതാംകൂർ ഭരണകാൎയ്യങ്ങളെപ്പററി തുടരെത്തുടരെ ലേഖനങ്ങൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്ന കാലമായിരുന്നു അതു്. ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ ആദ്യമായി നീട്ടുകൊടുത്തു അവരോധിച്ചതായ ദിവാൻ രാമറാവുവിനെക്കുറിച്ചു് അദ്ദേഹം ഒരിക്കൽ ഇങ്ങനെ എഴുതി:

"കഴിഞ്ഞ രണ്ടരക്കൊല്ലമായി, മി. ററി. രാമറാവു ദിവാൻജിയാണു്. ഈ ചുരുങ്ങിയ കാലഘട്ടത്തിനുള്ളിൽ..............കൃഷ്ണറാവുവിൻെറ കാലത്തു മാത്രം നടന്നിട്ടുള്ള അനീതികളാണു് ജനങ്ങളോടു അദ്ദേഹം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ദുർബ്ബലനും, അസമൎത്ഥനും, ഒരു ഗവൺമെൻറിൻെറ പ്രാഥമികതത്വങ്ങളുമായി യാതൊരു പരിചയവുമില്ലാത്തവനും, ഒരു ഭരണാധികാരിക്കു അനുപേക്ഷണീയമായിട്ടുള്ള യോഗ്യതകളിൽ ഒന്നുംതന്നെ ഇല്ലാത്തവനുമായ ഇദ്ദേഹത്തിൻെറ ദിവാൻ പദത്തിലേയ്ക്കുള്ള ഉയൎച്ച 'റാവുമന്ത്രിമാരുടെ' പൂൎവ്വഗാമിയും, ആദ്യനുമായ 'റഡ്ഡിറാവു'വിൻെറ നിയമനത്തോടെ നീതീകരിച്ചുകൂടു..............................

തുടർച്ചയായി നായർ പ്രധാനമന്ത്രിമാർ ഭരിച്ചിരുന്ന ഈ മന്ത്രിസ്ഥാനം അന്നത്തെപ്പോലെ വൈഷമ്യമേറിയതായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ഒരൊററ ദിവസത്തേയ്ക്കുപോലും മി. രാമരാവുവിൻെറ ഭരണം തുടരുകയില്ലായിരുന്നു. മനുഷ്യരേയും, സമ്പ്രദായങ്ങളേയും വിവേചിച്ചറിയുന്നതിനു് ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസത്തിൻെറ ഗുണമോ, വിപുലമായ വായനകൊണ്ടുള്ള പാകതയോ, ഗുണദോഷനിരൂപണം ചെയ്യറിവാനുള്ള കഴിവോ ഇല്ലാത്ത ഈ ദിവാൻ, അദ്ദേഹത്തിൻെറ കീഴിൽ ഉള്ള നിരവധി കീഴ്ജീവനക്കാരെക്കാളും താണവനാകുന്നു." *

ആയിടയ്ക്കു മദ്രാസ്ഗവർണ്ണരായിരുന്ന കണ്ണിമോറാ പ്രഭുവിനു് ശ്രീ. ജി. പി. പിള്ള, ജനതാവകാശങ്ങളെ ചവുട്ടിത്താഴ്ത്തി വച്ചിരിക്കുന്ന ഭാരതഭൂമിയിലെ ഏററവും തെക്കെ അററത്ത ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി സുവിസ്തൃതമായ ഒരു കത്തും എഴുതുകയുണ്ടായി. ആ കത്തിൽ ചക്രവർത്തിനി (വിക്ടോറിയാ) തിരുമനസ്സിനോടു വിധേയത്വമുള്ള തിരുവിതാംകൂറിനെപ്പററി "കഴിഞ്ഞ ഏതാനും കൊല്ലങ്ങളായി തിരുവിതാംകൂർ ഭരണം നീചത്വത്തിൽ നിന്നു് പരമനീചത്വത്തിലേയ്ക്കു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. നാൾ ചെല്ലുംതോറും ജനങ്ങളുടെ മേൽ അടിച്ചമർത്തലിൻെറ നുകം വച്ചുകെട്ടിക്കൊണ്ടും വരുന്നു. അതിനാൽ ഇന്നു അവിടെ നിലവിലുള്ള ഭരണകൂടത്തോടു നാടെങ്ങും വ്യാപിച്ചിട്ടുള്ള നീരസബുദ്ധി വളൎന്നു വരാകുന്നു."

സി. വി. യിൽ നിന്നും സംഗതികളുടെ ഒരു തൽക്കാലസ്ഥിതി വിവരണം ജി. പി. ക്കു ലഭിച്ചു. രണ്ടു

---

* Travancore for Travancoreans. By G. Parameswaran Pillai.

ഷേധം ചേൎന്ന ഗൗരവപൂർവ്വം ആലോചിച്ചു. സി. വി. ആവശ്യപ്പെടുന്ന ബഹുജനപ്രക്ഷോഭണം ഏതു തരത്തിലായിരിക്കണമെന്നതിനെപ്പററി ജി. പി. വീണ്ടും വീണ്ടും ആലോചിച്ചു. മതവർഗ്ഗഭേദം കൂടാതെ കേവലം രാഷ്ട്രീയമായിട്ടുള്ള ഒരു പ്രക്ഷോഭണം ആയിരിക്കണം അതെന്നും, ആദ്യന്തം അതു് സംസ്ഥാന പൗരാവലിയുടേതായി നയിക്കേണ്ടതാണെന്നും ഉള്ള തീരുമാനത്തിൽ അവർ എത്തിച്ചേൎന്നു. അനന്തരം, പ്രസ്തുത വിഷയത്തിലേയ്ക്കു് അന്നു മദ്രാസിലെ അഭിഭാഷകപ്രമാണികളായിരുന്ന സർ. സി. ശങ്കരൻനായർ, എർഡ്‌ലി നാർട്ടൻ തുടങ്ങിയവരുടെ ശ്രദ്ധ സമാകർഷിക്കപ്പെട്ടു. സംഭാഷണങ്ങളുടെസമാപനാവസരത്തിൽ,രാജ്യവാസികൾ മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സു സമക്ഷം ഒരു മെമ്മോറിയൽ മുഖാന്തിരം സങ്കടമറിയിച്ചാൽ മതിയെന്നു തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. അതിൻപ്രകാരം, 'മലയാളി മെമ്മോറിയൽ' എന്നു് ജനസാമാന്യം ഇന്നും പറഞ്ഞുപോരുന്ന 'ട്രാവൻകൂർ മെമ്മോറിയൽ' (Travancore Memorial) എന്ന ആ ജനകീയ പ്രമാണത്തിൻെറ കരടുപ്രതി തയ്യാറാക്കപ്പെട്ടു. മെമ്മോറിയലിൻെറ വക്താവായി, അപ്പോൾ മദ്രാസിൽ വ്യവഹരിച്ചിരുന്ന അഭിഭാഷകൻ ശ്രീ. കെ. പി. ശങ്കരമേനോൻ, നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടു. ഇത്രയും അണിയറകളിൽ നടന്ന കാര്യങ്ങളാകയാൽ, ഗൂഢമായിത്തന്നെ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. അനന്തരമു മലയാളി സഭയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ, രാജ്യത്തെ പ്രധാന കേന്ദ്രങ്ങളിലെല്ലാം പൊതുയോഗങ്ങൾ വിളിച്ചു കൂട്ടി, ഒപ്പുകൾ ശേഖരിച്ചു്, മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പിക്കുന്ന സംഗതികളെല്ലാം വഴിയേ നടത്തിക്കൊള്ളുവാ

താണെന്നും, അപ്പോൾ നിശ്ചയങ്ങൾ പുറത്തറിഞ്ഞാൽ മതിയെന്നും ഗ്രന്ഥനിർവാഹകന്മാർ തീർച്ചചെയ്തു. തല്ക്കാലം അതവിടെ നില്ക്കട്ടെ.

* "രാജശ്രീ. കെ. പത്മനാഭൻതമ്പി, ചന്ദ്രശേഖരപിള്ള, ഡാക്ടർ കൃഷ്ണപിള്ള, ആയക്കാട്ടു കൃഷ്ണൻ തമ്പി, മുണ്ടനാട്ടു നാരായണപിള്ള എന്നിവർ അന്നു മദിരാശിയിൽ മൗണ്ടുറോഡിലുള്ള നരസിംഹപുരം എന്ന തെരുവിൽ ഒരു ബംഗ്ലാവിലും, "മദ്രാസ്സ്സ്റ്റാൻഡാർഡ്." പത്രാധിപർ ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള, എക്സൈസ് കമ്മീഷണർ എൻ. രാമൻപിള്ള എന്നിവർ അവിടെ നിന്നു രണ്ടുമൂന്നു മൈൽ അകലെയുള്ള മറ്റൊരു ബംഗ്ലാവിലും താമസിച്ചിരുന്നു. കഥാനായകൻ മദിരാശിയിൽ മൗണ്ടുറോഡിൽ തന്റെ സ്നേഹിതന്മാർ സങ്കേതമാക്കിയിരുന്ന ആ വസതിയിലാണു ആദ്യം താമസിച്ചതു്. സി. വി-യുടെ അക്കാലത്തെ നേരമ്പോക്കുകൾ അനവധിയുണ്ടു്. ബസ്സാറിൽനിന്നു കരുതിക്കൂട്ടിവാങ്ങിയ ഒരു ഊത്തുകുഴൽകൊണ്ടു നിശാവേളകളിൽ കണ്ണമേകമായ ശബ്ദംപുറപ്പെടുവിച്ചു് അർദ്ധനിദ്രയിൽനിന്നു ആ സ്നേഹിതന്മാരെ വിമുക്തരാക്കി, പിശാചിന്റെ കഥകൾ പറഞ്ഞു ഭയപ്പെടുത്തുന്നതു സി. വി-യുടെ വിശേഷ വിനോദങ്ങളിൽ ഒന്നായിരുന്നു. ഇതുപോലെ ഒരിക്കൽ സഖാക്കളിൽ ഒരാൾക്കു ഒരു സ്ത്രീയുടെ കൈപ്പടയിലും പേരിലും ചില കള്ളക്കത്തുകൾ നിർമ്മിച്ചയക്കുകയും, അയാളുടെ യുവചാപല്യങ്ങൾ കണ്ടു കളിയാക്കുകയും ഉണ്ടായി."

---

* "സാഹിത്യകുശലൻ സി. വി."—ജി. അച്യുതൻപിള്ള.

മദ്രാസിൽവച്ചു "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" പൂർത്തിയാക്കുന്ന ജോലിയിൽ സി. വി. മുഴുകിയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു സംഭവം ഉണ്ടായി. മലയാളത്തിലെ ആദ്യത്തെ സ്വതന്ത്ര നോവലായ 'ഇന്ദുലേഖ' പുറത്തുവന്ന കാലമായിരുന്നു അതു്. 'ഇന്ദുലേഖ' വായിച്ചു രസിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മലബാർകാരായ ചില യുവാക്കന്മാർ "തിരുവിതാംകൂറിൽ അത്തരമൊരു ഗദ്യകൃതി എഴുതുവാൻ ആണുങ്ങളുണ്ടോ" എന്നു പ്രകൃതവശാൽ ഒരു വെല്ലുവിളി നടത്തിയതായും അതുകേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന സി. വി. "തിരുവിതാംകൂറിൽ ആണുങ്ങളുണ്ടു്; ഞാൻ ഈ മദ്രാസ് വിട്ടുപോകുന്നതു് അതു തെളിയിച്ചിട്ടേ ഉള്ളു" എന്നു് മറുപടി പറഞ്ഞതായും ഒരു കഥയുണ്ടു്. രണ്ടു ഭാഗങ്ങളായി പ്രസിദ്ധീകരിക്കുവാൻ ആസൂത്രണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്ന "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" ഒരു ഭാഗമായി സംഗ്രഹിച്ചു് ഉടനെ അച്ചടിക്കുന്നതിനായി പുസ്തകത്തിന്റെ കൈയെഴുത്തു പ്രതി തയാറാക്കപ്പെട്ടു. (കഥാവസാനത്തിലെ രണ്ടദ്ധ്യായങ്ങളിൽ സംഗ്രഹിച്ചെഴുതിയതുകൊണ്ടുള്ള ദോഷങ്ങൾ കാണാനുണ്ടു്.) മദ്രാസ്സിലെ 'അഡിസൺ' കമ്പനിക്കാരുടെ പ്രസാധകത്വത്തിൽ പുസ്തകത്തിന്റെ അച്ചടി ആരംഭിച്ചു. ശ്രീ. എൻ. രാമൻപിള്ള പ്രൂഫ് വായിക്കുന്നതിനും, ഭ്രാന്തൻ ചാന്നാൻ തുടങ്ങിയ ചില കഥാപാത്രങ്ങളുടെ സൃഷ്ടിയെ മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനും ഗ്രന്ഥകാരനെ സഹായിച്ചു. * വൈദഗ്ദ്ധ്യവും, പരോപകാരതല്പരതയും

* പുസ്തകത്തിന്റെ അച്ചടിക്കു ഏർപ്പാടുചെയ്തു് പണത്തിനായി, സി. വി. നാട്ടിലേയ്ക്കു മടങ്ങി [illegible] [illegible]. അപ്പോൾ അന്നത്തെ പ്രൂഫ് മുഴുവൻ എൻ. രാമൻപിള്ള തനിയെ വായിച്ചു കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. വിചാരങ്ങൾ ഗ്രന്ഥകാരനു് എഴുതിയറിയിക്കാറുമിരുന്നു. അച്ചടിപ്പകയിൽ അഡിസൺ കമ്പനിക്കു കൊടുക്കേണ്ട

തികഞ്ഞിരുന്ന അന്നത്തെ ആറ്റിങ്ങൽ ഇളയ തമ്പു
രാട്ടിക്കും അന്നന്നുള്ള പ്രൂഫിന്റെ ഒരു പ്രതി അയച്ചു
കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. സാധുജനബാലന്മാരെ വിദ്യാഭ്യാ
സത്തിൽ സഹായിക്കുകയും, അഭ്യസ്തവിദ്യരായ നാട്ടിലെ
യുവജനങ്ങളോടു ഇടപെടുന്നതിനു താല്പര്യം കാണി
ക്കുകയും, ഇതിനുപ്രധാനമായി തിരുവിതാംകൂർ രാജകുടുംബ
ത്തിൽനിന്നും കലാശാലാബഹുമതം നേടുകയും ചെയ്ത
നാലാംമുറ രാജകുമാരൻ ആയ അശ്വതിതിരുനാൾ
മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ബി. ഏ-ക്കു" പുസ്തകം സമർപ്പിക്കുന്ന
തിനും തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ, ശ്രീശങ്കരാചാര്യരുടെ
യും എഴുത്തച്ഛന്റെയും ജന്മഭൂമി, വളരെക്കാലമായി
ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന, മനുഷ്യപ്രകൃതിയുടെ വിവിധ
വശങ്ങളെ ചിത്രീകരിക്കുവാൻ പ്രഗത്ഭനായ ഒരു കലാ
കാരൻ, തന്റെ ആദ്യകൃതിയായ "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"
എന്ന ചരിത്രകഥ പുറത്തുകൊണ്ടുവന്ന ആയിരത്തിഅറു
പത്തിഞ്ചാമത്തെ കൊല്ലവർഷം കേരളഭാഷാചരിത്രത്തിൽ
എന്നും മിന്നിത്തിളങ്ങി നിൽക്കുകതന്നെ ചെയ്യും.

ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പീഠികയിൽ ഇപ്രകാരം സി. വി. പറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു:

"ഈ പുസ്തകത്തെ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുള്ളതു് ഇംഗ്ലീഷിൽ 'ഹിസ്റ്റോറി
ക്കൽ റോമാൻസു്' എന്നു പറയപ്പെടുന്ന കഥാസമ്പ്രദായത്തിൽ ഒരു
മാതൃക മലയാളഭാഷയിൽ നിർമ്മിക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടിയാ
കുന്നു. ഇതു സാദ്ധ്യമാകുന്നതിൽ ഗ്രന്ഥകർത്താവിന്റെ ശ്രമം സഫല
മായിത്തീരുന്നതാണു്". ഈ പുസ്തകം അച്ചടിച്ചതിന്നതിന്റെശേഷം

പണത്തിൽ ഏതാണ്ടും ഭാഗം സമ്പാദിക്കുവാൻകഴിഞ്ഞ ഉടൻ വീണ്ടും
സി. വി. മദ്രാസിലേയ്ക്കു പോയി. സി. വി. മദ്രാസിലെത്തുന്നതു
വരെയും തിരുത്തും പ്രൂഫുകൾ വായിച്ചുകൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്ന
തു്. എൻ. രാമൻപിള്ള അച്ചടി പൂർത്തിയാകുന്നതിനു മുൻപു
തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കു പോന്നു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ എൻ. രാമൻപിള്ളയും
സി. വി. യുമായി ചില എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടന്നിട്ടുണ്ടു്".

കിളിമാനൂർ രാജരാജവൎമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് ദയവാൎന്നു അതിനെ പരിശോധിച്ചു ചില തെറ്റുകളെ കാണിച്ചു തരികയാൽ അതുകളെ ശുദ്ധപത്രത്തിൽ ചേൎത്തിരിക്കുന്നു. ഈ തെറ്റുകളെയും മററു കാണപ്പെടുന്ന വീഴ്ചകളേയും നേരെയാക്കി ഈ പുസ്തകത്തെ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനു വായനക്കാർ കരുണയുണ്ടാകണമെന്നു അപേക്ഷിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

“ഈ കഥയിൽ ഒരു അന്ത്യഭാഗം ചേൎക്കണമെന്നു ഗ്രന്ഥകൎത്താവിനു ആദ്യത്തിൽ ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ പുസ്തകത്തിന്റെ വലിപ്പം ആരംഭത്തിൽ വിചാരിച്ചിരുന്നതിൽ ഇരട്ടി ആയതിനാൽ ആ ആഗ്രഹത്തെ ഉപേക്ഷിക്കയും കഥയെ അവസാനത്തിൽ കുറച്ചു ചുരുക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

“ഈ പുസ്തകത്തിൽ ൧൨-ാം അദ്ധ്യായത്തിന്റെ ആദ്യമായുള്ള ശിവരാമം പെരുന്തോന്നി മുതലായ സ്ഥലങ്ങളെക്കുറിച്ചു സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതികക് ഒരു മാപ്പ് അച്ചടിച്ചതിന്റെ ശേഷം സൎക്കാരിന്റെ കൃപയാൽ കുറച്ചു ഭേദഗതി വന്നിട്ടുള്ളതിനെ സന്തോഷപൂൎവ്വം പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

“കൊച്ചുകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ഈ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ഗ്രന്ഥകൎത്താവിനെ പലവിധത്തിലും ആ തിരുമനസ്സിലെ പ്രസിദ്ധമായുള്ള ഔദാൎയ്യത്തോടുകൂടി ഉത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതിനാലും ഗ്രന്ഥകൎത്താവു തന്റെ ഹൃദയപൂൎവ്വമായുള്ള കൃതജ്ഞതയെ ഈ പ്രസ്താവനമൂലം അറിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

“ഈ ഗ്രന്ഥകൎത്താവു മലയാളഭാഷയെ അല്പമാത്രമായ അഭ്യാസത്തിനാലും പത്രാധിപന്മാരിൽ ആയതിലേയ്ക്കുള്ള അവകാശത്തിനെ, ഗ്രന്ഥകൎത്താവു തന്റെ ശരീരദൌൎബല്യത്തോടുകൂടി, ഈ പുസ്തകത്തെ സംബന്ധിച്ചു മടികൂടാതെയും, സ്നേഹത്തോടും കൂടെ പ്രയത്നിച്ചിട്ടുള്ള മ-രാ-രാ- കണ്ണമ്പ്ര ഏൻ. രാമൻപിള്ള ബി. എ. അവൎകളോടു് വന്ദനം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു.

“മ-രാ-രാ- കെ. ആർ. മാധവവാൎയ്യർ അവൎകളും, മ-രാ-രാ- കെ. പപ്പുപിള്ള B. A. അവൎകളും, ഇവരിൽനിന്നും ഈ വിഷയത്തിൽ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സഹായത്തിനു് ഗ്രന്ഥകൎത്താവു തന്റെ കൃതജ്ഞതയെ ഇപ്രകാരം തെളിയിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

“മെസ്സേർസ്” ആഡിസൺ ആൻഡ്” കമ്പനി എന്ന പ്രസിദ്ധിയുള്ള അച്ചടിക്കമ്പനിക്കാർ ഗ്രന്ഥകൎത്താവിന്റെ സൌകൎയ്യങ്ങളെയും

അപേക്ഷകളെയും അനുസരിച്ച് ഈ പുസ്തകത്തെ അച്ചടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള അവരോടും വന്ദനം പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു."

("മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" ഒന്നാംപതിപ്പിന്റെ മുഖവുര.)

"അന്നൊരു സാഹിത്യോത്സവമായിരുന്നു" എന്നാണ് മാർത്താണ്ഡവർമ്മ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചകാലത്തെ ഓർത്തുകൊണ്ട് സഹൃദയാഗ്രേസരനും, പക്വവയസ്കനുമായ റിട്ടയാർഡ് ചീഫ് സെക്രട്ടറി, റാവുബഹദൂർ കെ. നാരായണൻ പണ്ടാല പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായത്.

അദ്ദേഹം തുടർന്ന് പറഞ്ഞു:

"യഥാർത്ഥത്തിൽ നാം ഒരു സാഹിത്യോത്സവം ആഘോഷിച്ചത് മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുടെ വായനയിലാണ്. കൊട്ടാരംതൊട്ട് കുടിൽവരെയുള്ള തിരുവനന്തപുരം ജനസമുദായം, അത്യാകർഷമായ ആ കൃതി അന്ന് എത്ര തവണ വായിച്ചുവെന്നത് പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. എത്ര തവണ വായിച്ചാലും മതിവരാത്ത ഒരു പുസ്തകം: മലയാളഗദ്യസാഹിത്യത്തിൽ അതൊരു പുതിയ യുഗം സൃഷ്ടിച്ചു: മനോഹരമായ അതിലെ പ്രതിപാദനരീതി ആബാലവൃദ്ധജനങ്ങളേയും, ഒന്നുപോലെ വശീകരിച്ചു. കാളേജുവിദ്യാർത്ഥികളായ ഞങ്ങൾ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ വായിച്ചു പുളകം പുതയ്ക്കുക ആയിരുന്നു. പുരാണകഥകളെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ള ഒരു സാഹിത്യത്തിൽ; അധികവും ഭക്തിമാർഗ്ഗഗ്രന്ഥങ്ങളുമായുള്ള പരിചയമേ ജനങ്ങൾക്ക് അന്നുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അങ്ങനെയുള്ള ഒരു ജനതാമദ്ധ്യത്തിൽ ആ ചരിത്രകഥ എത്ര ആവേശത്തോടുകൂടി സ്വീകരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കും എന്നു നിങ്ങൾക്ക് ഏതാണ്ട് ഊഹിക്കാവുന്നതാണ്. സി. വി-യുടെ ആദ്യകൃതിയായ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ നിത്യമായ ഒരു ആനന്ദവസ്തുവായിത്തന്നെ ഇന്നും നിലനിൽക്കുന്നു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ പക്വവയസ്സിൽ ചെയ്ത രാമരാജ
ബഹദൂർ എന്ന ചരിത്രാഖ്യായികയോടുകൂടി ആ ഭാവനാ
പ്രപഞ്ചം നമ്മുടെ ഭാഷയെ വിശ്വസാഹിത്യവുമായി
യോജിപ്പിച്ചു. അതിലെ പാത്രസൃഷ്ടിയിലാണു സി. വി.
രാമൻപിള്ള ലോകസാഹിത്യകാരന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ
സ്ഥാനം കരസ്ഥമാക്കുന്നതു്."

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" ഒരു പ്രേമകഥയാണു്. പക്ഷെ
ചരിത്രത്തിന്മേലാണു നാടകീയമായ ആ കഥ
നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നതു്. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ
ഗൗരവമേറിയ ഒരു ഘട്ടമാണു കഥയ്ക്കു വിഷയം. കേരള
സംസ്ഥാനം ഏകീകരിച്ചു് ഒരു ഭരണത്തിൻകീഴിൽ
കൊണ്ടുവരണം എന്ന ആഗ്രഹത്തോടുകൂടി പ്രവൃത്തി
ആരംഭിച്ചു്, പിൽക്കാലത്തു് ആ അഭീഷ്ടത്തിന്റെ
മുക്കാൽ ഭാഗവും നിറവേററാൻ കഴിഞ്ഞ ശ്രീവീര
മാർത്താണ്ഡവർമ്മ മഹാരാജാവു്, വിടപ്രകൃതനായ ഒരു
അധികാരമോഹി (ശ്രീപത്മനാഭൻതമ്പി) യാൽ നയിക്ക
പ്പെടുന്ന ഒരുകൂട്ടം പ്രജാപൗരുഷശാലികളുടെ വിജൃംഭണം
ഹേതുവായി സിംഹാസനാരോഹണത്തിനു മുൻപിൽ
നിസ്സഹായനായി രാജ്യം നഷ്ടപ്പെടുമോ എന്നു
സന്ദേഹിക്കുന്നതാണു് സി. വി. യുടെ "മാർത്താണ്ഡ
വർമ്മ" എന്ന ആഖ്യായികയിലെ പ്രകൃതം.
അപ്രകാരമുള്ള ആപൽഘട്ടത്തിൽ, രാജസ്ഥാനത്തിനു
ഉപകരിച്ചിട്ടുള്ളതും അതേ ആ പ്രജാപൗരുഷശാലികളുടെ
ബന്ധത്തിലും ചാർച്ചയിലും പെട്ടവരും, സാമാന്യ
പൗരപ്രമാണികളും ആണെന്നും 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എന്ന
ആഖ്യായിക വെളിവാക്കുന്നു. സ്പഷ്ടമായി ജന
ഹൃദയങ്ങളിൽ ആ വസ്തുത ബലിഷ്ഠമാക്കുന്നതിനു മററു
മാർഗ്ഗങ്ങൾ അവലംബിക്കുവാൻ കാലസ്ഥിതികൾ

അനുകൂലമല്ലാത്തതിനാൽ, ഗ്രന്ഥകാരൻ ആ കലാശില്പത്തിൽ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഏതൽസംബന്ധമായ യത്നം ആവിഷ്കരണത്തിൻെറ നാടകീയതയാൽ തെളുതെളെ തിളങ്ങി, രസാധിക്യംകൊണ്ടു മധുരിച്ചുപോവുകയാണു ചെയ്യുന്നതു്. സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ ആദ്യ കഥാംശങ്ങൾ ധാരാളം അടങ്ങിയിട്ടുള്ള മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിൽ 'സുഭദ്ര' എന്ന സ്ത്രീരത്നസൃഷ്ടിയെക്കൊണ്ടു പറയിക്കുന്നു:

"ഈ കുഴക്കിൽ ഞാൻ ചാടുന്നതെന്തിനു്? ചാടാതിരുന്നാൽ തമ്പി രാജ്യം കൈക്കലാക്കി സുന്ദരയ്യനു മന്ത്രം ചെയ്യും. പിന്നെ ഇവിടെ കോലാഹലം തന്നെ!"

രാജ്യകാര്യങ്ങളിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറിനില്ക്കാമെന്നു വച്ചാൽ, വെറും ലാഭേച്ഛകൊണ്ടു മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിന്റെ "തിരുമുമ്പിൽ സേവക്കു" കയറിയിട്ടുള്ള ബ്രാഹ്മണരുടെ മേധാവിത്വം, തന്നെ അതിന്നനുവദിക്കുന്നില്ല എന്ന സി. വി. യുടെ ഹൃദയസത്യത്തെ തന്നെയാണു ഇവിടെ പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. പിന്നെയും സുഭദ്രയെക്കൊണ്ടു്, "മറ്റുള്ളവർ ദോഷം ഇല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഒന്നിനും ഇടങ്ങുകയില്ല" എന്നു പറയിക്കുന്നതിൽ നിന്നും ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതരഹസ്യമടങ്ങിയ പ്രവർത്തനതത്വത്തെ പുറത്തു പ്രസ്താവിക്കുകയാണു ചെയ്യുന്നതു്.

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിലെ കഥാഗതിയെ തുടർന്നു്, രാജസ്ഥാനത്തെ സ്വാർത്ഥബുദ്ധിയോടുകൂടി അരാജകത്വം കൊണ്ടു പിടിച്ചുലക്കുന്നതിനായി, യുവമാർത്താണ്ഡവർമ്മയുടെ നിധനത്തിനു വേണ്ടുന്ന സന്നാഹങ്ങൾ രാജ്യ(രാജ)

ശത്രുക്ഷയം ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു എന്ന വാൎത്ത സുഭദ്രയ്ക്കു കിട്ടുമ്പോൾ, സൗഭാഗ്യാന്തരീക്ഷത്തിൽ ഉദിച്ചു് സൗന്ദര്യത്തിന്റെ സൎവ്വകലകളും ഇണങ്ങി വിടൎന്ന സുഭദ്രയുടെ പൂൎണ്ണചന്ദ്രാനനം കെത്തുവിപൂണ്ടു്, അവൾ പറയുന്നു. "ഇനി ഈ പെണ്ണു അടങ്ങുന്നതല്ല. ഉൾക്കരുത്തിനെ ജയിക്കാനവധിക്കയോ? ഒരു കാലം ഈ സുഭദ്രയാൽ തടുക്കാൻ കഴിയുന്നതാണെങ്കിൽ നടക്കുന്നതല്ല. അന്തരാവൻ അറിഞ്ഞാൽ—? അറിയട്ടെ. ചോദിക്കുമ്പോൾ ഉത്തരം തോന്നും."

രാജാവിന്റെ ശത്രുപക്ഷീയരുടെ വംശ (കുടമൺ പിള്ളയുടെ അനന്തിരവൾ) ജയാണു് സുഭദ്ര. പാക്കു ശത്രുപക്ഷത്തിൽ ഉദിച്ച ആ സ്ത്രീ വംശതേജസ്സു്, അനീതിയുടെ മുൻപിൽ ആളിക്കത്തുന്നു. നിസ്സഹായനായി ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രാജാവിന്റെ ജീവൻ നിഹനിക്കപ്പെടുവാൻ നിമിഷങ്ങളേ വേണ്ടു എന്നുവന്ന ഒരു സന്ദർഭത്തിൽ രാജാവിനു സുഭദ്ര അപായസൂചന കൊടുക്കുന്നു. സുഭദ്രയുടെ വിലതീരാത്ത സഹായങ്ങളെ അംഗീകരിച്ചുകൊണ്ടു് മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ മഹാരാജാവു പറയുന്നു:

"ഇവൾ എന്റെ പ്രാണരക്ഷ ചെയ്തവളാണു്. ഇതാ മധുരപ്പടയ്ക്കു കൊടുക്കാൻ വേണ്ട ദ്രവ്യവും തന്നിരിക്കുന്നു".

വഞ്ചിരാജ്യത്തിന്റെ പുനഃപ്രതിഷ്ഠയ്ക്കു് "ഏററവും പ്രകാശത്തോടുകൂടിയ ഒരു ദീപ.................കത്തി നിൽക്കുന്നതിന്റെ ശോഭയെയും താഴ്ത്തുന്ന കാന്തിയോടു കൂടിയ" ആ കലവധൂരത്നം, സമ്പൽസമൃദ്ധിയോ, അതു കൊണ്ടുള്ള ഭോഗസുഖങ്ങളോ, ഭാവിയോ കണക്കാക്കാ

തെ, വംശപാരമ്പര്യത്തിന്റെ പരിശുദ്ധിക്കനുസരണ മായി, ബുദ്ധിയുടെ പ്രവൎത്തനങ്ങളെ ഹൃദയത്തിൽ പ്രതി ഫലിപ്പിച്ച്, ന്യായാന്യായങ്ങളെ അന്തഃകരണത്തിന്റെ വെളിച്ചത്തിൽവച്ച് തീർച്ചപ്പെടുത്തുന്നു. "മാർത്താണ്ഡ വർമ്മ'യിൽ ഹൃദയവും ബുദ്ധിയും തുല്യനിലയിൽ സമ്മേ ളിക്കുന്ന ഏക കേന്ദ്രമാണ് സുഭദ്ര. എന്നാൽ, ഹൃദയം മാത്രവും, ബുദ്ധിമാത്രവും സുഭദ്രയിൽ പ്രവർത്തിക്കാതെ യുമല്ല. സുഭദ്രയെപ്പോലെയുള്ള ഒരു പാത്രസൃഷ്ടി സി. വി. സാഹിത്യത്തിൽ മറെറാരിടത്തും കാണാനേയില്ല. സുഭദ്ര പാപങ്ങളെ ആശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനായി ധനം ചെല വിടുമ്പോൾ, ഹൃദയമാണ് അവിടെ മുന്നിട്ടുനിന്നു പ്രവ ൎത്തിക്കുന്നതെന്നു പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ലല്ലോ. "ദരിദ്ര കാംക്ഷിം ദരിദ്രന്മാൎക്കുമാത്രം സുഭദ്രയെക്കുറിച്ചു വളരെ ബഹുമതിയായിരുന്നു." 'ഭർത്താവിനെ ഒന്നു കാണണം' എന്ന ജീവിതമോഹമാണ് സുഭദ്രയ്ക്കു സ്വീതപം കൈ വരുത്തുന്നതു്.

അനന്തപത്മനാഭൻ മരിച്ചുപോയെന്നുള്ള പ്രസ്താവ ത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മസ്ഥിതി മനസ്സിലാക്കുന്നതിനും, സുന്ദരയ്യൻ നടത്തിയ മോഷണത്തിന്റെ രഹസ്യവിവരങ്ങൾ അന്വേഷിച്ചറിയുന്നതിനും, പട്ടാണിപ്പാളയത്തിലെ 'ത്തുപ്പാ'യി (ഭിഭാഷി) യുടെ സ്ഥിതികൾ ഗ്രഹിക്കുന്ന തിനും, രാജ്യകാര്യങ്ങൾ അപകടസന്ധിയോടു അടുക്കു മ്പോൾ സംഭവങ്ങളുടെ പോക്ക്, വിവിധമാർഗ്ഗ ങ്ങളിലൂടെ ഹൃദിസ്ഥമാക്കി വയ്പാനും, സന്ദർഭാനു സരണം ഓരോ നിഗമനങ്ങളിൽ എത്തിച്ചേരാനും, സുഭദ്ര യത്നിക്കുന്നുണ്ട്. അപ്പോഴൊക്കെയും, അവളിൽ മുഖ്യമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നതു് ബുദ്ധിമാത്രമാകുന്നു. ബുദ്ധിയും ഹൃദയവും തുല്യമാവുമ്പോഴാണ് മനുഷ്യൻ

പൂർണ്ണതയ്ക്കു അവകാശിയാകുന്നതു്. സുഭദ്രയാകുന്ന പ്രഭാപൂരത്തെ അകാലത്തു അണയ്ക്കുന്ന ആ ദുഃഖപര്യവസാനത്തിൽ കലാപരമായി സി. വി. സമ്പൂർണ്ണമായി വിജയിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഒരു സ്വർണ്ണക്കിളിയെ കയ്ക്കലാക്കുവാൻ കൈ നീട്ടവേ, എന്തോ പുറത്തുതട്ടുന്നു എന്നു തോന്നിയ കിളി അതിന്റെ സ്വർണ്ണപ്രകാശം നിറഞ്ഞ ചിറകു വിടുർത്തി അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ ഏതോ ഭാഗത്തേയ്ക്കു പറന്നുപോയി. പിടിക്കാൻ നീട്ടിയ കൈകളിൽ ഒരു സ്വർണ്ണത്തൂവൽ മാത്രം പതിച്ചു. ആ തൂവലിന്റെ ഭംഗി നോക്കി, ദുഃഖം കാംക്ഷിച്ച മനുഷ്യൻ, ഏതു ഭാഗത്തേയ്ക്കു അതു പറന്നു്, ഏതു ദിക്കിനെ സ്വർണ്ണം പൂശി എന്നു ആശ്ചര്യത്തോടുകൂടി ചിന്തിച്ചു നിൽക്കുന്നു. സുഭദ്രയുടെ കണ്ഠരക്തം വീഴ്ത്തി നനച്ചാണു് രാജസിംഹാസനസ്ഥാനം ഉറപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു ഭാവനാപരമായി നാം പറയുമ്പോൾ, നാട്ടിൽ പിറന്നു നാട്ടിനോടു കൂറുള്ളവരുടെ ജീവരക്തം ധാരാളം പ്രവഹിച്ചിട്ടാണു വഞ്ചിരാജ്യം നിലനിൽക്കുന്നതെന്നു് സി. വി. സ്ഥാപിക്കുന്നു.

രാജധാനിയിലെ ഗൃഹസദസ്സുകളിലും, കേരളത്തിലെ അഭിജ്ഞഭവനങ്ങളിലും "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യെപ്പറ്റിയുള്ള ആനന്ദപ്രവാഹം തുടരെ പെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ പുസ്തകം ഇറങ്ങിയ കാലത്തൊന്നും ജനസാമാന്യം സി.വി.ആശിച്ചതുപോലെ, അത്ര വ്യാപ്തിയിൽ വായിക്കാൻ തുടങ്ങിയില്ല. അതിനു പിന്നെയും സമയം പോകേണ്ടിവന്നു. എങ്കിലും, ഏതെങ്കിലും ഒരു ഭവനത്തിൽ—കരയിൽ, "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" ലഭിച്ചാൽ, വായിക്കാനും, വായിച്ചു കേൾക്കാനും ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നു. ഒരു വഴിയമ്പലത്തിൽ ഇരുന്നു "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"

വായിച്ചാൽ, ശ്രോതാക്കൾ കൂട്ടംകൂടി കേട്ടുകൊണ്ടു നിൽക്കും.

കൊട്ടാരത്തിലെ മുഖ്യസേവകനായ ശരവണ സ്വാമിയുടെ പ്രതിപുരുഷനെപ്പോലത്തെ സുന്ദരയ്യൻ; അയാളുടെ കൃത്രിമവും, സാമർത്ഥ്യവും, "കൊട്ടാരത്തു മാങ്കായ് പഴത്താപ്പോലെ ഇരിക്കു്", തിങ്കത്താൻ വേണം" "കഴിഞ്ഞുപോയി എന്താകുന്നു, എൻ ഇരുളിൽ മറവാനാ" എന്നും മററും പാറുക്കുട്ടിയെ സംബന്ധിച്ചു പറയുമ്പോൾ അയാൾ കവിയാകുന്നതും; അയാളുടെ മോഷണവും, വിഷപ്രയോഗവും, ഒടുവിൽമറവൻബ്രാഹ്മണനായി വേഷം മാറി നടന്നതായുള്ള പരമാർത്ഥ പ്രകാശനവും ചിലരെ വിസ്മയാധീനരാക്കുമ്പോൾ, മാങ്കോയിക്കൽ കുറുപ്പിന്റെ ഭവനം എരിഞ്ഞടങ്ങുന്ന രംഗത്തു പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന ഭ്രാന്തൻ ചാന്നാൻ ഭാരതസമരാങ്കണത്തിലെ അഭിമന്യുകുമാരനൊപ്പം കാട്ടുന്ന അത്ഭുതപരാക്രമങ്ങൾ മററു ചിലരെ വിസ്മയത്രസ്തരാക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. ശ്രീമൂലം തിരുനാളിന്റെ അതേ ആകൃതിയിൽ കാണുന്ന രാജ്യമോഹിയായ ശ്രീപത്മനാഭൻതമ്പിയുടെ ചിത്രണം, രാജധാനിയിലെ രാജ്യകാര്യവേദികളുടെ നെഞ്ചിൽ ആഹ്ലാദത്തെക്കാളും സി. വി-യുടെ പേരിൽ സഹതാപം തോന്നുന്നതിനു് കാരണമാക്കി.

ചെമ്പകശ്ശേരിയിലെ പാറുക്കുട്ടിയുടെ വിവാഹാവസ്ഥയും, തമ്പിയുടെ പെണ്ണുകാണാനുള്ള വരവും, കാർത്ത്യായനിഅമ്മയുടെ ഒരുക്കവും, ശങ്കുആശാന്റെ കാര്യവിചാരവും, പിള്ളമാരുടെ ഗൂഢാലോചനയും രാജ്യത്തിന്റെ വിഹ്വലാവസ്ഥയും ഇങ്ങനെ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലെ ഓരോ പാത്രവും, ഓരോ സംഭവവും ,ഓരോ

ഭാഗവും, ഓരോന്നിലും കാണുന്ന നാടകീയതയുടെ കൂടുതൽ കുറവനുസരിച്ച് അനുവാചകലോകം പ്രകീർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ സാഹിത്യനിരൂപണശ്രേഷ്ഠ്യം, "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിലെ നാടകീയതയുടെ കൂടുതൽ, പാത്രങ്ങളുടെ വളർച്ചയ്ക്കുവേണ്ടി സംഭവങ്ങളെ ദീർഘിപ്പിക്കുന്നില്ലെന്നു അർത്ഥം എടുത്തു പറയുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. കഥയ്ക്കു ആശ്രയമായിട്ടുള്ള സന്ദർഭം, സമയദൈർഘ്യം ഇല്ലാത്തതാണെന്നു ആലോചിക്കുമ്പോഴും ആ നാടകീയത സ്വാഭാവികമാണെന്നു അന്നത്തെ വിമർശകന്മാർ,—ആരെങ്കിലും ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ—അവർ കരുതിയിരിക്കണം.

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" കൊണ്ടു ആരംഭിച്ചിട്ടുള്ള സാഹിത്യോത്സവത്തിൽ, ഒൻപതാമുത്സവം ആഘോഷിക്കുന്ന ഒരു പ്രകൃതമാണു് മണക്കാട്ടെ പട്ടാണിപ്പാളയത്തെപ്പററിയുള്ള വർണ്ണനകൾ. മുസ്ലീംരാജ്യങ്ങളിൽ ജനിച്ചുവളർന്ന തനി മുഹമ്മദീയഗ്രന്ഥകാരന്മാർക്കുപോലും അസൂയ തോന്നിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നാണു് പട്ടാണിപ്പാളയത്തിലെ ഹാക്കിം തുടങ്ങിയ ഓരോ മുസ്ലീം പാത്രങ്ങളുടേയും സൃഷ്ടിയിൽ, സി. വി. കാണിച്ചിരിക്കുന്ന വൈദഗ്ദ്ധ്യം. മുസ്ലീംപാത്രസൃഷ്ടിയിൽ, പ്രസിദ്ധ ആഖ്യായികാകാരനായ ബങ്കാളിലെ ബങ്കിംചന്ദ്രചാററർജിയല്ലാതെ, സി. വി-യോടു സാമ്യപ്പെടുത്തുവാൻ ഇന്ത്യൻ നോവൽ സാഹിത്യത്തിൽ വേറെ ആരെയും കാണുന്നില്ല. ആ വർണ്ണന അത്രമാത്രം സ്വാഭാവികവും, മനോഹരവും ആകുന്നതിനു കാരണം സി. വി-ക്കു ഹൈദ്രാബാദിൽ മുസ്ലീങ്ങളുമായി അടുത്തു സഹവസിക്കുവാൻ അവസരം കിട്ടിയതുതന്നെയാണു്.

മുസ്ലീംഭവനത്തിലെ അതിഥിയായി കഴിഞ്ഞു്, മതം മാററത്തിനു സന്ദർഭം വരുന്നതിനുമുമ്പേ, മുൻനിശ്ചയം കൂടാതെ ഹൈദ്രബാദ് വിട്ടുപോന്ന സി. വി-യെപ്പററിയല്ലേ, മാന്യമുസ്ലീം കഥാപാത്രമായ ഹാക്കിം ഇങ്ങ പറയുന്നതു് എന്നു ആലോചിച്ചു നോക്കുക:

"അവൻെറ മനക്കരുത്തിനെക്കുറിച്ചു നാം അതിശയിക്കുന്നു. ആ ഉസ്താനെക്കൊണ്ടു അവനെ വെണ്ണപോലെ സൂക്ഷിച്ചിട്ടും ഫലമുണ്ടായില്ലല്ലോ! ബീറാം ബീറാം, നീയാണു് തെററിച്ചതു്. നല്ല വിദ്യയുണ്ടായിരുന്നു. മതഭേദം അന്നുതന്നെ വരുത്തിയിരുന്നെങ്കിൽ. ഹാ! എന്തു തരമായിരുന്നു!"

ഹാക്കിം, അറഢീൻ, ബീറാംഖാൻ, ഉസ്താൻഖാൻ, ഷംസുഢിൻ, ഫാത്തിമ, സുലൈഖ എന്നീ മുസ്ലീം സ്ത്രീപുരുഷന്മാരടങ്ങിയ നല്ല തരത്തിലുള്ള ഒരു മുസ്ലീംകുടുംബവുമായി ഹൈദ്രാബാദിൽ സി. വി. പരിചയിച്ചിട്ടുള്ളതിൻെറ അനുസ്മരണമാണു് "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിലെ പട്ടാണിപ്പാളയംകൊണ്ടു സാധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. നന്ദിപൂർവ്വമുള്ള ആ അനുസ്മരണസന്ധ്യയിൽ ആത്മാർത്ഥതയുടെ രസവും സുഗന്ധവും സി. വി. നിർലോഭം വിളമ്പിയിരിക്കുന്നു. കാവ്യത്തിൽ ജീവിത സംഭവങ്ങളെ ഉൾക്കൊള്ളിക്കുന്നതു, കാവ്യമൂല്യം വർദ്ധിപ്പിക്കുവാൻ കവി സ്വകാര്യമായി ചെയ്യുന്ന സംഭാവനകളാണു്.

തനി മുസ്ലീംശയ്യയിൽ ഹാക്കിമിനെക്കൊണ്ടു സി. വി. സംസാരിപ്പിക്കുന്നു.

"............................നാം ധന്യനായ ഒരു കാവൽപ്പണിക്കാരൻ ആകരുതല്ലോ. അതിനാൽ ഷംസുഢിൻെറ വിവാഹകാര്യത്തെക്കുറിച്ചു ഇന്നുതന്നെ ഒരു

തീരുമാനം വരുത്തണം. ദൈവത്തിന്റെ മതം ആരറിയുന്നു? താമസം നമ്മുടെ മനസ്സിനു വ്യസനമൂലമായേയ്ക്കാം. കേൾക്ക നാദിർ, നിന്റെ സഹോദരിയും ഷംസുഡിനും ഒന്നുപോലെ വ്യസനഗ്രസ്തരായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. നമുക്കു അതു കണ്ടിട്ടു സഹിക്കുന്നില്ല. അതിനാൽ ഷംസുഡിൻ രണ്ടിലൊന്നു പറയട്ടെ."

ഈ ഗ്രന്ഥകാരൻ ആദ്യമായി ഡക്കാൺ വനങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ, ആ വനങ്ങൾ മുൻപു എപ്പോഴോ കണ്ടു മറന്ന ഒരു പ്രതീതി ഉളവായി. കുറെ നേരത്തെ ആലോചനയ്ക്കുശേഷം, "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിലെ വനവർണ്ണനയും ഡക്കാൺ കുറ്റിക്കാടുകൾക്കുള്ള സാമ്യതയും കൊണ്ടാണു ആ പ്രതീതിയുണ്ടായതെന്നു മനസ്സിലായി. എന്തെന്നാൽ, അതിനു മൂന്നാലുമാസം മുമ്പും ഗ്രന്ഥകാരൻ "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" വായിച്ചിരുന്നു.

കഥാപാത്രങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കുന്നതിലും, സി. വി- ഇതുപോലെ ചില യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെ പിന്തുടരുന്നു. രക്ഷിതാവായ കേശവൻതമ്പിയവർകൾക്കുവേണ്ടി തനിക്കു ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നും, മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലെ തിരുമുഖത്തുപിള്ള, തമ്പികാര്യക്കാരുടെ സ്മരണയിൽ സങ്കല്പിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു പാത്രമാണെന്നും, ഡാക്ടർ രാമൻതമ്പിയോടു നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷൻ ഒരവസരത്തിൽ പറയുകയുണ്ടായി. ചെമ്പകശ്ശേരിയിലെ കാർത്ത്യായനിഅമ്മ, സി. വി-യുടെ മൂത്ത സഹോദരി കാർത്ത്യായനിഅമ്മയുടെ പ്രതിബിംബംതന്നെയാണു്. അവർക്കു കുടുംബഭരണാദികളിൽ വളരെ സാമർത്ഥ്യമുണ്ടായിരുന്നു. അവരോടു സി. വി-ക്കു മാതൃതുല്യമായ സ്നേഹവുമുണ്ടായിരുന്നു. സഹോദരിമാർ, ഭാര്യ, മാതാവു്,

മിത്രങ്ങൾ, സമകാലീനന്മാർ, ചില ഉന്നത സ്ഥാനീയർ ഇങ്ങനെ സി. വി. പാത്രസൃഷ്ടിക്ക തൻെറ ചുററുപാടുമുള്ളവരെത്തന്നെ മാതൃകയാക്കുന്നു.

മഹാകവി കെ. സി. കേശവപിള്ള അവർകളുടെ ഒരു മിത്രമായ ഈ ഗ്രന്ഥകാരൻെറ മാതുലൻ റിട്ടയാർഡ് അദ്ധ്യാപകൻ ശ്രീ. എ. നാരായണപിള്ള അവർകൾ ഒരിക്കൽ സി. വി-യെ സംബന്ധിച്ച ഒരു ചോദ്യത്തിനു ഉത്തരമായി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിലെ വേലുക്കുറുപ്പിനെ സൃഷ്ടിക്കാനായി മഹാകവി, കെ. സി. കേശവപിള്ള അവർകളെ (പരവൂർവച്ചു കണ്ടു പരിചയമായ കാലത്തു) സി. വി., ഒരിടത്തു നിർത്തി സൂക്ഷ്മമായി നോക്കി കുറിച്ചെടുത്തതായി അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്."

ഇനി നമുക്കു 'മെമ്മോറിയലിൻെറ' ശ്രമങ്ങൾ എന്തായെന്നു അന്വേഷിക്കാം.

1066 ചിങ്ങം ഒൻപതാംതീയതി അവധി തീർന്ന്, സി. വി. രാമൻപിള്ള ജോലിയിൽ പ്രവേശിച്ചു. ആ വർഷത്തിലായിരുന്നു തിരുവിതാംകൂർ നിവാസികളിൽ "വിവിധമതവർഗ്ഗവ്യാപാരസ്ഥരായ പ്രധാനികളും, വിചക്ഷണജനങ്ങളും കാര്യസ്ഥരും" ആയ പതിനായിരത്തി മുപ്പത്തെട്ടുപേർ ഒപ്പിട്ട 'തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ' രാജസമക്ഷം സമർപ്പിക്കുകയുണ്ടായതു്.

മെമ്മോറിയലിലെ ഒന്നാം പേരുകാരനായ മദ്രാസ് ഹൈക്കോടതി വക്കീൽ ശ്രീ. കെ. പി. ശങ്കരമേനോൻ തിരുവിതാംകൂറിലെത്തി, മലയാളി സഭയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ ഒപ്പുശേഖരണവും പ്രചരണവും ആരംഭിച്ചു. പറവൂർ, കോട്ടയം, ആലപ്പുഴ, കൊല്ലം, തിരുവനന്ത

പുരം എന്നീ ആറു മുഖ്യകേന്ദ്രങ്ങളിൽ അതതു സ്ഥലത്തെ വിവിധജാതിമതസ്ഥരായ നാട്ടുപ്രമാണികളുടെ ഭാരവാഹിത്വത്തിലും, ആദ്ധ്യക്ഷ്യത്തിലും യോഗങ്ങൾ വിളിച്ചുകൂട്ടി, പ്രസംഗങ്ങൾകൊണ്ടു ദൈനംദിന മരണത്തിൽ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ബ്രാഹ്മണ പ്രാമാണ്യത്തെ പൊതുജനങ്ങൾക്കു വിശദീകരിച്ചു കൊടുക്കുവാൻ തുടങ്ങി. നാട്ടുകാർക്കു സർക്കാർ സർവ്വീസിൽ കിട്ടേണ്ട പ്രാധാന്യത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയായിരുന്നു പ്രസംഗങ്ങൾ എല്ലാം. അപ്പോഴും സി. വി. തിരശ്ശീലക്കുള്ളിൽ നിന്നു പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. നാഗർകോവിലിൽ പ്രസംഗിക്കാൻ പോയ പ്രചാരണസംഘക്കാർക്കു, പണത്തിനു മുട്ടുവന്നപ്പോൾ, സി. വി. തന്റെ ഭാര്യയുടെ ആഭരണങ്ങൾ പണയംവെച്ചു പണംകൊടുത്തും, പ്രസ്ഥാനം നിർവ്വിഘ്നം വിജയിപ്പിക്കുവാൻ യത്നിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു അഭിഭാഷകനായ ശ്രീ. ആർ. ഗോപാലപിള്ള പറയുന്നു.

ദിവാൻ രാമറാവുവിന്റെ കാലം: അന്നു ആകെക്കൂടി തിരുവിതാംകൂർ സംസ്ഥാനത്തു 16,167 ഉദ്യോഗങ്ങളായിരുന്നു. * എന്നാൽ ഇതിൽ 13,000 ഉദ്യോഗങ്ങൾ, ഒന്നോ, രണ്ടോ, അഞ്ചോ അല്ലെങ്കിൽ പത്തോ രൂപ ശമ്പളമുള്ളതായിരുന്നു. അക്കാലത്തെ സർക്കാർ പഞ്ചാംഗത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിരുന്ന കണക്കിൻ

* അന്നത്തെ കാനേഷുമാരിക്കണക്കനുസരിച്ചു 1,755,610 ഹിന്ദുക്കളും, 498,542 ക്രിസ്ത്യാനികളും, 146,909 മുഹമ്മദീയരും, 97 യൂദന്മാരുമുൾപ്പടെ (യൂറോപ്യന്മാർ മഹാരാജാവിന്റെ പ്രജകൾ അല്ലാത്തതിനാൽ അവരെ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല.) ആകെ 2,401,158 പേർ അന്നു തിരുവിതാംകൂറിലുണ്ടായിരുന്നു.

പ്രകാരം പത്തു രൂപയോ അതിൽ കൂടുതലോ ഉള്ള ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ ·11 ശതമാനം മലയാളികൾക്കും, ജനസംഖ്യയിൽ 25244 പേർ മാത്രമായിരുന്ന വിദേശ ബ്രാഹ്മണർക്ക് ·45 ശതമാനവും, ക്രിസ്ത്യാനികൾക്ക് ·6 ശതമാനവും വഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു കാണിച്ചിരുന്നു. ജനസംഖ്യയിൽ 38,71,76 പേരോളം ഉണ്ടായിരുന്ന തീയർക്ക് (ഈഴവർക്ക്) സംസ്ഥാനത്തുള്ള ഒരൊററ ഉദ്യോഗം പോലും നൽകാതിരുന്നതു ആശ്ചര്യകരം തന്നെയാകുന്നു.

ഈഴവരെപ്പററി മെമ്മോറിയലിൻെറ ഒരു ഭാഗത്തു ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

"എല്ലാററിലും പരമവഷളായിട്ടുള്ളതു അഞ്ചു രൂപായെങ്കിലും ഉള്ളതോ, അതിൽ കൂടുതലോ ആയ ശമ്പളത്തിൽ ഒരു തീയനെപ്പോലും ആ സമുദായത്തിൽ നിന്നും ഗവമ്മെൻറു സർവ്വീസിൽ പ്രവേശിപ്പിച്ചിട്ടില്ലാ എന്നുള്ളതാണ്."

ഉയർന്ന ഉദ്യോഗങ്ങൾ നിയമാനുസാരേണ എന്ന പോലെ വിദേശ്യർക്ക് മാത്രമായി നൽകപ്പെടുന്നു എന്നു മെമ്മോറിയലിൽ പ്രസ്താവിക്കുന്ന ഒരു ഖണ്ഡിക ചുവടേ ഉദ്ധരിക്കുന്നു:

"500 രൂപയ്ക്കു മുകളിൽ ശമ്പളം വാങ്ങുന്ന ഒരൊറ്റയാളും, മുന്നൂറു രൂപാ വാങ്ങുന്ന രണ്ടു പേരോ മലയാളി ഹിന്ദുക്കളിൽ നിന്നുമില്ല. എന്നാൽ വിദേശബ്രാഹ്മണരിൽ ഒരാൾക്ക് 2000 രൂപാ; വേറൊരാൾക്ക ആയിരം രൂപാ; മറെറാരാൾക്ക് 700–800-ം വേറൊരാൾക്ക് 600–700-ം രണ്ടുപേർക്ക് 500–600-ം ശമ്പളമുണ്ട്."

രാജ്യവാസികളെ സ്വദേശാഭിമാനത്തിൻെറ തിരമാലകളിൽ കളിപ്പിച്ച വേലുത്തമ്പിയുടെ കണ്ഠ

വിളംബരത്തിനുശേഷം അസംതൃപ്തന്മാരും മദ്ധ്യവർഗ്ഗന്മാരും ആക്കപ്പെട്ടിരുന്ന വഞ്ചിരാജ്യപ്രജാസഞ്ചയത്തിൽ മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണപ്രസംഗങ്ങൾ ഒരു നവോന്മേഷം ജനിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല.

മെമ്മോറിയൽ കാലത്തു 'പിൻപന്തിയിലും' അണിയറക്കുള്ളിലുമായി കഴിഞ്ഞിരുന്ന സി. വി. രാമൻ പിള്ളയെപ്പററി ശ്രീ. ഏദവാമരം അച്യുതൻ പിള്ള പറയുന്നു:

"ഹൈക്കോട്ടിൽ ജഡ്ജിയായിരുന്ന മി. ലായിഡിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷതയിലാണു് പേട്ടയിൽ മെമ്മോറിയൽ യോഗം നടന്നതു്. ആ മഹായോഗത്തിൽ വച്ചു ഞാൻ സി. വി. യെ കണ്ടതു് ആരും ശ്രദ്ധിക്കാത്ത ഒരു മറവിൽ വച്ചായിരുന്നു. എല്ലാററിന്റേയും ആണിക്കല്ലാണെങ്കിലും അദ്ദേഹം ഒന്നിലും അരങ്ങേത്തു വരാറില്ല. അന്നു സർക്കാർ ജീവനക്കാരനായ അദ്ദേഹത്തിനു പാടുള്ളതുമായിരുന്നില്ല."

"മററുള്ളവർ ദോഷമില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഒന്നിനും ഇടങ്ങകയില്ല" എന്നു് സുഭദ്രതയെക്കൊണ്ടു സി. വി. പറയിക്കുന്ന വരികൾ ഒന്നുകൂടി ഇവിടെ വായനക്കാരെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണംകൊണ്ടു നാട്ടുകാർക്കു ഏതാനും ഉദ്യോഗങ്ങൾ കിട്ടുവാൻ സംഗതിയായി എന്നല്ലാതെ, സി. വി. എപ്പോഴും ആഗ്രഹിക്കാറുള്ളതുപോലെ നാട്ടുകാരിൽ നിന്നും ഒരു മന്ത്രി പരമ്പരയെ സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനുള്ള യാതൊരു സാഹചര്യവും ജാതമായില്ല.

V

മാർത്താണ്ഡവർമ്മയ്ക്കുശേഷം

* "മനുഷ്യലോകത്തിലും ബാലകേസരികളുടെ ജനനം താണനിരകളിലാണു്" എന്ന ഈ വരി സി. വി.-യുടെ ആത്മാവലോകനത്തിൽനിന്നും പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാകുന്നു.

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" നിർമ്മിതിയോടുകൂടി സി. വി.-യുടെ യശഃപരിമളം കേരളത്തിൽ എങ്ങും പരക്കാൻ തുടങ്ങി. 'കേരളത്തിലെ സ്കോട്ട്' എന്നു അദ്ദേഹത്തെ അഭിജ്ഞജനങ്ങൾ അഭിസംബോധനം ചെയ്തു. സി. വി.-യെ ഒന്നു കാണുവാൻ പോകുക എന്നതു ജീവിതത്തിലെ ഒരു അഭിമാനകൃത്യമായി നഗരിയിൽ വരുന്ന വിദ്യാലയയുവാക്കന്മാർ വിചാരിച്ചു. "സി. വി." എന്ന ആ അക്ഷരദ്വയങ്ങൾ പരിഷ്കാരത്തിന്റെയും, പ്രകർഷത്തിന്റെയും അഭിധാനമാലികയായി അഭ്യസ്തവിദ്യരായ യുവാക്കന്മാർ ജപിച്ചു. വിദ്യാർത്ഥികൾ തങ്ങളുടെ ഭാവനയിൽ ഒതുങ്ങാത്തവിധം സി. വി.-യെപ്പറ്റി ഉല്ലേഖങ്ങൾ നടത്തി.

"ആകാരസദൃശഃ പ്രജ്ഞഃ
പ്രജ്ഞയാ സദൃശാഗമഃ"

എന്ന കാളിദാസകവിശ്രേഷ്ഠന്റെ നിർവ്വചനം അനായാസേന സി. വി.-യിൽ അന്വയിക്കാമായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ, മഹാകവി കുമാരനാശാൻ സി. വി.-യെപ്പറ്റി പാടിയ ഒരു ഗാനത്തിൽ—

---

* ശങ്കരജി.

"ധീരമനോജ്ഞമാമാകാരധാടിയും
വീര കരുണാദിനാനാരസോൽക്കരം
പാരം തിരതല്ലിയാന്നഭ്രൂവിൽത്തണ്ടു
വാരിധിപോലെ വിലസും മിഴികളും"

എന്നിപ്രകാരം ചിത്രീകരിച്ചതു് ഏറ്റവും ശരിയായിരുന്നു. പൊതുസ്ഥലത്തോ, പൊതുയോഗങ്ങളിലോ വച്ചു സി. വി-യെ തിരിച്ചറിയുന്നവർ, 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എഴുതിയ ആ ആളിനോടു കാണിച്ചിരുന്ന ആദരവു് സ്ഥാനവലിപ്പംകൊണ്ടും, ധനസമൃദ്ധികൊണ്ടും മദാന്ധരായിട്ടുള്ളവർക്കൊക്കെ അസൂയ ജനിപ്പിച്ചിരുന്നു.

നിസ്സാരന്മാരായി ഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നവർപോലും മററാർക്കും സാധിച്ചിട്ടില്ലാത്ത സൽകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുമ്പോൾ മാന്യതയ്ക്കും പദവിക്കും അർഹന്മാരാകുന്നു. മാന്യത വ്യക്തിത്വം നിലനിർത്തുവാനുള്ള പ്രേരണ അവരിൽ ജാതമാകുകയും ചെയ്യുന്നു: എന്നാൽ സി. വി-യിൽ ആ പ്രേരണ ജന്മനാതന്നെ ഉള്ളതായിരുന്നു. "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" നിർമ്മിതി, "ബുദ്ധിസംസ്കരണം.........ഏല്പനം, ഗൌരവം, കാര്യസ്ഥത" ഇവയെ അധികം കാര്യമാക്കുന്ന ഒരു നിലയിലേയ്ക്കു സി. വി-യെ ഉയർത്തി. മുപ്പത്തിമൂന്നുവയസ്സുമാത്രം പ്രായമുള്ള ആ പൗരുഷമൂർത്തി ഏതു സംഘത്തിനും ഒരു അഭിമാനവും, അറിയാൻ ആഗ്രഹം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന പല സംഭവങ്ങളുടെയും അവകാശിയുമായിരുന്നു. കെട്ടിക്കലച്ചിട്ട ശിഖാബന്ധത്തോടും, വിശാലഫാലത്തോടും, വാരിധിപോലെ വിലസുന്ന മിഴികളോടും, കനത്തമേൽമീശയോടും, ക്രൂരതാലേശവും സ്ഫുരിക്കാത്തതും എന്നാൽ അത്യന്തം ഗൌരവപൂർണ്ണമായിട്ടുള്ളതായ മുഖഭാവത്തോടും,

കായികാഭ്യാസിയുടേതുപോലെ സുഷ്ഠുകോമളമായ ശരീരത്തോടും, മാന്യതയെ വിളംബരംചെയ്യുന്ന വസ്ത്ര ധാരണത്തോടും, ചലനവിഹാരങ്ങളോടും കൂടിയ 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' നിർമ്മാതാവു് നമ്പൂതിരി സാഹിത്യ സങ്കല്പരീത്യാ ഉള്ള ഒരു വെറും സഹൃദയനായിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യകാര്യങ്ങളിലെ രഹസ്യമായ ഇടപെടലുകൾ കർണ്ണാകർണ്ണികയാ നഗരിയിലെ സാധാരണ ജനങ്ങൾ അറിയുകയും, അത്ഭുതാവേശ ങ്ങളോടുകൂടി അദ്ദേഹത്തെ ഒരു നോക്കു കാണുന്നതിനും, കഥകൾ കൂടുതൽ കൂടുതൽ കേൾക്കുന്നതിനും, അവർ അത്യുഗ്രഹം പ്രകടിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണത്തിന്റെ പുറകിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന ശക്തി സി. വി. യായിരുന്നുവെന്നു ക്രമേണ അധികൃതർ അറിയാതിരുന്നില്ല. മലയാളിസഭാ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ കഥാനായകൻ വഹിക്കുന്ന പങ്കു് മുമ്പു തന്നെ പ്രസിദ്ധമായിട്ടുണ്ടു്. വിദ്യാർത്ഥിജീവിതം മുതലാ രംഭിച്ച പത്രലേഖകവൃത്തി, സംസ്ഥാനത്തിനു പുറത്തുള്ള പല ഇംഗ്ലീഷു പത്രാധിപന്മാർക്കും, സി. വി. യുടെ സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തെപ്പററി നിഷ്കളങ്കമായ ബഹുമാനം തോന്നാൻ സംഗതിയാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. തിരുവനന്തപുരത്തു നിന്നും, രാജ്യകാര്യങ്ങളെപ്പററി വിദേശപത്രങ്ങൾക്കു ലേഖനം അയയ്ക്കുന്ന ഒരേ ഒരു ആൾ അപ്പോഴും സി. വി. രാമൻപിള്ള മാത്രമായിരുന്നു. സർക്കാർസർവ്വീസിൽ കയറി യിട്ടുള്ള മററു ബിരുദധാരികൾ എല്ലാപേരും ഉദ്യോഗ ങ്ങളിൽ കയററം കിട്ടുന്നതിനായി മേലാക്കന്മാരെ അടിപണിഞ്ഞു സേവിക്കുമ്പോൾ, സർക്കാർസേവനത്തിൽ കനിയാതെ നിന്നുകൊണ്ടു് 'രാജ്യവും ജനങ്ങളും' എന്ന

വിഷയത്തെപ്പററി, ചിന്തിക്കുവാൻ തിരുവിതാംകൂറിൽ സി. വി-യും, വരാംവരായ്മകളെ ഗണിക്കാതെ മദ്രാസ്സിൽ ജി. പി-യും നിലകൊണ്ടിരുന്നു. മററുള്ളവർക്കു ദോഷം വരുന്നു എന്നു കാണുന്നിടത്തു, ആ ദോഷത്തെ പരിഹരിപ്പാനായി എന്തു ക്ലേശവും സഹിക്കുന്ന സി. വി., താൻ ജനിച്ചതു തന്റെ അഭ്യുദയത്തിനായിമാത്രം ജീവിക്കാനല്ലെന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. ഒളിവിലുള്ള പൊതുകാര്യപ്രവർത്തനങ്ങൾ അധികൃതലോകം എങ്ങനെയായാലും അറിയാതെ ഇരിക്കുകയില്ലെന്നും, അതു, തന്നെ, സക്കാർസർവ്വീസിൽ ഒരു അവിശ്വാസിയാക്കി, തന്റെ ന്യായമായ ഉയർച്ചയെ തടഞ്ഞുനിർത്തുമെന്നും സി. വി-ക്കു ഊഹിക്കാൻ കഴിയാഞ്ഞതല്ല. അദ്ദേഹം കുറേക്കാലത്തെ വിപരീതഫലാനുഭവങ്ങൾക്കു ശേഷം ഒരിക്കൽ ശ്രീ. കെ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ളയോടു പറഞ്ഞു:

“എന്റെ സമ്പാദ്യമായി സാഹിത്യം മാത്രംമതി. അതല്ലാതെ എനിക്കു വേറൊന്നിലും ആഗ്രഹമില്ല. എന്റെ സേവനം അത്രയും സാഹിത്യത്തിനായിരിക്കട്ടെ.”

“മാർത്താണ്ഡവർമ്മ” പ്രസിദ്ധീകരണം ധനാപരമായി കഥാനായകനു് തൽക്കാലം യാതൊരു പ്രോത്സാഹനവും നൽകിയില്ല. കുറെ എറെ പ്രതികൾ പാരിതോഷികങ്ങളായി നൽകപ്പെട്ടു; കുറെ പ്രതികൾ വിലയ്ക്കു വിൽക്കുകയുംചെയ്തു; എങ്കിലും, ചെലവില്ലാതെ ആ നല്ല പുസ്തകത്തിന്റെ ആദ്യപതിപ്പിലുള്ള 1000 പ്രതികളിൽ കുറേ എണ്ണം പൂച്ചികൾ തിന്നു തീർക്കുകയാണുണ്ടായതു്.

ശ്രീ. എൻ. കുമാരപിള്ള പറയുന്നു: “ഒരിക്കൽ ചിറാപ്പൻ (സി. വി.) ഒരു “മാർത്താണ്ഡവർമ്മ”യും

കേട്ടിക്കൊണ്ടു അച്ഛൻ (സി. വി യുടെ ജ്യേഷ്ഠസഹോ-
ദരൻ) മൂവാററുപുഴ തഹശീൽദാരായിരിക്കുമ്പോൾ
അവിടെ വന്നു. "അണ്ണൻ ഈ പുസ്തകങ്ങൾ ശുക്ക്
കൊടുത്താലും ശരി; എനിക്കു 100 രൂപാ വേണം"
എന്നു അച്ഛനോടു ചിററപ്പൻ പറഞ്ഞു. അച്ഛൻ 100
രൂപാകൊടുത്തു. ചിററപ്പൻ ഒന്നുരണ്ടു ദിവസം അവിടെ
താമസിച്ചിട്ടു തിരുവനന്തപുരത്തേയ്ക്കു മടങ്ങുകയും
ചെയ്തു."

കേരളവൎമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ, ഒയ്യാരത്തു ചന്തുമേനോൻ തുടങ്ങിയ അന്നത്തെ സാഹിത്യകാരന്മാർ തങ്ങൾക്കു തങ്ങളുടെ ഭാഷയിൽ ആദ്യമായി "ഇത്ര വിശിഷ്ടമായ ഒരു ചരിത്രകഥ വായിക്കുവാൻ സാധിച്ചു വല്ലോ" എന്നുള്ള ആഹ്ലാദാശിസ്സുകളോടുകൂടി പ്രശംസാപത്രങ്ങൾ അയയ്ക്കുവാൻ കാരണമായ "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" യുടെ കുറെ പ്രതികൾ ഒരു ദിവസം ഒരു വിഞ്ഞപ്പെട്ടിയിൽ വാരിയിട്ടു്, എഡ്യൂക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി അയ്യപ്പൻ പിള്ളയുടെ ആഫീസ്സിൽ കൊണ്ടുചെന്നു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുൻപിൽ [illegible] ഇട്ടിട്ടു വരുവാൻ ഒരു ഭൃത്യൻവശം ഗ്രന്ഥകാരൻ കൊടുത്തു അയച്ചതും പ്രസ്താവ്യമാണു്.

കഥാപുസ്തകമെന്നകൊണ്ടുതന്നെ "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" വായിച്ചുകേട്ടിട്ടു "ഇനി സി. വി. എഴുതേണ്ട: ഈ ആദ്യ നോവൽ കൊണ്ടു അനശ്വരയശസ്വിയായി തീർന്നിട്ടുണ്ടു" എന്നു പ്രസ്താവിച്ച താണുപിള്ള അവർകളേയും സി. വി. വെറുതെ വിട്ടില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആഫീസിലും "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" യുടെ കെട്ടുകൾ ചെന്നു വീണിട്ടുണ്ടു്. ആദ്യത്തെ ഇരുപത്തു

കൊല്ലത്തിനുള്ളിൽ, അഞ്ചു ആറു പതിപ്പുകളേ അച്ചടിച്ചുള്ളു. 1086 കഴിയുന്നതുവരെ മാർത്താണ്ഡവർമ്മയുടെ രണ്ടാം പതിപ്പു അച്ചടിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നു. പിന്നീടു കേരളത്തിലെ പുസ്തകപ്രസാധകരിൽ ആദ്യനായ ശ്രീ. കുളക്കുന്നത്തു രാമൻ മേനോൻ ഗ്രന്ഥകാരനിൽ നിന്നും പുസ്തകം പകർപ്പവകാശം വാങ്ങി * രണ്ടാം പതിപ്പു പ്രസാധനം ചെയ്തതിനുശേഷം, ആ കഥാസ്സ്യങ്ങളായ പ്രചാരം, എഴുത്തച്ഛന്റെ കൃതികൾക്ക മാത്രമേ കണ്ടിട്ടുള്ളു. [ഈ വർഷത്തിൽ ആ പുസ്തകത്തിന്റെ 25-ാം പതിപ്പാണു് കമലാലയാ മുദ്രണാലയക്കാർ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുള്ളതു്.]

മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണം; ഏതാനും ഉദ്യോഗമാനങ്ങൾക്കല്ലാതെ, ജനങ്ങളുടെ പ്രാർത്ഥനാനുസരണം വിജയകരമായില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, ആ വർദ്ധിച്ച ജനകീയ പ്രക്ഷോഭത്തിനെതിരായി ചില ബ്രാഹ്മണമേധാവികളും, സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും ചേർന്നു മറ്റൊരു എതിർ മെമ്മോറിയൽ കൊടുത്തു് കാര്യങ്ങളെ വഷളാക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഉപജാപ ദ്രോഹകൃത്യത്തിൽ നമ്മുടെ കഥാപുരുഷനെപ്പോലെ ദുഃഖിച്ചവർ വേറെ ആരുമില്ല. വ്യവസ്ഥാപിത രീതിയിലുള്ള പരമമായ ഒരു ജനകീയ പ്രക്ഷോഭമാണെന്ന ശബ്ദമായിരുന്നു തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ. അതുകൊണ്ടു് സങ്കടം നിവർത്തിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമാകാതെ വന്നപ്പോൾ,

---

* 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ'യുടെ രണ്ടാം പതിപ്പിൽ സി. വി. കാര്യമായ പല പരിഷ്കാരങ്ങളും വരുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ആ വിവരങ്ങൾ ഈ ഗ്രന്ഥകാരനാൽ തയ്യാറാക്കപ്പെടുന്ന "സി. വി. സാഹിത്യം" എന്ന പുസ്തകത്തിൽ ഉൾപ്പെടുത്തുന്നതാണു്.

ഭരണത്തിന്റെ വൈദേശിക സ്വഭാവത്തിനു പരിവർത്തനം വരുത്തുക എന്നതു എളുപ്പമല്ലെന്നു സ്വരാജ്യസ്നേഹികൾ വിചാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. സി. വി. അതിനെ രാജസ്ഥാനം, പ്രജകളോടു കാണിച്ച ഒരു അപരാദ്ധമായി ഹൃദയത്തിലുറപ്പിച്ചു വച്ചു. കഥാപുരുഷന്റെ ജീവിതത്തിലും, സ്വഭാവത്തിലും ഒരു മാററം വരുത്തുന്നതിനു്, മെമ്മോറിയലിന്റെ അനന്തരഘട്ടം നിദാനമായി. തിളച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അഗ്നിപർവ്വതം പൊട്ടുന്നനവേ അടങ്ങി: മാംസളമായി, ചൈതന്യോജ്ജ്വലമായി, വികസിതമായിരുന്ന കഥാപുരുഷന്റെ ഭാവനാമണ്ഡലം ചിന്താഗ്രസ്തമായി പരിണമിച്ചു. വാക്കുകൾ കുറയുകയും, ചിന്ത കൂടുകയും ചെയ്തു. അങ്ങനെ ഇരുപത്തിരണ്ടു കൊല്ലക്കാലം ചിന്തയിൽ കഴിഞ്ഞതിനു ശേഷം, സി. വി. സാഹിത്യത്തിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന വാക്കുകൾക്കു "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യിൽകണ്ടിരുന്ന സാരള്യം കാണാതായി. അതേ; 22 വർഷക്കാലത്തെ ചിന്തയുടെ ഗാംഭീര്യത്തിനു തക്കവണ്ണം ഭാഷയും മാറിപ്പോയി. വ്യക്തിത്വം പൗരുഷത്തിന്റെ ഉച്ചകോടിയിൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ തുടങ്ങി. രാഷ്ട്രീയ സംഭവങ്ങളാണു സി. വി. യെ ചിന്തിപ്പിക്കുകയും, പ്രവർത്തിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതെന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കലാവബോധം രാഷ്ട്രചരിത്രതനുവിനെ ജീവൻ കൊടുത്തു നിർത്തുവാനായിട്ടുള്ളതാണെന്നും നാം കണ്ടു കഴിഞ്ഞു. വർത്തമാനകാലത്തെ രാഷ്ട്രീയ സംഭവങ്ങളാണു് ജനസമുദായത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയമോക്ഷത്തിനായി സി. വി.യെക്കൊണ്ടു ചിന്തിപ്പിക്കുന്നതു്. ചരിത്രാഭിമാനം ഭാവിയെ വിഭാവനം ചെയ്യുവാൻ ആ ചിന്തയെ സമുജ്ജ്വലമാക്കുന്നു.

“മാർത്താണ്ഡവർമ്മയ്ക്കു” ശേഷം ഇരുപത്തിരണ്ടു കൊല്ലം ഗൌരവമേറിയ സാഹിത്യ പരിശ്രമങ്ങളിൽ ഒന്നിലും ഏർപ്പെടാതെ, അനന്തപത്മനാഭൻ വൃദ്ധനായ പടത്തലവൻ ആകുന്ന കാലംവരെ ചിന്തയിൽ മുങ്ങിക്കഴിയുന്നതിനു സി. വി. യെ പ്രേരിപ്പിക്കത്തക്ക വിധം, തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയലിന്റെ തിരിച്ചടി കരം നിലവിൽ നിൽക്കുകതന്നെ ചെയ്തു. അത്രയും കാലം അദ്ദേഹം അനവസ്യൂതം ചിന്തിച്ചു. ചരിത്രത്തിൽ രാജശക്തിയോടു ഇടഞ്ഞിട്ടുള്ള പ്രജാ പൌരുഷശാലികളുടെ ആദർശയോഗ്യതയെ ഒന്നു ചിത്രണം ചെയ്യണമെന്നു കഥാനായകൻ തീരുമാനിച്ചു. രാജാവിന്റെ അടിമകളല്ല ജനങ്ങളെന്നും, അടിമത്വം ജനങ്ങളുടെ പാരമ്പര്യമല്ലെന്നും “* രാജഭരണം” എന്നു പറയുമെങ്കിൽ “* പ്രജാഭരണം” എന്നും പറയേണ്ടതാണെന്നും, അതു രാജാവിനു ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തിക്കൊടുക്കണമെന്നും ‘തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ’ ജനങ്ങൾ രാജസന്നിധിയിൽ സമർപ്പിക്കുകയും, അതു അർഹിക്കുന്ന ഗൌരവത്തോടു വീക്ഷണം ചെയ്യാതെ വരികയും ചെയ്ത സന്ദർഭം മുതൽ കഥാപുരുഷൻ ആലോചനയായി. ആ ആലോചനയുടെ കാല ദൈർഘ്യത്തിനിടയിൽ, ജീവിതാനുഭവങ്ങൾക്കു മൃദുലത കുറയുകയും, പരിചയ സീമകൾ വിപുലങ്ങളാകുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. പിന്നീടു് ലളിതകോമളനായ “മാർത്താണ്ഡവർമ്മ” നിർമ്മാതാവു്, സാഹിത്യത്തിലേയ്ക്കു തിരിഞ്ഞപ്പോൾ, സുഗന്ധം ഉദാത്തമായ പരിമളമായി; ലാളിത്യം തീക്ഷ്ണതയുമായി സമ്മിളിതമായി; പുഞ്ചിരി അട്ട

* ധർമ്മരാജ

ഗർമായ സ്വരമായി; ലളിതവീക്ഷണങ്ങൾ സ്ഫുട നിരീക്ഷണങ്ങളായി; മൃദുലകൂജനങ്ങൾ ശാസ്ത്രോപസ്കൃതങ്ങളായ ഗാനങ്ങളായി:

ഇത്തരത്തിലുള്ള ഒരു മാറ്റം ആംഗലമഹാകവിയായ മിൽട്ടന്റെ സാഹിത്യജീവിതത്തിൽ കാണുന്നുണ്ടു്. ഇരുപതു കൊല്ലക്കാലത്തെ രാഷ്ട്രീയ വിക്രമങ്ങൾക്കു ശേഷം അൻപത്തിരണ്ടാമത്തെ വയസ്സിൽ വീണ്ടും കവിതാദേവിയെ ആശ്ലേഷിച്ച 'മിൽട്ടൺ'ന്റെ 'പാരഡൈസ് ലാസ്റ്റ്' എന്ന മഹാ കാവ്യത്തിൽ ആദ്യകാലത്തെ കവിതകളിൽ നിന്നും വ്യത്യസ്തമായി, എത്രയോ പടി ഉയർന്ന നിലയിലുള്ള വചോവിലാസവും അർത്ഥഗാംഭീര്യവും, ഭാവനാഗഹനതയുമാണു് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടതെന്നു് നാമിവിടെ അനുസ്മരിക്കുന്നതു ഉചിതമായിരിക്കും. ദീർഘകാലത്തെ രാഷ്ട്രീയ സാഹിത്യസേവനത്തിൽ നിന്നും, ഒടുവിൽ നിരാശനായി സാഹിത്യപഥത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിവന്നപ്പോഴാണു് 'മിൽട്ടണി'ൽ അത്രയും മാററം ഉണ്ടാകുന്നതു്. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ജീവിതത്തിലെ ആരോഹണാവരോഹണ ക്രമങ്ങളും തീക്ഷ്ണതയും, പരപ്പും പരിസരങ്ങളും എല്ലാം സാഹിത്യത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു.

“മാർത്താണ്ഡവർമ്മ”യ്ക്കു ശേഷമുള്ള സി. വി. യുടെ ജീവിതത്തെ സംബന്ധിച്ചു് അദ്ദേഹം തന്നെ പറയുന്നു:

“......തരണം ചെയ്തിട്ടുള്ളതു മൃദുമഞ്ജുളമായ ഒരു ജീവിതം അല്ല. മഹാമകുടന്മാരുടെ സൗഹൃദ്ഭാവം, സഹോദരഭാവം, വിധേയഭാവം എന്നിതുകൾ എന്നെ വഴിപോലെ അനുഗ്രഹിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ അനുഗ്രഹം കൊണ്ടു, ലോകഗതിയുടെ രഹസ്യങ്ങൾ ഏതാണ്ടൊരു വിധം ഗ്രഹിപ്പാൻ അവസരവും കിട്ടിയിട്ടുണ്ടു്. ബന്ധു

ബന്ധത്തിൽ കൗബേരമായ ഒരു അവസ്ഥ എനിക്കു ഉണ്ടായിരുന്നതിനിടയിൽ പലക്കു വേണ്ടിയും പല കാൎയ്യങ്ങളിലും ഞാനും വിധേയത്വം അനുവൎത്തിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈ ഉദ്യമങ്ങളിൽ പല വേഷപ്പകൎച്ചകളും കണ്ടു് മനസ്സു തളൎന്നിട്ടും ഉണ്ടു്".(രാമരാജബഹദൂർ—സമൎപ്പണം)

സി. വി. "മഹാമകുടന്മാർ" എന്നു പറയുന്നതു ആരെയൊക്കെ ഉദ്ദേശിച്ചായിരിക്കും? അവരുമായുള്ള "സൗഹാൎദ്ദഭാവം, സഹോദരഭാവം, വിധേയഭാവം" എന്നിങ്ങനെ കഥാപുരുഷൻ പറയുന്നതിനു ഉപോൽബലകങ്ങളായുള്ളതെന്തെല്ലാം? ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജാവു്, രാജകുടുംബത്തിലെ മററു ധീമാന്മാർ, ആദൎശവാന്മാരായ ഹൈക്കോടതി ജഡ്ജിമാർ, ദിവാൻജിമാരായ വി. പി. മാധവറാവു, എസ്. ഗോപാലാചാരി, പി. രാജഗോപാലാചാരി, എം. കൃഷ്ണൻനായർ, വ്യക്തിപ്രഭാവന്മാരായ പി. താണുപിള്ള, സർ. സി. ശങ്കരൻ നായർ തുടങ്ങി പലരുമായിട്ടുള്ള വേഴ്ചകളെ ഉള്ളിൽവച്ചുകൊണ്ടാണു് "മഹാമകുടന്മാരുടെ സൗഹാൎദ്ദഭാവം, സഹോദരഭാവം, വിധേയഭാവം" എന്നിങ്ങനെ സി. വി. എഴുതിയിട്ടുള്ളതു്. സി. വി. യുടെ സ്വഭാവത്തിൽ മാത്രമല്ല, ഭാഷയിലും, ആ മഹാമകുടന്മാരുമായുള്ള വേഴ്ച, തദനുസരണമായ പ്രഭുത്വം കൂട്ടാതെയിരിക്കയില്ലല്ലൊ. സ്വഭാവം ഭാഷകൊണ്ടറിയാവുന്നതാണു്. നേർവഴി നിരോധിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ഉപജാപമാൎഗ്ഗങ്ങളിൽ ചിന്ത പോകുന്നതും സ്വാഭാവികമാകുന്നു:

"ബന്ധുബന്ധത്തിൽ കൗബേരമായ ഒരു അവസ്ഥ" ഉണ്ടായിരുന്ന സി. വി. "പലക്കുവേണ്ടിയും പല കാൎയ്യങ്ങളിലും വിധേയത്വം" വഹിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു

പറയുന്നതിൽനിന്നും,സാഹിത്യപരമായ കാര്യങ്ങളിലല്ല;
പ്രത്യുത സ്വവർഗ്ഗോദ്ദേശ്യത്തോടുകൂടിയ സാമുദായിക
മായ സംഗതികളിലാണു് ഇടപെട്ടിരുന്നതെന്നു് വ്യക്ത
മാക്കിയിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ഇടപെടലുകൾ കഥാ
നായകന്റെ വ്യക്തിത്വത്തെ ലഘുപ്പെടുത്തുകയോ, ദൃഢ
പ്പെടുത്തുകയോ ചെയ്തതു് എന്നു് ഈ ചരിത്രഗതി
തെളിയിക്കുന്നതായിരിക്കും.

കീഴ്‌വീട്ടിലെ താമസകാലത്താണു് നമ്മുടെ കഥാ
നായകനു് സംസ്കൃതകാവ്യങ്ങളും, സംസ്കൃത ഗദ്യ
പ്രബന്ധങ്ങളും ചില ശാസ്ത്രിമാരെക്കൊണ്ടു വായിപ്പിച്ചു
വിശദീകരിച്ചു കേൾക്കാൻ കൂടുതൽ സൗകര്യം
ലഭിച്ചതു്. കാവ്യശാസ്ത്രാദികളിൽ പാണ്ഡിത്യം നേടണ
മെന്നു ഒരിക്കലും അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ല.
അവയിലെ പ്രതിപാദനരീതികൾ മനസ്സിലാക്കണമെന്നു
മാത്രമാണു് സി. വി. യ്ക്കുള്ള ആശ. അക്കാലത്തു
പാൽക്കുളങ്ങരെ കരിമ്പാലിമഠത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്ന
കൃഷ്ണൻപോററി എന്നുപേരായ ഒരു സംസ്കൃതസഹൃദയനെ
ക്കൊണ്ടു, അഭിജ്ഞാനശാകുന്തളം മൂലഗ്രന്ഥം വായിപ്പിച്ചു
സി. വി. കേട്ടിരുന്നതായി പണ്ഡിതനും വൃദ്ധനുമായ
ശ്രീ. നാരായണൻപോററി അവർകൾ പറയുന്നു.
മാർത്താണ്ഡവർമ്മ എഴുതിത്തുടങ്ങുന്നതിനുമുൻപും സി. വി.
ശാകുന്തളം മൂലം വ്യാഖ്യാനിപ്പിച്ചു പല തവണ
കേൾക്കാതെയല്ല.

ഹർഷചരിതം, വാസവദത്ത, ദശകുമാരചരിതം,
കാദംബരി എന്നീ സംസ്കൃത ഗദ്യപ്രബന്ധങ്ങളും
സി. വി. വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കീട്ടുണ്ടു്. സുഭദ്രയെ വർണ്ണി
ക്കുന്നിടത്തു, ഗ്രന്ഥകാരൻ ഗദ്യപദ്യമയങ്ങളായ സംസ്കൃത

കാവ്യങ്ങളോട്ട് നല്ലവണ്ണം പരിചയം നേടിക്കഴിഞ്ഞിട്ടു
ണ്ടെന്നു തെളിയിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലൊ.

എഴുത്തച്ഛന്റെ രാമായണാദികാവ്യങ്ങളും, ഉണ്ണായി
തുടങ്ങിയവരുടെ പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ആട്ടക്കഥകളും;
കൗമാരം അതിക്രമിക്കും മുൻപു സി. വി. വായിക്കുകയും,
പാരായണം ചെയ്യുകയും, ആലാപിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.
ഇരുപത്തിനാലുവൃത്തം, ഹരിനാമകീർത്തനം തുടങ്ങി
എഴുത്തച്ഛന്റെ മുഖ്യ കൃതിയായ മഹാഭാരതംവരെയുള്ള
എല്ലാ കാവ്യങ്ങളും സ്വയം വായിച്ചു പഠിച്ചിട്ട്,
അർത്ഥഗ്രഹണത്തിനു വൈഷമ്യമുള്ള ഭാഗങ്ങൾ, വിദ്വാൻ
ജനങ്ങളോടു ചോദിച്ചു മനസ്സിലാക്കുകയാണു് സി. വി.
ചെയ്തിരുന്നതു്. ചരിത്രപുരുഷന്റെ ജീവിതകാലത്തെ
മലയാളഗദ്യസരണിയിലെ ആദ്യപുസ്തകമായ ആയില്യം
തിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ ശാകുന്തളം ഗദ്യപ്രബന്ധവും,
തിരുമനസ്സിലെ മറ്റു ചില കഥാപുസ്തകങ്ങളും അദ്ദേഹം
പല ആവൃത്തി വായിച്ചിരുന്നു. അക്കാലത്തിൽ ശൃംഗാര
രസാസക്തി ഉദിപ്പിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങളെ മാത്രം അദ്ദേഹം
വെറുത്തിരുന്നു. നമ്പൂതിരി സാഹിത്യത്തിൽ
രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു വലിയ അഭിനിവേശം
ഇല്ലാത്തതിനു കാരണം അതിലെ ശൃംഗാര രസ
പ്രചുരിമയോ, ശൃംഗാരാഭാസഭാവനകളോ ആയിരുന്നു.
സാഹിത്യം വെറും രസത്തിനുവേണ്ടി മാത്രമുള്ളതാണെന്നു
സി. വി. വിശ്വസിച്ചില്ല. ജനതയെ നയിക്കാനും,
അവരിൽ പൗരുഷബോധംവളർത്തുവാനും,സാഹിത്യത്തിനു
ശക്തിയുണ്ടായിരിക്കണമെന്നതാണു് സി. വി. ക്കു
ചെറുപ്പം മുതൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അഭിപ്രായം. എന്നാൽ
സാഹിത്യത്തിലെ രസാത്മകതത്വത്തിനു് ഉടവുതട്ടാൻ

പാട്ടുള്ളതുമല്ല. ഇരയിമ്മൻ തമ്പിയുടെ "ഓമനത്തിങ്കൾ കിടാവോ" എന്ന താരാട്ടു സി. വി. ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിൽ "പ്രാണനാഥനെനിക്കു നൽകിയ പരമാനന്ദ രസത്തെ" എന്നു തുടങ്ങുന്ന ആ ഗാനത്തെ അദ്ദേഹം ബാലഹൃദയങ്ങളെ പരിരക്ഷിക്കുന്നതിന്നായി വെറുക്കുകയാണു ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. "പ്രാണനാഥനെനിക്കു നൽകിയ" എന്നും മററുമുള്ള ആ ശൃംഗാര ഗീതങ്ങളെപ്പററി അദ്ദേഹം പറയുന്നു:

"സാഹിത്യവാടിയിലെ കാളീഫലങ്ങൾ എന്നു അഭിമാനിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഈ കൃതികൾ "പച്ചപ്പുരങ്ങൾ" എന്ന സംജ്ഞകൊണ്ടു സാഹിത്യത്തിൽ വർഗ്ഗം തിരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. മൂന്നുനാലു പതിററാണ്ടുകാലം നമ്മുടെ പൂർവ്വീക പരമ്പരകളിലെ ബാലഹൃദയങ്ങളെ ശൃംഗാരാശയങ്ങളോടു അകാലമായും, അപരിമിതമായും പരിചയിപ്പിക്കുകയും മററും ചെയ്തിട്ടു ആംഗലവിദ്യാഭിവൃദ്ധിയുടെ പ്രചാരത്തോടുകൂടി ഈ വിഷവീജങ്ങൾ ഭൂതകാലാന്ധകാരത്തിൽ മഗ്നങ്ങളായി."*

സംഭോഗ ശൃംഗാര രസത്തെ വിവരിക്കുന്നതായ ഗാനം ആലാപിക്കുന്ന 'പ്രേമാമൃത'ത്തിലെ ബാലികയായ അമ്മിണിക്കുട്ടിയെപ്പററി സി. വി. പറയുന്നതിങ്ങനെയാണു്:

"അവളുടെ ബാലകോരകളിമ പൊട്ടുന്നനവേ ഒന്നു പകന്നു്, മുഖത്തു ഒരു സങ്കോചവുമായി. അനന്തരവ രസജ്ഞരെപ്പോലെ ചില അഭിനയങ്ങളോടുകൂടി അവൾ ഗാനം തുടങ്ങി. പതിനൊന്നു വയസ്സു തികയാത്ത ആ പെൺകുട്ടിയുടെ ചേഷ്ടാവിശേഷങ്ങൾ!........"

---

* പ്രേമാമൃതം.

അക്കാലത്തെ സുഖലോലുപന്മാരായ നായന്മാരുടെ ഇടയിൽ കണ്ടിരുന്ന സാന്മാർഗ്ഗികാധഃപതനത്തെ നിർഭയമായി അപഹസിച്ചിരുന്ന സി. വി. യെപ്പററി, അദ്ദേഹത്തിൻെറ സമകാലീനനും ഏതാണ്ടു സമാനവയസ്കനുമായ റിട്ടയാർഡു ദിവാൻ പേഷ്കാർ ശ്രീ. എൻ. നാരായണ മേനോൻ പറഞ്ഞു:

"സി. വി. സാമൂഹ്യമായി ഒന്നും പ്രവർത്തിച്ചില്ല എന്നു ചിലർ ആക്ഷേപിക്കുന്നുണ്ടു്? നിങ്ങളും ഇന്നത്തെ മാനദണ്ഡം വെച്ചാണു് അളക്കുന്നതു്. ഇന്നു് ഈ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ നിന്നും അക്കാലത്തിനും എത്ര മാററങ്ങളുണ്ടായി! ഇതല്ലായിരുന്നു സ്ഥിതി. ഈ നിലയിലുള്ള സമുദായത്തെ തിരിച്ചുവിടുന്നതിനു സി. വി. ചെയ്തിട്ടുള്ള ശ്രമവും അനുഷ്ഠാനവും ഇന്നുള്ളവരാരും ശരിക്കു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടില്ല. ഒപ്പിടാതെ സി. വി. എഴുതിയ ഒരു ചന്ദ്രമുഖീവിലാസം അഭിനയിച്ചതിൻെറ പിറേറ ദിവസം തിരുവനന്തപുരം സമുദായത്തിൻെറ മുഖമൊന്നു കാണേണ്ടതായിരുന്നു! ഞാനും കൂടി അതിൽ അഭിനയിച്ചു ഹാസ്യം'. അന്നത്തെ സമുദായമല്ല ഇന്നത്തേതു്'. അതിനിപ്പോൾ വിദ്യാഭ്യാസം കൊണ്ടും കഷ്ടം! നമ്മുടെ എത്ര എത്ര ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരാണു്' അക്കാലത്തു് നൃത്തവിനോദമായിരുന്നിരുന്നതു്! ഒപ്പമിരുന്നു മേൽ ചായക്കുടിക്കുവാൻ ഏതും പ്രായമായിരിക്കുന്ന എത്ര ശേമന്മാർ ഉണ്ടായി!"

ഗൌരവത്തോടും, അഭിമാനത്തോടും അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം തുടർന്നു സംസാരിച്ചു:

"ഞാൻ പറഞ്ഞതു നിങ്ങൾക്കു മനസ്സിലായെങ്കിൽ, സി. വി. സമുദായത്തിൻെറ സാന്മാർഗ്ഗികാധഃപതനത്തെ ചെറുക്കാനായി എന്തു ചെയ്തു എന്നും മനസ്സിലായിരിക്കും. എൻെറ വാർദ്ധക്യത്തിൻെറ കൂടുതൽ ഏറെ സംസാരിക്കാൻ അനുവദിക്കുന്നില്ല. താൻ ചെയ്യുന്നതു മറ്റുള്ളവർ കാണണമെന്നു സി. വി. ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ല. ദാരിദ്ര്യത്തിലും ശ്രേഷ്ഠതയിലും കഴിഞ്ഞിരുന്ന സി. വി. നമ്മുടെ വലിയ ആളുകളുടെ ഇടയിൽ സാമൂഹ്യസേവനായി അറിയപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, ഓമനക്കുട്ടന്മാരും, രാജ്യപ്രമാണികളും എല്ലാം ചന്ദ്രമുഖീവിലാസം അഭിനയിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോഴാണു്" സി. വി. യുടെ ആക്ഷേപങ്ങളുടെ മൂർച്ച അറിയുന്നതു്". ആക്ഷേപങ്ങളും, പരിഹാസങ്ങളും, ഉപദേശങ്ങളും ഇവ സി. വി— —ആരംഭിച്ചതും

ച്ചെൻ സമുദായത്തെ ഉന്നതമാക്കാനായി അവസരോചിതം ധാരാളം ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. പത്രപംക്തികൾ, പൊതുയോഗങ്ങൾ, അടിയന്തിരപ്രസംഗങ്ങൾ ഇവയിലൊക്കെ സമുദായത്തിന്റെ കുറവുകളെപ്പറ്റി പറഞ്ഞുപോന്നിരുന്നു. ജന്മിമാരും, ചെറുപ്പക്കാരും ബാല്യവയസ്സു എത്തുന്നതിനു മുമ്പു ഇടക്കെട്ടുകാരെ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന അന്നത്തെ സമുദായത്തെ ഒരു ദുരാചാരത്തിൽ നിന്നും സി. വി. വിലക്കിയിട്ടുണ്ട്. സി. കൃഷ്ണപിള്ളയ്ക്കു് ആ സംഗതിയിൽ സി. വി. യുടെ കൂടെ വരാൻ യോഗ്യത ഇല്ല. ഞാനും സി. വി. യോടൊപ്പമുള്ള കരപ്രമാണികളിൽ ബി. എൽ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള കൂട്ടത്തിലും ചേർന്നു പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. സിറ്റിസൺ പബ്ലിക്കേഷൻസ് തർജ്ജമകളെന്നു് ഞാൻ പറയട്ടെ. സി. വി. ഒരു നല്ല ഭാഷാന്തരകാരനായിരുന്നില്ല എന്ന് ഞാൻ. ഞാൻ ചെയ്യുന്ന തർജ്ജമകൾ ഒത്തുനോക്കുന്നതു സി. വി. ആയിരുന്നു. അവരിൽ ചിലതിൽ ചില പുറമ്പോക്കുകളും ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ബി. എ. കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, നിയമപഠിത്തത്തിനു് പോവാനുള്ള പണം സമ്പാദിക്കുവാൻ ആലോചിച്ചപ്പോൾ ആയിരുന്നു. ഞാൻ ബി. എൽ. പരീക്ഷയ്ക്കു് ശേഷം വക്കീൽപ്പണി തുടങ്ങുന്നതിനു മുമ്പും സി. വി.-യും കൂട്ടുകാരും ചേർന്നു എഡ്യുക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി അയ്യപ്പൻപിള്ളയുടെ വസതിയിൽ താമസിച്ചിരുന്നു. അയ്യപ്പൻപിള്ള അവർകളുടെ അതിഥി ആയിരുന്നു. അവിടെ കൂടുന്ന ഞങ്ങൾക്ക് തിന്നാൻ എന്താണാവശ്യമോ അതു ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നു. വക്കീൽപ്പണിയിൽ ഞാൻ മുഴുകിയതോടുകൂടി വല്ലപ്പോഴുമേ അയ്യപ്പൻപിള്ള അവർകളുടെ ഭവനത്തിലെ സദസ്സിൽ പോകാറുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. വക്കീലായിരിക്കുമ്പോൾ എവിടെ കിട്ടിയതുപോലെ പണം ഇവിടെ ആർക്ക് കിട്ടിയിട്ടുണ്ട്? ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും വീട്ടിലേക്കു് അയക്കുന്ന പണം കൊടുക്കുവാൻ ആ കാലത്തിലെ വെള്ളക്കാരെപ്പോലെയും ചെന്നിട്ടുണ്ട്. സി. വി. പണത്തിനെ കാര്യമാക്കിയില്ല. ഇല്ലായ്മയും കഷ്ടതകളും സഹിച്ചുകൊണ്ട് ദരിദ്രനായ ആ മനുഷ്യൻ സാഹിത്യസേവനം ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു.

തിരുവിതാംകൂർ ഭരണകാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച പല രഹസ്യങ്ങളും മദ്രാസ പത്രങ്ങൾക്കു സ്വകാര്യം റിപ്പോർട്ടുചെയ്യുകയും, ജി. പി-യ്ക്കു്, യഥാവസരം ഓരോ കാര്യങ്ങളെപ്പറ്റിയുള്ള വിവരങ്ങൾ എഴുതി അയച്ചു

കൊട്ടിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള യെപ്പററി, ശ്രീമൂലംതിരുനാറം മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സു കൊണ്ടു മാർത്താണ്ഡവർമ്മ വായിക്കുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ, ഒരഭിപ്രായം രൂപവല്ക്കരിച്ചുവച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. ശ്രീമൂലം തിരുനാറം ഭരണമേല്ക്കുന്നതിൻെറ തലേ വർഷം ഉദ്യോഗ ത്തിൽ പ്രവേശിച്ച സി. വി-യുടെ നടപടികളെ ശ്രദ്ധ മായി തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു അറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. 'തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ' സമപ്പണത്തിൻെറ പ്രാരംഭത്തിൽ സി. വി. മദ്രാസ്സിൽ ചെന്നു നടത്തിയ യത്നങ്ങളും, അതിനുശേഷം അവയെ തുടർന്നുണ്ടായ സംഭവവികാസങ്ങളും, പിന്നീടു അന്നന്നു നടക്കുന്നതും, മഹാരാജാവ് അന്നന്നുതന്നെ ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. വിവരങ്ങറം നല്കിയിരുന്ന ചാരന്മാർ അവാസ്തവങ്ങറം വല്ലതും ധരിപ്പിക്കുകയാണെങ്കിൽ "ഇന്നതല്ലേ നടന്നതു" എന്നു തിരുമനസ്സിൽനിന്നു ചോദ്യം ചെയ്യുമായിരുന്നു- എന്തെന്നാൽ തിരുമനസ്സ് അതേ വസ്തുത ഇതരമാർഗ്ഗ ങ്ങളിൽക്കൂടിയും അറിയാൻ ശ്രമിച്ചിരുന്നു. ഏതെല്ലാം കേന്ദ്രങ്ങളിലൂടെയാണ് നാട്ടുവാഴി അറിവുകറം ശേഖ രിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതെന്ന് അന്നത്തെ 'തിരുമുമ്പിൽ ചെവുകക്കാർക്കോ', ദിവാൻ രാമറാവുവിനോ, പിന്നീടു വന്ന നാട്ടുകാരനായ ദിവാൻ ശങ്കരസുബ്ബയ്യർക്കോ, അദ്ദേഹ ത്തിൻെറ അനന്തരഗാമിയായ, ദിവാൻ കൃഷ്ണസ്വാമി രായർക്കോ, എന്നുവേണ്ട ഒരു നെടിയ ഭരണകാലത്തെ ഒൻപതു ദിവാൻജിമാരിൽ ആർക്കുമേ അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ഉദ്യോഗസ്ഥമേധാവിത്വത്തെ തള്ളു വാനും, അർഹന്മാരായ നാട്ടുകാരെക്കൊണ്ടു ഭരണം നടത്തിക്കാനും, അതേ; രാജ്യരക്ഷമഹീക്ഷ ഭരണചക്ര

ഭരണത്തിൽ കുറ്റംകാണാൻ മാത്രം ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരാളാണു് സി. വി. രാമൻപിള്ള എന്നു മഹാരാജാവു ധരിക്കാതെയല്ല. എന്നാൽ തന്റെ തെറ്റിനേയും തിരിഞ്ഞു നിന്നു ചോദ്യം ചെയ്യാൻ യാതൊരറപ്പും ആ മനുഷ്യൻ കാണിക്കയില്ല എന്നും തിരുമനസ്സിനറിയാമായിരുന്നു. സി. വി. എന്നു പറഞ്ഞാൽ ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ മഹാരാജാവിന്റെ ഉള്ളിൽ ഒരു ചെറിയ ഭയം ഉണ്ടാകുമായിരുന്നു. "ആരെയും വിമർശിക്കുന്ന ഒരുവനാണു് സി. വി." എന്നും "ഇതു ചെയ്താൽ സി. വി. കുട്ടാളികൾ നാളെ പത്രത്തിൽ എന്തു് എഴുതി അയയ്ക്കുമോ" എന്നും,ശരവണസ്വാമി തുടങ്ങിയ സേവകർ ഉപചാരകൾ കൊണ്ടു വരുമ്പോൾ തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് കല്പിച്ചിരുന്നതായി അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നു് കഥാപുരുഷന്റെ സീമന്തപുത്രിയായ ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിയമ്മ പറയുന്നു. രാജരാജന്മാരിൽനിന്നും സി. വി. ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നതു് അവരിൽനിന്നും ആശിക്കാവുന്ന നന്മ മാത്രമാണു്.

ശ്രീ. പി. താണുപിള്ള ഒരവസരത്തിൽ (1052) സി. വി. ഉൾപ്പെടെയുള്ള തന്റെ ഏതാനും വിദ്യാർത്ഥികളോടു്, "നിങ്ങൾ ജീവിതത്തിൽ ഒരു നിലയെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ എന്തിനുവേണ്ടി എന്തു ചെയ്യും" എന്നു ചോദിക്കുകയുണ്ടായി. ഓരോരുത്തരും ഓരോ തരത്തിൽ സംഭാവനകൾകൊണ്ടു ഗുരുവിനെ പ്രസാദിപ്പിക്കാമെന്നുള്ള മറുപടികൾ നൽകി. എന്നാൽ സി. വി. യാകട്ടെ, "എനിക്കു ചിരായുഷ്മാനായി ജീവിച്ചിരിക്കാൻ സാധിക്കുമെങ്കിൽ ഞങ്ങളുടെ സമുന്നതങ്ങളായ വിജ്ഞാനശാഖകളെ പ്രവർത്തനപഥത്തിൽ ആനയിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതാണു്" എന്നിപ്രകാരമുള്ള ഒരു മറുപടിയാണു

കൊടുക്കുകയുണ്ടായത്. ഏതു ജീവിതത്തിനും ഒരു ലക്ഷണശക്തിയുണ്ടായിരിക്കണമെന്നും, അതു സമുന്നതമായിരിക്കണമെന്നും സി. വി-ക്കു നിർബന്ധമുണ്ടായിരുന്നു. മഹാരാജാവിലായാലും, ഭരണകൂടത്തിലായാലും, ജനസമുദായത്തിലായാലും, വ്യക്തിയിലായാലും ഒരു സമുന്നതത്വം സി. വി. ആവശ്യപ്പെട്ടു. ആവശ്യപ്പെടുന്ന ഗുണം വേണ്ടിടങ്ങളിൽ ഇല്ലെങ്കിലോ, സമുന്നതന്മാരായിരിക്കേണ്ടവർ, അധഃപതനത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നുവെങ്കിലോ, വലിപ്പച്ചെറുപ്പങ്ങൾ കണക്കാക്കാതെ ഏതു സ്ഥാനത്തെയും വിമർശനാധീനമാക്കുന്നതിൽ ലേശഭീതി സി. വി. അശേഷവും കാണിക്കാറില്ല. ഈ വസ്തുത മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിനു അറിയാം, അതിന്റെ ഉദ്ദേശശുദ്ധിയിൽ ആശങ്കിക്കാനും കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ലെങ്കിൽ, ഒരിക്കലും സി. വി-യെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കു ആകർഷിക്കയില്ലായിരുന്നു. കേവലം ശത്രുസ്ഥാനത്തു നിൽക്കുന്നവർപോലും ക്രമേണ മിത്രങ്ങളായി മാറുവാൻ കഥാനായകന്റെ ഈ ഗുണവിശേഷങ്ങൾ സമർത്ഥങ്ങളായിരുന്നു. ഇതേ ഈ ഗുണവിശേഷങ്ങൾ കൊണ്ടല്ലാതെ, മഹാരാജാവു തന്റെ ഭരണകാലത്തെ പ്രശസ്തനായ ഒരു കലാകാരൻ എന്ന നിലയിൽ സി. വി-യെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കു ക്ഷണിച്ചിട്ടില്ല. ഭരണകൂടത്തിന്റെ കേന്ദ്രമണികളിൽ കൂടി ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രക്തം ഏതു തരത്തിലാണെന്നു ശസ്ത്രമാത്രയിൽപ്പറയാൻ കഴിവുള്ളവനും, രാജ്യക്ഷേമത്തിൽ മറ്റാരെയുംകാൾ; പരമാധികാരികളേക്കാൾ, ദൃഷ്ടിയുള്ളവനും, കീഴ്‌വഴക്കാതെ സ്വാതന്ത്ര്യം പുലർത്തുന്നവനും, രാജ്യകാര്യത്തിൽ അധികാരികൾ അലസതയോ, തലതിരിച്ചിലോ, സ്വാർത്ഥ

ഭ്രംശമോ കാണിച്ചാൽ സൗധോന്നതയിൽ കയറി നിന്നുകൊണ്ടു് വിളിച്ചുപറയുന്നവനുമാകയാൽ സി. വിയെ, ഇണക്കുകയും പിണക്കുകയും ചെയ്യാത്ത ഒരു നിലയിൽ നിറുത്തേണ്ടതു കൊട്ടാരത്തിന്റെ ഒരു ആവശ്യമായിട്ടു വന്നുകൂടി. ഒരിക്കൽ സി. വിയുടെ സാമ്പത്തികക്ലേശങ്ങളെപ്പററി കേട്ടിട്ടു്, "അയാളെ വിഷമം കൂടാതെ ജീവിക്കാനുള്ള എന്തെങ്കിലും ഉദ്യോഗത്തിലാക്കാമെന്നു വിചാരിച്ചാൽ അതെങ്ങനെ വിശ്വസിച്ചുചെയ്യാൻ സാധിക്കും? ആരെയും വകവയ്ക്കാത്ത ഒരു മനുഷ്യൻ! അതുകൊണ്ടു മുട്ടുകയും ഞരങ്ങു മുഴക്കുകയും അരുതു് എന്ന ഒരു ജീവിതമേ അയാൾക്കു ഉണ്ടായിരിക്കാവൂ" എന്നു് മഹാരാജാവു് കല്പിച്ചതായി സേവകന്മാരിൽനിന്നു് സി. വി-ക്കു കേൾക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്നു ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മ ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു പറഞ്ഞു. കൊട്ടാരത്തിൽ കണ്ട ചില ഗർഹണീയമായ മര്യാദകേടുകളെ സി. വി. മനസ്സിൽവച്ചുകൊണ്ടു് പ്രേമാമൃതത്തിൽ ഇങ്ങനെ എഴുതി. (1090)

"മര്യാദയോ പാരവശ്യമോ! ചരാചരങ്ങളിൽ എന്തു വർഗ്ഗമാണതു്, അല്ലെങ്കിൽ ഏതു ധർമ്മരാജൻ പാലിക്കുന്ന ബന്ധം? സിദ്ധൻ ആരാധിക്കുന്ന മൂർത്തി? ഏതു രാജ്യത്തിലെ, ഏതു സമുദായത്തിലെ സ്മൃതി? കേവലം സാധുവഞ്ചനക്കായി സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട ഒരു പദമല്ലേ അതു്?.........സുഖംതരുമോ? ജയംതരുമോ?.........
......മര്യാദയെ ഭജിച്ചാൽ എല്ലാം നഷ്ടത്തിലു്. നോക്കു കോവിലകംമുതൽ കൊട്ടിൽക്കഴിവരെ സൂക്ഷിക്കു.

ള്ളതെന്തു കാണുന്നു? അഴിഞ്ഞ ഭ്രാന്താട്ടം—നഗ്നമായ മൃഗനൃത്തം.” *

കോവിലക (കൊട്ടാരം)ത്തെ അഴിഞ്ഞ ഭ്രാന്താട്ടത്തെയും, നഗ്നമായ മൃഗനൃത്തത്തെയും പറയുന്നതിനു്, ‘കൊട്ടിൽക്കഴി’ വരെ സി. വി. അതിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിട്ടേയുള്ളൂ. അല്ലെങ്കിൽ, “യഥാ രാജാ തഥാ പ്രജാ” എന്നാണല്ലോ.

ഓരോ സംഭവങ്ങളിൽനിന്നും സി. വി. ഓരോന്നു പഠിക്കുന്നു: രമ്യങ്ങളായുള്ള കാഴ്ചകൾ കാണുമ്പോഴും, മധുരങ്ങളായുള്ള ഗാനങ്ങൾ കേൾക്കുമ്പോഴും സി. വി.യുടെ ഹൃദയം സൗന്ദര്യസാഗരമായി മാറുമായിരുന്നുവെങ്കിൽ മനുഷ്യന്റെ പെരുമാററത്തിലെ വക്രഗതികൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേത്രങ്ങളെ ദീപയഷ്ടികൾക്കുതുല്യം സന്തപ്തമാക്കി ചിന്തിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ആത്മജ്ഞാനികൾ അന്തഃസത്യത്തിന്റെ ആഴത്തിൽ മുങ്ങി ചിന്തിക്കുന്നു: എന്നാൽ സി. വി. രാമൻപിള്ള, ബാഹ്യലോകത്തെ സംഭവസഹസ്രങ്ങളെ നിരീക്ഷണം ചെയ്യുന്ന ചിന്താഗാഢതയിൽ താണു ലോകരഹസ്യങ്ങളുടെ മർമ്മങ്ങൾ കണ്ടറിഞ്ഞു്, ലോകത്തെ ഭർത്സിക്കുകയും, ശാസിക്കുകയും ഉപദേശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. സി. വി. ഒരു ചിന്തകനാകുന്നതു്, തന്റെയും, സമുദായത്തിന്റേയും, രാജ്യത്തിന്റേയും ജീവിതങ്ങളിലെ സംഭവഗതികളുടെ

---

* പ്രേമാമൃതത്തിന്റെ പ്ലോട്ട് കൊട്ടാരത്തിലെല്ലാം അരങ്ങേറിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മേലുദ്ധരിച്ചിരിക്കുന്ന രാസം പ്ലോട്ട് കൊട്ടാരത്തിലെല്ലാം അരങ്ങേറുമ്പോൾ അപ്പോൾ സി. വി. യുടെ അടുത്തുണ്ടായിരുന്ന അധ്യാപകനായ ശ്രീ. ജോർജ് തോപ്പിൽപിള്ള പറഞ്ഞു: “ഇതു കാണുമ്പോൾ കൊട്ടാരത്തിൽ എന്തു തോന്നലാണ്?” “തോന്നുന്നതു തോന്നട്ടെ” എന്നായിരുന്നു അതിനു സി. വി. മറുപടി പറഞ്ഞതു്.

വൈചിത്ര്യങ്ങൾ കണ്ടിട്ടാകുന്നു. അതിനാലാവാം അദ്ദേഹം സ്വർഗ്ഗനരകങ്ങളെപ്പററിയോ, പാപപുണ്യങ്ങളെപ്പററിയോ ഒന്നും ഒരിടത്തും പറയാത്തതു എന്നും അനുമാനിക്കാവുന്നതാണു്. കർമ്മങ്ങളുടെ ഗുണദോഷങ്ങൾ അനുസരിച്ചാണു ജീവിതത്തിൽ മാററങ്ങൾ വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതെന്നും ബുദ്ധിയെക്കഴിഞ്ഞു മററൊരു പ്രമാണമില്ലെന്നും, ഹൃദയവും ബുദ്ധിയും സമനിലയിൽ ഉണ്ടെങ്കിലേ ഒരുവൻ യഥാർത്ഥമനുഷ്യനാവൂ എന്നും സാഹിത്യംകൊണ്ടു് ലോകത്തെ മനസ്സിലാക്കിക്കുന്ന സി. വി. ക്കു അനർഹന്മാരുടെ ഉയർച്ചയും, ആദരണീയന്മാരുടെ അധഃപതിതാവസ്ഥയും; ഹൃദയവേദനയും, അമർഷത്തിനും വിഷയമായിട്ടുള്ള സന്ദർഭങ്ങൾ ഒന്നോ, രണ്ടോ, നൂറോ അല്ലായിരുന്നു. "അക്ഷരാഭ്യാസവും ഭാഷാപരിജ്ഞാനവും ഒക്കെ പുല്ലല്ലേ! ഭാഗ്യം ഒന്നുണ്ടായാൽ പിന്നെ വിഡ്ഢിയും മിണ്ടാതിരിക്കയല്ലേ ഉള്ളൂ!" എന്നിങ്ങനെ ആ വൈരുദ്ധ്യത്തെ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ മുതൽ സി. വി. ആക്ഷേപിക്കുന്നുണ്ടു്.

* "എനിക്കു ജീവൻ തന്നിരിക്കുന്നതു മിണ്ടാതെ ഇരിപ്പാനല്ല. നിശ്ചലത്വം പ്രപഞ്ചനാശത്തിലല്ലാതെ സംഭവിക്കയില്ല" "അവിടവും ഇവിടവും എല്ലാം ദൈവത്തിൻകീഴ്. ഏതു മതാന്തരേലാവു്", എന്തൊരു കീഴാവു!" എന്നിങ്ങനെ സി. വി. യൗവനത്തിന്റെ വേലിയേററത്തിൽ ഉള്ളിലിരുന്നു ഗർജ്ജിച്ചിരുന്ന ആ കാലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു്, "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" നിർമ്മിതിക്കു ശേഷം ഒരു ഉന്നതതലം ലക്ഷ്യമാക്കിയുള്ള ജീവിതഗതിയെ അവലംബിച്ചു.

---

* പ്രേമാമൃതം—[illegible]

VI

"തിരുവനന്തപുരത്തെ സിംഹക്കുട്ടി"

രാഷ്ട്രീയ ചിന്തകളെക്കൊണ്ടുള്ള ഒരു സമരഭൂമിയാണ് സി. വി. യുടെ ഹൃദയമെന്ന് പ്രിയവായനക്കാർ മനസ്സിലായല്ലോ. ആ സമരഭൂമിയിൽ എപ്പോഴും തീക്ഷ്ണസമരങ്ങൾ പലതും നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. സമരം ഉഗ്രമാകുന്നതു ചില ഘട്ടങ്ങളിൽ മാത്രമാവാം. വിശാഖം തിരുമനസ്സിനെ ഒരണം കൊടുത്തുകൂടാ എന്ന ഉദ്ദേശ്യത്തിൽ ആയില്യം തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു എഴുതിയ കത്തുകളെ എല്ലാം ഉത്തേജിതനാകാതെ തടഞ്ഞു് വഞ്ചിരാജ്യത്തിന്റെ ചരിത്രഗതിക്ക് കുഴപ്പം ഒന്നും വരാതെ, രാജ്യത്തെയും രാജവംശത്തെയും നിലനിർത്തുവാൻ യത്നിച്ച ദിവാൻ നാണുപിള്ള അവർകൾ നിഷ്കരുണം ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്നും പിരിച്ചയയ്ക്കപ്പെട്ട വിശാഖംതിരുനാളിന്റെ നടപടികൾ സി. വി. യെ വളരെയധികം വേദനിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആ സംഭവം അസാമാന്യമായ ഒരു ഉദ്വേഗത്തെ കഥാപുരുഷനിൽ ജാതമാക്കി. ഹൃദയത്തിൽ സമരംതന്നെ നടന്നു. എന്നാൽ, ഒടുവിൽ അതേ വിശാഖംതിരുനാൾ, ദിവാൻ നാണുപിള്ള, രാജ്യത്തെ ഒരു അപകടസന്ധിയിൽനിന്നു തിരിച്ചുകൊണ്ടു വരുന്നതിനു്; തനിക്കു മുഷിപ്പു കിട്ടുന്നതിനു്; ജ്യേഷ്ഠൻ മഹാരാജാവിന്റെ കോപത്തെ തണുപ്പിക്കുവാൻ പ്രയോഗിച്ച നയോപായങ്ങളെപ്പറ്റി സൂക്ഷ്മമായി അറിഞ്ഞപ്പോൾ പശ്ചാത്തപിക്കുകയും ചെയ്തു. പശ്ചാത്തപിക്കുക മാത്രമല്ല; ദിവാൻ നാണുപിള്ളയുടെ കുടുംബത്തിൽ രാജകീയ കാരുണ്യാ

പെരുകതന്നെ ചെയ്തു. അഞ്ചുവർഷം മാത്രമുണ്ടായിരുന്ന ആ ഭരണം അവസാനിച്ചു്, ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മുപ്പേറ്റപ്പോൾ, ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാർ പിരിഞ്ഞതാൽ, സർവ്വപ്രകാരേണയും മന്ത്രിപദത്തിന്നു അർഹനായിരുന്ന നാട്ടുകാരനായ ദിവാൻപേഷ്ക്കാർ ശങ്കരസുബ്ബയ്യർക്കു മന്ത്രിപദം നൽകുമെന്നും, അതോടുകൂടി നാട്ടുകാർതന്നെ നാടുഭരിക്കുന്ന പഴയ പാരമ്പര്യത്തിലേക്കു രാജ്യത്തെ, വ്യുൽപ്പന്നമതിയായ ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ മഹാരാജു് തിരിച്ചുകൊണ്ടുവരുമെന്നും, രാജ്യക്ഷേമകാംക്ഷികളായ നഗരിയിലെ "സി. വി. സംഘം" വിചാരിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ അനുഭവം അങ്ങനെയല്ലായിരുന്നു.

ശ്രീമൂലംതിരുനാളിന്റെ കാലത്തു കുപ്രസിദ്ധി നേടിയ ദിവാൻ രാമരായരെപ്പറ്റി സി. വി. പറയുന്നു: * "സ്വേച്ഛാപ്രഭുക്കന്മാരായ കിരീടധാരികളുടെ മന്ത്രിമാർക്കു് അവരുടെ അസിലാസ്റ്റിയിൽ ഏതാണ്ടു ചില വ്യാമോഹങ്ങളും ആന്ധ്യങ്ങളും സംഭവിച്ചുപോകുന്നതു കവികളാലും ഉദീരിതമായുള്ള ഒരു മാനസികവിപ്ലവമാണല്ലോ. സഖാരാമരായർ രാമരായർ എന്ന നാമധേയത്തിൽ നീട്ടിക്കൊടുക്കപ്പെട്ട ഈ ക്ഷുദ്രമനസ്സനായ മന്ത്രി 'തഞ്ചാവൂർ' രാമരായരായി, മാധവരായരുടെ സ്വകുലപക്ഷപാതരോഗത്താൽ ആക്രാന്തനായിരുന്നുവെന്നും മാധവരായപ്രവർകളുടെ ദൃഷ്ടി തിരുവിതാംകൂറിലെ സചിവചാരത്തെ രാജ്യത്തിന്നു് അത്യുൽക്കർഷമാക്കുന്നുവെന്നും ആ കാലത്തു സാമർത്ഥ്യബലം വർദ്ധിച്ചുതുടങ്ങിയ നാട്ടുകാരായ സർക്കാർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ നങ്ങളും കണ്ട കാര്യങ്ങൾ പോന്നിയല്ലെന്നു ധരിച്ചിരുന്നു

---

* ധർമ്മരാജാ മുഖവുര.

ചെയ്തു തുടങ്ങി.........പത്രങ്ങൾ ദിവാൻജി അവർകളെ ഭീമമർദ്ദനം ചെയ്തു രാജ്യത്തിൽ പെരുതായ ഒരു അസ്വാസ്ഥ്യതയും സംജാതമാക്കി. പ്രധാന വിദ്യാലയങ്ങളും ചില വർഗ്ഗങ്ങളിലെ യുവസദസ്സുകളും തങ്ങളെ വലയം ചെയ്തുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന കാളിയകായത്തിൽ നിന്നുള്ള നിർവൃതിക്കു മാർഗ്ഗമെന്തെന്നു മുറവിളികൂട്ടിത്തുടങ്ങി"

ഈ ഉദ്ധാരണത്തിലെ "നാട്ടുകാരായ സർവ്വകലാശാലാസന്താനങ്ങൾ" "പത്രങ്ങൾ" "ചില വർഗ്ഗങ്ങളിലെ യുവസദസ്സുകൾ" എന്നീ പ്രയോഗങ്ങൾ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കാലുപറമ്പിൽ കൂടിയിരുന്ന ബി. എം. സാമൂഹത്തെയും, ജി. പി. യുടെയും അതിന്റെയും പത്രലേഖനങ്ങളെയുമാണ് അവിടെ സി. പി. സൂചിപ്പിക്കുന്നതെന്നു എടുത്തു പറയേണ്ട ആവശ്യമില്ല. ഉത്തരവാദപ്രക്ഷോഭണം പ്രകടമായി സമാരംഭിക്കുന്നതിനും നാല്പത്തിയൊൻപതു കൊല്ലം മുൻപു, തിരുവിതാംകൂർ ജനങ്ങൾ 'നാട്ടു നാട്ടുകാർ ഭരിക്കണം' എന്ന ആഗ്രഹത്തിന്മേൽ നാടുവാഴിക്കു സമർപ്പിച്ച ആ സങ്കടസംഗ്രഹത്തിന്റെ (തിരു: മെമ്മോറിയൽ) ഒന്നാം ഖണ്ഡികയിൽ, സ്വയംഭരണതത്വം എത്ര ഭംഗിയായി ദേശീയരീതിയിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നു നോക്കുക:

"..........സങ്കടക്കാരുടെ അവസാനപ്രാർത്ഥനയും, ജനതാവകാശത്തെ സംബന്ധിച്ചുള്ള സമസ്തരാജ്യങ്ങളിലെയും നയവും നിയമവും അനുസരിച്ചു ന്യായാനുസൃതമായുള്ള ഒന്നാണ്. ഭൂലോകത്തിൽ അനുഷ്ഠിതമായിട്ടുള്ള ദ്രോഹത്തെ പരിഹരിക്കാനുള്ള കാലം അതീതമായിരിക്കുന്നു. എങ്കിലും, സങ്കടത്തിൽ ഉണർത്തിച്ചുപോലുള്ള ഉന്മാദപ്രകടനങ്ങൾ മേലിലും സംഭവിക്കാതെ പ്രതി

രോധിക്കുന്നതിന്നു അടിയങ്ങൾ പ്രാൎത്ഥിച്ചുകൊ
ള്ളുന്നു............അടിയങ്ങൾ ഇപ്പ്രാരത്തിൽ സമൎപ്പി
ക്കുന്നതിൻവണ്ണമുള്ള ഏൎപ്പാട് ഇപ്പോഴത്തേതിലും അധിക
മായി തിരുമനസ്സിലെ പ്രജകൾക്കുതന്നെ ഇപ്പ്രാരം
സേവിപ്പാൻ സംഗതിവരുത്തുകയും ഉദ്യോഗവിതരണ
ത്തിൽ ദാക്ഷിണ്യപ്രകടനങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നുള്ള ദുഷ്കീൎത്തി
യെ ദൂരീകരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു് കൂടാതെ അനന്തര
കാലത്തെ ഭരണാധികൃതന്മാർ വിദേശീയരെക്കാൾ നാട്ടു
കാൎക്ക് അനുകൂലദാനം ചെയ്യുവാൻ നിൎബ്ബന്ധിതരായി
ത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നതാണു്". ഇങ്ങനെയൊരു നിയമം
സൃഷ്ടിക്കുകയും അടുത്തകാലംതന്നെ ഊൎജ്ജിതപ്രാബല്യ
ത്തിൽ വരുത്തുകയും ചെയ്യുവാൻ തിരുവുള്ളമുണ്ടായാൽ
മാത്രം തിരുമനസ്സിലെ പ്രജകൾ ആസന്നമാകുന്ന ക്ഷയ
ത്തിലും വിപത്തിലുംനിന്നു രക്ഷപ്പെടുകയും, ദൂരഭാവിയി
ലെങ്കിലും അവർ തങ്ങളുടെ ജന്മഭൂമിയിൽ പൂൎവ്വ
കാലങ്ങളിലുണ്ടായിരുന്ന സ്ഥാനവും സ്ഥിതിയും പുനർ
ലബ്ധമാവുകയും ചെയ്യുന്നതാണെന്നും തിരുമനസ്സറിവിച്ചു
കൊള്ളുന്നു."

"ഭൂലോകത്തിൽ അനുഷ്ഠിതമായിട്ടുള്ള ദ്രോഹത്തെ
പരിഹരിക്കാനുള്ള കാലം അതീതമായിരിക്കുന്നു" എന്നു്
ഇന്ത്യൻ നാഷ്ണൽകാൺഗ്രസ്സിന്റെ ഭാരതസ്വാതന്ത്ര്യ
സമരം അന്തരീക്ഷത്തിൽ മന്ത്രിച്ചുപോലും അറിയാൻ
ആയിട്ടില്ലാത്ത ഒരു കാലത്താണു് തിരുവിതാംകൂർജനത
ഭരണാധികാരിക്കു ഒരു ഉഗ്രശാസനം എന്നവണ്ണം നൽകുക
യുണ്ടായതു്. ആ നിവേദനത്തിന്റെ അനന്തരഫലങ്ങൾ
ഒരു സ്വരാജ്യസ്നേഹിയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ നിരാശാഹേതു
കങ്ങൾ ആയിത്തീൎന്നുവെന്നു മുൻപു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ.

എന്നാൽ രാമരായരവർകൾ ഉദ്യോഗം ഒഴിഞ്ഞപ്പോൾ നാട്ടുകാരനായ ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ ദിവാൻപദത്തിൽ നിയമിക്കപ്പെട്ട സംഭവം നമ്മുടെ കഥാനായകനെ അത്യന്തം ആശ്വസിപ്പിച്ചു. നാട്ടിലെ മുഖ്യവർഗ്ഗത്തിനേ മന്ത്രിയാകാവൂ, വലിയ ഉദ്യോഗങ്ങൾ അവർക്കേ വഹിക്കാവൂ എന്ന വർഗ്ഗീയ ചിന്ത രാജ്യകാര്യങ്ങൾ നയിച്ചിരുന്ന നായർ ജനങ്ങൾക്കു അശ്ശേഷം ഇല്ലായിരുന്നു. ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ ദിവാനാക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ മുതൽ മെമ്മോറിയൽ പ്രക്ഷോഭണനിരാശന്മാർ ആശയുടെ കിരണങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിക്കാൻ തുടങ്ങി. പ്രതീക്ഷക്കുതക്കവണ്ണം അവർ പ്രകാശം കണ്ടെത്തിയോ? അതിനു ഒരിക്കൽ ഒരു നാട്ടുകാരൻ ദിവാനാക്കപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു സാധിക്കുന്നതാണോ?

മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണത്തിനു മുമ്പുതന്നെ കാലുപറമ്പിലെ 'സദസ്സ്' സമ്മേളിക്കാതായി. സദസ്സിലെ അംഗങ്ങൾ ജോലികൾക്കായി പലേടത്തുമായി. ജോലിക്കൂടുതൽ നിമിത്തം സി. വി., കച്ചേരിയിൽനിന്നിറങ്ങുന്നതിന് മുമ്പിലത്തെപ്പോലെ സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലാതായി. അതിനാൽ ഒഴിവുദിവസങ്ങളിൽ മിത്രങ്ങൾ കീഴവീട്ടിൽ വന്നു കൂടുമായിരുന്നു. അന്ന് എല്ലാവരുമായി കൂടിയിരുന്ന് ഭക്ഷണം കഴിക്കുകയും, ഭക്ഷണത്തിനുശേഷം രാജ്യകാര്യങ്ങൾ ചർച്ചചെയ്യുകയും ഉച്ചകഴിഞ്ഞു, വിനോദങ്ങളിലേക്കും, സംഗീതക്കച്ചേരികളിലേക്കും പ്രവേശിക്കുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളും, സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളും ചേർന്ന് പാട്ടുപാടുന്നതു കേട്ടിട്ടുള്ളവർ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത് സ്വർഗ്ഗലോകത്തിൽനിന്നും കിന്നരന്മാർ

മനുഷ്യലോകത്തു വന്നു് സ്വർഗ്ഗീയസംഗീതം വർഷിക്കുകയാണെന്നല്ലാതെ തോന്നുകയില്ല എന്നാണു്. ഇവർ രണ്ടുപേരുമായി ചെറുപ്പകാലത്തു യാചകരുടെ വേഷം ധരിച്ചു പാട്ടുകച്ചേരി നടത്തിയ ഒരു കഥ പറയാം.

സി. വി. യുടെ ഒരു തത്വശാസ്ത്രപ്രൊഫസ്സർ, മനുഷ്യൻ സമസ്തജീവികളോടു കരുണയുള്ളവനായിരിക്കണം എന്നതിനെപ്പറ്റി മണിക്കൂറുകൾ നീണ്ടുനിൽക്കുന്ന പ്രസംഗങ്ങൾ കാളേജിൽവച്ചു നടത്താറുണ്ടെങ്കിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ വസതിയിൽ ചെല്ലുന്ന ഭിക്ഷക്കാർക്കു് ഒന്നും തന്നെ കൊടുക്കുകയില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, അവരെ ആട്ടിഓടിക്കുകയുംകൂടി ചെയ്തിരുന്നു. ഈ വസ്തുത മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന സി. വി., ഒരു ദിവസം സി. കെ. പി.-യെയുംകൂടെ വിളിച്ചുകൊണ്ടു് യാചകരുടെ കീറിപ്പറിഞ്ഞ വേഷത്തിൽ ഗാനതാളോപകരണങ്ങളോടുകൂടി തമിഴ് പാട്ടുകളും പാടി, പ്രൊഫസ്സറുടെ വസതിയിൽചെന്നു കയറി കച്ചേരി നടത്തി. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് ദാനത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യത്തെ പ്രകീർത്തിച്ചു പരസ്പരം ചില സംഭാഷണങ്ങളും യാചകന്മാർ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. 'ഒന്നുമില്ല പോവുക' എന്നു് ഭൃത്യൻ വന്നു പറഞ്ഞിട്ടും, യാചകന്മാർ പോകുന്ന ലക്ഷണമില്ല. ഒടുവിൽ, സമസ്തജീവിസ്നേഹം പ്രസംഗിക്കുന്ന ആ പ്രൊഫസ്സർതന്നെ യാചകരെ ഓടിക്കാൻ വടിയുമായി പുറത്തിറങ്ങി വന്നു.

കേരളഭാഷയുടെ പ്രത്യേക സ്വത്തായ, പല പഴയ പാട്ടുകളും കിഴക്കേവീട്ടിലെ താമസക്കാലത്തു കഥാപുരുഷൻ, അതതു പാട്ടുകളിലെ വിദഗ്ദ്ധന്മാരെ വരുത്

പാടിച്ചുകേട്ടിരുന്നു. ശാസ്താംപാട്ട്, ഭദ്രകാളിപ്പാട്ട്, വില്ലു
ടിച്ചാൻപാട്ട്, തമ്പുരാൻപാട്ട്, ഹംസപ്പാട്ട്, വരിവണ്ടിൻ
പാട്ട്, നന്തുണിപ്പാട്ട്, ഇങ്ങനെ ആ പാട്ടുകൾ അന
വധി ഉണ്ട്. കഥകളിപ്പദങ്ങൾ അറിയാവുന്ന ഒരാളെ
പരിചയമായാൽ അയാളെ വീട്ടിൽ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി
സി. വി. പാടിച്ചു കേൾക്കാതെ വിടുകയില്ലെന്നുള്ളതു
തീർച്ചയാണ്. ധർമ്മരാജായിലെ 'മാമാവെങ്കിടൻ' അപ്ര
കാരം സി. വി. യെ സംഗീതംകൊണ്ടു ആഹ്ലാദിപ്പിച്ചി
രുന്ന, അക്കാലത്തെ ഒരു ഗായക ബ്രാഹ്മണനാണ്.

രണ്ടുമൂന്നു ദിവസങ്ങൾ ഒരുമിച്ചുള്ള ഒഴിവുകളിൽ
സി. വി. തെക്കൻ ദിക്കുകളിലേയ്ക്കു പോയി ആറയൂർ
കുടുംബ ഭവനത്തിൽ താമസമാക്കിയിരുന്ന മാതാവിനേ
യും വിവാഹിതകളായിരുന്ന സഹോദരിമാരെയും
അന്വേഷിച്ചു, മടങ്ങിയിരുന്നു: ഒഴിവു ദിവസങ്ങൾ
കൂടുതലുണ്ടെങ്കിൽ ചരിത്രകഥകൾ അറിയുന്നതിനായി
പത്മനാഭപുരം, ഇരണിയൽ മുതലായ ദിക്കുകളിലേയ്ക്കു
പോകും.

1070-ാമാണ്ടു അവസാനിക്കുന്നതിനു മുൻപു
നമ്മുടെ കഥാനായകനും കുടുംബവും കീഴ്‌വീട്ടിൽ നിന്നും
തമ്പാനൂരുള്ള ഒരു വാടകക്കെട്ടിടത്തിലേയ്ക്കു മാറി
താമസമായി. അതു ഒരു രാത്രികൊണ്ടു നിശ്ചയിച്ചു്,
അടുത്തദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ ചെയ്ത ഒരു കൃത്യമായിരുന്നു.
സി. വി. യുടെ മുൻകോപത്തിനെ എന്നും ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്ന
ഒരു സംഭവമാണ് പൊടുന്നനവേ ഉണ്ടായ ആ വസതി
മാററത്തിനു കാരണം. കീഴ്‌വീട്ടിലെ പൂജനീയമായ
ഒരു അംഗത്തെ സി. വി. കോപാവേശംകൊണ്ടു
പ്രഹരിക്കാനൊരുങ്ങിയതിന്റെ അടുത്തദിവസം അവിടുന്നു
താമസം മാറേറണ്ടിവന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ മതിയല്ലോ.

അപ്പോഠം ശേഖരപിള്ളയെ കൂടാതെ 1067-ൽ ജാതയായ, ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മയും, കഥാനായകന് സന്താനമായുണ്ട്.

ദിവാൻ ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ തന്റെ ചീഫ്സെക്രട്ടറിയായി താണുപിള്ളയെ തെരഞ്ഞെടുത്തു. താണുപിള്ള അവർകഠം ചീഫ്സെക്രട്ടറിയായപ്പോഠം സി. വി. മാത്രമല്ല നാട്ടുകാരും അതിൽ വളരെ സന്തോഷിച്ചു. മന്ത്രിയും ഉപമന്ത്രിയും (ചീഫ്സെക്രട്ടറിയും) നാട്ടുകാർ ആയിരിക്കുന്നതു ഭാവിശ്രേയപ്രത്യാശജനകമായി കൂട്ടുകാരും നാട്ടുകാരും വിശ്വസിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ 'പത്തായപ്പുര' എന്നു പറയത്തക്കവണ്ണം നെൽകൃഷിക്കു പ്രധാനപ്പെട്ട നാഞ്ചിനാട്ടിലെ ജലക്ഷാമം ഒഴിവാക്കാനായി പണിതിട്ടുള്ള കോതയാർ അണ ഈ നാട്ടുകാരുടെ (ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ-താണുപിള്ള) കയ്യിൽ അധികാരം കിട്ടിയപ്പോഴുണ്ടായ ഒരു മുഖ്യസംഭവമാകുന്നു.

നാട്ടുകാരനായ ദിവാൻ ശങ്കരസുബ്ബയ്യരുടെ ഭരണത്തെപ്പറ്റി സി. വി. എഴുതുന്നു:

"1056 കന്നിയിൽ ദിവാൻ രാമയ്യങ്കാർക്കു നീട്ടുകൊടുത്തകാലത്തുതന്നെ ഇദ്ദേഹം ദിവാൻജി പീഠത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിതനാകേണ്ടിയിരുന്നു.........അക്കാലത്തെ പത്രങ്ങഠം ശങ്കരസുബ്ബയ്യർക്കുവേണ്ടി ഊർജ്ജിതവാദം ചെയ്തുവെങ്കിലും..............നാട്ടുകാരന്റെ യോഗ്യതയും അവകാശവും ധൂമീകൃതമായി. അടുത്തതപോലുണ്ടായ സന്ദർഭത്തിലും ദുർഗ്ഗതിക്കാരനും പ്രബലസംബന്ധശൂന്യനും ആയ ശങ്കരസുബ്ബയ്യരവർകഠം അടങ്ങി പാർക്കേണ്ടി വന്നു..............ഇദ്ദേഹം സർ. ടി. മാധവരായർക്കു തുല്യം ബുദ്ധിമാനും, കാര്യവിമർശനനും ആയിരുന്നു. ജീവിതചരി

ശുദ്ധിയിൽ ശേഷയ്യാശാസ്ത്രി, കൃഷ്ണൻനായർ എന്നീ മന്ത്രിമാരുടെ ഉന്നതപദവിയിൽ വർത്തനംചെയ്തിരുന്നു. ആദികാലത്തെ റാബൊട്ട്സ് സ്കൂളിൽ ഇംഗ്ലീഷുപഠിച്ചു അല്പശമ്പളത്തിൽ വാദ്ധ്യാരായിരുന്ന ഒരാൾ മാത്രമായിരുന്നു എങ്കിലും, ദിവാൻ സ്ഥാനത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ സർവ്വകലാശാലാംഗങ്ങളുടേയും മസ്തകഭേദനം ചെയ്വാൻ ശക്തനായുള്ള ഒരു ആംഗലപാണ്ഡിത്യ കേസരിയായി തീർന്നു ....ശങ്കരസുബ്ബയ്യരവർകളുടെ സമ്പാദ്യ സംഖ്യ അദ്ദേഹത്തിനു ഗവർമ്മെണ്ടിൽനിന്നു കിട്ടിയ ശമ്പളത്തിൽ ഒരു അംശം മാത്രമായിരിക്കുമെന്നു പരിപൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കാം. രഹസ്യങ്ങളായ ആദായമാർഗ്ഗങ്ങൾ ആ ഉഗ്രപ്രഭാവന്റെ മനോരാജ്യാവകാശത്തെപ്പോലും കളങ്കപ്പെടുത്തീട്ടില്ലെന്നുള്ള പരിശുദ്ധി അദ്ദേഹത്തിന്റെ യശഃകായത്തെ ഇന്നും വലയം ചെയ്യുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികൾക്കു ദർശനവും, സങ്കടബോധനവും സുലഭമാക്കി ഭക്തിവിലാസസൃഷ്ടിയും അവിടത്തെ പ്രഥമവാസവും നിർവഹിച്ചു ഇദ്ദേഹത്തിനു രാജ്യസ്ഥിതികൾ സ്വഗൃഹകാര്യങ്ങളെന്നപോലെ ഗാഢപരിചിതങ്ങളായിരുന്നതിനാൽ, തന്റെ കാലത്തു സ്വരാജ്യം പരിഷ്കാരയാത്രയിൽ ഏതു ഘട്ടത്തിൽ എത്തിയിരുന്നുവോ അതിൽനിന്നു അടുത്ത പടിയിലേയ്ക്കു അംഗക്ഷതങ്ങൾ കൂടാതെ പ്രവേശിക്കാൻ ഉപയുക്തങ്ങളായ കൃത്യങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടു. എന്നു മാത്രമല്ല, തന്റെ അനന്തരഗാമികളായി താൻ അലങ്കരിക്കുന്ന സ്ഥാനത്തു് പ്രവേശിപ്പാനുള്ള അന്തേവാസിനിരയേയും യഥാക്രമം സംഭരിച്ചു. ധർമ്മഗതിയും, കാലഗതിയും ആ ഉദ്ദേശത്തെ സഫലമാക്കിയില്ല. അതു രാജ്യത്തിന്റെ ദുർവ്വിധിപരിപാകത്താൽ എന്നു സമാധാനപ്പെടുകയേ ഗതി ഉള്ളൂ..........

വിദ്യാഭ്യാസം, കൃഷിവിഷയം, ഉത്തമ നിയമങ്ങളുടെ നിർമ്മാണം, പരിഷ്കൃതീകരണം എന്നിവകൾ രാജ്യത്തിനെ ശുഭപന്ഥാവിൽ സ്വതന്ത്രചരണം ചെയ്യിച്ചു. മരുമക്കത്തായികളുടെ വിവാഹനിയമം പരിഷ്കരിപ്പാനുള്ള ഒരു * ബില്ല് അതിഗൌരവമായുള്ള വിഷയത്തിനു ചേർന്നതായ മണ്ഡൂതരവട്ടത്തെ തരണംചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ ദുരധികാരപ്രവൃത്തികളും ധനാർജ്ജക യന്ത്രങ്ങളുടെ വിജയപ്രമത്തതകളും കേവലം കഥാവിഷയങ്ങളായി. ജനസമുദായത്തിൽ ക്ഷോഭമുണ്ടാക്കിയ രാഷ്ട്രീയഭാഗം വർദ്ധിച്ചിരുന്നത് അല്ലെന്നും, വിദേശീയ മേധാവിത്വവും അതിനെ തുടർന്നുണ്ടായ ഭിക്ഷാംദേഹികളുടെ ആഗമനവും തദ്വാരാ സംഭവിച്ച രാജ്യധനത്തിന്റെ ബഹിഷ്പ്രവാഹവും ആയിരുന്നു എന്നും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു". ×

ഈ ഉദ്ധരണത്തിന്റെ അവസാനവാചകത്തിൽ 'തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ' നാട്ടിലെ വിദേശീയ മേധാവിത്വത്തെയും, അതു മൂലം രാജ്യത്തു നിന്നും പുറത്തേയ്ക്കു ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്ന ധനപ്രവാഹത്തെയും ചെറുക്കാൻ മാത്രമായിരുന്നുവെന്നും, അതിൽ വർഗ്ഗീയത തീരെയും ഇല്ലായിരുന്നുവെന്നും സി. വി. സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സജ്ജനപക്ഷപാതിയായിരുന്നിട്ടും, സർ. ടി. മാധവരായരുടെ ഭരണത്തിലെ ക്ഷേമാംശങ്ങളെ

---

* ഈ ബില്ലിന്റെ കരടിനെ സംബന്ധിച്ച് സർ. സി. ശങ്കരനായരും ചീഫ് സെക്രട്ടറി താണുപിള്ളയുമായി ശക്തിയായ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസങ്ങൾ ഉണ്ടാവുകയും, താണുപിള്ളയുടെ അഭിപ്രായം കാലാന്തരത്തിൽ യുക്തിപൂർവ്വകമാണെന്നു തിരുവിതാംകൂർ മരുമക്കത്തായ വിവാഹനിയമം മൂലം സ്പഷ്ടമാകുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.

× വിദേശമേധാവിത്വം.

ആദരിച്ച് തിരുവിതാംകൂർ ജനത അവരുടെ മഹാമനസ്കതയുടെ ഒരു അടയാളമായി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു പൂർണ്ണാകാരപ്രതിമ സ്ഥാപിച്ചിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽപെട്ട ഏതൊരുവന്റെയും സൽകൃത്യങ്ങളെ ബഹുമാനിപ്പാൻ തിരുവിതാംകൂർകാർക്കു കഴിഞ്ഞിരുന്നുവെന്ന് സർ. ടി. മാധവരായരുടെ പ്രതിമ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നുണ്ട്.

താണുപിള്ള അവർകൾ ദിവാൻ പദത്തിലേയ്ക്കു ആരോഹണം ചെയ്യാതെ പോവുകയില്ലെന്നും, അപ്പോൾ രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി ഒട്ടനവധി നല്ല കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്നുമുള്ള വിചാരങ്ങൾകൊണ്ടു സി. വി. ഏതാണ്ടു സന്തോഷിക്കുന്ന ഒരു കാലമായിരുന്നു അത്. ഔദ്യോഗികമായി താണുപിള്ള ഉയരുന്നതിനൊത്തു സി. വി. യിൽ കണ്ടിരുന്ന ആഗ്രഹാംശങ്ങൾ മനോപൂർണ്ണതയെ പ്രാപിക്കുമോ എന്നു തോന്നിപ്പിച്ചു: സേവകൊണ്ടു കൊട്ടാരത്തിൽ പ്രേരണാശക്തി ചെലുത്താൻ പ്രാഭവമുള്ളവനായിത്തീർന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ശങ്കരൻ തമ്പിയുമായുള്ള സി. വിയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിനു കാരണം, താണുപിള്ള അവർകളുടെ ദിവാൻ പദാരോഹണത്തിനു ഒരു പ്രതിബന്ധവും വന്നുകൂടരുതല്ലോ എന്നു കരുതി മാത്രമായിരുന്നു. സി. വി. കീഴേവീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന കാലങ്ങളിൽ അതിനു സമീപത്തു വാസമുറപ്പിച്ചിരുന്ന, കൊട്ടാരത്തിലെ ഒരു ജീവനക്കാരൻ ശങ്കുപ്പിള്ള (പിന്നീടു ശങ്കരൻതമ്പി)യെ സി. വി. ക്കറിയാമായിരുന്നു. അന്ന് ശങ്കുപ്പിള്ളയ്ക്കു സർവ്വകലാശാലാഗന്ധർവ്വന്മാരായ സി. വി. സംഘക്കാരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽപെടത്തക്കവണ്ണം ഒരു പ്രാഭവവും ഇല്ലായിരുന്നു. അന്ന് സാധാരണക്കാരൻ ശങ്കുപ്പിള്ള! പിന്നീടു രാജകീയ

ബന്ധുവായപ്പോൾ അദ്ദേഹം സർവ്വജനമാന്യനായ ശങ്കരൻ തമ്പിയായി.

ചീഫ് സെക്രട്ടറി താണുപിള്ളയുടെ അതിർ കടന്ന രാജഭക്തിയെ സി. വി. രസിച്ച ഒരു സംഭവത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നതു രസാവഹമായിരിക്കുമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. ഒരു ദിവസം താണുപിള്ള അവർകൾ ഊണുകഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ഒരു പട്ടക്കാരൻ കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും ഒരു 'തിരുവെഴുത്തു'മായി വന്നു ചീഫ് സെക്രട്ടറിയെ കാണണമെന്നു ആവശ്യപ്പെട്ടു. പുറത്തു നിന്നിരുന്ന ഭൃത്യൻ ഊണു കഴിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന താണുപിള്ള അവർകളെ വിവരം അറിയിച്ചു. 'തിരുവെഴുത്തു' അകത്തു വാങ്ങിക്കൊണ്ടു ചെല്ലാൻ ഭൃത്യനോടു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞയച്ചു. ഭൃത്യൻ വന്നു പട്ടക്കാരനോടു പറഞ്ഞു. 'തിരുവെഴുത്തു കയ്യിൽ കൊടുക്കണം' എന്നാണു കല്പന എന്നായി പട്ടക്കാരൻ. ആ വിവരം ഭൃത്യൻ അകത്തു ചെന്നു അറിയിച്ചപ്പോൾ പട്ടക്കാരനെ അകത്തു വിളിക്കാൻ താണുപിള്ള അവർകൾ പറഞ്ഞയച്ചു. പട്ടക്കാരൻ അകത്തുചെന്നു. താണുപിള്ള അവർകൾ ഉരുട്ടിയ ഉരുള ഇലയിൽ വച്ചിട്ട് അടുത്തിരുന്ന കിണ്ടിയിൽനിന്നും വെള്ളം ഒഴിച്ചു കൈ കഴുകിലെസ്സിൽതുടച്ചിട്ട് തിരുവെഴുത്തുവാങ്ങി ആദരപൂർവ്വം കണ്ണോടണച്ച്, പൊട്ടിച്ചു നോക്കി. കത്തു എഴുതാൻ ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്ന മഷി കൊട്ടാരത്തിലേതു തന്നെ. കയ്യക്ഷരവും മിക്കവാറും അതുതന്നെ. പട്ടക്കാരന്റെ മുഖത്തു ഒന്നു നോക്കീട്ടു അയാളെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. ആളെ മനസ്സിലാക്കി. എണീറ്റു പട്ടക്കാരന് ഒരടിയാണ് സമ്മാനിച്ചതു്. കൊട്ടാരത്തിലെ പട്ടക്കാരന്റെ അതേ ഉടുപ്പും, തൊപ്പിയും, ഉഗ്രമായ മേൽമീശയുമായി

തീൎന്നിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള ഒന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. മനുഷ്യ ചാപല്യങ്ങളെ നോക്കി പരിഹസിക്കുന്ന ആ അഭിനയവും ചിരിയും താണുപിള്ള അവൎകൾക്കു ഒരു വിലപ്പെട്ട പാഠമായി. അടുത്തു മറെറാരു ഇലയിട്ടു വിളമ്പി സി. വി. യും മിത്രങ്ങളോടൊപ്പമിരുന്നു ഊണു കഴിച്ചു.

രാജാവ്, രാജാവിനു വേണ്ടുന്ന ഗുണഗണങ്ങളോടു കൂടിയവനായിത്തന്നെയിരിക്കണം; എന്നാൽ പ്രജകൾ അടിമകളാണെന്നു രാജാവ് ധരിച്ചുപോകരുതെന്നും, അവരുടെ വിധേയത്വം അടിമയുടെ വിധേയത്വമല്ല, മറിച്ച് പൊതുക്ഷേമം നിലനിൎത്തുന്നതിനുവേണ്ടിയുള്ള ഒരു സമ്മതിദാനമാണെന്നുമുള്ള അഭിപ്രായമാണ് സി. വി. ക്കു ഉണ്ടായിരുന്നതു്. വിക്ടോറിയാ മഹാരാജ്ഞിയുടെ പ്രധാന മന്ത്രിയായ ഗ്ലാഡ്സ്റ്റനെ സചിവമാതൃകയാക്കി സംസാരിക്കാറുള്ള സി. വി., പൗരൻ ഒരിക്കലും രാജാവിൻെറ അടിമയാകുന്നതു ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നില്ല.

സി. വി. പറയുന്നു:

"രാജാക്കന്മാൎക്കു ഈശ്വരകല ഉണ്ടെന്നാണു സങ്കല്പം.........ആ കലാപ്രഭാവം രക്ഷിക്കുന്ന രാജ്യം സ്വൎഗ്ഗംതന്നെ." (രാമരാജബഹദൂർ). രാജധൎമ്മം നടക്കണമെങ്കിൽ പ്രജകൾ അവരുടെ ധൎമ്മത്തെയും അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ടെന്നു, "ധൎമ്മരാജ"യിലെ, "ജനങ്ങൾ പ്രജാധൎമ്മമനുസരിച്ചു രാജശക്തിയെ അനുവൎത്തിച്ചാൽ ക്ലീബം വാടാതിരിയും" എന്ന വരികൾകൊണ്ടു സി. വി. വ്യക്തമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

സി. വി. യെപ്പററി പഠിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ചരിത്രപരമാതൃകയായി തീൎന്നിരുന്ന രാജവാഴ്ചയെ അപ

ഹാസിക്കാതെ തന്നെ ചരിത്രപാരമ്പര്യത്തിലെ പ്രജാപ്രഭുത്വത്തോടു കൂറുള്ളവനായിരുന്നു എന്നു കാണാൻ കഴിയും. ജനങ്ങളോടു ഉത്തരവാദിത്വം ചെയ്യത്തക്കവണ്ണം രാജാവു ഭരണം നടത്തിക്കൊണ്ടു പോയില്ലെങ്കിൽ, 'രാജായത്ത'ത്തെ 'പ്രജായത്തം' കീഴ്പ്പെടുത്തേണ്ടതാണെന്നുള്ള ശബ്ദങ്ങളും സി. വി. യുടെ രാഷ്ട്രീയ ഹൃദയത്തിൽ മുഴങ്ങുന്നതായി ശ്രദ്ധിച്ചാൽ കേൾക്കാവുന്നതാണ്. രാജവാഴ്ചയായാലും, പ്രജാപ്രഭുത്വത്തിലെന്നപോലെ ജനങ്ങൾ തന്നെ ഭരണസങ്കല്പങ്ങൾ ആവിഷ്കരിക്കണം. രാജ്യഭരണത്തെപ്പറ്റി സി. വി. പറയുന്നു: "രാജ്യകാര്യനിർവഹണത്തിലും ഒരു മദ്ധ്യകേന്ദ്രത്തിൽ ഒന്നോ ഏതാനുമോ ബുദ്ധികൾ സംഘടിക്കുന്നു: ആ സംഘടനയിൽ ചില സങ്കല്പങ്ങൾ സമാവിഷ്ടങ്ങളാകുന്നു: ആ സങ്കല്പങ്ങളുടെ സമവായത്തിൽ ഭാവുകാംക്ഷക്രിയാജീവൻ ജാതമാകുന്നു: ആ ജീവൻ നിർവ്വാഹകരൂപങ്ങൾമുഖേന പ്രവർത്തനം ചെയ്യുന്നു. ആ പ്രവർത്തനത്തിനു രാജ്യഭരണം എന്നു ജനങ്ങൾ അഭിധാനം ചെയ്യുന്നു" (ധർമ്മരാജ)

മലയാളസാഹിത്യത്തിൽ ആദ്യമായി രാജ്യഭരണം, മന്ത്രിസഭാ പ്രവർത്തനം ഇവകളെപ്പറ്റി വിഭാവനം ചെയ്തതും സി. വി. യാകുന്നു:

1074-ൽ നടന്ന രാജകീയവിവാഹത്തിന്റെ പൂർവ്വരംഗങ്ങളിൽ ബ്രിട്ടീഷ്റസിഡന്റുമായി ഇടപെടുന്നതിനു ദിവാൻ ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ മന്ദവേഗനായി കണ്ടതോടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണകാലം സമാപിക്കപ്പെട്ടു: അല്പശമ്പളത്തിലെ പള്ളിക്കൂടം വേലയിൽനിന്നും സ്വകൃത്യനിർവ്വഹണസാമർത്ഥ്യംകൊണ്ടു മാത്രം പടിപടിയായി

ഉയൎന്നു് ദിവാൻപദംവരെ എത്തി, സമുജ്ജ്വലമായ ഒരു ചരിത്രത്തിനു അവകാശിയായ ശ്രീശങ്കരസുബ്ബയ്യർ 1073-ൽ ഉദ്യോഗത്തിൽ നിന്നും വിരമിച്ചു. തൽസ്ഥാനത്തു വീണ്ടും ഒരു രായർ (കൃഷ്ണസ്വാമി രായർ) നീട്ടുവാങ്ങി.

ദിവാൻ കൃഷ്ണസ്വാമിരായരുടെ ഭരണകാലത്തെ സി. വി. ഇങ്ങനെ പരാമർശിക്കുന്നു:

"സമുദായമഹിമങ്ങളോടു സമാനകാലോദയം ചെയ്ത ഈ വ്യാസനയകോവിദന്റെ വൈദികഭരണം സമുദായങ്ങളുടെ ബന്ധനസ്ഥിതി കുരുക്ഷേത്രത്തിലെ നിസ്സംഖ്യവേളകൾക്കു തുല്യമാക്കിത്തീർത്തു................ "മഴ, വെയിൽ, സാംക്രമികരോഗം, ക്ഷാമം, അകാലമൃത്യു എന്നിവകൾ ഭരണാധികാരദോഷങ്ങളാണെന്നുള്ളതു് ഭാരതവർഷംതന്നെ അഭ്യസിച്ചിട്ടുള്ള പാഠങ്ങളാണു്." രാജസന്താനങ്ങളുടെ അകാലമൃതിയോടു ചേൎന്നു രാജ്യത്തിലെ അനവധി പ്രമാണികളും, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും മറെറാരു കാലത്തിലും സംഭവിച്ചിട്ടില്ലാത്തവിധത്തിലും തുരുതുരെ അകാലമൃതിയെ പ്രാപിച്ചുതുടങ്ങി. ഈ മൃതി ശൃംഖല 1077 മേടത്തിൽ താണുപിള്ളയേയും ബന്ധിച്ചപ്പോൾ ഹജൂരിലെ ഭരണവൈശദ്യം അവരോഹനിലയിലായി. അക്കാലത്തു് സാനിട്ടറി കമ്മീഷണരായിരുന്ന ഡാക്ടർ സുബ്രഹ്മണ്യയ്യരവർകളെ ഹജൂർ ദിവാൻപേഷ്കാരായി കയററംചെയ്യുകയും, ഹൈക്കോട്ടിലെ രണ്ടു് ജഡ്ജിമാരെക്കൊണ്ടു് അരമണിക്കൂർനേരത്തേക്കു് വാചാ പരീക്ഷ നടത്തി മജിസ്ട്രേട്ടു് പരീക്ഷ, വിജയിക്കുകയും ചെയ്തതു് ഭരണനിയമത്തിന്റെ അതിക്രമിത്തമായിട്ടുള്ള ഒരു കാട്ടുകയററമാണെന്നു പത്രങ്ങൾ

ഹസിച്ചു...............“രായർ ദിവാൻ നാടുവാഴും കാലം ബാലമരണമേ കേൾപ്പാനുള്ളൂ........സ്വാതന്ത്ര്യങ്ങൾക്കൊട്ടില്ലതാനും.” അങ്ങനെ പോയി ആ കാലം.

1077-ൽ സംഭവിച്ച ചീഫ്സെക്രട്ടറി താണുപിള്ള അവർകളുടെ അകാലചരമം സി. വി. യുടെ ഹൃദയത്തെ എങ്ങനെ ബാധിച്ചിരിക്കുമെന്നു വായനക്കാർ ഊഹിച്ചുകൊള്ളുക: രക്ഷിതാവായ അധികാര്യക്കാർ അവർകളുടെ ചരമാവസരത്തിൽ, സി. വി. തനിക്കു അടുത്തുകൂടി ഉണ്ടായിരിപ്പാൻ സാധിക്കാതെപോയതിനെ ഓർത്തു്, ഭവനത്തിൽവന്നു് വാർത്ത അറിഞ്ഞ മാത്രയിൽ ബോധരഹിതനായി നിലംപതിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ ആത്മസുഹൃത്തായ താണുപിള്ളയുടെ അപ്രതീക്ഷിതമായ ചരമത്തിനു നിദാനമായിത്തീൎന്ന പനി ആരംഭിച്ചതുമുതൽ സി. വി. അടുത്തുകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും, ആ മിത്രനാശത്തിൽ ബോധരഹിതനായി വീണുപോയതായി പറയപ്പെടുന്നു. ഈ മിത്രവിരഹം ഒരു ആഘാതമായി വളരെക്കാലം സി.വി. യെ വേദനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ആശാപതംഗങ്ങളും പലതും ചിറകററു നിലംപതിച്ചു. ഭാഗീരഥിഅമ്മയാകുന്ന ഗൃഹലക്ഷ്മിയാൽ ഭരിക്കപ്പെടുന്ന സി. വി. യുടെ വസതി (റോസ്കോട്ടു്) യിലെങ്ങും താണുപിള്ള അവർകളുടെ ചരമവാർത്ത ഒരു ശോകച്ഛായ പരത്തി. ആറു് നാളുകൾ നീണ്ടുനിന്നു. കഥാനായകന്റെ എല്ലാ സന്താനങ്ങളും ദുഃഖിച്ചു; വിശേഷ ദിവസങ്ങളിൽ അവൎക്കു് താണുപിള്ള അവർകൾ കൊടുത്തയച്ചിരുന്ന സമ്മാനങ്ങളെ അവർ അനുസ്മരിച്ചു. 700-ൽപ്പരം രൂപയുടെ ഓണക്കോടി വാങ്ങി തന്റെ മിത്രവൃന്ദങ്ങൾക്കു് യഥോചിതം സമ്മാനിച്ചിരുന്ന ചീഫ് സെക്രട്ടറി താണുപിള്ള

അതിൽ ഏററവും വില കൂടിയ കസവുമുറുപ്പട്ടാവു സമ്മാനിച്ചിരുന്നതു സി. വി.ക്കായിരുന്നു.

1074 മുതൽക്കു് ഹൈക്കോടതിയിലെ മാനേജരായി ജോലി നോക്കുന്നതിനായി സി. വി. നിയമിതനായി. അതിനുശേഷം അദ്ദേഹത്തെ ഹൈക്കോടതി 'ശിരസ്തദാർ' എന്ന സ്ഥാനത്തേക്കു് കയററം ചെയ്യപ്പെട്ടു. കേസ്സുകെട്ടുകളുടെയും, വിധിന്യായങ്ങളുടെയും ഇടയിൽ ഈ അപൂർവ്വഭാവനാശാലിക്കു് അങ്ങനെ 1079-ാമാണ്ടു മീനം വരെ ഹൈക്കോടതിയിൽത്തന്നെ കഴിയേണ്ടിവന്നു. ജഡ്ജിമാർ നിയമപീഠത്തിലേക്കു വരുമ്പോൾ കേസുകൾ കേൾക്കുന്നതിനു് അന്നന്നു് ആവശ്യമായതെല്ലാം സജ്ജമാക്കുകയും, ഓരോ ദിവസവും ഓരോ ബെഞ്ചിലും കേൾക്കുന്ന കേസ്സുകളെ സംബന്ധിച്ചുണ്ടാകുന്ന തീരുമാനങ്ങൾ രേഖകളാക്കി സൂക്ഷിക്കുകയും, വീണ്ടും അടുത്ത ദിവസത്തേക്കു് ആ ദിവസത്തെ ചട്ടവട്ടം ലിപിക്കു് മാററംവരാതെ അനുവർത്തിക്കുകയും ആയിരുന്നു 20 കൊല്ലക്കാലത്തോളമുണ്ടായിരുന്ന ഹൈക്കോടതിയിലെ പണിയിൽ സി. വി.ക്കു് അധികവും ചെയ്യേണ്ടിവന്നിട്ടുള്ളതു്. ഇതുകൂടാതെ കേസ്സുകളുടെ തർജ്ജമയും ചെയ്യേണ്ടി ഉണ്ടു്. ജോലി, സമയത്തിനു് തീരാത്തപ്പോൾ കൃത്യനിഷ്ഠയിലും, നീതിനിഷ്ഠയിലും ആദർശവാനായ ശ്രീ. ഏ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള തുടങ്ങിയ ജഡ്ജിമാരുടെ ശകാരങ്ങൾ പല പ്രാവശ്യം ഏററുപിടിക്കേണ്ടതായും വന്നിട്ടുണ്ടു്. ശ്രീ. ഏ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ളക്കു നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ ഗുരു (മഹാരാജാസ് കാളേജ്) സ്ഥാനംകൂടി ഉണ്ടു്. ഹൈക്കോടതിയിൽ വിശ്രമരഹിതനായി വളരെക്കാലം ജോലി ചെയ്യേണ്ടിവന്ന പിതാവിനെപ്പററി ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടി അമ്മ പറയുന്നു:

"അക്കാലങ്ങളിൽ അപ്പൻ ഉറങ്ങാൻ പോകുന്നതു് രാത്രി രണ്ടു മണിക്കാണു്. ആ സമയംവരെയും അമ്മ അടുത്തുകൂടി ഉണ്ടായിരിക്കും. കൂടക്കൂടെ മുറുക്കാൻ എടുത്തു് കൊടുക്കുന്നതിനാണു് അമ്മ ഉറക്കം ഇളച്ചു് അപ്പന്റെ അടുത്തു നില്ക്കുന്നതു്. ആ മുറി (റോസ്കോട്ടിലെ ഒരു മുറിയെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി) നിറയെ കോടതി റിക്കാർഡു്കളും കേസ്സുകെട്ടുകളും ആയിരിക്കും. "തല നരയ്ക്കുന്നതിനു മുമ്പു് എന്റെ മീശ നരച്ചുപോയതു് ഹൈക്കോടതിയിലെ വിശ്രമമില്ലാത്ത ജോലികൊണ്ടാണു്' " എന്നു് അപ്പൻ അല്പക്ഷുബ്ധം സുപ്രസന്നനായിരിക്കുമ്പോൾ പറയാറുള്ളതു ഞാൻ ഓർക്കുന്നു."

കീഴേവീട്ടിൽനിന്നും സി. വി. കുടുംബം താമസം തമ്പാനൂർ ആക്കിയതു മുതൽ സ്വന്തമായി ഒരു സ്ഥലം വാങ്ങി ഒരു കെട്ടിടം വയ്ക്കണമെന്നു് ഭാഗീരഥിഅമ്മ താല്പര്യപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. അതു് കേവലം ഒരു മനുഷ്യാവശ്യം മാത്രമാണെന്നു് സി. വി. യും സമ്മതിച്ചു. എന്നാൽ ചെലവു് കഴിച്ചു് മിച്ചംവയ്ക്കാൻ സാധിക്കാത്ത സി. വിയുടെ മാസ്ശമ്പളം, സി. വിക്കോ അതിനു വേണ്ട ധനം ഉണ്ടാകുവാൻ എളുപ്പം കഴിഞ്ഞില്ല. 1075–മാണ്ടിടയ്ക്കു "വഴുതയ്ക്കാട്ടു്" ഫോറസ്റ്റാഫീസിനു സമീപമുള്ള ഒരു ബംഗ്ലാവിലേയ്ക്കു് തമ്പാനൂർനിന്നും സി. വി. യുടെ കുടുംബം മാറിത്താമസിച്ചു. അവിടെ താമസിച്ചുകൊണ്ടു് എഡ്യൂക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി പി. അയ്യപ്പൻപിള്ള, പി. താണുപിള്ള, സി. കുഞ്ഞുപിള്ള എന്നീ മിത്രങ്ങളുടെ സഹായത്തോടുകൂടി പിൽക്കാലത്തു് "റോസ്കോട്ടു്" എന്നു് പ്രസിദ്ധമായ ആ ഭവനം പണിയിച്ചു. ആ അവസരത്തിൽ താണുപിള്ള അവർകളും ഒരു

ഹൎമ്മ്യം പണിയുകയായിരുന്നു. റാസ്സാട്ടിന്റെയും താണു പിള്ള അവർകളുടെയും ഭവനങ്ങളുടെ പണികൾ പൂൎത്തിയായി; ഗൃഹപ്രവേശം നടന്നു് ഏതാനും മാസങ്ങൾ ചെന്നപ്പോഴായിരുന്നു താണുപിള്ള അവർകളുടെ ചരമം. ഒരിക്കൽ സി. വിയുടെ ഭവനംകണ്ടിട്ടു് പല കുറവുകളും ഒരു വാസ്തുവിദ്യാവിശാരദൻ പറഞ്ഞു. എങ്കിലും, ആ ഭവനത്തിലെ മഹാനസച്ചുടങ്ങൾ ഒട്ടുംതന്നെ ലഘുവായിരിക്കയില്ലെന്നും സൂചിപ്പിയ്ക്കുകയുണ്ടായി. അതു എത്രയും പരമാൎത്ഥമായിരുന്നു. കാൎത്തികപ്പള്ളിത്താലൂക്കിലെ ധനപുഷ്ടിയുള്ള കോയിക്കലെത്തുകാരണവരുടെ ലാളിച്ചു് വളൎത്തപ്പെട്ട മൂന്നു സ്ത്രീ സന്താനങ്ങളിൽ ഒരാളായ ഭാഗീരഥിഅമ്മയ്ക്കു് ദാരിദ്ര്യം എന്നതു് ഒരിക്കലും അറിവില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ സി. വിയുമായിട്ടുള്ള ജീവിതത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ എല്ലാ സങ്കടങ്ങളിലും ദുഃഖങ്ങളിലും അവർ സസന്തോഷം പങ്കുവഹിച്ചു് സഹധൎമ്മിണീത്വത്തെ സാക്ഷാത്കരിക്കതന്നെ ചെയ്തു. ഗാർഹികകാൎയ്യങ്ങളിൽ അശ്രദ്ധനായ ഭൎത്താവിന്റെ കുറവുകൾ അവർ ശ്രദ്ധിച്ചു പരിഹരിച്ചുകൊണ്ടുപോയി. മുട്ടുകൾ അനുഭവിക്കേണ്ടതായും വന്നിട്ടുണ്ടു്, പക്ഷേ ദാരിദ്ര്യം അവർ അറിയാൻ സി. വി. ഇടവരുത്തിയിട്ടില്ല. "മലബാർമുതൽ കന്യാകുമാരിവരെയുള്ള മതിമാന്മാരുടെ ആതിഥ്യകേന്ദ്രമായിരുന്നു സി. വിയുടെ റാസ്സാട്ട്" എന്നു് ഒരു മാന്യൻ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. രാജ്യകാൎയ്യത്തിലും സാമുദായികകാൎയ്യങ്ങളിലും ജനങ്ങളുടെ വശത്തുനിന്നു് വരുന്ന ആലോചനകളുടെ അവസാന പ്രവാഹം സി. വിയുടെ ഭവനത്തിലേക്കായിരിക്കും. സർ. സി. ശങ്കരൻനായർ, സർ. എം. കൃഷ്ണൻനായർ തുടങ്ങിയ

പ്രഗത്ഭവ്യക്തികൾ റാസ്കാട്ടിൽവന്നു് ആതിഥ്യം സ്വീക
രിച്ചിരുന്നു. 1079 മുതൽ പ്രധാനപ്പെട്ട രാജ്യകാര്യങ്ങ
ളെസംബന്ധിച്ചു് സി. വിയുടെ അഭിപ്രായം അറിയുന്ന
തിനായി കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും ആളുകളെ റാസ്കാട്ടിലേ
ക്കു് നിയോഗിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. സി. വി. കൊട്ടാരവു
മായി സമ്പർക്കം കാംക്ഷിച്ചു അങ്ങോട്ടു ചെല്ലുകയായിരു
ന്നില്ല. ആ ഗംഭീരമനുഷ്യനെ വിസ്മരിക്കുവാൻ കൊട്ടാര
ത്തിനു കഴിയാതായി.

ആദ്യമായി കൊട്ടാരത്തിൽ സി. വി-യെ കാണണ
മെന്നു് ആവശ്യപ്പെട്ടതു് 1075-ാം മാണ്ടിടയ്ക്കായിരുന്നു.
അക്കാലത്തു് കഥാപുരുഷൻ മദ്രാസു പത്രങ്ങളിലേയ്ക്കു
അയച്ച ഒരു റിപ്പോർട്ട് കൊട്ടാരത്തിനു അരോചകമായി
തോന്നുകയുണ്ടായി. സർക്കാർ സർവ്വീസിൽനിന്നും സി. വി-
യെ പുറത്തയച്ചാലെന്തെന്നു കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും
ചീഫ് സെക്രട്ടറി താണുപിള്ള അവർകളോടു ആലോ
ചിച്ചു. ഇംഗ്ലീഷു പണ്ഡിതനായ സി. വി. സർവ്വീസിൽ
നിന്നും പുറത്തയയ്ക്കപ്പെട്ടാൽ, ബ്രിട്ടീഷുഗവമെന്റു നല്ല
ഉദ്യോഗം കൊടുക്കുമെന്നും, പുറത്തിരുന്നുകൊണ്ടു തിരു
വിതാംകൂറിലെ രാജവാഴ്ച അവസാനിപ്പിക്കത്തക്കവിധം
എഴുതാൻ ഇടയുണ്ടെന്നും താണുപിള്ള കൊട്ടാര
ത്തിൽ അറിയിച്ചു. എന്നാൽ സി. വി-യെ ഒന്നു
കാണണം എന്നു കൊട്ടാരം ആവശ്യപ്പെട്ടു. വിവരം
അറിയിക്കപ്പെട്ടു. കൃത്യദിവസം, കൃത്യസമയത്തു സി. വ .
മുഖംകാണിക്കാൻ പോയി. മഹാരാജാവിനെ മുഖംകാണി
ക്കാൻ നേരത്തു കാഴ്ചയായി വയ്ക്കുവാനുള്ള പട്ടു് അതി
നുള്ള തുക കൊടുത്തിട്ടും കൊട്ടാരസിൽബന്ധികൾ
സി. വി.ക്കു നൽകിയില്ല. 'പട്ടു തരുമെന്നാണു്'

ഏല്പ്പാട്" എന്ന് സിൽബന്ധികൾ സി. വി-യോടു പറഞ്ഞു. 'പട്ടുവച്ചുകൊടുക്കുന്നതിനല്ല താംബൂലം ഒന്നു തരുമോ' എന്ന് കഥാനായകൻ ചോദിച്ചതിനും മറുപടി അനുകൂലമല്ലായിരുന്നു. മഹാരാജാവിന്റെ മുൻപിൽ അവിടത്തെ പ്രജ; 'ഉപ്പും ചോറും' തിന്നുന്നവൻ; നിഷേധി ആകുകയോ? മുഖം കാണിക്കാൻ സമയമായി; ശ്രീമൂലം തിരുനാൾ സി.വി-യുടെ മുൻപിൽ പ്രത്യക്ഷനായി. അരയിൽ കെട്ടിയിരുന്ന നേര്യതിനുള്ളിൽ ഒരു ഇലവട്ടുവിൽ പൊതിഞ്ഞുവച്ചിരുന്ന ഒരു പട്ട് എടുത്ത് യഥോചിതം രാജസന്നിധിയിൽ വച്ചു. സി. വി. തൊഴുതുനിന്നു.

കൊട്ടാരത്തിൽ തന്നെ നിഷേധിയാകുവാൻ ശ്രമങ്ങൾ ഉണ്ടായേക്കുമെന്നു മുൻകൂട്ടി കണ്ട സി. വി-യുടെ നിഗമനശക്തിയുടെ മുൻപിൽ ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ ആശ്ചര്യപ്പെടുകയല്ല, വിയർത്തു മരവിച്ചുനിന്നുപോകുക തന്നെചെയ്തു. 'ധർമ്മരാജ'യിലെ "രാജരത്നവും പ്രജാരത്നവും പരസ്പരഗുണഗ്രാഹികളായപ്പോൾ അധികം ക്ലേശിച്ചത് മഹാരാജാവായിരുന്നു." എന്ന വരികൾ എഴുതുമ്പോൾ സി. വി. തന്റെ ആദ്യരാജസന്ദർശനം മനസ്സിൽ കണ്ടിട്ടുണ്ടാവണം!

ദിവാൻ കൃഷ്ണസ്വാമിരായരുടെ മരണം ഒരു പരാജയമായി പരിണമിച്ചതിനാൽ മദ്രാസ് ഗവൺമെന്റിൽ നിന്നും മൈസൂർ സംസ്ഥാനത്ത് ഉദ്യോഗം വഹിക്കുന്നതിന് വിട്ടുകൊടുത്തിരുന്ന വി. പി. മാധവറാവു എന്ന ഒരു ശക്തനായ ഭരണകാര്യജ്ഞൻ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാൻ പദത്തിൽ അവരോധിക്കപ്പെട്ടു. ഈ ദിവാൻ രണ്ടുകൊല്ലത്തോളമേ തിരുവിതാംകൂർ ഭരിച്ചിരുന്നുള്ളു. ഇദ്ദേഹം സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ നിർവ്യാജമായ

സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തെയും, അത്ഭുതകരമായ വ്യക്തിപ്രാഗത്ഭ്യത്തെയും, തിരിച്ചറിഞ്ഞ ഒരു മഹാനായിരുന്നു. സി. വി-യുടെ വ്യക്തിമാഹാത്മ്യത്തിന്റെ മുൻപിൽ തിരുവനന്തപുരം നഗരിയിലെ അഭിജാതസംഘം പ്രായഭേദമെന്യേ തല കുനിക്കുന്നത് ശ്രീമാൻ വി. പി. മാധവരാവു അദ്ദേഹത്തെ തിരിച്ചറിഞ്ഞ് ബഹുമാനിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയതിനു ശേഷമാണെന്നു വേണം പറയുവാൻ. ജനങ്ങളിൽ അങ്കുരിച്ചിട്ടുള്ള ദേശീയബോധത്തെ ഛിന്നഭിന്നമാക്കുന്ന ഏതൊരാളിന്റെയും—ഏതൊരു സംഘടനയുടെയും സംരംഭങ്ങളെ അടിച്ചുതകർക്കുന്ന ആളാണ് സി. വി. എന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സിലായി. ഒരു എതിരിടൽ വേണമെന്ന് തോന്നുമ്പോൾ സി. വി. ഒരു പത്രമാരംഭിക്കുകയായി. ആവശ്യം നിർവഹിക്കുവോളം അതു നടത്തിക്കൊണ്ടുപോവുകയും ചെയ്യും. പത്രമാണ് സി. വി. യുടെ സമരാങ്കണം; തൂലികയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഖഡ്ഗം; തന്റെ പേർ പരസ്യമാവാൻ ഇടയാക്കുകയില്ല.

ഒരിക്കൽ പൗരന്മാരിൽ ഒരു കൂട്ടർ ഒത്തുകൂടി, ഒരു പത്രം മുഖേന ഒരു ബ്രിട്ടീഷ്കാരനെ ദിവാനായി നിയമിച്ച് രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കണമെന്ന് ഒരു കാഹളം മുഴക്കാൻ തുടങ്ങി. ബ്രിട്ടീഷ്കാരൻ ദിവാൻ വന്ന്, രാജ്യത്തെ രക്ഷിക്കുന്നത് രാജ്യചരിത്രത്തിനു അഭിമാനരഹിതമായിരിക്കുകയേ ഉള്ളൂ എന്നും, സ്വദേശാഭിമാനികൾക്ക് ആ വാദം സഹിക്കത്തക്കതല്ലെന്നും, സ്വദേശാഭിമാനപുളകിതനായ സി. വി. അപ്പോൾ ആരംഭിച്ച പത്രംമുഖേന മറ്റൊരു എതിർ കാഹളം മുഴക്കി. ബ്രിട്ടീഷുകാരൻ ദിവാൻ വേണമെന്ന് പറഞ്ഞവർ

ബന്ധുമിത്രന്മാരാകുന്നവർ സി. വി. യുടെ ഒപ്പത്തിൽ കാലം തിരുവനന്തപുരത്തു നിന്നും മുഴങ്ങി കൊണ്ടിരുന്നു.

ഒരിക്കൽ ദിവാൻ വി. പി. മാധവറാവു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമി ക്ഷേത്രത്തിൽ മേൽമുണ്ടു ധരിച്ചുകൊണ്ടു അകത്തു കയറുവാൻ തുടങ്ങവേ നാട്ടുകാവൽക്കാർ തടഞ്ഞു നിറുത്തിയതും, കുപിതനായങ്ങോട്ടുകൂടി അദ്ദേഹം ഭക്തിവിലാസത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങി പോയതും, അതിനെ തുടർന്നു ചില നിഗൂഢപ്രവർത്തകർ തന്റെ ജീവാപഹരണത്തിനുള്ള ഒരു ശ്രമം നടത്തിയതായി ബ്രിട്ടീഷു റെസിഡന്റിനും മഹാരാജാവിനും റിപ്പോർട്ടു ചെയ്തതും മറ്റും പ്രസിദ്ധങ്ങളാണല്ലോ.

ഈ അവസരത്തിൽ രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ മേൽ ഒരു അപകീർത്തിമായ പരത്തുവാനുള്ള ശ്രമം വി. പി. മാധവറാവുവിന്റെ പരാതിയുടെ സ്വഭാവത്തിലടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നു സി. വി. ഊഹിച്ചു. അപ്പോൾ വിദേശിക്കെതിരായി രാജസ്ഥാനത്തെയും ജനാഭിമാനത്തെയും പവിത്രമാക്കി പരിരക്ഷിച്ചു നിറുത്തുന്നതിനായി സി.വി. സമാരംഭിച്ച വഞ്ചിരാജൻ എന്ന പത്രം വി. പി. മാധവറാവുവിന്റെ കണ്ണുകൾതുറപ്പിച്ചു. വഞ്ചിരാജനിലെഴുതുന്ന പ്രഗത്ഭനായ സ്വരാജ്യസ്നേഹി ആരാണെന്നു അദ്ദേഹം അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തി. അന്നു സർക്കാർ ഉദ്യോഗസ്ഥനും കൂടിയായ സി. വി. രാമൻപിള്ളയാണെന്നു വ്യക്തമായി വി. പി. മാധവറാവു മനസ്സിലാക്കി. അദ്ദേഹമല്ലാതെ അത്ര ചുണയുള്ള മറ്റൊരാൾ അന്നു തിരുവനന്തപുരത്തില്ലായിരുന്നു.

പ്രസ്തുത പത്രത്തിന്ന് മുഖപ്രസംഗങ്ങൾ സി. വി. യിൽനിന്ന് കേട്ട് എഴുതി എടുക്കാറുണ്ടായിരുന്ന അഭിഭാഷകനായ ശ്രീ. ആർ. ഗോപാലപിള്ള അവർകൾ പറയുന്നതിങ്ങനെയാണ്:—ആ സമയം വി. പി. മാധവരായർ പോകുവോളം ഉണ്ടായിരുന്നു. സി. വി. യാണ് അന്നു് നയിപ്പിരുന്നതെന്ന് ദിവാൻ മാധവരാവു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ജാതീയമോ, വർഗ്ഗീയമോ ആയ കത്തിത്തിരിപ്പുകൾക്കടിമപ്പെട്ട്, ഭരണാധികാരികളെ മുതലെടുപ്പാൻ സി. വി. ഒരിക്കലും അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. ഒടുവിൽ സി. വി. യെ ദിവാൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. അന്നു സി. വി. അദ്ദേഹം ഗവൺമെൻറ് പ്രസ്സ് *സൂപ്രണ്ടായി ജോലിയിലിരിക്കുകയായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ, പ്രജാസഭയിൽ ദിവാൻചെയ്ത ഒരു പ്രസംഗത്തിൻെറ ഇടക്കാതിൽ, ഒരു പിശകോടു കൂടി അച്ചടിക്കാൻ പ്രസ്സിൽ വന്നതിനെ സി. വി. അവർകൾ തിരുത്തി അച്ചടിപ്പിച്ച് ഗവണ്മെന്റിലേയ്ക്കു് അയച്ചതു കണ്ടിട്ട് ഗവണ്മെൻറ് പ്രസ്സ് കാണാനായി ദിവാൻ വി. പി. മാധവരാവു ചെല്ലുകയുണ്ടായി. പ്രസ്സ് ചുററിനടന്ന് കണ്ടു്, ഭരണത്തിൽ വളരെ സന്തൃപ്തി പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ദിവാൻ സംസാരിച്ച കൂട്ടത്തിൽ സി. വി. അദ്ദേഹത്തോടു അസംബ്ലി റിപ്പോർട്ടിലെ തെററു് കണ്ടുപിടിച്ചു തിരുത്തിയതിനു നന്ദി പറയുകയും ചെയ്തു. അതിനുശേഷം ദിവാൻ, കൊട്ടാരത്തിൽ മുഖം കാണിക്കാൻ ചെന്നിരുന്നപ്പോൾ, ഇത്രയും സമർത്ഥനും പണ്ഡിതനുമായ ഒരു പ്രസ്സ് സൂപ്രണ്ടിനെ കിട്ടിയതിൽ അഭിമാനിക്കേണ്ടതാണെന്ന് തിരുമനസ്സറിയിക്കുകയും

* 1079-മീനം മുതൽ

ചെയ്തതായും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. മിസ്റ്റർ മാധവറാവു പോകാൻ കാലത്തു്, മൂന്നു മാസത്തെ അവധി എടുത്തുകൊണ്ടു് ബാംഗ്ളൂരിൽ ചെന്നു താമസിക്കുന്നതിനായി സി. വി. യെ കൂടി ക്ഷണിച്ചു. പക്ഷെ, "സി. വി. ക്കു് അവധികൊടുത്തു് വെളിയിൽ താമസിക്കാൻ അയയ്ക്കുകയാണെങ്കിൽ, അയാളം അവിടെ ചെന്നു ആപത്തുകൾ ഉണ്ടാക്കാതെയിരിക്കയില്ല." എന്ന അഭിപ്രായം കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും പുറപ്പെട്ടതിനാൽ, അവധി അനുവദിച്ചതുമില്ല, അദ്ദേഹത്തിനു പോകാൻ സാധിച്ചതുമില്ല"

സി. വി. യുടെ ആദിയും അവസാനവും ഇല്ലാത്ത സ്വാതന്ത്ര്യസ്നേഹത്തെയും, ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യത്തെയും ഉത്പതിഷ്ണുതയെയും, ജീവിതപരിശുദ്ധിയെയും, ഗാംഭീര്യത്തെയും ആദരിക്കാതിരിപ്പാൻ ടി. പി. മാധവരായർമാത്രമല്ല അദ്ദേഹം സേവിച്ചിരുന്ന ബഹുവിചക്ഷണന്മാരും, എന്നാൽ ദുർബ്ബലനും ഭരണനിയമപരാധീനനും, സേവകവലയത്തിൽനിന്നു് മോചനം ലഭിക്കാൻ ജീവിതം മുഴുവനും കൊതിച്ചുഴന്നുകൊണ്ടു് ഭരണകാര്യങ്ങളിൽ ഇടപെട്ടു്, അസ്വതന്ത്രനായിത്തന്നെ കഴിഞ്ഞിരുന്ന രാജർഷി, ശ്രീമൂലംതിരുനാളിനും സാധിച്ചിരുന്നില്ല.

സി. വി. യുടെ ജീവിതത്തിലെ തെററിദ്ധാരണകൾ ആരംഭിച്ചതും ഈ ഘട്ടം മുതല്ക്കാകുന്നു. കൊട്ടാരവുമായുള്ള അടുപ്പം ഈ കലാസാർവ്വഭൗമന്റെ മേൽ എത്രയെത്ര ദുഷ്പ്രവാദങ്ങളും, തെററിദ്ധാരണകളും ആണു് ഉളവാക്കിയിട്ടുള്ളതെന്നു് പറയാൻ പ്രയാസമാണു്. ഈ ദുഷ്പ്രവാദങ്ങൾ പ്രചരിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയകാലത്തു തന്നെ സി. വി. യുടെ വ്യക്തിപ്രഭാവത്തെ മനസ്സി

ലാക്കാൻ കഴിഞ്ഞ ഇൻഡ്യൻ പേട്രിയട്ടിൻെറ പത്രാധിപർ ശ്രീ. സി. കരുണാകരമേനോൻ ഒരു പ്രസംഗമദ്ധ്യേ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു.

"സി. വി. യുടെ പൗരുഷബോധം ആരെയും അടിമപ്പെടുത്തുകയല്ലാതെ അദ്ദേഹത്തെ നയിക്കുവാൻ ലോകത്തു് യാതൊരു ശക്തിക്കും സാദ്ധ്യമല്ല. സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ തിരുവനന്തപുരത്തെ സിംഹക്കുട്ടിയാകുന്നു."

ദിവാൻ വി. പി. മാധവറാവുവിൻെറ ഭരണകാലത്തെപ്പററി സി. വി. ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"* ചില ജാതികളിൽ അദ്ദേഹം കൈകടത്തിയെങ്കിലും, പ്രജാസഭാസ്ഥാപനവും, നെൽക്കരനിഷ്കാസനവും കൊണ്ടു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദീർഘവും പൃഥുലവും ആയുള്ള ആകാരം ഒരു വിശാല ഹൃദയത്തിൻെറ വാസഗേഹമാണെന്നു് ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു അഭിമാനിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ സൗജന്യപ്രഭാവവും രാജസധാടിയും, അദ്ദേഹത്തിനാൽ അനുവർത്തിക്കപ്പെട്ട ജളതകൾ കുമതികളായ യന്ത്രികളുടെ കൗശല പ്രയോഗങ്ങൾ എന്നു ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിശ്വസിപ്പിച്ചു.........എങ്ങാണ്ടോ നടന്ന പെൺവഴക്കോ, അങ്ങാടിമത്സരമോ ആസ്പദമാക്കി ഉണ്ടായ ഏതോ സംഭവത്തെ നായർ ഈഴവലഹള എന്ന പ്രമാദവിഷയമാക്കി 1081-ലെ പ്രജാസഭാപ്രസംഗത്തിലും 1080-ലെ ഭരണ റിപ്പോർട്ടിലും ഘോഷിച്ചതു് ഭീമമായ കൃത്രിമ വാസന എന്നു് അധികാരസ്ഥലങ്ങളിൽതന്നെ ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടതായി ലക്ഷ്യങ്ങൾ ഗവണ്മെൻറു റിപ്പോർട്ടിലും കാണാമായിരിക്കും.

---

* വിദേശീയ മേധാവിത്വം

"മാധവരായരിൽ പ്രകാശിച്ച അനവധി പൂതക്ഷ ഗുണങ്ങളുടെ" അനാർഘ്യതയെ ചിന്തിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭരണത്തെ ഭത്സിക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ സംകോചപ്പെടുന്നു എങ്കിലും, അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രതിഷേധപരിയായി കരുതുന്ന സാമ്രാജ്യശക്തി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനെക്കാളും ഗാഢവും, പ്രശസ്തവും, സ്വാതന്ത്ര്യവും ആയുള്ള ശാസനത്തെ പ്രയോഗിച്ചുവന്നാളെന്ന തെളിവുകൾ അംഗീകരിക്കുവാനല്ലോ. ജീവിതപാവനതയിൽ അദ്ദേഹം ശേഷയ്യാശാസ്ത്രി, ശങ്കരസുബ്ബയ്യർ എന്നിവരോടു തുല്യനായ ഒരു വേദിയെ അലംകരിച്ചിരുന്നു. ഔന്നത്യത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാന്മാരുടെ ആദ്യസ്ഥാനത്തെ തന്നെ അദ്ദേഹം അവകാശപ്പെടുന്നു. ഏതാണ്ടൊരു "മായാമയതാ" അദ്ദേഹത്തെ സ്മരിക്കുമ്പോൾ ആ സ്മൃതിവിഗ്രഹത്തിന്റെ മുൻപിൽ........ശിരോനമനം ചെയ്യിക്കുന്നു!!"

VII

സി. വി. യും സ്വദേശാഭിമാനിയും

*"......പ്രകൃതിവിലാസത്തിന്റെ ഒരു തത്വം സൂക്ഷിക്കുക. ഇതാ ഈ നാവിൽ വലുതായ ഒരു വാതിൽ തന്നിരിക്കുന്നു. അതെന്തിന്? പരമാർത്ഥങ്ങളെ ഉറക്കെ വിളിച്ചു പറയുവാൻ. അതിൽ ധൈര്യം മനസ്സിച്ചുകൊള്ളാമെന്നോർപ്പതാൻ, ഇരു പല്ലുകൾ എന്ന പട്ടാളമിട്ടു വളഞ്ഞു അതിനെ രക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

---

* പ്രേമാമൃതം

പല്ലില്ലാത്ത കുട്ടിക്കാലത്തും, പല്ലുപോയ വൃദ്ധാ
കാലത്തും എത്രയും പുലമ്പാം. മററു കാലങ്ങളിൽ
ആണത്തം മാത്രം"

അഭിപ്രായപ്രകടനസ്വാതന്ത്ര്യം മനുഷ്യൻെറ ജന്മാവകാശമാണെന്നു പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന, മുകളിൽ കാണുന്ന വരികൾ സി. വി. രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളതാകുന്നു. "ചെറുപ്പത്തിനു മദ്യത്തിൻെറ ഉന്മാദകത്വമുണ്ടു്" എന്നിങ്ങനെ തൻെറ യുവപ്രായത്തെ അനുസ്മരിക്കുന്ന സി. വി. ആ ചെറുപ്പകാലങ്ങളിൽ താൻ ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്ന അഭിപ്രായപ്രകടനസ്വാതന്ത്ര്യത്തെത്തന്നെ ആണു പിന്നീടു എഴുതിയ പ്രേമാമൃതത്തിൽ വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ എന്ന തന്മയ കഥാപാത്രത്തിൻെറ സ്ഥാനത്തു നിന്നുകൊണ്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്. കേവലം അഭിപ്രായ പ്രകടന സ്വാതന്ത്ര്യം മാത്രമല്ല, "ആണത്തം" എന്ന ഒരു പൗരുഷഗുണവുംകൂടി സി. വി. ആവശ്യപ്പെടുന്നു: 'ആണത്തം' 'പൗരുഷം' എന്നീ വാക്കുകളും "+ആണുങ്ങളില്ലാത്തകോറ, വല്യകോറ" എന്നിങ്ങനെയുള്ള ശൈലീപ്രയോഗങ്ങളും സാധാരണ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു വർത്തമാനം പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെയും സി. വി. യിൽ നിന്നും വിനിർഗ്ഗളിച്ചിരുന്നു.

1072–74–ഈ വർഷങ്ങളിൽ തിരുവനന്തപുരം 'മഹാരാജാസ്' കാളേജിൽ പഠിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു യുവാവു അഭിപ്രായപ്രകടന സ്വാതന്ത്ര്യത്തെപ്പററിയും, നാട്ടിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥമേധാവിത്വത്തെപ്പററിയും

+ [illegible]

സി. വി. യെ സന്ദർശിച്ച് ഇടയെ സംസാരിച്ചു പോന്നിരുന്നു. "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" വായിച്ചിട്ടുള്ള സഹൃദയനായ ആ യുവാവിനു, സാഹിത്യകാര്യങ്ങളെക്കാൾ രാജ്യകാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചായിരുന്നു സി. വി. യോട് സംസാരിപ്പാനുണ്ടായിരുന്നത്. എന്നാൽ, മാർത്താണ്ഡവർമ്മാപ്രശസ്തിയിലെ സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളെ അവന്റെ മനോമുകുരത്തിൽ പ്രതിഫലിപ്പിച്ച് യുവാവ് ആരാധിക്കാതെയും അല്ല. 1057-ൽ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും പുറപ്പെട്ടിരുന്ന 'കേരളപേട്രിയറ്റ്' എന്ന പത്രം നടത്തിയിരുന്നതു സി. വി. ആയിരുന്നുവെന്നും, അതുകൂടാതെ വിദേശപത്രങ്ങളിൽ തിരുവിതാംകൂറിനെപ്പറ്റി വളരെക്കാലമായി ലേഖനങ്ങൾ എഴുതിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആളാണ് സി. വി. എന്നും, പത്രപ്രവർത്തനോത്സുകനായ ആ യുവാവ് മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യസ്പൃഹാപ്രചോദിതനായ സി. വി. തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണത്തിനായി അണിയറകളിൽ നിന്നുകൊണ്ട് പ്രവർത്തനം നടത്തിയിരുന്നതും ആ യുവാവ് അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. 'മലയാളി' എന്ന പേരിൽ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും ആദ്യമായി പുറപ്പെട്ട മലയാള പത്രത്തിലും, തിരു: മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണത്തോടുകൂടി മംഗളശ്ലോകം ചൊല്ലിയ മലയാളിസഭയുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളിലും അക്ഷീണം ജോലിചെയ്തിട്ടുള്ള ഒരു കർമ്മവീരനെയാണ് താൻ സന്ദർശിക്കാനുള്ളതെന്ന് യുവാവ് അഭിമാനിച്ചിരുന്നു. ആകെക്കൂടി ആ തീർത്ഥയാത്രയെ കാണുന്നതു നമ്മുടെ യുവാവിനു ഹൃദയംഗമമായ ഒരു കാഴ്ചയായിരുന്നു. "പൗരുഷം",

"ആനന്ദം", "ചരിത്രം" എന്നീ വാക്കുകൾ യുവാവു
മായി സംസാരിക്കുമ്പോൾ, സി. വി. യിൽ നിന്നും
പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടിരുന്നു. അവ പടപ്പാട്ടുകൾക്കു് തുല്യം
ആ യുവാവിൽ വീര്യവിജൃംഭണം ചെയ്തുകൊണ്ടുമിരുന്നു.

"പരമാത്മാക്കളെ ദൂരത്തും വിളിച്ചും പറയുവാൻ"
ആനന്ദം വേണമെന്ന അർത്ഥത്തിൽ സി. വി. പ്രസ്താവി
ക്കാറുള്ളതു് പത്രലേഖകവൃത്തി സ്വീകരിച്ചിരുന്ന ആ
യുവാവിനു് ഉത്തേജകമന്ത്രങ്ങളായിത്തോന്നി. "ശാസ്ത്ര
ത്തിന്റെ ഉന്നതാംശം വിവേകം" എന്നു് പിന്നീടു്
രാമരാജബഹദൂറിൽ സമുന്നതമായ ഒരു ചിന്തകന്റെ
നിലയിൽ സി. വി. പറയുന്ന ആ അംശവും,
ആ സംഭാഷണങ്ങൾക്കിടയിൽ വെളിപ്പെടാതിരുന്നില്ല.
ആ അംശം ദീർഘമായ സർവ്വഗതികളെ
അവലോകനം ചെയ്തുകൊണ്ടുള്ള ജീവിതാനുഭവത്തിൽ
നിന്നും ഉയരുന്നതായിരുന്നു. പരമാത്മ കഥനമാണെ
ങ്കിലും, വിവേചനബുദ്ധിയെ പ്രമാണമാക്കണമെന്നുംകൂടി
"നസ്രാണിദീപിക" "മലയാളമനോരമ" എന്നീ
പത്രങ്ങൾക്കു് ലേഖനങ്ങളും, വാർത്താവൃത്താന്തങ്ങളും നഗരി
യിൽനിന്നും അക്കാലത്തു അയച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന യുവാവി
നോടു് കാലദേശസ്ഥിതികളെ മറന്നുകളയാതെ സി. വി.
പറയാറുണ്ടായിരുന്നു.

സി. വി. യെ സമീപിച്ചിരുന്ന ആ യുവാവാ
ണു് പിൽക്കാലത്തു് സ്വദേശാഭിമാനി എന്ന
പേരിനാൽ കേരളമെങ്ങും അറിയപ്പെടാറാകുന്ന
കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള. പൊക്കത്തിനു് ഒത്ത ശരീരപുഷ്ടി
ഇല്ലെങ്കിലും കാഴ്ചയിൽ സുമുഖനും, എന്തോ ഒരു
ഗൂഢതയുടെ ഭാവങ്ങൾ മുഖത്തു് പ്രത്യക്ഷത്തിൽ

കാണുന്നതുള്ള ആളുമായിരുന്നു. ആ ശ്രദ്ധയെ സി. വി. പ്രത്യംഗ്രഹിക്കാതിരുന്നില്ല. പക്ഷേ ശ്രദ്ധയെ ശരിയാംവണ്ണം ഉപയോഗിക്കുവാൻ ആരും ഉണ്ടായില്ലെങ്കിൽ, വഴി തെറ്റാൻ എളുപ്പമാണെന്നും, മനുഷ്യസ്വഭാവപഠനവിചക്ഷണനായ സി. വി. വിചാരിച്ചു. സ്വരാജ്യസ്നേഹംകൊണ്ട് പത്രലേഖകനായിത്തീർന്നതുനിമിത്തം ഉദ്യോഗപ്രാകാശ്യമുള്ള നഗരിയിലെ സമുദായാന്തരീക്ഷം, തന്നെ അപ്പോഴും സംശയദൃഷ്ടിയോടുകൂടി വീക്ഷിച്ചുവന്നിരുന്നതും, അതുനിമിത്തം ജീവിതത്തിലുണ്ടായ അധഃപതനങ്ങളും, കഷ്ടാനുഭവങ്ങളും സി. വി. രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ വിശദമായി കേൾപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല. 1075-ൽ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നു പുറപ്പെട്ട ഒരു വാരികയുടെ ആധിപത്യം വഹിച്ചുകൊണ്ട് ശ്രീമാൻ രാമകൃഷ്ണപിള്ള പ്രത്യക്ഷമായ പത്രപ്രവർത്തനത്തിൽ ഏർപ്പെടുന്നതുവരെ ഇടക്കിടെ സി. വി. യെ സന്ദർശിച്ച് സംസാരിച്ചുപോന്നു. അതിനുശേഷം കാര്യമാത്രമായുള്ള സംഭാഷണങ്ങൾക്കു മാത്രമേ സി. വി. യെ രാമകൃഷ്ണപിള്ള സമീപിച്ചിരുന്നുള്ളു എന്നതും പ്രസ്താവ്യമാണ്.

1075-ൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള പത്രപ്രവർത്തനം തൊഴിലായി സ്വീകരിച്ചതു മുതൽ ഉദ്യോഗസ്ഥമേധാവിത്വത്തിനെ എതിർക്കുകയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖ്യകൃത്യം. ആ എതിരിടൽ വ്യക്തിപരമായ ആക്ഷേപങ്ങളായും ഒട്ടു ചെന്നപ്പോൾ രൂപംമാറുകയായി. തെറ്റിനെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി അതു ശരിയാക്കുവാനുള്ള ഉപദേശമോ, സന്ദർഭമോ ആർക്കും രാമകൃഷ്ണപിള്ള കൊടുക്കാറുണ്ടായിരുന്നില്ല. വിമർശനത്തിന്റെ ആക്ഷേപത്തിന്റെ — ചാട്ടയടികൾ തെരുതെരെ സമ്മാനിക്കുക എന്നുള്ളതിൽ കവിഞ്ഞ്, അതായത്

ഏതു പരിതഃസ്ഥിതിയിൽ സംഭവിച്ചതായാലും കൊല
കുററത്തിന് തൂക്കിലിടലിൽ താണ ഒരു ശിക്ഷ രാമകൃഷ്ണ
പിള്ളയുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ ഇല്ലെന്നായി. സൃഷ്ടിപരത്വം
വിമർശനത്തിൽ ഒരിക്കലും കണ്ടിരുന്നില്ല. ഉഗ്രമായും
നിഷ്ഠുരമായും, അദ്ദേഹം അനീതിയോടും വ്യക്തികളോടും
തൂലികാസമരം നടത്തി. സ്ഥാനവലിപ്പമോ,
പ്രാഭവങ്ങളോ വിമർശനത്തിൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള തെല്ലും
പരിഗണിച്ചതില്ല. സ്ഥാനത്തിനാവശ്യമുള്ള ഗുണങ്ങൾ
സ്ഥാനത്തെ അധിരോഹണം ചെയ്തിട്ടുള്ളവരിൽ
കാണാതെവരുമ്പോഴാണ് രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ തൂലിക
നിശിതമായി അവരുടെ മേൽ നിപതിക്കാറുള്ളത്.
സ്ഥാനങ്ങൾക്ക് ഔന്നത്യം ഉണ്ടെന്ന് മനസ്സിലാക്കാതെ
പ്രവൃത്തിയിൽ നികൃഷ്ടതയും, പെരുമാറ്റത്തിൽ ഔദ്ധത്യ
വും, ഭാവത്തിൽ ശ്രേഷ്ഠതയും കാട്ടിയിരുന്നവർക്ക് രാമകൃഷ്ണ
പിള്ള തൂലികകൊണ്ടുള്ള ദുസ്സഹപ്രഹരങ്ങൾ തന്നെ
കൊടുത്തു. സന്മാർഗ്ഗഭ്രംശംപോലെ അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷോഭ
വിവശനാക്കുന്ന മറ്റൊരു കുറ്റം ആരും ചെയ്യുവാനില്ല.
അതിനോട് നടത്തുന്ന സമരത്തിൽ വിട്ടുവീഴ്ച എന്നുള്ളത്
രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ഒരിക്കലും അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല.
ഉദ്യോഗസ്ഥദുഷ്പ്രഭുത്വത്തെ നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യുകയും
അതോടൊപ്പം ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ അധികാരസീമ
കളെ പൊതുജനങ്ങൾക്ക് മനസ്സിലാക്കികൊടുക്കുകയും
ചെയ്യുകയാണ് തന്റെ കർത്തവ്യമെന്ന് രാമകൃഷ്ണപിള്ള
അവർകൾ കരുതി. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ പൊതുജനങ്ങളെ
സേവിപ്പാൻ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ദാസന്മാരാണെന്ന് അദ്ദേഹം
ജനങ്ങളെ പഠിപ്പിച്ചു. പത്രപ്രവർത്തനം മാന്യതയുള്ള
പൊതുജനസേവനമാണെന്നും, പൊതുജനങ്ങളുടെ
നായകനാണ് ജനങ്ങൾക്ക് വേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു

പത്രാധിപർ എന്നും രാമകൃഷ്ണപിള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥദിഗ്ഗജങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കിച്ചു. 1077- കുംഭം ഒന്നാം തീയതി 'കേരള പഞ്ചിക' എന്ന പത്രത്തിന്റെ അധിപനായിരുന്നുകൊണ്ട്, ശ്രീ. കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഒരു മുഖപ്രസംഗത്തിലാണ് സർക്കാർ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ പൊതുജനങ്ങളുടെ ദാസന്മാരാണെന്ന് ആദ്യമായി ഉത്ഘോഷണം ചെയ്തത്. ആ മുഖപ്രസംഗത്തിൽ നിന്നും ഏതാനുംഭാഗം ചുവടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു:—

"ദിവാൻജി മുതൽ കീഴ്പ്പോട്ടുള്ളവരെല്ലാം പൊതുജനദാസന്മാരാണ്. അവർ തിന്നുന്ന ചോറ് പൊതുജനങ്ങളാൽ നൽകപ്പെടുന്നതാകുന്നു. ഈ ജനസാമാന്യം തന്നെ പലപ്പോഴൊക്കെ മൗനമായി ഇരുന്നാലും, അപ്പഴപ്പോൾ നാട്ടിലെ വർത്തമാനപത്രങ്ങൾവഴിയായി സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ട്. ചട്ടത്തിന് വിപരീതമായോ അപകീർത്തികരമായോ ഇവർ വല്ലതും പറയുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഇവരെ പിടിച്ച് ശിക്ഷിക്കുവാൻ ശിക്ഷാനിയമവും ഉണ്ടല്ലോ. ഇവർ തങ്ങളുടെ അതിരുകളെ ലംഘിക്കാതെ പറയുകയാണെന്നാണെങ്കിലോ, സ്വരാജ്യസ്നേഹിയായ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ അതിനെക്കുറിച്ച് പരിഭവം ചുമത്തുക അല്ല വേണ്ടത്. തന്റെ യജമാനന്മാരുടെ പ്രതിനിധിസ്ഥാനത്തെ വഹിച്ചുപോരുന്ന പത്രാധിപർ പറയുന്നതിനെപ്പറ്റി ചിന്തചെയ്ത് തന്റെ യജമാനനെ അധികമധികം ഭക്തിവിശ്വാസങ്ങളോടുകൂടി സേവിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുകയാണ് ആവശ്യം."

"സി. വി. യും രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുമായുള്ള വേഴ്ചയെപ്പറ്റി ഏതെങ്കിലും അറിയാമോ" എന്ന ഈ ഗ്രന്ഥ

കാരൻ ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മയോടു ചോദിച്ചതിനു മറുപടിയായി അവർ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു:

"രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ നാടുകടത്തുന്നതു" സ്വദേശാഭിമാനിപ്പത്രം നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴാണല്ലോ. ആ സ്വദേശാഭിമാനി നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോഴും ഈ റസ്സൂട്ടിൽവന്നു് അദ്ദേഹം അച്ഛനോടു സംസാരിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്."

എന്നാൽ സി. വി. യേയും രാമകൃഷ്ണപിള്ള, ഇലിക കൊണ്ടു ആക്രമിച്ചിട്ടുണ്ടു്; ക്ഷമയെ പരീക്ഷിക്കത്തക്ക വണ്ണം ആക്ഷേപിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നിർഭാഗ്യംകൊണ്ടു സി. വി. യും അന്നത്തെ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരിൽ ഒരാളായിപ്പോയി. പ്രാരബ്ധവലയിതനായ സി. വി. ക്കു ഉദ്യോഗം വലിച്ചെറിഞ്ഞു പുറത്തു പോകുക അത്ര എളുപ്പമുള്ള കാര്യമല്ലല്ലോ. എഡ്യൂക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി അയ്യപ്പൻപിള്ള, ചീഫ് സെക്രട്ടറി താണുപിള്ള, പേഷ്കാർ കസ്പാഴ രാമൻപിള്ള എന്നിങ്ങനെയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെപ്പറ്റിയുള്ള ആക്ഷേപങ്ങൾ 1075 മുതൽക്കുതന്നെ രാമകൃഷ്ണപിള്ള ആരംഭിച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആർക്കും ഒരു ദോഷവും ചെയ്യാത്ത, കൊട്ടാരത്തിലെ അദ്ധ്യാപകനായിരുന്ന മഹാകവി കെ. സി. കേശവപിള്ളയെപ്പോലും രാമകൃഷ്ണപിള്ള, ലജ്ജാകരമാംവണ്ണം ചിത്രീകരിച്ചു് ആക്ഷേപിച്ചു. ഈ ആക്ഷേപങ്ങൾക്കു ഒക്കെ പ്രേരകകാരണം 1074-ലെ രാജകീയ വിവാഹത്തോടുകൂടി കൊട്ടാരത്തിൽ ശക്തി വർദ്ധിച്ചുവന്ന ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ വസതിക്കു മുൻപിൽ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ കാണാൻ ചെന്നു കാത്തുകിടന്നു", ആ രാജസേവകന്റെ ഔദ്ധത്യത്തെ വളർത്തുന്നു എന്നുള്ളതായിരുന്നു. എഡ്യൂക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി അയ്യ

ഷ്ണൻപിള്ളയേയും, സി. വി. യേയും, ആക്രമിക്കുന്നതിനു് സ്വകാര്യപരിധിയിൽപ്പെടുന്ന മററു കാരണങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നു. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ഒരു പുസ്തകം, എഡ്യൂക്കേഷൻ സെക്രട്ടറി യഥാകാലം പാഠപുസ്തകമാക്കിയില്ലെന്നും, പ്രേരിപ്പിക്കുവാൻ കഴിയുമായിരുന്നിട്ടു്, സി. വി., സെക്രട്ടറിയെ പ്രേരിപ്പിച്ചില്ലെന്നും മററുമുള്ളതായിരുന്നു സ്വകാര്യപരിധിയിലെ കാരണങ്ങൾ. രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ വശത്തുനിന്നിരുന്ന സി. കൃഷ്ണപിള്ള, എൻ. രാമൻപിള്ള എന്നിങ്ങനെ രണ്ടോ മൂന്നോ സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ മാത്രമേ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അപഹാസ്യമായ വിധത്തിൽ പത്രപംക്തികളിൽ ആനയിക്കാതെയിരുന്നിട്ടുള്ളു. 1076-മുതൽ 1086-വരെയുള്ള ആ കാലഘട്ടമത്രയും പത്രപ്രവർത്തനംകൊണ്ടു് ഉദ്യോഗസ്ഥമേധാവിത്വത്തെ തല്ലിത്തകർക്കുകയും, ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ പ്രതാപശരീരത്തെ വാമനീകരിക്കുവാനുള്ള ആക്ഷേപശരങ്ങൾ തൊടുത്തയക്കുകയും ചെയ്യുന്നതിൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള ഒന്നിനൊന്നു ഉത്സാഹവാനായിത്തന്നെ കണ്ടിരുന്നു. ഇതിനിടയിൽ പൊതുവിജ്ഞാനവർദ്ധനവിനു് ഉപകരിക്കുന്ന നിരവധി ലേഖനങ്ങളും അദ്ദേഹം പത്രങ്ങൾ വഴിയായും, മാസികകൾ വഴിയായും പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. ശബ്ദങ്ങളുടെ ശുദ്ധാശുദ്ധവിവേചനം ചെയ്യുന്നതിനു് അദ്ദേഹം അതിസമർത്ഥനായിരുന്നു. ഭാഷയിൽ സാങ്കേതിക ശബ്ദങ്ങളും, സാങ്കേതിക നിഘണ്ടുവും അത്യാവശ്യമായിരിക്കുന്നുവെന്നു് ആദ്യമായി പ്രസ്താവിച്ചതും, സാങ്കേതികശബ്ദനിർമ്മിതിയിൽ ആദ്യം വ്യാപരിച്ചതും ഏ. ആർ. തിരുമേനിയുടെകൂടെ അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം ഒരു വ്യാകരണഗ്രന്ഥത്തിന്റെ പ്രസാധനത്തിനു പങ്കു വഹിച്ചതും രാമകൃഷ്ണപിള്ള പത്രപ്രവർത്തനത്തിൽ മുഴു

കിയ ഈ കാലങ്ങളിലായിരുന്നു. അന്നത്തെ സാഹിത്യകാരന്മാരായ കേരളവർമ്മ വലിയകോയിൽത്തമ്പുരാൻ, ഒയ്യാരത്തു ചന്തുമേനവൻ, സി. വി. രാമൻപിള്ള, അപ്പൻതമ്പുരാൻ എന്നിവരിൽ ആരെക്കാളും താഴെയല്ലാത്തതും, ഭാവനാംശം എന്നതു കഴിച്ചാൽ, പക്ഷേ, ഇവരെ എല്ലാപേരെയും അതിശയിക്കുന്നതുമായ ഗദ്യസാഹിത്യനിർമ്മിതിക്കു രാമകൃഷ്ണപിള്ള ശക്തനായിരുന്നതിനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആക്ഷേപപ്രധാനമായ പത്രപ്രവർത്തനകാലങ്ങളിൽത്തന്നെയായിരുന്നു.

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ പത്രത്തിൽ എന്തൊക്കെ എഴുതിയാലും സി. വി. അതിനു മറുപടി പറയാൻ പോവുകയോ, കാര്യമായി പരിഭവിക്കുകയോ ചെയ്തിരുന്നില്ല. "ആവശ്യമൊക്കെ, രാമകൃഷ്ണപിള്ള പത്രം അടിച്ചിറക്കാൻ വിഷമിച്ചിട്ടുള്ളപ്പോൾ അച്ഛനെ സമീപിക്കുകയും, അച്ഛൻ ചില ധനികന്മാരിൽനിന്നു പണം വാങ്ങിക്കൊടുക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്." എന്നു ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മ പറയുന്നതിൽനിന്നും, സ്വദേശാഭിമാനിയെ സി. വി. ആദികാലത്തു ഉപദേശിക്കുക മാത്രമല്ല, പത്രനടത്തിപ്പിനു സഹായിക്കുകകൂടി ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണ്. പത്രത്തെയും പത്രപ്രവർത്തനത്തെയും സി. വി. അത്യന്തം ബഹുമാനിച്ചിരുന്നുവല്ലോ.

ഒരിക്കൽ, 'പ്രതിഭാപതി' എന്ന പേരിൽ ഒരു പത്രം നടത്തിയിരുന്ന ശ്രീമാൻ ആറുകാൽ നീലകണ്ഠപ്പിള്ള അവർകൾ പത്രം അച്ചടിച്ചിറക്കാൻപണമില്ലെന്നു സി. വി. യെ അറിയിച്ചപ്പോൾ വീട്ടാവശ്യങ്ങൾക്കു വച്ചിരുന്ന നൂറു രൂപാ എടുത്തു ഉടനേ കൊടുത്തിട്ട് *

* സി. വി. പത്രത്തിനു 'കടലാസ്സു' എന്നത്രെ' ആക്ഷേപാർത്ഥം പറഞ്ഞിരുന്നതു.

'കടലാസ്സു നടത്തുക' എന്നു പറഞ്ഞതായി, അതു വാങ്ങിയ ആൾതന്നെ ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്.

'ശരവണസ്വാമി' എന്ന പരദേശബ്രാഹ്മണന്റെ പ്രാബല്യത്തെ ലഘുവാക്കിക്കൊണ്ടു്, നാട്ടുകാരനായ ശങ്കരൻതമ്പി കൊട്ടാരത്തിൽ ഉയരുന്ന ഒരു കാലത്താണു് സ്വദേശാഭിമാനിയുടെ ആ ഉയർച്ചയ്ക്കെതിരായുള്ള ആക്രമണം. തമ്പി മുഖാന്തിരം ഭരണകൂടത്തിൽ നാട്ടുകാർക്കു വല്ല മുൻഗണനയും കൊടുപ്പാൻ കൊട്ടാരത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നതിനു സാദ്ധ്യമാവുമെങ്കിൽ അതു നടക്കട്ടെ എന്ന അഭിപ്രായക്കാരനു്, രാമകൃഷ്ണപിള്ള ആക്ഷേപവൃത്തി ചെയ്തിരുന്ന കാലങ്ങളിൽ സി. വി. ക്കുണ്ടായിരുന്നതു്. നാട്ടുകാരുടെ കയ്യിൽ ഭരണംകൊണ്ടു വരണം എന്ന സി. വി. യുടെ ചിരന്തനമായ ആഗ്രഹവും, അതിനു ആസ്പദമായ പൂർവ്വചരിത്രവും യുവാവായ രാമകൃഷ്ണപിള്ള മനസ്സിലാക്കിയില്ലെങ്കിൽ അതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുറ്റമല്ലതന്നെ. എന്തായാലും, രാമകൃഷ്ണപിള്ളയ്ക്കു, സ്വന്തം രക്ഷിതാവെന്നോ, ഗുരുജനങ്ങളെന്നോ ഉപകൃതജനങ്ങളെന്നോ ഉള്ള യാതൊരു പ്രത്യേകതയും പത്രപ്രവർത്തനത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അശേഷവും ഇല്ലായിരുന്നു. ആരെയും എതിർക്കാം; ആക്ഷേപിക്കാം; ആ ശീലം സി. വി. യോടും അദ്ദേഹം പ്രകടിപ്പിച്ചു എന്നേയുള്ളു. ഈ സന്ദർഭങ്ങളിലും, പരസ്പരം കാണുമ്പോൾ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ, ആദരപൂർവ്വം സി. വി. യെ സമീപിച്ചു് അപ്പഴപ്പോഴുള്ള പ്രധാനസംഭവങ്ങളെപ്പററി അഭിപ്രായങ്ങൾ ചോദിക്കുകയും, മ പല കാര്യങ്ങൾ സംഭാഷണത്തിൽ ആനയിക്കുക ചെയ്തിരുന്നു. സിംഹവിക്രമനായ ഒരു സ്വദേശാഭിമ

യുടെ മുൻപിലാണ് താൻ നില്ക്കുന്നതെന്നുള്ള ബഹുമാനത്തോടും, ആ അനന്തരവന്റെ മുൻകോപപ്രകൃതത്തെ മനസ്സിലാക്കിയും അല്ലാതെ സ്വപ്രഭാശാലിമാനി പത്രാധിപർ സി. വി. യോടു സംസാരിക്കുമായിരുന്നില്ല.

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ പാൽക്കുളങ്ങര താമസിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അയൽവാസിയായിരുന്ന ശ്രീ. കെ. നാരായണക്കുരുക്കൾ. സർവ്വകലാശാലാബിരുദം നേടി, ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ച ശ്രീ. കുരുക്കളവർകൾ, തിരുവനന്തപുരം കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ വസിച്ചിരുന്ന പ്രസിദ്ധനായ കേരളവർമ്മ വലിയകോയിൽ തമ്പുരാനെ ചെന്നുകണ്ടു സംസാരിച്ചുവന്നിരുന്നു. ശ്രീ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളും വലിയകോയിൽത്തമ്പുരാനെ കാണുന്നതിനായി പോവുക പതിവുണ്ടായിരുന്നു. സാമാന്യമായി ഈ യുവാക്കന്മാരോടു (കുരുക്കൾക്കു രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെക്കാളും 17 വയസ്സു പ്രായം കൂടുതൽ ഉണ്ടായിരുന്നു) തമ്പുരാൻ വിവിധ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംസാരിക്കുന്ന കൂട്ടത്തിൽ, ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ ഉയർച്ചയും, കസ്സുള്ളിയിൽ നടന്ന രാജകീയവിവാഹവും, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ തമ്പിയെ അടിപണിയുന്നതും, മററും സംഭാഷണത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടുപോകാറുണ്ടായിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യം അഭിലഷിക്കുന്നവർക്കു ശങ്കരൻതമ്പിയെ ഒരു വലിയ ആളാക്കി ആരാധിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ലെന്നും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ അതു ചെയ്യുന്നതു അവർ അടിമകളാകകൊണ്ടാണെന്നും, കോയിൽത്തമ്പുരാൻ ആ സന്ദർശകരോടു പറയാറുണ്ടായിരുന്നു.

രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ വസതിയായ തോപ്പു
വീട്ടിൽ (പാൽക്കുളങ്ങര), കാക്കനാട്ട ശിവരാമപിള്ള *
താമരവാട്ട ശിവരാമപിള്ള എന്നീ രണ്ടു ചെറിയ കര-
പ്രധാനികളും കരക്കാരവർകളെ കൂടാതെ
സംഭാഷണത്തിനായി വന്നുകൂടുന്ന മിത്രങ്ങളായിരുന്നു.
കാക്കനാട്ട ശിവരാമപിള്ള അവർകൾ കയ്പള്ളി
കുടുംബത്തിൽനിന്നും ഒരിക്കൽ വിവാഹം ആവശ്യ
പ്പെട്ടിട്ട്, ലഭിക്കാത്തതിലുള്ള നൈരാശ്യത്തിനു പക
വീട്ടാൻ അവസരം പാർത്തുകഴിയുകയായിരുന്നു. വിശദമായി
പറഞ്ഞാൽ ശ്രീ: പിള്ള ആവശ്യപ്പെട്ട അതേ വനിതയെ
ശങ്കരൻതമ്പിക്ക വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുത്തതാണ് പരി
ഭവകാരണം. പത്രത്തിനു എരിവുള്ള ലേഖനങ്ങൾ
എഴുതുവാൻ രാമകൃഷ്ണപിള്ളയും, ആംഗലസാഹിത്യ
കാരനായ 'റെയിനാംഡ്സി'ന്റെ നോവലുകളുടെ
രീതിയിൽ ശങ്കരൻതമ്പി കൊട്ടാരത്തിലെ
രഹസ്യങ്ങൾ മലയാളഭാഷയിൽ ആവിർഭവിപ്പിക്കുവാൻ
ശ്രീ. കരക്കാരും സന്നദ്ധരാവുന്നതിനു അവരുടെ
പരിസരങ്ങൾ താത്വികനിലയിലുള്ള ഉത്
ബോധനങ്ങൾ തന്നെ നൽകി..........................

* * * * * * *

സാധാരണ അന്നത്തെ പത്രവായനക്കാർ, സാമാന്യ
വാർത്തകൾ വായിക്കാൻ നിരുത്സാഹരും, അധിക്ഷേപ
പരങ്ങളും, ഉദ്വേഗപരങ്ങളുമായ ലേഖനങ്ങൾ കാണു

---

* താമരവാട്ട ശിവരാമപിള്ള അവർകൾ കയ്പള്ളിത്തറവാട്ടി
ലായിരുന്നു സംബന്ധം. ഇദ്ദേഹം ശ്രീമാൻ ശങ്കരൻതമ്പി അവർകൾ,
ആ കുടുംബത്തിൽ വിവാഹം ചെയ്തപ്പോൾ അതിൽ കുപിതനായി കാര
ണവരും ആ കുടുംബത്തിൽപെട്ട തന്റെ ഭാര്യയെ, ഭാര്യാകുടുംബത്തിൽ
[illegible]

വാൻ കൊതിക്കുന്നവരുമായിരുന്നു. സാധാരണക്കാരനായ ശങ്കരൻതമ്പി, മഹാരാജാവുതിരുമനസ്സിലെക്കൊട്ടാരത്തിലെ പ്രമാണിയായി; കയ്പള്ളിയിലെ 'ഉരപ്പുരക്കാരി', മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ പത്നിയായി; ഇതെന്തൊരു അത്ഭുതം; പൊതുജനങ്ങൾക്കു ആ ശങ്കരൻതമ്പിയെയും, ആ രാജപത്നിയെയും സംബന്ധിച്ചു് എത്ര തരത്തിലുള്ളതായാലും വേണ്ടില്ല, വാർത്തകൾ വായിക്കുന്നതിനും, * അറിയുന്നതിനും, ആഗ്രഹമായി; നാരായണക്കുറുക്കൾ ഖ്യാതനായ ഒരു കഥാകൃത്തായി. കുറുക്കളുടെ കഥകൾ പുതിയ ഒരു സാഹിത്യമായി; രാമകൃഷ്ണപിള്ള അതിന്റെ എല്ലാം പ്രണേതാവായി; സത്യസന്ധനും, ശുദ്ധാനമായ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ജീവിതവഞ്ചി, കാറ്റും കോളും നിറഞ്ഞ ഒരു പരിസരസമുദ്രത്തിലൂടെ യാത്രയുമായി. ആ തിരമാലകളെയും, പാറക്കെട്ടുകളെയും വകവയ്ക്കാതെ മുന്നോട്ടുതന്നെ പോവുകയായി.

'പാറപ്പുറ'ത്തിന്റെ 1000 പ്രതികൾ ചുരുങ്ങിയ കാലംകൊണ്ടു വിറ്റഴിഞ്ഞു. കുറെ പ്രതികൾ ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ ആൾക്കാർ വാങ്ങി ചുട്ടെരിച്ചു. അന്തരീക്ഷം തീരെയും ശാന്തമല്ലാതായി. രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ നേരിൽ കണ്ടു സംസാരിക്കുന്നതിനു തമ്പി അവർകൾ മൂന്നു പ്രാവശ്യം ആളയച്ചു. മൂന്നാമത്തെ പ്രാവശ്യം രാമകൃഷ്ണപിള്ള ശങ്കരൻതമ്പിയെ ചെന്നു കാണാമെന്നു സമ്മതിച്ചു. കണ്ടു; കണ്ടതുപോലെ

* കയ്പള്ളിത്തറവാട്ടിലെ സ്ത്രീകൾക്കു ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രത്തിൽ പുഷ്പം അരി ഏൽപ്പിക്കുക എന്ന ഒരു ജോലിയുണ്ടായിരുന്നു. 'ഉരപ്പുരക്കാരി' എന്നതു ആ ജോലിയെ വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നതത്രെ.

തുടങ്ങി. എത്രയത്രയായിരം രൂപാ വേണമെങ്കിലും ആശിക്കാവുന്ന ഏതു ഉദ്യോഗം വേണമെങ്കിലും രാമകൃഷ്ണ പിള്ള അവർകൾക്കു കിട്ടുമായിരുന്നു! ആ ധൈര്യമുള്ള മനുഷ്യനെ പ്രലോഭനങ്ങൾക്കു കീഴ്പ്പെടുത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല! സാധാരണക്കാരിയായ ഒരു സ്ത്രീയെ മഹാ രാജാവു് തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു് പരിഗ്രഹിച്ചതിലും, സാധാരണക്കാരനായ ശങ്കുപ്പിള്ള രാജസൌഖ്യങ്ങളിൽ പങ്കാളിയായി ഉയർന്നതിലും രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ദൃഷ്ടികൾ ദോഷമാണു ദർശിച്ചതു്. നിന്ന സ്ഥാനത്തു നിന്നു അണുമാത്രവും നീങ്ങുന്നതിനു് ആ മനുഷ്യൻ കൂട്ടാക്കാത്തതിൽ നിന്നാണു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചരിത്രം ഉടലെടുക്കുന്നതു് എന്നു വിശേഷിച്ചു പറയേണ്ട തില്ലല്ലോ. ഒരു ഉത്തമമനുഷ്യൻ:

ക്രമേണ രാജപത്നിയുടെ നേർക്കുള്ള പരിഹാസം രാജാവിന്റെ നേർക്കുള്ള പരിഹാസമാകുന്ന ലക്ഷണങ്ങൾ കാണുകയായി. സി. വി. ആലോചിച്ചു; രാജ്യാധിപനെ പിണക്കിയാൽ എന്താണു വരാൻപോകുന്നതെന്നു്. തന്റെ ജീവിതാഭിലാഷമായ നാട്ടുകാരുടെ മന്ത്രി പരമ്പര ഉണ്ടാക്കി നാട്ടുകാർ നാടു ഭരിക്കുവാൻ, രാജാവിനെ പിണക്കിയാൽ, കരണീയമെന്തെന്നു സി. വി. ഗാഢമായി ചിന്തിച്ചു. ബ്രിട്ടീഷു അധീശത്വത്തിലെ ഒരു നാട്ടുരാജ്യമാണു് തിരുവിതാംകൂർ. മഹാരാജാവിനു ഇഷ്ടമുള്ളവരെക്കൊണ്ടു ഭരണകാര്യങ്ങൾ നടത്തിക്കാം. ആ ദുർവിധിയോടു സമരം ചെയ്തു് ഒരു പ്രത്യക്ഷസേനാനി യായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന സി. വി. യാകട്ടെ, രാമകൃഷ്ണ പിള്ളയെ വീണ്ടും ഉപദേശിക്കാൻ മാത്രം അനുഗ്രഹിച്ചു. ....

അക്കാലങ്ങളിൽ ഇംഗ്ലീഷുവിദ്യാഭ്യാസവും, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ രാജസപ്രൗഢികളും സമ്മേളിക്കാൻ തുടങ്ങിയ തിരുവനന്തപുരം നഗരിയിൽ, ആംഗല സമുദായത്തിനുമാത്രം ചേരുന്ന ചില വേഷവിധാനങ്ങൾ പ്രതിദിനം എന്നപോലെ വർദ്ധിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. ഇംഗ്ലീഷു വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ പേരിൽ ചില സ്ത്രീകൾ മാപലകളുടെ റാണിമാരായി പല ഇളകിയാട്ടങ്ങളും, സമുദായത്തിന്റെ വളച്ച് എത്രത്തോളമായിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനെ തെല്ലും പരിഗണിക്കാതെ, നടത്തുവാൻ ആരംഭിച്ചിരുന്നു. ഈ നാനാവിധങ്ങൾ, 'ചന്ദ്രമുഖീവിലാസം' 'മത്തവിലാസം' എന്നീ പരിഹാസ നാടകങ്ങളെഴുതി സമുദായപരിഷ്കരണം നിർവ്വഹിച്ച സി. വി. രാമൻപിള്ളയ്ക്കു രസകരമായില്ല. 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ'യ്ക്കു ശേഷം യാതൊരു സാഹിത്യയത്നവുംകൂടാതെ, കഴിയുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള, അകേരളീയവും, അനവസരാരംഭിതവുമായ ആ അനുകരണഭ്രമമാകുന്ന നിജനിഷേധസ്വഭാവത്തെ മാറ്റുന്നതിനു, നാടകവേദിക്ക ഒരു പുതിയ കഥ എഴുതാതെ വയ്യ എന്നു തീർച്ചചെയ്തു. 'കുറുപ്പില്ലാക്കളരി' എന്ന പേരിൽ ഒരു പ്രഹസനം എഴുതി അച്ചടിപ്പിച്ചു. 1084-ൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ആ പ്രഹസനത്തിന്റെ പുറംതാളിൽ, സ്ത്രീകളുടെ ഗാർഹികകൃത്യങ്ങളായ 'നെല്ലുകുത്തു' 'അടിച്ചുതളി' 'ഉഞ്ഞാലാട്ടം' എന്നിവകളെ കാണിപ്പിക്കുന്ന രണ്ടു മൂന്നു ചെറു ചിത്രങ്ങൾ കൂടി അച്ചടിച്ചിരുന്നു. പത്രാധിപർ രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ കയ്യിൽ ആ 'കുറുപ്പില്ലാക്കളരി' ഒന്നു കിട്ടി. രാജഭക്തനെന്നു അഭി

ഭരിക്കുന്ന സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥൻ സി. വി. രാമൻപിള്ള മനഃപൂർവം മഹാരാജാവിന്റെ 'അമ്മച്ചി'യെ (രാജപത്നി) നെല്ലുകുത്തുകാരിയായ 'ഉരപ്പുര അമ്മച്ചിയാക്കി' അപമാനിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന് ഒരു വിമർശനം തട്ടിവിട്ട് ഒരിളക്കമുണ്ടാക്കി. ഉദ്ദേശിക്കാത്ത ഒന്ന് താൻ ചെയ്തുപോയോ എന്നോർത്തു സി. വി. അനുതപിച്ചു. വെളിയിൽ പോയ പുസ്തകങ്ങളും കിട്ടാവുന്നിടത്തോളം തിരിച്ചു വരുത്തി പുറംതാൾ മാറ്റുന്നതിന് സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥനായിപ്പോയ ആ സാഹിത്യകാരൻ വ്യഗ്രനായതു സ്വാഭാവികമെന്നല്ലാതെ എന്തു പറയട്ടെ! രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ കുരുപ്പില്ലാക്കളരിവിമർശനത്തിൽ പ്രത്യക്ഷമായ വ്യക്തിവിദ്വേഷത്തിൽ സി. വി. ഭയചകിതനാകുക തന്നെ ചെയ്തു..................

ഒരിക്കൽ, ഭാഷാപോഷിണിസഭയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ തിരുവനന്തപുരത്തെ റസൺറാളിൽ വച്ച് ഒരു യോഗം കൂടുകയുണ്ടായി. യോഗത്തിൽ സംബന്ധിക്കുവാൻവന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള ഹാളിന്റെ തെക്കുവശത്തുള്ള പൂമുഖത്തു, നിൽക്കുകയായിരുന്നു. സ്വദേശാഭിമാനിപ്പത്രാധിപർ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളും യോഗത്തിനു വന്നിരുന്നു. രാമകൃഷ്ണപിള്ള സി. വി. പൂമുഖത്തു നിൽക്കുന്നതു കണ്ടു.. ആയിടയിടെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ തന്റെ ഒരു കവിതാപുസ്തകവുമായി രാമകൃഷ്ണപിള്ള സി. വി. യുടെ സമീപത്തു ചെന്ന്, ശിഷ്യൻ ഗുരുവിനെ എന്നപോലെ ആദരപൂർവ്വം തൊഴുതുകൊണ്ട്, "എന്റെ ഒരു പുസ്തകം" എന്നു പറഞ്ഞു "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" നിർമ്മാതാവിനു സമ്മാനിച്ചു. സ്മേരാഭിരാമമായ മുഖത്തോടുകൂടിത്തന്നെ സി. വി. അതു വാങ്ങി. എന്നാൽ

രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ആ ദാനം കൊട്ടാരസേവകന്മാർ കണ്ടു നില്പുണ്ടോ എന്നു കണ്ണോടിച്ചുകൊണ്ടു സി. വി. പെട്ടെന്നു നെടിയ കോട്ടിന്റെ പാക്കററിൽ അതു നിക്ഷേപിക്കുകയല്ല, ഒളിച്ചു എന്നുതന്നെ പറയാം. ആ കാഴ്ച കണ്ടു നിന്നിരുന്ന, രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരൻ ശ്രീ. എൻ. കെ. പത്മനാഭപിള്ള ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു പറഞ്ഞതു് "സി. വി. അദ്ദേഹത്തിൽ അപ്പോഴം സ്പഷ്ടമായി ഒരു ഭയത്തിന്റെ ലാഞ്ഛന കാണാൻ കഴിഞ്ഞു" എന്നാണു്.

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ പ്രസാധകത്വത്തിൽ പുറത്തുവന്ന 'പാറപ്പുറം' എന്ന പുസ്തകത്തെപ്പററി മുൻപു പറഞ്ഞുവല്ലോ. 'പാറപ്പുറ'ത്തിനു എതിരായി 'പാറപ്പുറം പിളർപ്പു്' എന്ന പേരിൽ മറെറാരു ഗ്രന്ഥം വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള എന്നൊരാൾ എഴുതി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. സി. വി. യെ രാമകൃഷ്ണപിള്ള യഥാർത്ഥത്തിൽ ഗർഹണീയമായ ഭാഷയിൽ ശകാരിച്ചതു് ഈ പുസ്തകം സൂര്യപ്രകാശം കണ്ടപ്പോഴായിരുന്നു. 'പാറപ്പുറം പിളർപ്പു്' സി. വി. എഴുതിയതോ എഴുതിച്ചതോ ആയിരിക്കണം എന്നു് രാമകൃഷ്ണപിള്ള ശങ്കിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. വ്യക്തിപരങ്ങളായ ആരോപണങ്ങൾകൊണ്ടു സി. വി. യുടെ പുറത്തു രാമകൃഷ്ണപിള്ള വർഷിച്ച മലീമസങ്ങളായ വാക്പ്രയോഗങ്ങൾക്കു് അവസാനമില്ലായിരുന്നു. അതുമൂലം സി. വി. യെ പൊതുജനങ്ങൾ അതിവിസ്തൃതിയിൽ തെററിദ്ധരിച്ചു. ഒരു തെററിദ്ധാരണ പല തെററിദ്ധാരണകളുടെ മാതാവായിത്തീരുന്നു. തെററിദ്ധാരണ വളരെ വേഗം വളരുന്നു. അതു അനന്തരതലമുറകളിലേയ്ക്കു പകരുന്നു. പ്രത്യേകിച്ചു പ്രസിദ്ധനായ സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ചു് അതു എത്ര

ത്തും അറിയായിരുന്നു. നമുക്കു സി. വി. യെ വല്ലാ തെറ്റിദ്ധരിപ്പിച്ച ആ സംഭവത്തിന്റെ പരമാർത്ഥമെന്തായിരുന്നു എന്നു അന്വേഷിക്കാം.

'പാറപ്പുറം' പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ കാലത്തു് ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം പെരുന്താന്നിയിൽ ഒഴിഞ്ഞു കിടന്നിരുന്ന ഒരു ഭവനത്തിലിരുന്നു് ഒരു യുവാവു് ആ പുസ്തകം വായിക്കുകയായിരുന്നു. വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതും കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന മറ്റൊരു യുവാവിനോടു പറഞ്ഞു: "ഛെ ഇതു കുറെ കടുപ്പമായി! നമ്മുടെ തമ്പുരാനെയല്ലേ ഇവിടെ അന്യഥാ കൊണ്ടുവന്നിരിക്കുന്നതു്!" അയാൾ വായന തുടർന്നു: കുറെക്കൂടി വായിച്ചു തീർന്നശേഷം പുസ്തകം അടച്ചുകൊണ്ടു് അയാൾ പറഞ്ഞു: "ഈ 'പാറപ്പുറ'ത്തെ ഞാൻ പിളർക്കാം. നോക്കിക്കൊള്ളണം" എന്നു തുടർന്നു ആ യുവാക്കന്മാർ തമ്മിൽ കുറെ വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടു പിരിഞ്ഞുപോയി.

ആ രണ്ടാളുകളിൽ, പുസ്തകം വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന യുവാവു് അന്നു് ഗവൺമെണ്ടുപ്രസ്സിൽ ഒരു കമ്പോസിറ്റർ ആയിരുന്ന വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയും, ഇതരൻ കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ അംഗരക്ഷകനായി നടന്നിരുന്ന ഒരു ആശ്രിതനുമായിരുന്നു. വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഇപ്പോഴും സസുഖം ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു. കൊല്ലത്തെ റസ്സൽ പ്രസ്സിൽ ജോലിയായിരുന്ന കാലങ്ങളിൽ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഒന്നു രണ്ടു പുസ്തകങ്ങൾ എഴുതി ആ മാർഗ്ഗത്തിൽ കുറച്ചു പരിശീലനം കഴിച്ചിട്ടുള്ള ആളാകുന്നു. ഒരിക്കൽ വേദാന്തപരമായ ഒരു പുസ്തകമെഴുതി അച്ചടിപ്പിച്ചു് അതിന്റെ ഒരു പ്രതി "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" നിർമ്മാതാവിനെ കണ്ടു കൊടു

പ്പാൻ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള വന്നു. അപ്പോൾ സി. വി. പ്രസ്സുസൂപ്രണ്ടു ഉദ്യോഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു കാലമായിരുന്നു. ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു പറയത്തക്കവണ്ണമുള്ള ഒരു നിലയും അന്നില്ലായിരുന്നു. സാഹിത്യത്തിന്റെയോ, വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെയോ പേരിൽ തന്നെ സമീപിക്കുന്ന ഏതൊരു യുവാവിനേയും സഹായിക്കുവാൻ സദാ സന്നദ്ധനായിരിക്കുന്ന ആളാണു സി. വി. എന്നും, തന്റെ ക്ലേശങ്ങൾക്കിടയിൽ പലവിദ്യാർത്ഥികൾക്കും വിദ്യാഭ്യാസസഹായം അദ്ദേഹം നൽകിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്നും ഗോവിന്ദപ്പിള്ള കേട്ടിരുന്നു.

ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഭയഭക്തിപുരസ്സരം സംഭാവിച്ച പുസ്തകം വാങ്ങി നോക്കിക്കൊണ്ടു "നിനക്കു പുസ്തകത്തെപ്പററി ഒരു സർട്ടിഫിക്കററു വേണമോ, അതോ ഒരു ജോലി വേണമോ!" എന്നിപ്രകാരം സി. വി. ചോദിച്ചു. "സർട്ടിഫിക്കററുകൊണ്ടു വയറു വീർക്കയില്ല. ഒരു ജോലി മതി" എന്നു ഗോവിന്ദപ്പിള്ള മറുപടി പറഞ്ഞു. അതിൻപ്രകാരം ഗവൺമെന്റു പ്രസ്സിൽ (Piece work section) ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു ഒരു ജോലി ലഭിച്ചു.

"ഈ പാറപ്പുറത്തെ ഞാൻ പിളക്കും" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു പുസ്തകവായന നിറുത്തി, കൂട്ടുകാരെ പിരിഞ്ഞുപോയ വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അന്നു അടുത്ത ദിവസം പുറപ്പെടുന്ന സുഭാഷിണിപ്പത്രത്തിൽ, "പാറപ്പുറം പിളപ്പ്" പുറത്തു വരുവാൻ പോകുന്ന മാസവും, തീയതിയും നിശ്ചയിച്ച് "പ്രതീക്ഷിപ്പിൻ" എന്ന വലിയ തലവാചകത്തോടുകൂടിയ ഒരു പരസ്യം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നു ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു സ്വന്തമായ മേൽവിലാസം തിരുവന

ത്തപ്പുറത്തു ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടു്, പുസ്തകം ആവശ്യപ്പെടുന്നവർ, "വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള; ഗവണ്മെണ്ടു പ്രസ്സ്" എന്നു് എഴുതേണ്ടതാണെന്നും പരസ്യത്തിൽ കാണിച്ചിരുന്നു.

അടുത്ത ദിവസം ഗോവിന്ദപ്പിള്ള പതിവുപോലെ പ്രസ്സിൽ ജോലിക്കു വന്നു. മണി പന്ത്രണ്ടു ആയപ്പോൾ "സൂപ്രണ്ടു യജമാനൻ വിളിക്കുന്നു" എന്നു് ഒരു ശിപായി വന്നു ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയോടു പറഞ്ഞു. അതിനു അല്പം മുമ്പു് ശ്രീ. സി. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ കയ്യിൽ ഒരു സുഭാഷിണിപ്പത്രവുമായി പ്രസ്സുസൂപ്രണ്ടിനെ കാണാൻ മുറിയിൽ കയറിപ്പോകുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ ഗോവിന്ദപ്പിള്ള തന്റെ കൂട്ടുകാരോടു "യജമാനൻ എന്നെ ഇപ്പോൾ വിളിക്കും" എന്നു പറഞ്ഞുനിർത്തിയ താമസമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. "ആ സിംഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കു ഞാൻ പോയെന്നു പറഞ്ഞാൽമതിയല്ലൊ" എന്നാണു് ഗോവിന്ദപ്പിള്ള അന്നു് സി. വി. യുടെ മുറിയിലേക്കു പോയതിനെപ്പറ്റി പറയുന്നതു്. "എടാ! നീ വലിയ സാഹിത്യകാരനായോ? നിന്നോടു ആരു പറഞ്ഞു ഈ പാറപ്പുറംപിളർപ്പു് എഴുതുമെന്നു കാണിച്ചു പരസ്യം കൊടുപ്പാൻ? നീ അതു എഴുതുമെങ്കിൽ നിന്നെ ഞാൻ ഡിസ്സ്മിസ്സുചെയ്തു പറഞ്ഞയയ്ക്കും." എന്നിങ്ങനെ കോപം മുഴുത്തു സി. വി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയെ കഠിനമായി ശകാരിച്ചു.......................................

ഗോവിന്ദപ്പിള്ള പിറ്റേദിവസവും ജോലിക്കുവന്നു: പരസ്യംകൊടുത്തുപോയി; പുസ്തകം എഴുതിയില്ലെങ്കിൽ ശരിയല്ല; സൂപ്രണ്ടു് യജമാനനെ ധിക്കരിക്കുന്നതു് എങ്ങനെ എന്നീ വിചാരങ്ങളാൽ ഭരിതനായി തലേന്നാൾ കഴിഞ്ഞ

ചിതനായ ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയ്ക്കു ഒരു ദുർവർത്തമാനം അന്നു കേൾക്കുവാനിടയായി. പ്രസ്സുസൂപ്രണ്ടു സി. വി. രാമൻപിള്ള, രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ പക്ഷത്തു നില്ക്കുന്നവനാണെന്നു്, തലേദിവസം പ്രസ്സിൽ വച്ചുണ്ടായ സംഭാഷണം കൊട്ടാരത്തിൽ ശങ്ക ഉദിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു് ഒരു പ്രസ്താവമുണ്ടായി. പ്രകാശവും, ശബ്ദവുമൊക്കെ സഞ്ചരിക്കുന്ന വേഗത്തെക്കാളും ശീഘ്രതയിലാണു്, പാറപ്പുറം പിളർപ്പു എഴുതുവാൻ തുടങ്ങുന്ന ആ പുസ്തകസാഹസികനെ സീ. വി. ശകാരിച്ച വാർത്ത പുറത്തു പരന്നതു്. അതു് എങ്ങനെ പരന്നു എന്നു് ആർക്കും അറിഞ്ഞുകൂട. സി. വി. യും അതറിഞ്ഞു. അതിനു ശേഷം, ഗോവിന്ദപ്പിള്ളയോടു ആ നിസ്സഹായൻ ഒരക്ഷരം, പുസ്തക രചനയെപ്പററി സംസാരിക്കുകയുണ്ടായില്ല.

പാറപ്പുറം പിളർപ്പു എഴുതിയ ശ്രീ. വി. എൻ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള (മേജർ ജനറൽ വി. എൻ. പരമേശ്വരൻ പിള്ളയുടെ സ്യാലൻ) ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു സംസാരിച്ചതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഷയിൽത്തന്നെ ചുവടെ കൊടുക്കുന്നു:

"ഒരു മണ്ണെണ്ണ ചിമ്മിനി നിറയെ മണ്ണെണ്ണയും കുറച്ചു കടലാസ്സും വാങ്ങി രാത്രിയിലിരുന്നു എഴുത്തായി. അച്ചടിക്കാൻ ആളുമുണ്ടായി. പുസ്തകം പുറത്തു വന്നു. അമ്മവീടുകളിലുള്ളവർ പുസ്തകം ധാരാളം വാങ്ങി. എനിക്കു ധാരാളം പണവും കിട്ടി. ഞാൻ ചെയ്ത കൃത്യത്തിന്റെ പൂർണ്ണ ഉത്തരവാദിത്വവും എനിക്കായിരുന്നു. അതിൽ ഇംഗ്ലീഷു അറിയാവുന്ന ഒരാൾകൂടി എന്നെ സഹായിച്ചിരുന്നു. അയാൾ പ്രസ്സിലെ ഒരു സ്ഥിരം

കമ്പോസിറ്റർ ആയിരുന്നു. ആ ഭാഗം കണ്ടിട്ടാണു്
സി. വി. അദ്ദേഹം പുസ്തകത്തിൽ ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്നു
ചിലർ ബലമായി വിശ്വസിപ്പതു്. ഈശ്വരചിന്തയിൽ
മുഴുകി വാർദ്ധക്യത്തിൽ കഴിയുന്ന ഈ അവസ്ഥയിലെ
എന്റെ വാക്കുകൾ വിശ്വസിക്കണം. പാറപ്പുറം
പിളർപ്പുപോലെയുള്ള കൃതികൾ എഴുതുവാനോ
എഴുതിക്കുവാനോ ശേഷിയില്ല കവികുലഗുരുവിനെ
ജയിക്കുന്ന ആ ഭാവനാനിലയനത്തിനു സാധിക്കുന്ന
അല്ലായിരുന്നു. അതു സംബന്ധിച്ചു രാമകൃഷ്ണ
പിള്ളയദ്ദേഹം എഴുതിയതെല്ലാം ആ മഹാൻ
സഹിച്ചതു് എനിക്കു ഇന്നും അത്ഭുതമായിത്തന്നെ
തോന്നുന്നു. എന്റെ ഈ വാക്കുകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ
ചരിത്രത്തിൽ ചേർത്തു് ഇന്നും നിലനിൽക്കുന്ന ആ
തെറ്റിദ്ധാരണയെ നീക്കുന്നതു് ഒരു ധർമ്മമായിരിക്കും.
അദ്ദേഹവും, രാമകൃഷ്ണപിള്ളയും, ഞാനും ഒരു താലൂക്കിൽ
ജന്മബാദ്ധ്യതയുള്ളവരാണു്. അത്രയുള്ള യോഗ്യതയേ
അവരെ സംബന്ധിച്ചു പറയുന്നോളം നിസ്സാരനായ
എനിക്കു അവകാശപ്പെടുവാനുള്ളു."

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ ഒരിക്കൽപോലും
സി. വി. വെറുത്തതായ ഒരു സംഭവവും ഉണ്ടായതായി
പറവാനില്ല. യുവജനങ്ങളുടെ മിത്രമായി അവസാന
കാലംവരെയും പെരുമാറിക്കൊണ്ടിരുന്ന സി. വി.ക്കു്
അതു സാദ്ധ്യവുമായിരുന്നില്ല. സ്വഭാവസംസ്കാരവും,
ഉദാരമനസ്ഥതയുമുള്ള ചെറുപ്പക്കാരിൽ നിന്നുവേണം
അടുത്ത കാലത്തെ സമുദായാവശ്യങ്ങൾ നേടുവാനുള്ളവർ
ഉയർന്നുവരേണ്ടതെന്നു് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചിരുന്നു.
തീവ്രതയും, പരിശുദ്ധിയും, പൗരുഷവും ചെറുപ്പക്കാരിൽ
ഒന്നു കാണുവാൻ, ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന സി. വി. മാതൃകാ

പരമായ ഒരു ജീവിതം നയിക്കുകയും, പൗരുഷശാലികളായ കഥാപാത്രസൃഷ്ടികളെക്കൊണ്ടു് തന്റെ സങ്കല്പത്തിലുള്ളവർ ഏത്ര തരക്കാരാണെന്നു കാണിച്ചുകൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. ഇങ്ങനെയാണു് അദ്ദേഹത്തിലുള്ള ഒരാൾ വെറുക്കുക? ഒരാളുടെ മുഖം കാണുമ്പോൾ അയാളുടെ സ്വഭാവം പഠിക്കുകയും, യുവാവാണെങ്കിൽ അയാൾ എത്താൻപോകുന്ന നിലകളെ സി. വി. മനസ്സിൽ സങ്കല്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

'സാഹിത്യപഞ്ചാനനൻ' എന്ന അപരാഭിധാനത്താൽ അറിയപ്പെടുന്ന ഹൈക്കോടതിജഡ്ജിയായിരുന്ന ശ്രീ. പി. കെ. നാരായണപിള്ള, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്മരണക്കുറിപ്പുകളിൽ സി. വി. യെ ആദ്യമായി കണ്ടതിനെ ഇങ്ങനെ വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു:

"ഞാൻ തിരുവനന്തപുരത്തു കാളേജിൽ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയായിരുന്ന കാലത്താണു് ആദ്യമായി അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടതു്. അക്കാലങ്ങളിലെ ഒരു സംഭവം മാത്രം ഞാനിവിടെ പ്രസ്താവിക്കാം. ചാക്കയിൽക്കടവിൽ വള്ളമിറങ്ങി ഒരു റയിട്ടർസഞ്ചിയുമായി ഞാൻ പട്ടണത്തിലേക്കു വരികയായിരുന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുതിരവണ്ടി എന്നെ കടന്നു മുന്നോട്ടുപോയി. അല്പം ദൂരെ ചെന്നപ്പോൾ വണ്ടിക്കാരൻ പെട്ടെന്നു വണ്ടി തിരിച്ചു് എന്റെ നേരെ വന്നു. ഞാൻ അപ്പോഴേയ്ക്കു നടന്നെത്തിയ സ്ഥലത്തുവന്നു വണ്ടി നിർത്തി. സ്നേഹവാത്സല്യങ്ങൾ പൊഴിയുന്ന സ്വരത്തിൽ എന്നോടു വണ്ടിയിൽ കയറുവാൻ അതിനകത്തിരുന്ന ഗംഭീരമനുഷ്യൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു......................

............ഇങ്ങനെയുള്ള ഔദാര്യത്തിനു ഒരു കാരണവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഞാൻ അനുഭവിക്കുന്ന സുഖ

ങ്ങളിൽ ഇതരന്മാർക്കുകൂടി തന്നെപ്പോലെയുള്ള പങ്കു നൽകിയെന്നാൽ മാത്രമേ ആ സ്വേച്ഛാമൂർത്തിക്കു സമാധാനമുണ്ടാകുകയുള്ളു."

ഒരു പത്രപ്രവർത്തകനെന്ന നിലയിൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ അനുഭവിച്ച സ്വാതന്ത്ര്യം, കുറെക്കൂടി വിദ്യാഭ്യാസവും, പരിഷ്കാരവും വർദ്ധിച്ച പിൽക്കാലങ്ങളിൽ തിരുവിതാംകൂറിൽ കഴിഞ്ഞിരുന്ന മറ്റൊരു പത്രപ്രവർത്തകനും ലഭിച്ചിരുന്നില്ലെന്നുള്ളതും ഈയവസരത്തിൽ സ്മരണീയമാണ്. എഴുനൂറുകൊല്ലക്കാലത്തെ പാർലമെൻറു ഭരണത്തിൻറെ പാരമ്പര്യമുള്ള ബ്രിട്ടനിലെ ഒരു പൗരനെക്കാളും പത്രാധിപർ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ സ്വാതന്ത്ര്യം ആസ്വദിച്ചു; എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിൻറെ വളർച്ചയെത്താത്തവണ്ണം ജനങ്ങൾ വളർന്നിട്ടില്ലായിരുന്നു. പത്രപ്രവർത്തനലഹരിയിൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള വിവേചനാബുദ്ധികൂടാതെ വ്യക്തികളെ പിടികൂടിയതു എത്രത്തോളം ശരിയാണെന്നു പറയാവതല്ല. അനുസരിപ്പാനുള്ള ശീലം ജനങ്ങളിൽ കുറയുകയും, ഏതു സ്ഥാനത്തെയും നിന്ദിപ്പാനുള്ള മനോഭാവം അവരിൽ അകാലത്തു് കൂടുകയും ചെയ്തു. കൗമാരത്തിൽനിന്നു ഒറ്റക്കുതിപ്പിൽ പ്രൗഢവയസ്സിലേയ്ക്കു അദ്ദേഹം ജനങ്ങളെ നയിക്കാൻ നോക്കി.

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ നാടുകടത്തുന്ന വിളംബരം അച്ചടിക്കുന്നതു സി. വി. അറിയരുതെന്നു ഗവൺമെണ്ടിൽനിന്നും പ്രത്യേകം ഏർപ്പാടുചെയ്തതനുസരിച്ചു് ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരിയുടെ പ്രൈവറ്റു സെക്രട്ടറി റാവുബഹദൂർ കുപ്പുസ്വാമിശാസ്ത്രികളുടെ മേൽനോട്ടത്തിൽ ആ കൃത്യം നിർവഹിക്കുകയാണുണ്ടായതു്.

മാതുശ്രീയോടു രാമകൃഷ്ണപിള്ളയുടെ ജന്മബന്ധം വിച്ഛേദിക്കുന്ന ആ നാടുകടത്തൽ നടക്കുന്ന ദിവസം വൈകുന്നേരം റാസ്സാട്ടിലിരുന്നു സി. വി. യുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന അഡ്വോക്കേററു ആർ. ഗോപാലപിള്ള അവർകൾ പറയുന്നു:

“അന്നത്തെ നാടുകടത്തലിനെപ്പററി സി. വി.ക്കു അതു നടന്നു കഴിഞ്ഞതിനുശേഷമല്ലാതെ ഒന്നും അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. എങ്കിൽ തീർച്ചയായും അതു പറയാതെയിരിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. അത്ര ക്ഷോഭകരമായ കാര്യങ്ങളൊന്നും തെളിവായിപ്പോലുള്ള മനക്ഷതങ്ങളു അദ്ദേഹത്തിൽ കണ്ടിരുന്നില്ല. നാടുകടത്തൽ വാർത്ത അറിഞ്ഞ ഉടൻ തിരിച്ചു വരുത്തുന്നതിനായി ബന്ധുക്കളിൽ ആരെയെങ്കിലുംകൊണ്ടു ഒപ്പിടുവിച്ചു ഒരു ഹർജി മഹാരാജാവിനു കൊടുപ്പാൻ കൊണ്ടുവരുവാനാണു അദ്ദേഹം ബി. കല്യാണി അമ്മയോടു പറഞ്ഞയച്ചതു്. വിവരം രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ അറിയിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം അതിനു വിസമ്മതിക്കുന്നതായിട്ടാണു മറുപടി വന്നതു്.”

പിന്നീടു, രാമകൃഷ്ണപിള്ള, ‘ഇൻഡ്യൻ പേട്രിയട്ട്” പത്രത്തിന്റെ അധിപനായ ശ്രീ. സി. കരുണാകര മേനോന്റെ പേരിൽ കൊടുത്ത അപകീർത്തിക്കേസ്സിൽ, മേനോനവർകളുടെ ഭാഗത്തു ഹാജരാക്കുവാനായി രാമകൃഷ്ണപിള്ള എഴുതിയിട്ടുള്ള ചില ലേഖനങ്ങൾ തർജ്ജമചെയ്യുവാൻ, സംസ്ഥാനത്തെ തർജ്ജമാവിദഗ്ദ്ധനായ പ്രസ്തുതപ്പെട്ട സി. വി. രാമൻപിള്ളയെ ദർബാരിൽനിന്നും ഏല്പിച്ചിരുന്നു. ഗവണ്മെണ്ടു അതിനു പ്രതിഫലവുംകൊടുത്തു. ആജ്ഞയെ അനുസരിക്കാതെ തരമില്ലല്ലോ. സി. വി. ആ തർജ്ജമ ചെയ്തു. തർജ്ജമയും

ശേഷം ശ്രീ. ആർ. ഗോപാലപിള്ളയോടു സംസാരിച്ചപ്പോൾ സി. വി. ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു:

"രാമകൃഷ്ണപിള്ള കിരാതത്വം എന്നു ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളിടത്തു ഞാൻ despotism (സ്വേച്ഛാധിപത്യം) എന്നു മയം വരുത്തിയിട്ടുണ്ടു്. ആകെക്കൂടി സൗമ്യമായ ഒരു രീതിയാണു് തർജ്ജമയിൽ സ്വീകരിച്ചതു്."

നാടുകടത്തപ്പെട്ട രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ മദ്രാസ്സിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ, 1911 ഫെബ്രുവരിമാസം നാലാം തീയതി സി. വി.ക്കു അയച്ച ഒരു കത്തിൽ നിന്നും, അവർക്കു തങ്ങളിൽ സ്ഥായിയായ യാതൊരു വിരോധവുമില്ലെന്നു തെളിയുന്നുണ്ടു്. സി. വി.യുടെ പുത്രൻ ശ്രീ. ശേഖരപിള്ള വിദ്യാഭ്യാസാർത്ഥം ആയിടയ്ക്കു മദ്രാസ്സിൽ താമസിക്കുകയായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം ശേഖരപിള്ളയെ വഴിമദ്ധ്യേ വച്ചു കണ്ടപ്പോൾ രാമകൃഷ്ണപിള്ള ആശ്ലേഷം ചെയ്തുകൊണ്ടു് അച്ഛന്റെ ദേഹസ്ഥിതികളെ സംബന്ധിച്ചു ചോദിച്ചറിഞ്ഞതും പ്രസ്താവ്യമാണു്.

രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളെ നാടുകടത്തിയ ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ആ നടപടിയെപ്പറ്റി നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ഈ പ്രകാരമെഴുതിയിരിക്കുന്നു:

"* ഒരു ശുദ്ധഹൃദയൻ മതിമറന്നു്, ശത്രുമിത്രബോധവും വിഹിതാവിഹിതദർശനവും കൂടാതെ തന്റെ കോപപ്രഭാഷണശരങ്ങളെ മുക്തങ്ങളാക്കി. ഈ അകൗശലവാന്റെ നവ്യങ്ങളായ രാജനയപ്രസംഗങ്ങൾ പ്രതിബന്ധിതങ്ങളായില്ല. തിരുവുള്ളത്താൽ അനുഗ്രഹീതന്മാരായ ചില ഭാഗ്യവാന്മാരുടെ സമ്പന്നമായ ജീവിതത്തിൽ പ്രക്ഷുബ്ധഹൃദയനായി ഈ ശുദ്ധൻ

---

* വിദേശീയമേധാവിത്വം.

ചെയ്തു ജോനകബന്ധനാപരാധാക്രമങ്ങളിൽപോലും
“കൊള്ളണമെങ്കിൽ കൊള്ളട്ടെ” എന്നുള്ള നയത്തെ തുടർന്നു
എന്നപോലെ സചിവാംഗുലികൾ ഉന്മൂലിതങ്ങളായില്ല.
നിരപരാധികളും അധൎമ്മാനുവൎത്തനത്തിൽ ഭാഗഭാക്ക
കളാകുവാൻ മനസ്സില്ലാത്തവരുമായ രാജഭക്തന്മാർ
വയറുപിഴപ്പിനുവേണ്ടി വേതനാർത്ഥികളായി സേവനം
ചെയ്യുന്ന കഷ്ടാവസ്ഥയ്ക്കിടയിൽ അവരുടെ ദയനീയ
ദശയെ ദുസ്സഹമാക്കുമാറു് ഉണ്ടായ ദുർഭാഷണാ
ഭിഷേകങ്ങൾ അമിത്രസംഗതികളിൽ മാത്രമല്ലാതെ ആ
സാചിവ്യദൃഷ്ടിയിൽ പരിഗണനായോഗ്യം എന്നു
അംഗീകൃതങ്ങളായില്ല. എന്നാൽ അവസാനം
ദുർഭാഷണവിഷപ്രാചുര്യത്തെ വർദ്ധിപ്പിച്ചു് രജത
ജൂബിലിമഹോത്സവത്തിന്റെ വിവരണത്തിൽ മന്ത്രി
പ്രവരന്റെ അഭിനയചാതുരികളെ അധിക്ഷേപിച്ചുണ്ടായ
വർണ്ണനകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മർമ്മത്തിൽകൊണ്ടു
എന്നു തോന്നുമാറു് ആ അപരാധകർത്താവായ
പത്രാധിപരുടെ ശിരസ്സിന്മേൽ ശിക്ഷാനിപാതം
ഉണ്ടായി.”

“ഈ ക്രിയ ബ്രിട്ടീഷുഗവർമ്മെന്റിനെ സന്തോഷി
പ്പിച്ചിരിക്കാം. ഭാരതവർഷസന്താനങ്ങൾ ഇതിനെ
പ്പറ്റി യഥാക്രമം പരിചിന്തനം ചെയ്യാതെ ഉപേക്ഷി
ച്ചതു സ്വാർത്ഥപരതയാലോ, വഞ്ചിരാജതൃപ്പാദങ്ങളോ
ടുള്ള ആദരത്താലോ ആയിരിക്കാം. തിരുവിതാം
കൂറിലെ ബഹുജനങ്ങൾ തിരുമുമ്പിൽ സങ്കടം
പറയാതിരുന്നതു് അവരുടെ തൃപ്പാദഭക്തികൊണ്ടുള്ള
നിശ്ചൈതന്യത്താൽ മാത്രമായിരുന്നു. രാജഗോപാലാ
ചാരിഅവർകൾ എത്ര വിജയം സാധിച്ചു എന്നു
അഹങ്കരിച്ചാലും, രാജ്യത്തിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിലും

ക്ഷോഭം സമനിലയിൽ വ്യാപിച്ചിരുന്നു എന്നുള്ളത് നിഷ്പക്ഷന്മാരും, സത്യവാദികളും സമ്മതിക്കുന്നതാണു്. തിരുനെൽവേലി കളക്ടറെ കൊലപാതകം ചെയ്ത കേസ്സിൽ തിരുവിതാംകൂറിൽ എന്താണെല്ലാം നടന്നതായി ഞങ്ങൾ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ചാലലഹള ഇവിടെ സംഭവിച്ചതും നഗരഗ്രാമങ്ങളിൽ എല്ലാം ഇന്നും പഴങ്കഥയായി കീർത്തിക്കപ്പെടുന്നതാകുന്നു. ഈ സന്ദർഭങ്ങൾ രണ്ടിലും മന്ത്രിസ്ഥാനത്തിനുള്ള ലോഹഗദാ ശക്തി പ്രത്യക്ഷമായില്ലെങ്കിലും തിരുവിതാംകൂർകാരനായ ഒരു നായരുടെ സംഗതിയിൽ രാജഗോപാലാചാരി അവർകൾ ബ്രിട്ടീഷ് ഇൻഡ്യപോലും പ്രയോഗിക്കാത്ത ഒരു നയത്തെ അനുഷ്ഠിച്ചു. മിത്രായും, മിത്രനും, തിലകനും, അലിസഹോദരന്മാരും എല്ലാം ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഓരോ ഭാഗങ്ങളിൽ ബന്ധനസ്ഥരായതേയുള്ളു. മി. ഹാർണിമാൻ തന്റെ ജന്മദേശത്തേയ്ക്കുതന്നെ യാത്രയാക്കപ്പെട്ടു. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ അകലെ വിദേശവാസത്തിനാണു ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടതു്. ജന്മദേശത്തിന്റെ ദർശനവും, അതോടുള്ള സമ്പർക്കവും അദ്ദേഹത്തിനു നിരോധിക്കപ്പെട്ടു."

ക്ഷോഭവും സങ്കടവും തിരയടിക്കുന്ന വികാരങ്ങളോടുകൂടി സി. വി. പറയുന്നു:—

"പാതിരാമണലിൽ, അല്ലെങ്കിൽ പീരുമേട്ടിൽ, അല്ലെങ്കിൽ മരുത്വാമലയിൽ ഏകാന്തബന്ധനത്തിനു വിധിപ്പാൻ രാജ്യശക്തിക്കു അധികാരമുണ്ടായിരുന്നു. ജനനാവകാശത്തെ നഷ്ടമാക്കിയുള്ള ജീവഹാനി ചെയ്തതിനു തുല്യമാണു്. ശ്രീമൂലംതിരുനാൾ തിരുമനസ്സിലെ

പുണ്യമയയശസ്സു ഈ ദിവാനെ രക്ഷിച്ചു. നിർഭാഗ്യവാനായ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ വിദേശവാസ കഷ്ടതകൾക്കിടയിൽ തിരുവിതാംകൂർ ചരിത്രത്തിൽ ദുർദ്ദശാവിപത്തിന്റെ ഒരു സ്മരണീയാദ്ധ്യായത്തിനു വിഷയസമർപ്പണം ചെയ്തുകൊണ്ടു പരമലോകഗതനാവുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്രാധിപനയത്തെയോ, വീര്യനയത്തെയോ, പാരമാർത്ഥികതത്വത്തെയോ പററി ഞങ്ങൾ ഇവിടെ ഒന്നും വിചിന്തനം ചെയ്യുന്നില്ല. ഉത്തമസാചിവ്യം, ധർമ്മപരമായുള്ള പ്രബുദ്ധത ഇവ അക്കാലത്തു് രാജ്യത്തെ രക്ഷിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ, നിയമദണ്ഡത്തിന്റെ പ്രയോഗം ക്രൂരതയുള്ളതായ ഒരു തിരുവിതാംകൂർകാരന്റെ നിഷ്കാസനം നിരോധിക്കപ്പെടേണ്ടുതായിരുന്നു എന്നു ഞങ്ങൾ അഭിപ്രായപ്പെടുകമാത്രം ചെയ്യുന്നു. കോടതികൾക്കു വിഷയമാകേണ്ട ഒരു ഗൃഹച്ഛിദ്ര സംഗതിയിൽ അടുത്തൂൺ വാങ്ങിയിരുന്ന ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥന്റെ അർദ്ധവേതനത്തെ നിർത്തിക്കളയുമെന്നു ഭീഷണിപ്പെടുത്തിയ സചിവധർമ്മം ഒരു ഹിരണ്യകശിപുത്വം തന്നെയായിരുന്നു."

VIII

ആത്മനിരൂപണം

കഴിഞ്ഞ അദ്ധ്യായത്തിൽ കഥയുടെ അനുക്രമമായ ഗതിയെ ഉല്ലംഘിച്ചു നമുക്കു കുറേ മുന്നോട്ടുപോകേണ്ടിവന്നു. അതിനാൽ ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ നാം കഥാഗതിയെ മുറപ്രകാരം പിൻതുടരേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

1077-ൽ സംഭവിച്ച താണുപിള്ള അവർകളുടെ ചരമത്തെ തുടൎന്ന് 1078-ൽ നമ്മുടെ കഥാനായകനു മറെറാരു മഹാദുഃഖംകൂടി സഹിക്കേണ്ടിവന്നു. ആ ദുഃഖം സി. വി. യുടേയോ, കേരളത്തിന്റെയോ മാത്രം ദുഃഖമായിരുന്നില്ല. അന്നത്തെ ഇന്ത്യയിലെ എല്ലാ നേതാക്കന്മാരേയും, പൊതുവിൽ ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യത്തിലെ എല്ലാ പത്രപ്രവൎത്തകരേയും, സാഹിത്യകാരന്മാരേയും അപ്പുറം ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിലെ ഇന്ത്യാക്കാരുടെ മോചനത്തിനായി പ്രവൎത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മോഹനദാസ് കരംചന്ദ്ര ഗാന്ധി * (മഹാത്മജി)യേയും, മദ്രാസ്സ് പ്രവിശ്യയിലെ അബ്രാഹ്മണരായ അധഃപതിതജനലക്ഷങ്ങളേയും, 'മദ്രാസ്സ് സ്റ്റാൻഡാർഡ്' പത്രാധിപരായിരുന്ന ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ളയുടെ ചരമം തുല്യമായി ദുഃഖിപ്പിച്ചു. ദക്ഷിണേന്ത്യയിലെ സാധാരണ ജനങ്ങളെ ബ്രാഹ്മണരുടെ ചവിട്ടടികളിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നതിനു ജി. പി.യും, ഡാക്ടർ റി. എം. നായരുംകൂടി യോജിച്ചു ചെയ്തിട്ടുള്ള ത്യാഗപൂൎണ്ണമായ സേവനങ്ങളെ മദ്രാസ്സ് പ്രവിശ്യയിലെ അബ്രാഹ്മണർ ഒരു കാലവും മറക്കുന്നതല്ലായിരിക്കും. തിരുവിതാംകൂർ ജനക്കൂട്ടത്തെ, ബ്രാഹ്മണമേധാവിത്വത്തിൽനിന്നും വീണ്ടെടുക്കുവാൻ, രാജ്യത്തിന്റെ വക്താവെന്ന നിലയിൽ, വിപാടിയെടുത്തു

* ഗാന്ധിജിയുടെ ദക്ഷിണാഫ്രിക്കൻ പ്രവൎത്തനങ്ങളെപ്പററി ഇന്ത്യൻ ജനങ്ങൾ ആദ്യമായി അറിയിക്കാൻ ഇടയായിത്തീൎന്നതു ജി. പി.യുടെ പത്രപംക്തികളിലൂടെയായിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളിൽ ലണ്ടനിൽനിന്നും പോയി 18 പ്രസംഗങ്ങൾ ജി. പി. ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിലെ ഇന്ത്യക്കാരെപ്പററി ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഗാന്ധിജിയുടെ ഒരു ആത്മമിത്രമായിരുന്നു ശ്രീ. ജി. പരമേശ്വരൻപിള്ള.

തോട്ടുകൂടി പത്തുകൊല്ലക്കാലം, പേനകൊണ്ടും പ്രസംഗ ങ്ങൾകൊണ്ടും വിപ്ലവതരംഗങ്ങളെ ഇളക്കിയിരുന്ന ആ കൊല്ലസമുദ്രം അനന്തതയിൽ വിലയിച്ചപ്പോൾ, സി. വി. തന്റെ അന്തേവാസികളോടു പറഞ്ഞതു് "എന്റെ ഒരു കൈ നഷ്ടപ്പെട്ടു" എന്നായിരുന്നു. നന്മ കളാകുന്ന സുഗന്ധപൂരം പുറത്തു പരത്തുവാനായി പുരു ഷാകാരത്തിൽ ഉദിച്ച ആ അകിലിൻപരിമളച്ചാറി നെ, പ്രകൃതി ക്ലേശാഗ്നികുണ്ഡങ്ങളിൽ ഹോമിച്ചുകൊണ്ടി രുന്നാലും, ജീവിതാന്ത്യത്തിൽ പത്രലേഖകവൃത്തിയാൽ ഉപജീവനമാർഗ്ഗം നേടിയും, പട്ടിണിയോടു പടവെട്ടിയും നിയമാ (ബാർ അററ് ലാ)ദ്ധ്യയനം കഴിച്ചു്, സ്വദേശ ത്തെ നിയമക്കോടതിയിൽ വ്യവഹരിക്കുവാൻ ജി. പി എത്തിച്ചേർന്നാലും, അപ്പോൾ തന്നിൽ ഇരച്ചു കയറിയ ആശാപ്രവാഹവും എല്ലാം ഒന്നൊന്നായി ഓർത്തു ജി. പി.യുടെ മരണം തന്റെ "സമുദായത്തെ ശൂന്യ മാക്കുന്നു" എന്നുപറഞ്ഞു സി.വി. കേണു. ശരീരപോഷണ ത്തിനു് ആവശ്യമായുള്ള ഭക്ഷണവും, വിശ്രമവും ഇല്ലാതെ ബുദ്ധിപരമായ ജോലികളിൽ അഹോരാത്രം വ്യാപരിച്ച തിന്റെ ഫലമായിട്ടാണു് അദ്ദേഹം അകാലചരമമടഞ്ഞ തെന്നാണു പറയപ്പെടുന്നതു്. മരിക്കുമ്പോൾ മുപ്പ ത്തൊൻപതാമത്തെ വയസ്സിലേയ്ക്കു ജി. പി. കടന്നി രുന്നതേയുള്ളു എന്നതാണു് ഏററവും വ്യസനജനക മായ സംഗതി.

ജി. പി. നഷ്ടപ്പെട്ടതിനെ തുടർന്നു കഥാനായകൻ ഭാഗീരഥിഅമ്മയേയും വേർപിരിഞ്ഞു. 1080-ൽ കഥാ നായകന്റെ സീമന്തപുത്രി ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മയെ

പുന്നയ്ക്കൽ ശ്രീ. എ. ആർ. പിള്ള വിവാഹംചെയ്തു. ആ വിവാഹം നടന്നു ഏതാനും മാസങ്ങൾ ചെന്നപ്പോഴായിരുന്നു നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷന്റെ പ്രിയപത്നി ഭാഗീരഥിഅമ്മ ചരമമടഞ്ഞതു്. * മരണത്തിനു മുമ്പു ഇടയെ നാലഞ്ചു പ്രസവങ്ങൾ നടന്നു. അതിൽ സദ്യോമൃതരും, ജനനാനന്തരം അല്പകാലമാത്രം ജീവിച്ചിരുന്നവരുമായ മൂന്നു സന്താനങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഒരു വർഷം ഇടവിട്ടുള്ള സമയദൈർഘ്യത്തിനുള്ളിൽ പ്രസവിക്കുകയും, ആ ക്രമത്തിലുള്ള അവസാനപ്രസവം കഴിഞ്ഞു ഘട്ടത്തിൽ ഭാഗീരഥിഅമ്മ നിര്യാതയാവുകയുംചെയ്തു. ഈ സംഭവം കഥാനായകനെ ദുഃഖസാഗരത്തിൽ ആറാടിക്കുകതന്നെ ചെയ്തു. ആ ദുഃഖം അദ്ദേഹത്തെ 'ശക്തിക്ഷയ' പീഡിതനാക്കി. ചികിത്സകൾ നടന്നു. രോഗം

* ശ്രീ. എ. ആർ. പിള്ള 1084-ൽ മരിച്ചതിനുശേഷം പൊതുകാര്യ പതിനെട്ടു കൊല്ലത്തോളം [illegible] ചെയ്തുകൊണ്ടു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാതൃഭൂമിയുടെയും കുട്ടികളുടെയും സംരക്ഷണം സി. വി. തന്നെ വാർദ്ധക്യകാലത്തു വഹിക്കേണ്ടിവന്നു. പുത്രിയുടെ ഭർത്തൃവിയോഗം കഥാനായകനെ ചരമകാലംവരെ ദുസ്സഹമായവിധം ദുഃഖിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

ഭാഗീരഥിഅമ്മയെ കൂടാതെ, [illegible] അച്യുതൻതമ്പി അവർകളുടെ പുത്രൻ ശ്രീ. കുട്ടൻതമ്പി വിവാഹം ചെയ്ത ശ്രീമതി പൊന്നമ്മ, [illegible] ശ്രീ. എൻ. കെ. നാരായണപിള്ള പരിഗ്രഹിച്ച ശ്രീമതി പാറുക്കുട്ടിഅമ്മ, കവി സാഹിത്യകുശലനായ ശ്രീ. വി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ശ്രീമതി മഹേശ്വരിഅമ്മ ഇങ്ങനെ മൂന്നു സ്ത്രീസന്താനങ്ങൾകൂടി സി. വി. ക്കു ഉണ്ടായിരുന്നു. [illegible] കൂടാതെ, [illegible] എന്നീ പുത്രസന്താനവും ഉണ്ടായിരുന്നു. [illegible], സി. വി. യുടെ മരണശേഷം, ചെറുപ്പത്തിൽതന്നെ മരിച്ചുപോയി.

വൈദ്യന്മാർ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നില്ല! ദുഃഖശമനത്തി
നായി പിന്നീടു ഒരു വർഷത്തോളം ഭാഗവതപട്ടാഭിഷേക
വായന നടത്തി.

കോപിഷ്ഠനും, ഗൃഹകാര്യങ്ങളിൽ തീരെ ശ്രദ്ധ
യില്ലാത്തവനും, അതിഥിസൽക്കാരങ്ങളിൽ പ്രതിഗ്രഹ
സമൃദ്ധിയെ വെല്ലുന്നതിന്നാഗ്രഹിക്കുന്നവനും, (വാത)വായു
ക്ഷോഭംകൊണ്ടു കൂടെക്കൂടെ ആരോഗ്യത്തിനു കോട്ടം
തട്ടാറുള്ളവനും, ഭക്ഷണാദികളിൽ ചില പഥ്യവ്രതകൾ
പാലിച്ചുപോരുന്നവനും, ആറു സന്താനങ്ങളുടെ പിതാവു
മായ സി. വി. രാമൻപിള്ള, തന്റെ കുടുംബജീവിതം
സുഖകരമാക്കിക്കൊണ്ടുപോകുവാൻ ഭാഗീരഥിഅമ്മ
എത്രത്തോളം ശ്രദ്ധചെലുത്തിയിരുന്നു, എന്നു അവ
രുടെ വിയോഗം കഴിഞ്ഞു നാളുകൾ ഏറെ ചെല്ലുംമുമ്പു
തന്നെ മനസ്സിലാക്കി. അതോടെ ശോകമുദ്രയായി കഥാ
നായകന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പതിഞ്ഞു. ജീവിതത്തിലെ
ഉത്സവകാലം തീർന്നതായി സി. വി. ക്കു തോന്നി. ഗൃഹ
കാര്യങ്ങൾ നടത്തിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും, പ്രായമാവാ
ത്ത കുട്ടികളെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനും, തന്റെ ആരോഗ്യ
ത്തെ നിലനിറുത്തുവാൻ സഹായിക്കുന്നതിനുമായി, ഭാഗീ
രഥിഅമ്മയുടെ സ്ഥാനത്തു ഒരാൾ ഗൃഹത്തിൽ ആവശ്യ
മാണെന്നു, ബന്ധുക്കളും മിത്രങ്ങളും സി. വി.-യെ ഉപ
ദേശിച്ചു. സഹോദരികളാണെങ്കിൽ, ചരമഗതിയെ
പ്രാപിച്ചു ഇളയ ഒരാളൊഴികെ രണ്ടുപേരും ഭർത്തൃഗൃഹ
ങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്നവർ. മാതാവാണെങ്കിൽ ശതാഭി

മദ്ധ്യവയസ്സിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു. * "ഗൃഹിണീശൂന്യ മാംഗൃഹം കാന്താര സന്നിഭം" എന്ന നിലതന്നെ ആസന്നമായി.

ശ്രീ. കെ. പത്മനാഭൻതമ്പി എഴുതിയിട്ടുള്ള സി. വി. യുടെ ജീവിതക്കുറിപ്പിൽ, ശ്രീമതി ഭാഗീരഥിഅമ്മ യെപ്പററി ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:

"1062-ാമാണ്ടു വൃശ്ചികമാസത്തിൽ (ഗുരുവായൂർ ഏകാദശിക്ക്) സി. വി. തന്റെ പ്രാണപ്രിയയായ പെരുന്താന്നിയിൽ കീഴേവീട്ടിൽ ഭാഗീരഥിഅമ്മയെ വിവാഹംചെയ്തു. അതോടുകൂടി സി. വി. താമസവും അയ്യാരത്തുനിന്നും കീഴേവീട്ടിലേക്കു മാററി. ഈ സ്ത്രീരത്നം രൂപവതിയും അതിബുദ്ധിമതിയും ആയിരുന്നുകൂടാതെ, ഭർത്താവിന്റെ Artistic temperament നു ശരിയായ Counter part ആയിരുന്നു. വിവാഹജീവിതം സി. വി. യുടെ നാനാമുഖമായ വളർച്ചക്കു വളരെ സഹായിച്ചു. —മകരത്തിൽ ഈ സ്ത്രീരത്നം പരമ ഗതിയെപ്രാപിച്ചതോടുകൂടി സി. വി. യുടെ ജീവൻ മിക്കവാറും അസ്തമിച്ചു. 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എഴുതിയ ശൈലിയിൽ ധർമ്മരാജാ എഴുതുന്നതിനു താൻ വളരെ ശ്രമിച്ചുവെങ്കിലും തനിക്കു് അതിനു സാധിക്കാതെവന്നു പോയിരുന്നു. ഈ ശക്തിക്ഷയത്തിന്റെ രഹസ്യം ഈ മാന്യസ്ത്രീയുടെ അകാലചരമം തന്നെയായിരുന്നു"

---

* 1081-ൽ സി. വി. തന്റെ മാതാവിന്റെ ശതാഭിഷേകാ ടിയന്തിരം ഒരുക്കി പൂർണ്ണമായെത്ര വലിയ നടത്തുകയുണ്ടായി. സി. വി. യുടെ മാതൃഭക്തിയെപ്പററി അന്നത്തെ സമകാലീനനും ഓർമ്മക്കാരനുമായിരുന്ന വിളക്കോത്ത കൃഷ്ണമേനോന്റെ ഉപദേശകനായിരുന്ന വക്കീൽ കെ. നാരായണൻ തമ്പിയുടെ കുറിപ്പിൽ ഒരു വർണ്ണനയുണ്ട്.

1078–79 എന്നീ വർഷങ്ങളിൽ ഉണ്ടായ മിത്രനഷ്ടങ്ങളും, 1080-ൽ സംഭവിച്ച ഭാൎയ്യാവിയോഗവും സി.വി. യെ തന്നെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു വിചിന്തനത്തിന്ന്—ആത്മനിരൂപണത്തിന്ന് — വിധേയനാക്കി. ഇതു കൂടാതെ, സി. വി. തന്റെ രാജ്യത്തിനും, സമുദായത്തിനും ഭൂഷണങ്ങളായിത്തീരുമെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മററു ചില മിത്രങ്ങളും അകാലത്തു മൃതിക്കുപാത്രഭൂതരായി. "അകാലമൃതികൾകൊണ്ടു സ്വസമുദായത്തിൽ ബുദ്ധിസമ്പത്തിന്റെ ക്ഷയം നേരിടുന്ന ദുർവ്വിധിയെക്കുറിച്ചും അദ്ദേഹം ക്ലേശിച്ചു" എന്നിങ്ങനെ പ്രേമാമൃതത്തിൽ തന്റെ ജീവിതകാലത്തെ മരണക്രമത്തെ സി. വി. അനുസ്മരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. മുൻപു കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരു മൌനം തന്നെ ഈ കാലഘട്ടങ്ങളിൽ സി. വി. യിൽ കാണാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു-ആ മൌനം ജീവിതത്തിന്റെ 'പളപളപ്പ്' എത്ര എളുപ്പം മങ്ങിത്തീരുന്നു എന്നുള്ളതിനെക്കുറിച്ചോ, ലോകവസ്തുക്കളുടെ അസ്ഥിരതയെക്കുറിച്ചോ, നഷ്ടങ്ങളെക്കുറിച്ചോ ആയിരുന്നില്ല. ക്ലേശങ്ങൾ വരുമ്പോൾ സി. വി. അരൈചതിയായിത്തീരുന്ന സ്വഭാവക്കാരനുമല്ല. കാവിമുണ്ടും ഉടുത്തു വേദാന്തവും പറഞ്ഞു നടക്കുന്നവരുടെ വേഷവും ചൎയ്യയുംകണ്ടു്, സി. വി. മതിമയങ്ങുകയോ, അതുകൊണ്ടുമാത്രം അവരെ പൂജനീയന്മാരായി കരുതുകയോ ചെയ്യുമായിരുന്നില്ല. കൎമ്മധീരനായ ഒരാളെ അധഃകരിച്ചിട്ടു, ബുദ്ധികൊണ്ടും ശരീരംകൊണ്ടുമുള്ള പ്രവൎത്തനശക്തികളുടെ സ്ഥാനത്തു വെറും വാക്കുകളിലുള്ള ശക്തിം അഭിനയിക്കുന്നവരോടു് അദ്ദേഹത്തിന്നു തെല്ലൊരു വെറുപ്പുമുണ്ടായിരുന്നു. ഭീക്ഷ

വളർത്തലോ, വേദാന്തപ്രലപനങ്ങളോകൂടാതെ, മനുഷ്യ ജാതിയിൽ എത്രയോപേർ സ്നേഹവും, കാരുണ്യവും, പൌരുഷവും, ധൈര്യവും, ത്യാഗവുംകൊണ്ടു ലോക ചരിത്രത്തിൽ സ്ഥിരയശസ്വികളായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതിനാൽ, വേദാന്താദിനയങ്ങൾ കൂടാതെതന്നെ ഒരുവനു കർമ്മംകൊണ്ടു ശ്രേഷ്ഠത്വം നേടാമെന്നായിരുന്നു സി. വി. യുടെ അഭിപ്രായം. ശ്രീ. ആർ. സി. ശേഖരപിള്ള ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതനുസരിച്ചു സി. വി. ഒരു ബുദ്ധമത വിശ്വാസികൂടിയായിരുന്നു എന്നുവേണം വിചാരിപ്പാൻ. * എന്നാൽ സി. വി. ചില ജന്മനാളുകളിലും, ശിവരാത്രി ദിവസങ്ങളിലും കോട്ടയ്ക്കകത്തു താമസിച്ചിരുന്ന കാലത്തു തൊഴുതിട്ടുള്ള ശ്രീകണ്ഠേശ്വരം ക്ഷേത്രത്തിൽ പിൽക്കാലത്തും ദർശനത്തിനു പോയിരുന്നു. ശ്രീ. ഗൌരിക്കുട്ടി അമ്മ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു. "അപ്പൻ അമ്പലങ്ങളിൽ പോകാറില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ ആണ്ടിൽ ഒരു ശിവരാത്രി ദിവസം ശ്രീകണ്ഠേശ്വരത്തു പോകുമായിരുന്നു. അതുകൂടാതെ പുറന്നാൾ ദിവസത്തിലും". സി. വി. സാഹിത്യത്തിൽ, പ്രത്യേകിച്ചു ധർമ്മരാജായിൽ അങ്ങോളമിങ്ങോളം കലയുടെ പ്രേരകശക്തിയായി ദർശിക്കുന്ന കഥകളിരസം ബാല്യകാലങ്ങളിൽ അമ്പലങ്ങൾതോറും രസോന്മത്തനായി ആട്ടം കാണാൻ ഗ്രന്ഥകാരൻ പോയിട്ടുള്ളതിനെ അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു.

---

* ധർമ്മരാജായിൽ "സഹോദരൻ സിദ്ധാർത്ഥമഹർഷിയെപ്പോലെ അനുകരിക്കേണ്ടതാണെന്നുള്ള ഹരിപഞ്ചാനനമഹൽസിദ്ധന്റെ അന്തഃകരണത്തിൽ..........." എന്നിങ്ങനെ സി. വി. ബുദ്ധനെ ഉൾപ്പെ വിശേഷമാക്കിയിരിക്കുന്നതു സ്മരണീയമാണ്.

സി. വി. യെ സ്വാത്മനിരൂപണപരമായ ചിന്തകൾക്കധീനനാക്കിത്തീർത്തു്, ആയുസ്സിന്റെ ഹ്രസ്വതയെപ്പററി മിത്രങ്ങൾ, ഭാര്യ തുടങ്ങിയവരുടെ അകാലമൃതി നൽകിയ പാഠങ്ങളായിരുന്നു. ആ പാഠങ്ങൾ കൊണ്ടു മരണത്തെ ഭയക്കുകയല്ല; താൻ ചെയ്തു തീർക്കുവാനുള്ളതു് ചെയ്തുവോ, തനിക്കു് എന്തെങ്കിലും ചെയ്യുവാൻ തന്നെയുണ്ടോ, തന്റെ സാഹിത്യലോകത്തു താൻ എത്രത്തോളം പ്രവർത്തിച്ചു, എന്നീ ചിന്തകളാൽ സി. വി. മുങ്ങിത്താണു. ഒരു സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥനായി ജീവിച്ചു മരിക്കുവാൻ വന്നിട്ടുള്ള ആളല്ല താൻ എന്നു ചേതസ്സമാകർഷകമായ 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എന്ന കൃതികൊണ്ടു സി. വി. തെളിയിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥനാകാതെ മറെറാരുതരത്തിൽ സ്വതന്ത്ര രീതിയിലുള്ള ഒരു ജീവിതത്തിനു സാദ്ധ്യമല്ലാതെ വന്നതുകൊണ്ടാണു സി. വി. ഉദ്യോഗത്തിനു പോയതെന്നു ആദ്യമേ സ്വതന്ത്രജീവിതകാംക്ഷയിൽനിന്നും മനസ്സിലായല്ലോ.

സി. വി. ആലോചിച്ചു: തനിക്കു തന്റെ രാജ്യത്തിൽ നിന്നും, രാജ്യചരിത്രത്തിൽനിന്നും അന്യമായ ഒരു ജീവിതം ഉണ്ടോ? ജീവിതം ഏതു പരിതസ്ഥിതിയിൽ സമാരംഭിച്ചു! തന്നിൽ സാദ്ധ്യംപ്രാപിച്ചു കിടപ്പുള്ള അറിവുകളും, ആശയങ്ങളും, സങ്കല്പങ്ങളും എന്തെല്ലാം? തന്റെ ഹൃദയാകാശത്തിലെ മഴവില്ലൊളി ചൊരിയുന്ന ഭാവനകൾ, സങ്കടപൂർണ്ണമായ നിറഞ്ഞ കാദംബിനികൾ, അമർഷവിദ്യുത്പ്രവാഹം കൊണ്ടുള്ള ഇടിമുഴക്കങ്ങൾ, ഭ്രാന്തമനസ്സൂചകങ്ങളായ വൈദ്യുതസ്ഫുലിംഗങ്ങൾ, പൗരുഷത്തിന്റെ കൊടുങ്കാററുകൾ

ഇവകളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയാണു. തന്റെ ജീവിത കൃത്യമായി അവശേഷിച്ചിട്ടുള്ളതു്, എന്നതായിരുന്നു സി. വി. യുടെ സ്വാത്മനിരൂപണത്തിന്റെ സൽസ്വരൂപം. അല്ലാതെ, പ്രതീക്ഷകം നിറഞ്ഞ വിദ്യാൎത്ഥിജീവിതമോ, തിക്തകഫലമോടെ ചെല്ലുന്നതായ യൗവനകാലപ്രവൃത്തികളോ, ദുഃഖസ്വാധീനമായ വിവാഹജീവിതസ്മരണകളോ, ബന്ധുമിത്രാദ്യസമാഗമ വിയോഗങ്ങളോ, ഏറ്റുമുട്ടലുകളോ, . തിരിച്ചടികളോ ഇവ ഒന്നുമല്ലായിരുന്നു സി. വി. യുടെ ആത്മനിരൂപണത്തിന്റെ പശ്ചാത്തലം. ഒരോ സ്മരണകൾ എഴുതുന്നതിനോ, ഇഷ്ടജനങ്ങളുടെ നഷ്ടത്തിൽ വിലാപപ്രബന്ധങ്ങൾ ചമയ്ക്കുന്നതിനോ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബുദ്ധി പ്രവൎത്തിച്ചതേയില്ല. തന്റെ രക്തത്തിൽ തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ, തന്റെ ബുദ്ധിയിൽ തന്റെ ഭാവനയിൽ ലയിച്ചുചേൎന്നു ജീവിതത്തിനു് ഇടവും, ബലവും നൽകി തന്നിൽ സാദൃശ്യം പ്രാപിച്ചു കിടക്കുന്ന ചില പരമാൎത്ഥങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നും, അവയോടുള്ള ബന്ധംപോലെ മറ്റൊന്നിനോടും തനിക്കു് ബന്ധമില്ലെന്നും സി. വി. ക്കു ഏതവസ്ഥയിലും നല്ലതുപോലെ അറിയാമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കലയുടെ സമ്മോഹനത്വ കാരണവും ഇതു തന്നെയാകുന്നു. ഏതു മനുഷ്യന്റെയും ജീവിതത്തിൽ, ഇപ്രകാരം താദാത്മ്യപദങ്ങളിലൂടെ സഞ്ചരിക്കാൻ ആത്മാവു് ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു ഘട്ടം ഉണ്ടു്. പക്ഷെ എത്രപേർ അതറിയുന്നു?

സി. വി. ബാലനായിരിക്കുമ്പോൾ ആദ്യം കണ്ട ഒരു ചിത്രം, ടിപ്പുവിന്റെ ഉഗ്രാക്രമണത്തിൽ നിന്നും

മാതൃഭൂമിയെ രക്ഷിച്ച രാജാകേശവദാസ് വലിയദിവാൻജി അവർകളുടേതായിരുന്നു. കൊച്ചുകണ്ണപ്പാർഭവനത്തിൽ ഇഴഞ്ഞു കളിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ, ബാലൻ–അന്നു കണ്ണങ്കര വേലായുധൻപിള്ളയുടെ അനന്തിരവൻ എന്ന അർത്ഥം വരുന്ന "സി. വി." എന്ന നാമാദ്യസംജ്ഞ ഇല്ലല്ലൊ, അതിനാലാണു് ബാലൻ എന്നു വിളിക്കുന്നതു്—രാജാകേശവദാസന്റെ ചിത്രത്തിനു മുൻപിൽ വന്നു പിച്ച വെച്ചുഴന്നൊരു, നിന്നിമേഷനായി നോക്കിനിൽക്കും. അല്പംകൂടി അപ്പുറത്തേക്കു നോക്കാം; മാതൃമുഖത്തോടൊപ്പം 'രാമു' കാണാൻ തുടങ്ങിയിരുന്ന ഒരു ചിത്രമുണ്ടെങ്കിൽ അതു രാജാകേശവദാസന്റേതായിരുന്നു.

മിന്നുന്ന നക്ഷത്രങ്ങൾ ഇടയ്ക്കിടെ തുന്നിപ്പിടിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള നീണ്ട നിലയങ്കി ധരിച്ചും, അരക്കെട്ടിന്റെ വാമഭാഗത്തായി മന്ത്രീശ്വരന്റെ ഉടവാളും പരിചയും തൂക്കിയിട്ടും, വംശപാരമ്പര്യദ്യോതകമായുള്ള ധീരതയാൽ പ്രൗഢമായ മുഖഭാവത്തോടും, ആജ്ഞാപനത്തിന്റെ പരമാധികാരദ്യോതകമായ മേൽമീശയോടും, സിംഹാസനസ്ഥതയുടെ മണിമകുടമായ ഫാലപ്രദേശത്തോടും,മുഖ്യമന്ത്രിയുടെ തലപ്പാവോടും നിൽക്കുന്ന വലിയദിവാൻജി അവർകളുടെ ചിത്രം ബാലനായ 'രാമു'വിന്റെ മനസ്സിൽ ബാല്യത്തിൽതന്നെ മായാത്ത മറവാത്ത കാര്യചിത്രം വരയ്ക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു.

ബാല്യകാലസ്മരണയിൽ പതിഞ്ഞ ആ ചിത്രം കൂടുതൽ കൂടുതൽ പ്രകാശമാനമാവുകയും, പ്രൗഢവയസ്സിലെത്തു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, അതു നിത്യസ്മരണീയമായി, കലാപ്രകാശനക്ഷേത്രത്തിലെ പൂജാവിഗ്രഹംപോലെയായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. യൗവനത്തിൽ അനേകരംഗങ്ങളിൽ അതിയായ

ഭ്രമം കാണിക്കുന്നവർപോലും, പ്രൗഢവയസ്സിൽ എത്തുമ്പോൾ തന്നിൽ പ്രതിഫലിച്ച താരതമ്യം പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളവയെ മാത്രം സ്വീകാര്യമായി കരുതുന്നു.

പടച്ചട്ടകൾ, വാളുകൾ, കഠാരികൾ എന്നിങ്ങനെയുള്ള പഴയ സമരോപകരണങ്ങളും, വിചിത്രങ്ങളായ ഉഷ്ണീഷങ്ങളും, പാദുകങ്ങളും, കൊറ്റ്യകുന്നത്തൂർഭവനത്തിൽ, 'രാമു' കണ്ടിരുന്നു. ജീർണ്ണിച്ച പട്ടുക്കുടകൾ, സുവർണ്ണരജതവേഷ്ടിതങ്ങളായ ചെരുവടികൾ എന്നിങ്ങനെ അഗണ്യകോടിയിൽ തള്ളപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പല പഴയ സാമാനങ്ങളും ഭവനത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ബാലനായ രാമു ഇവ ഓരോന്നു കാണുമ്പോഴും, അവ എപ്പോൾ, ആരാൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു? ഏതേതു സന്ദർഭങ്ങളിൽ എന്തെന്തിനു ഉപയോഗപ്പെട്ടു? അവയെ സംബന്ധിച്ചുള്ള കഥകൾ എന്തെല്ലാം? എന്നൊക്കെ ചോദിക്കുമായിരുന്നു. രാമുവിന്റെ ചോദ്യങ്ങൾ 'കിന്നാരം' നിറഞ്ഞവയാണെന്നു, അമ്മൂമ്മമാർക്കും, നങ്ങേമപ്പിള്ള അങ്കച്ചി (തമ്പികാര്യക്കാരുടെ ഭാര്യ)ക്കുംകൂടി ചിലപ്പോൾ തോന്നിയിട്ടുണ്ടു്.

* * * * * * *

രാജ്യം ഭരിക്കുന്ന മഹാരാജാവിന്റെ ആസ്ഥാനമായ വലിയകൊട്ടാരവും, അതോടു ചേർന്ന രാജ്യഭരണക്കച്ചേരിയായ പകടശ്ശാലയും, ശ്രീപത്മനാഭസ്വാമിക്ഷേത്രവും, രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെ വാസസ്ഥാനങ്ങളായ മററു അനവധി നിലയനങ്ങളും പട്ടാളപരിവാരങ്ങളോടുകൂടി പൊന്നിൻനീരാളകാന്തിവിതറുന്ന രാജകീയഘോഷയാത്രകളും, അമ്പലങ്ങളും, അമ്പലങ്ങളിലെ വാദ്യഘോഷങ്ങളോടുകൂടിയുള്ള ഉത്സവങ്ങളും, വാസ്തുരവകളും, സംഗീത

വിദ്വാന്മാർ നടത്തുന്ന കച്ചേരികളും ഇങ്ങനെ രസഭാവവൈവിധ്യം നിറഞ്ഞ തിരുവനന്തപുരം കോട്ടയ്ക്കകം ഒരു ചരിത്രകഥാരംഗമാവാൻ പോകുന്ന ആ വിശിഷ്ടബാലനു് കലാപരമായ പശ്ചാത്തലം സൃഷ്ടിച്ചുകൊടുക്കാൻ ഏററവും പര്യാപ്തമായിരുന്നു.

... ...

"രാജാകേശവദാസ്" എന്ന മഹാത്മാവിന്റെ ജീവചരിത്രസംഭവങ്ങളുടെ ഗ്രഹണം, ആ മന്ത്രിമണ്ഡലദിവാകരന്റെ സ്വന്തവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനഭാര്യയുടെ വകയും ആയ തറവാടുകളോടു് എനിക്കു ജനനകാലം മുതൽക്കുള്ള ഗാഢപരിചയത്തിനിടയിൽ സമ്പാദിതമായിട്ടുള്ളതാണു്. അഭിജ്ഞന്മാരും, പക്വവയസ്കന്മാരുമായുള്ള ആ തറവാടുകളിലെ അംഗങ്ങളിൽനിന്നു് ഐതിഹ്യരൂപത്തിലും മററും കിട്ടീട്ടുള്ള വൃത്താന്തങ്ങളെയാണു് ഈ കഥാരചനയിലേക്കു് പ്രയുക്തമാക്കിയിട്ടുള്ളതു്.'' എന്നിങ്ങനെ ധർമ്മരാജായിലെ മുഖവുരയിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ പറയുന്നതിൽനിന്നും, ജനനകാലംമുതൽ രാജാകേശവദാസന്റെ കുടുംബങ്ങളോടു ഗാഢപരിചയത്തിലായതിന്റെ ഫലമാണു് ആ കലാസൃഷ്ടിയെന്നു വ്യക്തമാകുന്നുണ്ടല്ലോ!

സി. വി.-യുടെ ചരിത്രപരമാർത്ഥവിജ്ഞാനത്തിൽ തീക്ഷ്ണമായ ഒരു ശക്തി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടു്. ശരീരത്തിനു ജീവൻ എന്നപോലെ സി. വി.-യുടെ ചരിത്രവിജ്ഞാനശരീരത്തിനുള്ളിൽ 'പ്രജാപൗരുഷം' ആകുന്ന ജീവൻ പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ചരിത്രത്തിന്റെ വ്യാപ്തി രാജധർമ്മത്തെ 'പ്രജാപൗരുഷം' സംരക്ഷിച്ചു നിലനിർത്തുമ്പോഴേ ഉണ്ടാകുന്നുള്ളൂ

എന്നു, കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർ ഭവനത്തിൽവച്ചു്, രാജാകേശവദാസ കുടുംബത്തിലെ ചില പിൻഗാമികൾ പറഞ്ഞു കേട്ടിട്ടുള്ള കഥകളിൽനിന്നും സി. വി. പഠിച്ചിട്ടുണ്ടു്. നാട്ടിൽ പ്രതാപശാലികളായവർ പലരേയും ജീവിപ്പിച്ചിരുന്നു എന്നും, അവരിൽ ചിലർ ദീർഘദൃഷ്ടിയില്ലാതെ വീണ്ടുവിചാരിതന്മാരായിപ്പോയതുകൊണ്ടു്, ദാരിദ്ര്യം അവരെ വിഴുങ്ങിച്ചതു ശരിയായിരിക്കാമെങ്കിലും, ചരിത്രത്തിനു ഒട്ടു വിലയേറിയ പാഠങ്ങൾ നൽകുന്നവയെന്നും അവർ പറഞ്ഞിരുന്നു. രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ ദീർഘദൃഷ്ടിക്കുറവു്; അതോ മിണ്ടാതല്ല: രാജാകേശവദാസന്റെ അവസാനം എന്താണെന്നു? വാർദ്ധക്യത്താൽ വലുതാക്കപ്പെട്ടിരുന്ന രാജ്യത്തെ, രാജ്യമാകെത്തിരിഞ്ഞു്, ശത്രുവിൽനിന്നും രക്ഷിച്ചു നിലനിർത്തുവാൻ, സ്വാതന്ത്ര്യജീവിച്ചു രാജ്യത്തെയും രാജാവിനെയും സേവിച്ച രാജാകേശവദാസനു് അവസാനം ഒരു കാരണവുംകൂടാതെ ഭവനങ്ങളിൽ പാഴ്ച്ചെലവിനും തടങ്ങലിൽ കിടക്കേണ്ടതായ തിരുവിതാംകൂറിന്റെ വടക്കേ അതിർത്തികൾ വിട്ടുകൊടുക്കുന്നതായ ആ കരാറു നീട്ടി വാങ്ങിക്കൊണ്ടുപോയ നമ്പൂതിരിയെ പിടിക്കുവാൻ തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും പറവൂർവരെ ഒരു കണക്കിനു കുതിരപ്പായിച്ചുപോയതു്. അദ്ദേഹം രാജാവെന്ന ഒരു വ്യക്തിയെയാണു് സേവിച്ചിരുന്നതെങ്കിൽ ആ വ്യക്തിയുടെ അഭാവത്തിൽ പ്രത്യേകിച്ചു തടങ്ങലിൽ പാർപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒരു ഘട്ടത്തിൽ, രാജ്യത്തിന്റെ ഒരു അംശം നഷ്ടപ്പെടുന്നു എന്നു കേട്ടപ്പോൾ, അത്രത്തോളംവേദന ഉണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല. രാജാകേശവദാസൻ സേവിച്ച രാജാവു്, രാജ്യം തന്നെയായിരുന്നു എന്നു അപ്പോഴാണു് അഭ്യുദയികൾ

ക്കു മനസ്സിലായത്. വലിയ ദിവാൻജി തടങ്കലിൽ പാർപ്പിക്കപ്പെട്ടതു മാത്രമേ ഉള്ളുവല്ലോ! എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹോദരനായ ജനറൽ കുമാരൻതമ്പിയുടെയും, അനന്തിരവൻ പേഷ്ക്കാർ ഇരയിമ്മൻതമ്പിയുടെയും രാജ്യസേവനങ്ങൾക്കു ലഭിച്ച പ്രതിഫലം അവരുടെ തലകൾ ഒററപ്പനമൂട്ടിൽ കൊണ്ടുവച്ചുവെട്ടിമാറുകയായിരുന്നു! ആ രാജ്യസേവകന്മാരെ കൊലയ്ക്കു ബന്ധിച്ച്, പടിഞ്ഞാറേ കോട്ടവാതിലിലൂടെ കടപ്പുറത്തെ ഒററപ്പനമൂട്ടിലേക്കു കൊണ്ടു പോകുന്ന രംഗം ബാല്യകാലത്തു കണ്ടിട്ടുള്ള വൃദ്ധനായ ഒരു മുഹമ്മദീയൻ ഒരിക്കൽ കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർ ഭവനത്തിലിരുന്ന് ആ കഥ പറയുന്നതു ബാലനായ 'രാമു'വും കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. രാമുവിനെപ്പോലെ അന്ന് ആ കഥ ശ്രദ്ധിച്ചു കേട്ടവർ അവിടെ വേറെ ആരും ഉണ്ടായിരിക്കുകയില്ല.

എട്ടുവീട്ടിൽപിള്ളമാരെ കുടുംബത്തോടെ, പിഴുതു മാറ്റിയിട്ടും ഒടുവിൽ ശേഷിച്ച അവരുടെ ചില കിളിർപ്പുകൾ രാജസ്ഥാനത്തെ വിറപ്പിക്കുവാൻ പ്രാഭവമുള്ളവരായിവന്ന കഥകളും സി. വി. തന്റെ ബാല്യകാലങ്ങളിൽ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ശങ്കുണ്ണിമേനവന്റെ ചരിത്രത്തിൽ, അന്ന് താൻ കേട്ടിട്ടുള്ള കഥകളിൽനിന്നും വിഭിന്നമായ പല പ്രസ്താവങ്ങളും ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ അധികൃത ചരിത്രം എന്ന നിലയിൽ ആ പ്രസ്താവങ്ങൾക്കപ്പുറത്ത് എന്തെങ്കിലും പറയാൻ തനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ലെന്ന് 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ'യിലെ രാമനാമഠത്തിന്റെ നിഷ്ഠൂരകൃത്യത്തെപ്പററി സൂചിപ്പിക്കുമ്പോൾ സി. വി. വ്യക്തമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, ജനശക്തിയാണ് രാജശക്തിയെ ഉറപ്പിക്കുന്നതെന്നു മാത്രം "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"

കൊണ്ടു സി. വി. ക്കു സ്ഥാപിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞു. അതു മാത്രം പോരാ; രാജസ്ഥാനത്തെ ശ്രീമയമായ പ്രകാശം ജനപൗരുഷമാണു": ഭൂതകാലങ്ങളിൽ, ഊതിക്കെടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പ്രജാപൗരുഷം അനന്തരകാലങ്ങളിൽ നീറിക്കത്തിയിട്ടുണ്ടെന്നും, വല്ലാർകകാരെ വാഴ്ചയെ മറിക്കാനാവൂ എന്നതുപോലെ രാജ്യ (രാജ)ഭരണത്തിലേർപ്പെട്ട അതേ വംശപാരമ്പര്യമുള്ളവരെപ്പോലെ ആ പൗരുഷതേജസ്സുകളെ ഉയർത്താൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളുവെന്നും, രാജ്യത്തിന്റെ ബന്ധുക്കൾ രാജ്യവാസികളായ ജനങ്ങളല്ലാതെ മററാരുമല്ലെന്നും പ്രജാശക്തി ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടുവെങ്കിലേ രാജശക്തി, രാഷ്ട്രീയപ്രതാപത്തിൽ പുലരുകയുള്ളു എന്നും, ധനമോഹികളായ പ്രഭുശക്തികളെക്കൊണ്ടു്, രാജ്യധനം കൊള്ളചെയ്യുവാൻ അല്ലാതെ, രാജ്യം നന്നാക്കാൻ സാധിക്കയില്ലെന്നും മററുമുള്ള വിചാരങ്ങളായിരുന്നു കഥാനായകന്റെ ആത്മനിരൂപണത്തിലെ മുഖ്യഘടകങ്ങൾ. "മാർത്താണ്ഡവർമ്മയും" "തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറി"യലും സമകാലീനങ്ങളാണെന്ന വസ്തുതയും, മെമ്മോറിയലിൽ ഒപ്പുകെക്കൂടി; സി. വി. യുടെ രാഷ്ട്രീയചിന്തയിൽ ഒപ്പുകൂടി; പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്ന ഒരേതരം സംഗതിയായ വിദേശീയമേധാവിത്വത്തിൽനിന്നും രാജ്യത്തെ മോചിപ്പിച്ചു്, രാജാവിന്റെ പരമാധികാരത്തിൻകീഴിൽ, ജനങ്ങൾക്കു തന്നെ ഭരണംനടത്തുവാൻ ഭരണകൂടം സംപ്രാപ്തമാകണമെന്ന പരമാർത്ഥവും കാണാൻ കഴിയുന്നവർക്ക്, കഥാനായകന്റെ അനന്തരസാഹിത്യകൃതികൾ ആദ്യത്തേതിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തസ്വഭാവത്തിലല്ലെന്നു ഊഹിക്കാൻ പ്രയാസമില്ല. മെമ്മോറിയൽ സമർപ്പണാനന്തരവും, ഏതു സങ്കടം പരിഹരിച്ചുകിട്ടു

വാനായി മെമ്മോറിയൽകൊണ്ടു ജനങ്ങൾ ആവശ്യപ്പെട്ടുവോ അതു് പരിഹൃതമാകാതെ വന്നതിനാൽ ഉണ്ടായ ദോഷങ്ങൾ സി. വി. യുടെ ക്ഷോഭത്തിനു എത്രത്തോളംവിഷയമായിട്ടുണ്ടെന്നു അനന്തരകൃതികളിൽ തന്റെ സങ്കല്പത്തിലും ഭാഷയിലും നല്ലവണ്ണം പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു്. മെമ്മോറിയലാകുന്ന ജനകീയസമരത്തെ ശരിയാംവണ്ണം മാനിക്കാതെവന്നതു്, ജനങ്ങളുടെ നേരെ രാജാവിനുള്ള അനാദരവായി കഥാനായകൻ കണക്കാക്കി ചിന്തിക്കാൻ തുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടെന്നു 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മശേഷം' എന്ന ശീർഷകത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലൊ!

ഈ കഥാരംഭത്തിൽ, ദിവാൻനിയമനത്തെപ്പറ്റിയും, രാജ്യസ്ഥിതികളെ സംബന്ധിച്ചും ഉൽക്കണ്ഠാഭരിതനായി നാം ദർശിച്ച സിവി. രാമൻപിള്ള, ഇപ്പോഴും അതേപ്രശ്നം തന്നെ ഗാഢമായി ആലോചിക്കുന്നു; അന്നു യുവാവായിരുന്നു: ഇന്നു് പ്രൗഢവയസ്കനായിരിക്കുന്നു: അന്നത്തെയും ഇന്നത്തെയും രാഷ്ട്രീയചിന്തയിൽ, ഭരണകാര്യത്തിൽ ജനങ്ങൾക്കുണ്ടായിരിക്കേണ്ട സ്ഥാനവും അവകാശവുമെന്തായിരിക്കണമെന്നതല്ലാതെ കൂടുതൽയാതൊന്നുമില്ല. എന്നാൽ കലാവബോധം ആ ചിന്തകൾക്കു, രൂപവും വർണ്ണവും നൽകി ഒരു ശില്പനിർമ്മിതിക്കു സി. വി. യുടെ ഹൃദയത്തെ സജ്ജമാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ചരിത്രത്തിൽ കല്പിതകഥാപാത്രങ്ങളെക്കൂടി ഉൾപ്പെടുത്തി, കഴിഞ്ഞുപോയ ഒരു ഭരണസന്ധിയിലെ വീരന്മാരേയും സമുദായത്തെയും സജീവസാഹിത്യമാക്കുവാൻ സി. വി. ആലോചിക്കുന്നു. അതിൽ ആത്മനിബദ്ധമായ ഒരു സത്യമില്ലെങ്കിൽ, രസാത്മകമായി ഹൃദയം സ്ഫന്ദിക്കുകയോ, മനസ്സു ചലിക്കുകയോ, ബുദ്ധി പ്രവർത്തിക്കുകയോ ചെയ്യുകയില്ല.

ഉള്ളിൽ സാത്മ്യം പ്രാപിച്ചു കിടപ്പുള്ള ചിന്തകൾ, അവ എത്ര അനർഘങ്ങളായ പാഠങ്ങൾ നൽകുന്നവയാണെങ്കിലും, എത്രതന്നെ സമ്മോഹനങ്ങൾ ആണെങ്കിലും, ഭരണകൃത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തെയും, കാലസ്ഥിതികളേയും പരിഗണിച്ചിട്ടേ പ്രകാശിതങ്ങളാകാവൂ; എത്ര കലാസൌന്ദര്യത്തിലുമാകട്ടെ, ചരിത്രത്തിലെ ചില പരമാർത്ഥങ്ങളെ അതേപടി പ്രകാശിപ്പിച്ചാൽ, അതു് അധികാരിവർഗ്ഗത്തിനു രുചിച്ചു എന്നു വരുകയില്ല. 'കഴുവേറ്റവും തുറുങ്കേറ്റവും' മുമ്പു ഒരു ഘട്ടത്തിൽ പരമാർത്ഥവാദികൾക്കും, പൗരുഷശാലികൾക്കും നൽകിയിരുന്ന ശിക്ഷകളായിരുന്നു. രാജശക്തിയോടു ഇടഞ്ഞിട്ടുള്ള മാടമ്പിമാരും പിള്ളമാരും പൌരുഷമുണ്ടായിരുന്നവരെന്നോ, അവർ പ്രേതങ്ങളായിരുന്നില്ലെന്നോ മിണ്ടിപ്പോയാൽ, തിരുവിതാംകൂർ രാജസ്ഥാനം അതോടൊപ്പം ഭീകരമായ കോപപ്രകമ്പനം കൊണ്ടു ഭൂകമ്പത്തെന്നതുണ്ടാക്കുവാൻ നോക്കും. വേലുത്തമ്പിയുടെ സ്വദേശാഭിമാനത്തെ ഉദാഹരിക്കാൻ എങ്ങനെങ്കിലും ഒരു കഥ പറഞ്ഞു എന്നാൽ ശക്തിപ്രബലമായ നഖരങ്ങൾ വിതിർത്തുനിന്നിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷ് സിംഹത്തിന്റെ സട വിജൃംഭിക്കും.

മാതൃമുഖത്തോടൊപ്പം കാണാൻ തുടങ്ങിയതും, ഹൃദയത്തിൽ പ്രോജ്ജ്വലമായി തെളിഞ്ഞു വിളങ്ങിനില്ക്കുന്നതുമായ ഒരു ചിത്രത്തെ വാക്കുകളാൽ ആലേഖനം ചെയ്യുവാൻ സി.വി. തീർച്ചയാക്കി: രാജാകേശവദാസന്റെ കഥ ഒരു കാരണവശാലും അധികൃതലോകത്തെ പ്രകോപിപ്പിക്കുകയില്ലെന്നും, എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അന്ത്യകാലവർണ്ണനകൾ രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ ദൗർബല്യത്തിനു ഉദാഹരണമാകയാൽ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം നടത്തേണ്ടതാണെന്നും

ആ ഭാവനാശാലി നിശ്ചയിച്ചു. * കേശവദാസന്റെ കഥയിൽ, വൈദ്യുതിശക്തിപോലെ പ്രതാപൗരുഷം പ്രസരിക്കുന്ന കഥാപാത്രങ്ങളെ കയററി, ജനതയിൽ ചില ബാഹ്യജനിതങ്ങൾ കഴിഞ്ഞ കാലങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നെന്നു തെളിയിക്കുന്നതോടുകൂടി, വർത്തമാന കാലത്തെ ജനസമുദായം ഭൂതകാലത്തിന്റെ പാരമ്പര്യത്തിൽനിന്നും പോന്നിട്ടുള്ളതാകയാൽ, ആ സമുദായത്തിലും പൗരുഷശാലികൾ ഇല്ലാതെ വരികയില്ലെന്നും അതിനാൽ പ്രജകൾ രാജാവിന്റെ സ്വകാര്യമായുള്ള ഹിതാഹിതങ്ങൾ അനുസരിച്ചു് തള്ളാനും നീക്കാനുമുള്ള പാവകൾ അല്ലെന്നും ലോകത്തിനു കാട്ടിക്കൊടുക്കണമെന്നു സി. വി. ആഗ്രഹിച്ചു. ആ ആഗ്രഹം സി. വി. യിൽ മെമ്മോറിയൽ കാലംതൊട്ടു് സ്ഥിരപ്രതിഷ്ഠിതവും, ആ പ്രകാശനപാടവമായിട്ടുള്ളതാകുന്നു. രാജ്യകാര്യത്തിൽ ആതുരമായിട്ടുള്ള വിക്ഷോഭകരങ്ങളായുള്ള വികാരങ്ങൾ എല്ലാംചേർന്ന തന്റെ സിംഹാവിഷ്കൃതനായ വ്യക്തിത്വം പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്ന ഹരിപഞ്ചാനനൻ എന്ന പാത്രത്തെ സൃഷ്ടിക്കാനായി കഥാപുരുഷൻ വളരെക്കാലം ആലോചിച്ചു. ധർമ്മരാജായിലെ ഹരിപഞ്ചാനനൻ ഭാവത്തിൽ ശ്രീമൂലംതിരുമനസ്സിന്റെ കാലത്തെ പൗരുഷം നിറഞ്ഞ സി. വി. തന്നെയല്ലേ?

---

* 'കേശവദാസൻ' എന്ന പേരിൽ മൂന്നു ഭാഗങ്ങളായി ഗ്രന്ഥം എഴുതാൻ തീർച്ചയാക്കിയ പുസ്തകത്തിന്റെ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളേ പുറത്തു വന്നുള്ളു. പുസ്തകത്തിന്റെ മൂന്നാം ഭാഗം ആ തുടർച്ചയിൽ എഴുതപ്പെട്ടില്ല. 'ധർമ്മരാജാ' 'രാമരാജബഹദൂർ' എന്നീ പേരുകളോടു് ആ രണ്ടു ഭാഗങ്ങളാകട്ടെ ('കേശവദാസ്' എന്ന പേരില്ല) അവസാനം ചേർക്കപ്പെട്ടുള്ളു.

പുസ്തകനിർമ്മാണത്തിലേർപ്പെടുന്നതിനു മുൻപു സി. വി. എത്രമാത്രം ദൂരം ഭാവനാലോകത്തു സഞ്ചരിക്കുന്നു: ഏകാഗ്രത അത്ഭുതാവഹമാവുന്നു. ധർമ്മരാജാ എഴുതിത്തുടങ്ങുന്നതിനു മൂന്നു (1084) കൊല്ലം മുൻപ്, മൂന്നുമാസത്തിനുള്ളിൽ എഴുതാറുണ്ടായിരുന്ന സി. വി. യെ സന്ദർശിച്ച ആറ്റൂർ സ്വദേശിയായ, അദ്ധ്യാപകനായിരുന്ന ശ്രീ. പി. രാമൻപിള്ള ഒരു സംഭവം ഇപ്രകാരം വിവരിക്കുകയുണ്ടായി.

"എനിക്കു ഒരു ഉദ്യോഗത്തിനു ശുപാർശ ചെയ്യുവാനായി എന്റെ അച്ഛൻ (സി. വി.-യുടെ ഒരു ബന്ധു) സി. വി. അവർകളോടു അപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹം ശ്രമിക്കാമെന്നും പറഞ്ഞിരുന്നു. അതനുസരിച്ച് ഞാൻ ൧൦൮൪-ൽ മൂന്നുമാസക്കാലത്തിനുള്ളിൽ പല തവണ അദ്ദേഹത്തെ വഴുതക്കാട്ട് റോസ്കോട്ടിൽ ചെന്നു കണ്ടു. സാധാരണ കാലത്തു പത്തുമണിക്കു മുൻപ് ഞാൻ റോസ്കോട്ടിലെത്തുമ്പോഴേക്കും അദ്ദേഹം പ്രസ്സിലേക്കു പോകുന്ന നേരമായിരിക്കുകയില്ല. ഈ ഏർപ്പാടനുസരിച്ചു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കാണുകയും, മുൻപിൽ പോയി നിൽക്കുകയും നമസ്കാരം എന്നു തൊഴുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം ഒന്നും തന്നെ എന്നോടു ചോദിക്കുകയോ, ഞാൻ അങ്ങോട്ട് സംസാരിക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം എന്നെ കാണുകയുണ്ടായല്ലോ, അതിനാൽ എന്റെ കാര്യം വേണ്ടതു ചെയ്യുമെന്ന വിശ്വാസത്തോടെ അടുക്കളയിൽ ചെന്ന് എന്തെങ്കിലും ഭക്ഷണം വാങ്ങി കഴിച്ചുകൊണ്ട് മടങ്ങിപ്പോരും. വീട്ടിലുള്ളവർ "അദ്ദേഹം കണ്ടുവല്ലോ" എന്നു എന്നോടു ചോദിക്കും. ഞാൻ "കണ്ടു" എന്നു പറയുകയും ചെയ്യും. പിന്നീട് എനിക്ക് റോസ്കോട്ടിൽ പോകേണ്ടതിൽ മടി തോന്നി. എന്തെന്നാൽ ചെല്ലുമ്പോഴൊക്കെയും സി. വി. ഒന്നും ചോദിച്ചിട്ടില്ല. ഞാൻ വിവരം അച്ഛനോടു പറഞ്ഞു. അച്ഛനും ഞാനുമായി ഒരു ദിവസം റോസ്കോട്ടിലെത്തി. അപ്പോഴാണ് ഞാൻ ചെന്നു മുൻപിൽ ഒന്നും രണ്ടും മണിക്കൂർ നിന്നിരുന്ന വസ്തുത ഒന്നും സി. വി. അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല എന്നു മനസ്സിലായതു്, "നീ ഇവിടെ വന്നിരുന്നോ" എന്നാണ് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചതു്. "ഉവ്വ" എന്ന എന്റെ മറുപടി കേട്ടിട്ട് "ഞാനത് എന്തോ ആലോചനയിലായിരുന്നിരിക്കും. ക്ഷമിക്കണം" എന്നാണ് അദ്ദേഹം അച്ഛനോടു പറഞ്ഞതു്". 'ധർമ്മരാജാ' പുസ്തക

വന്നപ്പോഴാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൂക്ഷ്മമായ ഉദാരതയെപ്പറ്റി എനിക്കു മനസ്സിലായതു്"

ചരിത്രകഥകൾ കേട്ടറിവാനും, തൽസംബന്ധമായുള്ള വിവരങ്ങൾ ശേഖരിപ്പാനും സി. വി. യുടെ സജീവചരിത്രവിജ്ഞാനകേന്ദ്രം സദാതല്പരമായിരുന്നു. 1081-ൽ തന്റെ മാതാവിന്റെ ശതാഭിഷേകാടിയന്തിരത്തിനു ആറയൂർ കുടുംബത്തിൽ പോയി മടങ്ങുമ്പോൾ, ആറയൂർ കല്ലുവീട്ടിൽ ശ്രീ. അനന്തൻ പിള്ള എന്ന ഒരു ബന്ധുവിനോടു സി. വി. പറഞ്ഞു:

"ഇവിടങ്ങളിലെ പഴയ കുടുംബങ്ങളിൽ വളരെ പഴക്കമുള്ള പ്രമാണങ്ങളോ, മറ്റു രേഖകളോ കിടപ്പുണ്ടെങ്കിൽ നമുക്ക അതു ശേഖരിക്കണം."

ഈ വിവരം ഗ്രന്ഥകാരനോടു പറഞ്ഞ ശ്രീ. അനന്തൻപിള്ള അവർകൾ ഇങ്ങനെ തുടർന്നു പറഞ്ഞു:

"സി. വി. യുടെ സമുദായനടവടിപരിഷ്കാരത്തെപ്പറ്റി ഒരു കഥകൂടി പറയാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണങ്കരകുടുംബം പോയതിനുപകരം ജ്യേഷ്ഠന്മാർ പണിയിച്ചു പുന്നത്താനത്തു കുടുംബമുണ്ടല്ലോ. അവിടെ വച്ചു് ഒരു കെട്ടുകല്യാണം നടന്നു. അന്നു് സമുദായനടപടിയനുസരിച്ചു പിടാക (കരക്കാരുടെ പൊലിവു—സംഭാവന) ആവശ്യമില്ലെന്നു അദ്ദേഹം ശഠിച്ചു. പക്ഷെ, ബഹുകാലമായി ഉറച്ചുപോയിട്ടുള്ള ഒരു ചടങ്ങിനെ അദ്ദേഹത്തെക്കൊണ്ടു അപ്പോൾ നിഷേധിച്ചു നിൽക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അതിനു ചില സംഭവങ്ങൾതന്നെ ഉണ്ടായി. അതെല്ലാം പറയണമെന്നാഗ്രഹമില്ല. ഞങ്ങളുടെ ആറയൂർ ക്ഷേത്രത്തിൽ കിടക്കുന്ന വലിയ വാർപ്പു കരക്കാർ ആ കല്യാണത്തിനു പൊലിച്ചു പണംകൊണ്ടു അദ്ദേഹം വാങ്ങിയിട്ടുള്ളതാണു്". ആ

വിവരം അതിൽ കൊത്തിയിട്ടുണ്ടു്. അതു കാണണമെങ്കിൽ അങ്ങോട്ടു ഒന്നു പോയാൽ മതി. അക്കാലങ്ങളിൽ കെട്ടുകല്യാണം നടത്തി, കുടുംബം നശിക്കുന്ന ആ ചടങ്ങുകൾ അവസാനിപ്പിക്കാൻ സി. വി. യും, സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുമായി പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തുന്നതു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. ഇപ്പോൾ ആ കല്യാണങ്ങൾ എവിടെപോയോ എന്തോ!"

. . . .

1082-ൽ * "സർക്കാർപ്രസ്സ്" പുനസ്സംഘടിപ്പിക്കുന്നതിലേയ്ക്കായി, മദ്രാസിലെ ഗവണ്മെന്റുപ്രസ്സും, മററു അച്ചുടിശാലകളും സന്ദർശിക്കുന്നതിനു സൂപ്രണ്ടു നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു."

സി. വി. രാമൻപിള്ള സർക്കാർ പ്രസ്സിൽ പ്രവേശിച്ച വർഷത്തിലുള്ള (1079) ഭരണറിപ്പോർട്ടിൽ "ഗവണ്മെന്റു പ്രസ്സു വളരെ തൃപ്തികരമാംവിധം ജോലി ചെയ്തുകാണുന്നു" എന്നു ദിവാൻ വി. പി. മാധവറാവു രേഖപ്പെടുത്തുകയുണ്ടായി. അതിനടുത്ത വർഷം ശ്രീ. റാവു അവർകൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഭരണറിപ്പോർട്ടിൽ, സെററിൽമെൻറു രജിസ്റ്ററിന്റെ അച്ചടിമൂലം പ്രസ്സിൽ ജോലി പൂർവ്വാധികം വർദ്ധിച്ചിട്ടും, ഗവണ്മെന്റു വക അല്ലാത്ത ജോലികളും ധാരാളം പ്രസ്സിൽനിന്നും ചെയ്തുകൊടുത്തതായി പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു.

1082-83 ഈ വർഷങ്ങൾ മുതൽ മുൻകാലങ്ങളിൽ കണ്ടിരുന്ന പുസ്തകപാരായണതാല്പര്യം സി. വി. യിൽ പതിന്മടങ്ങു വർദ്ധിച്ചു. നോവലുകളാണെങ്കിൽ അവ ഏതു ഭാഷയിലുള്ളതാണെങ്കിലും, ഇംഗ്ലീഷിലേയ്ക്കു വിവർത്തനം

---

* Administration report for 1082

ചെയ്യപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതാണെങ്കിൽ നമ്മുടെ കഥാനായകൻ വായിക്കാതെയിരിക്കയില്ല. ഫ്രെഞ്ച് അറിയാമെന്നു ള്ളാതെ ആ ഭാഷയിലെ വിശിഷ്ടങ്ങളായ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിച്ചു മനസ്സിലാക്കാൻ തക്കവണ്ണമുള്ള അറിവു സി. വി. ക്കു ഉണ്ടായിരുന്നു. ഫ്രെഞ്ചു, ഇറ്റാലിയൻ, ജർമ്മൻ എന്നീഭാഷകളിൽനിന്നും ഇംഗ്ലീഷിലേയ്ക്കു തർജ്ജിമ ചെയ്യപ്പെടുന്ന ഏതു നോവലും തിരുവനന്തപുരത്തു ആദ്യം വന്നാൽ വായിക്കുന്നതു സി. വി. യായിരുന്നു.

രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ നോവൽ വായനയെപ്പററി അഡ്വക്കേററ് ആർ. ഗോപാലപിള്ള പറയുന്നതിങ്ങനെയാണ്.

"ഇംഗ്ലീഷു സാഹിത്യത്തിൽ ഉള്ളതോ, ഇംഗ്ലീഷു സാഹിത്യത്തിലേയ്ക്കു ഭാഷാന്തരം ചെയ്തിട്ടുള്ളതോ ആയ ഏതെങ്കിലും ഒരു നോവൽ എടുത്തു സി. വി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അടുത്തിരുന്നു് ആദ്യത്തെ പുറം വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കയോ, പിന്നീടു ആ പുസ്തകത്തിലെ പ്രതിപാദ്യമെന്തെന്നു അദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടു പറഞ്ഞുതരും. അതതു ഗ്രന്ഥകർത്താക്കന്മാരുടെ മെച്ചത്തെപ്പററി പറയുകയാണെങ്കിൽ, അദ്ദേഹം അവരുടെ പുസ്തകങ്ങളിൽ നിന്നും ഉടനടൻ ഉദ്ധരിച്ചുകൊണ്ടു വിമർശിക്കുന്നതു കേൾക്കാം. കേവലം ഓർമ്മയിൽ നിന്നാണ് ഈ ഉദാഹരണങ്ങൾ എല്ലാം വരുന്നതു്. അദ്ദേഹം വായിക്കാത്ത ഏതെങ്കിലും ഒരു പുസ്തകത്തെപ്പററി ഞങ്ങൾ (സി. വി. യുടെ യുവമിത്രങ്ങൾ) പറയുകയാണെങ്കിൽ അതു താമസം കൂടാതെ കൊണ്ടു കേൾക്കുവാൻ ഞങ്ങളോടു പറയും"

നോവൽ മാത്രമല്ല; രാജ്യതന്ത്രം, സമരതന്ത്രം, തത്വശാസ്ത്രം, * സാമുദായികശാസ്ത്രം, ജീവശാസ്ത്രം, ചരിത്രം, ജീവിതചരിത്രം, യാത്രാവിവരണങ്ങൾ എന്നീ ശാഖകളിൽ പെടുന്ന നിരവധി ഗ്രന്ഥങ്ങൾ സി. വി. വായിച്ചു വന്നിരുന്നു.

ഭാഗീരഥിഅമ്മയുടെ മരണത്തിനുശേഷമുള്ള കഥാപുരുഷന്റെ ഈ വിജ്ഞാനവിപുലീകരണശ്രമത്തിനിടയ്ക്കു വീട്ടുകാര്യങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ തെല്ലും ക്ലേശിപ്പിച്ചില്ല. എന്തെന്നാൽ, ഭർത്തൃനഷ്ടയായി അച്ഛന്റെ കുടുംബമായ കാർത്തികപ്പള്ളിത്താലൂക്കിലെ കോയിക്കലത്തു ഭവനത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്ന, ജാനകിഅമ്മ, (ഭാഗീരഥിഅമ്മയുടെ മൂത്ത സഹോദരി) മലയാളഭാഷയ്ക്കു വിലതീരാത്തസംഭാവനകൾചെയ്യുവാൻ ഒരുങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന നമ്മുടെ കഥാനായകന്റെ പരിപാലനം സ്വീകരിച്ചു്, റസ്സാട്ടിൽ താമസം ആരംഭിച്ചിരുന്നു. ചിത്രമെഴുത്തു രവിവർമ്മകോയിത്തമ്പുരാന്റെ സഹോദരനായിരുന്നു ജാനകിഅമ്മയെ മുൻപു വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നതു്. സൗന്ദര്യം തികഞ്ഞിരുന്ന ഭാഗീരഥിഅമ്മയുടെ സഹോദരിയായ ഇവർ സുഖസൗഭാഗ്യങ്ങളിൽ മാത്രം കയറി ഇറങ്ങിയിട്ടുള്ള സുഖവിലാസിനിയായ ഒരു റാണിയായിരുന്നു. പ്രജീവിതത്തിന്റെ മഹാഗരിമയിലെ പങ്കാളിയായി

---

* സി. വി. വായിച്ചു In Tune with the Infinite എന്ന പ്രസിദ്ധമായ ആത്മീയഗ്രന്ഥത്തെ ഭാഷയിലേയ്ക്കു് തർജ്ജമ ചെയ്യു ന്നതായി കണ്ട അദ്ദേഹം അതു നിറുത്തിവച്ചുവെന്നും, പിന്നീടു ഹൈസ്കൂളദ്ധ്യാപികയായ ശ്രീമതി ചിന്നമ്മയെ ആ പുസ്തകം ഭാഷപ്പെടുത്തു ന്നതിനായി ശ്രീ. ആർ. സി. ശേഖരപിള്ള കൊണ്ടുചെന്നു ഏൽപ്പി ച്ചുവെന്നും 'ശ്രീ. കെ. ചിന്നമ്മ'യുടെ ജീവചരിത്രത്തിൽ പ്രതിപാദിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്—

കഴിഞ്ഞിരുന്ന ഇവൾ, കോപിഷ്ഠനും പ്രാരാബ്ധവാനു
മായ സി. വി. യുടെ കൂടെ കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നതു് എങ്ങനെ
എന്നു ആളിയിൽ ഒരു ആശങ്ക ഉണ്ടാകാതെയിരുന്നില്ല.
ഈ ജാനകിഅമ്മയെ ആയിരുന്നു സി. വി. കീഴേവീട്ടിൽ
നിന്നും ആദ്യം വിവാഹം ചെയ്വാൻ ആഗ്രഹിച്ചതു്.
ഇവരെ കണ്ടിട്ടു്, ഇന്ദിരയോ, ഇന്ദ്രാണിയോ എന്നൊക്കെ
സംശയം ചോദിച്ചുകൊണ്ടു കഥാനായകൻ ഒരു കാലത്തു
ഒരു വിപ്രലംഭാവസ്ഥ അനുഭവിച്ചിട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു.
എന്നാൽ ഈ ഹൃദയരത്നത്തിനു പകരം, വെങ്ങാനൂർ
വിളക്കന്നൂർ കുടുംബത്തിന്റെ ഒരു ശാഖയായിരുന്ന
പെരുന്താന്നിയിലെ കീഴേവീടു നമ്മുടെ കഥാനായകനു്
സമ്മാനിച്ചതു് ഭാഗീരഥിഅമ്മയായ ഒരു സൗന്ദര്യത്തഴ
പ്പിനെയായിരുന്നു!

1083-ൽ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാനായി പി. രാജ
ഗോപാലാചാരി വരുന്നതിനു് മുമ്പു ഒരു കൊല്ലക്കാലം,
എസ്. ഗോപാലാചാരി എന്നൊരാൾ ദിവാൻ പദ
മലങ്കരിച്ചിരുന്നു. ശ്രീ. വി. പി. മാധവരാവുവിനെ
പ്പോലെതന്നെ, എസ്. രാജഗോപാലാചാരി
യവർകളും സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ വ്യക്തി
മാഹാത്മ്യത്തെ തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു. അദ്ദേഹം നിവ്വ
ഹണാധികാരമുള്ള ഒരു നല്ല ഉദ്യോഗത്തിൽ സി. വി.
യെ നിയമിക്കാമെന്നു് ഒരിക്കൽ സി. വി. യോടു
പറയുകയും, എന്നാൽ അതു് കൃതജ്ഞതാപൂർവ്വം കഥാ
പുരുഷൻ തിരസ്കരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. താൻ ഒരു വലിയ
ഉദ്യോഗസ്ഥനായി പ്രശോഭിക്കണമെന്ന ആഗ്രഹത്തോടു
കൂടിയല്ല, രാജ്യകാര്യങ്ങളിലെ 'യന്ത്രത്തിരിപ്പു'കാര
നായി മദ്രാസ്സു പത്രങ്ങളിൽ, തിരുവനന്തപുരത്തെ ഒരു

സ്ഥിരം ലേഖകൻ എന്നപോലെ എഴുതികൊണ്ടിരിക്കുന്നതു എന്നു് ആചാൎയ്യവർകൾക്കു മനസ്സിലായപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിനു സി. വി. യുടെ നേൎക്കുണ്ടായ സന്തോഷത്തിനു അളവില്ലായിരുന്നു.

വി. പി. മാധവറാവു, എസ്. ഗോപാലാചാരി, പി. രാജഗോപാലാചാരി എന്നീ അരകോളീയന്മാർ പുറത്തുനിന്നും സംസ്ഥാനഭരണത്തിനു തുടരെത്തുടരെ ആനയിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ, നാട്ടുകാരിൽ നിന്നുള്ള ഒരു മന്ത്രിപരമ്പരയ്ക്കുള്ള ആഗ്രഹം ഒരു സ്വപ്നകഥയായി തീരുകയാണെന്നു അസന്ദിഗ്ദ്ധമായി സി. വി. വിചാരിക്കാൻ തുടങ്ങി. ഭരണച്ചൂട്ടുകളാകുന്ന വാൎഷിക വെള്ളമടിപ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള ഭരണഭേദകൾ പരത്തി, രാജ്യധനത്തെ കൊള്ളയടിച്ചുകൊണ്ടു നിഷ്ക്രാന്തമാകുന്ന തിരുവിതാംകൂറിലെ 'സ്വാമി' മന്ത്രിപ്രവരന്മാരെ മനസ്സിൽ വച്ചു കൊണ്ടു ധൎമ്മരാജായിൽ ചന്ത്രക്കാരനെക്കൊണ്ടു സി. വി. പറയിക്കുന്നു:

“നിന്റെ സ്വാമിടെ പൊടിപാടെന്തായെന്നു പറ. ലോകം പെരട്ടാനായുള്ള വിദ്യയൊക്കെ വന്നാണ ചന്തയല്ലിയോടാ നമ്മുടെ ഇവിടം? അവനും കൊണ്ടുപോട്ടു അവന്റെ വിതം! നാളെ വരുമൊരുത്തൻ പറസ്സു രാമസ്വാമി എന്നും പറഞ്ഞോണ്ടു; ഇപ്പം വന്നിരിക്കുന്നതാന്? ആശ്ചൎയ്യമാമോ? എന്തുമായെങ്കിലും നമ്മുടെ അളുകളു് തൊണ്ടയിരത്താടാതെ വിഴുങ്ങൂട്ടില്ലല്ലോ?”

വിദേശത്തുനിന്നുള്ള മന്ത്രിപ്രവാഹത്തിനു എതിരായി നാട്ടുകാർ ശബ്ദമുയൎത്തുവാനുള്ള ഒരു ധ്വനിതമാണു് ഈ ഉദ്ധരണത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ

മുഴങ്ങുന്നതെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. "ഹാ! ചെവിക്കു ചെവി അറിയാതെ മറിക്കാൻ മീച്ചയൊള്ളവനാരെടോ അവിടെ!" എന്നു ചന്ത്രക്കാരൻ ഒരു ചോദ്യം എറിയുമ്പോൾ രാജ്യത്തിൻെറ ഇംഗ്ലീഷുകാരുമായുള്ള ബന്ധം ഓൎമ്മയിൽ എത്തുകയാൽ, "ആ കമ്പനിയാന്മാരുടെ തോക്കുപ്പിറ ന്നുതിരിക്കണം"" എന്നു ഒരു ഇടവിരാമമിടുന്ന ഗ്രന്ഥകാരൻ ജീവിച്ച കാലത്തെ എത്ര സാരതരമായി സ്ഫുരിക്കുന്നു എന്നു പ്രിയവായനക്കാർ ഒന്നു ആലോചിച്ചു നോക്കുക. "തിരുവിതാങ്കോടു ഒരു കാലിലെങ്കിലും നില്ക്കണം, ഭരിപ്പാൻ ആണുങ്ങൾ വേണം" എന്നിങ്ങനെ, സി. വി. തൻെറ നെഞ്ചിൽ തള്ളി നിൽക്കുന്ന വികാരങ്ങളെ അമൎഷപൂൎവ്വം ധൎമ്മരാജായിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു! ജനനിയുംജന്മഭൂമിയും സ്വൎഗ്ഗത്തേക്കാളും വിലപ്പെട്ടതാണെന്ന ബോധം മുലപ്പാലിൽക്കൂടി രക്തത്തിൽ ചെന്നിട്ടുള്ള നാട്ടിലെ പൂൎവികജനങ്ങളിൽ നിന്നുമുള്ള മന്ത്രിമാർ രാജ്യഭരണം നടത്തിയിരുന്ന കാലങ്ങളിലെ കഥകൾ ബാല്യപ്രായം മുതൽ കേൾക്കാൻ ഇടയായ സി. വി. യിൽ രാജ്യകാൎയ്യചിന്തകൾ എപ്പോൾ മുതൽ ഉണ്ടായി എന്നു അന്വേഷിക്കാൻ പോകാതിരിക്കുകയാണു് യുക്തമായിട്ടുള്ളതു്.

ദിവാൻ എസ്. ഗോപാലാചാരിയുടെ നിയമനം നടത്തിയ രാജസ്ഥാനത്തിനു കൊള്ളുമാറു സി. വി. പിന്നീടു ഇപ്രകാരം എഴുതുകയുണ്ടായി.

* "ഒരു ജഡ്ജി രാജ്യവൈരിയുടെ അമരം കയ്യേറ്റു പൊഴിയിലെ ഏക തലതിരിഞ്ഞു വഞ്ചിനാശം അസന്നിഭമെന്നുള്ള ഭീതിയോടു എത്തിയപ്പോൾ വി. പി.

* കൃഷ്ണപാദസേവകൻ—ചിങ്ങം ജൂലൈ ലക്കം.

മാധവരായരവർകൾ അമരത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിതനായി. അദ്ദേഹത്തെ തുടർന്ന് ഒരു നിയമശാസ്ത്രപണ്ഡിതൻ തന്നെ ആരോഹിതനായതു് ആരുടെ വിഭ്രാന്തിഫലമാണെന്നു നാട്ടുകാർ ഇതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. എന്തായാലും നിരന്തരവാദിത്വത്തിന്റെ പ്രമത്തതയ്ക്കു് തിരുവിതാംകൂറിനെ പന്തടിച്ചു് രസിച്ചും വിനോദിക്കാം എന്നുള്ള അതിശോച്യസ്ഥിതിയെ ഈ നിയമനം തെളിയിച്ചു..”

ദിവാൻ എസ്സ്. ഗോപാലാചാരിയുടെ ഭരണത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നു.

“സ്വേച്ഛാപ്രഭുക്കളോടു് അദ്ദേഹം പ്രകടിപ്പിച്ച വീരതയും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സത്യസന്ധതയും, അനാഡംബരത്വവും രാജ്യത്തിനു ക്ഷേമകരം തന്നെയായിരുന്നു. ധർമ്മനയജീവസ്സിന്റെ വിതരണംകൊണ്ടു രാജ്യത്തെ ഉദ്ധരിക്കുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനു ശക്യമായില്ല. രാജ്യം വിഷപൂരിതമെന്നും, താൻ മാത്രം വൈകുണ്ഠപാവനതയെ സ്രവിപ്പിക്കുന്ന പരിശുദ്ധാത്മാവെന്നും അദ്ദേഹം വിഭ്രമിച്ചുപോയി..........................ഒരു കൊല്ലംകൊണ്ടു തന്റെ ഭരണപ്രകടനത്തെ അവസാനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു പൂർവ്വചിഹ്നം കൂടാതെ അദ്ദേഹം നിഷ്ക്രാന്തനായി”

ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ഭരണകാലത്താണു് സി. വി. കൊട്ടാരത്തിന്റെ അടിമയായിത്തീർന്നതെന്നു് ഒരു ആരോപണം ഇല്ലാതില്ല. നായന്മാരുടെ വിവാഹം, ദായക്രമം ആദിയായ കാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിക്കുന്ന നിയമനിർമ്മാണം നടന്ന ആ ഘട്ടങ്ങളിൽ, കരട്ടുനിയമത്തിൽ പല ഭേദഗതികളും വരുത്തിയില്ലെങ്കിൽ, ആ സമുദായത്തിനു സാമ്പത്തിക

ഷിതവും ഉടനെ തന്നെ സംഭവിക്കുന്നതാണെന്നു് കണ്ടു്, ഗൗരവമായി വസ്തുതകളെ പരിഗണിച്ചു നിയമത്തിനു രാജകീയാനുമതി നൽകാവു എന്ന അഭ്യർത്ഥനയുമായി സീ. വി. ഒരു സമുദായാഭിമാനിയുടേയും, ഒരു മാന്യ പൗരന്റേയും, ഒരു രാജ്യസ്നേഹിയുടേയും, ഒരു ക്രാന്ത ദർശിയുടേയും നിലയിൽ കൊട്ടാരവുമായി ഇക്കാലങ്ങളിൽ കൂട്ടതൽ ബന്ധം പുലർത്തിയിരുന്നു പരമാർത്ഥംതന്നെ യാണു്.

ആ നിയമനിർമ്മാണത്തെ സൂചിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു സി. വി. പറയുന്നു.

“തിരുവിതാംകൂറിൽ രാജഗോപാലാചാരിയുടെ മഹൽകൃത്യങ്ങളിൽ ഒന്നു് നായന്മാരുടെ വിവാഹ നിയമനിർമ്മാണം ആണു്. ഈ കൃത്യത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാക്ഷാത്വം മുന്നിട്ടുനിന്നു.................. എങ്ങിനെയോ ജനങ്ങളുടെ ശ്രമങ്ങളാൽ അപമാനങ്ങൾ അവസാനത്തിൽ ദൂരീകൃതങ്ങളായി.”

പൊതുകാര്യങ്ങളിൽ പേർ പുറത്തറിയിക്കാതെ സി. വി. പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു് മുകളിൽ കാണുന്ന ‘എങ്ങിനെയോ’ എന്ന ആ പ്രയോഗം ഒരു സാക്ഷി മുദ്രയാകുന്നു. കാര്യങ്ങൾ നേടണമെന്നല്ലാതെ, തന്റെ വ്യക്തിത്വം പൊതുകാര്യങ്ങളിൽ പതിയണമെന്നു സി. വി. ക്കു ആഗ്രഹമില്ല.

IX

"ചിന്താസമാപനംക്രിയാരംഭം"

(സി. വി.)

* "ഒരു ജനതയുടെ വ്യക്തിത്വവും മഹത്വവും പ്രദർശിപ്പിക്കുവാനുള്ള ഉത്തമമായ ഉപാധികലയാകുന്നു"

മുകളിൽ കാണുന്ന നിർവ്വചനം സി. വി. യുടെ കഥാസൃഷ്ടികളെ നാം നിരീക്ഷിക്കുകയും, വിശേഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യ്ക്കു ശേഷമുള്ള കാലമത്രയും, അനന്തരകലാസൃഷ്ടികൾക്കുവേണ്ടി സി. വി. ആലോചിക്കുകയായിരുന്നുവെന്നു ഒന്നിലധികം സന്ദർഭങ്ങളിൽ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഉദ്യോഗബന്ധത്തിൽ നിന്നും സ്വാതന്ത്ര്യം നേടണമെന്നും, തന്റെ അനന്തരകലാസൃഷ്ടികൾ സമാരംഭിക്കണമെന്നും 1084 മുതൽ സി. വി. ആഗ്രഹിക്കാൻ തുടങ്ങി. കഥയും, കഥാപാത്രങ്ങളും മനസ്സിൽ നിശ്ചയിച്ചു കഴിഞ്ഞു. രംഗങ്ങളും ഒരുക്കിക്കഴിഞ്ഞു. ഈ ഒരുക്കങ്ങൾ 1084-ന് മുമ്പു് മിക്കവാറും ചെയ്തു തീർന്നതായി പറയാവുന്നതാണു്. കഥാപാത്രങ്ങളോടു ആത്മനാ സംസാരിക്കുകയും, അവരെക്കൊണ്ടു സംസാരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഭൂതവർത്തമാനങ്ങളുടെ അവസാനനിരീക്ഷണത്തിൽ നമ്മുടെ കഥാപുരുഷൻ വ്യാപൃതനായിരിക്കുന്നു. എല്ലാം ആത്മരഹസ്യങ്ങളായി സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

---

* ഇൻഡ്യൻ വിദ്യാഭ്യാസമന്ത്രി 'മൌലാനാ അബ്ദുൽകലാം ആസാദ്' 1947 മാർച്ചു മാസത്തിൽ ന്യൂഡെൽഹിയിൽ വച്ചു നടന്ന Inter-Asian art Exhibition-ൽ ചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ നിന്നു്'.

സി. വി. രാമൻപിള്ള തൻെറ കഥാശില്പങ്ങളുടെ നിർമ്മിതിയിൽ ഏർപ്പെട്ടപ്പോൾ തുടരെത്തുടരെ അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്നും മഹാഗ്രന്ഥങ്ങൾ പുറത്തു വരുന്നതു കണ്ടു് "ഇതെന്തത്ഭുതം!" എന്നാണു്, കഥാപുരുഷൻെറ ഒടുവിലത്തെ മകൾ ശ്രീമതി മഹേശ്വരിഅമ്മയുടെ ഭർത്താവായ ശ്രീ. ഇ. വി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ഒരിക്കൽ ചോദിച്ചുപോയതു്. യുവവിദ്യാർത്ഥിയായ ഒരു കഥാകൃത്തു എന്ന നിലയിൽ, സി. വി. യെ സന്ദർശിക്കാൻ വന്നു്; രാമരാജബഹദൂറിൻെറ നിർമ്മാണകാലത്തു് ഒരു അന്തേവാസിയായി ഗ്രന്ഥകാരനെ സഹായിച്ച പ്രസിദ്ധ ഹാസ്യ സാഹിത്യകാരനായ ശ്രീ. ഇ. വി. സി. വി. യുടെ പുസ്തകരചന എത്ര ശീഘ്രതയിൽ നടന്നിരുന്നു എന്നതിനെ സൂചിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

"1088-ൽ ഒന്നാംപുസ്തകമായ ധർമ്മരാജ എഴുതി * 1092-ൽ രാമരാജബഹദൂറിൻെറ ഒന്നാം ഭാഗം എഴുതി: 1094-ൽ രണ്ടാംഭാഗം എഴുതി...............

ഇവയെല്ലാററിനുംകൂടിയുള്ള കഥാഘടന 1088 നു മുമ്പേ മനസ്സിൽ കണ്ടിരുന്നു" +

ഇ. വി. തൻെറ ജീവിതസ്മരണകളിലൊരിടത്തു ശ്വശുരൻെറ നോവൽ രചനയെക്കുറിച്ചു എഴുതുന്നു:

"നോവലുകളിലെ സംഭവങ്ങൾ നടക്കുന്ന ദിവസങ്ങൾ പഞ്ചാംഗം നോക്കിയെന്നപോലെ അദ്ദേഹം ശരിയായി അകമേ കുറിക്കുന്നു".

നോവലുകൾക്കു ആവശ്യമായുള്ള കരുക്കളെല്ലാം നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷൻ മനസ്സിൽ സംഭരിച്ചു

---

* 1090-ൽ പ്രേമാമൃതം

+ കഥാകൗമുദി

വസ്തുക്കളേ ചെയ്തിട്ടുള്ളൂ. നിരന്തരമുള്ള പുസ്തകരചനയിലേർപ്പെട്ടും മുമ്പു്, സി. വി. ആരോടെങ്കിലും കഥാവസ്തുവിനെപ്പററി വല്ലതും സംസാരിക്കുന്നതു കേട്ടിട്ടുണ്ടോ എന്നു് ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിയമ്മയോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ അവർ അതിനു പറഞ്ഞ മറുപടി ഇവിടെ ചേർക്കുന്നു:

"വൈകുന്നേരങ്ങളിൽ അച്ഛനോടു സംസാരിക്കാനായി വിദ്യാഭ്യാസമുള്ള പലരും ഇവിടെ(റോസ്കോട്ടിൽ) വന്നിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ എ. ശങ്കരപ്പിള്ള സാർ തുടങ്ങിയ ചിലർ മിക്കവാറും നിത്യസന്ദർശകരായിരുന്നു എന്നു പറയാം. ചിലപ്പോൾ ചീട്ടുകളിക്കും. ചിലപ്പോൾ രാജ്യകാര്യങ്ങൾ പറയും. പിന്നെ ചെയ്യുവിൽ, അച്ഛനോടു ആ സന്ദർശകർ "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യ്ക്കു ശേഷം മിണ്ടാതിരിക്കുന്നതേപ്പറ്റി പരാതിപ്പെട്ടിരിക്കും. എന്നാൽ അച്ഛൻ എഴുതാൻ പോകുന്ന പുസ്തകത്തിലെ കഥയെന്തെന്നോ, പാത്രങ്ങൾ ഏതെല്ലാമെന്നോ ഒരക്ഷരവും ആരോടും പറയുകയോ ചർച്ചചെയ്യുകയോ ചെയ്യുന്നതു ഞാൻ കേട്ടിട്ടേയില്ല. അതേപ്പറ്റി മുൻകൂർ ഒരു കുറിപ്പു പോലും അച്ഛൻ സൂക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. ധർമ്മരാജ കടലാസ്സാകുന്നതുവരെ അതേപ്പററി ആർക്കും ഒന്നും അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു. അച്ഛന്റെ കലവറ തല തന്നെയായിരുന്നു. എല്ലാം തലയിൽ കൊണ്ടുനടന്നു."

ഹരിപഞ്ചാനനസൃഷ്ടിക്കു ബാഹ്യാകാരമാതൃകയാക്കിയ സദാനന്ദസ്വാമിയെ കാണാൻ സി. വി. യെ അനുഗമിച്ചിരുന്ന റിട്ട: ഹെഡ്മാസ്റ്റർ ശ്രീ. സി. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള 1114-ൽ തിരുവനന്തപുരത്തു തയ്ക്കാട്ടു താമസിക്കുമ്പോൾ, ഒന്നു രണ്ടു ചെറുപുസ്തകങ്ങളുമായി സാഹിത്യത്തിലേയ്ക്കു രംഗപ്രവേശം ചെയ്തിരുന്ന ഈ

ഗ്രന്ഥകാരനോടു, പ്രകൃതവശാൽ ഇപ്രകാരം പറയുക യുണ്ടായി:

"യുവസാഹിത്യകാരന്മാർ നിരീക്ഷണപടുതയിൽ ദാർഢ്യത നേടാനാണു് ആദ്യമായി ശ്രമിക്കേണ്ടതു്. നിരീക്ഷണപാടവമാണു് കലയുടെ ശരീരം. ഭാവനാകരം വിരിയുന്ന ശുദ്ധമായ മനസ്സും, സ്വഭാവപഠനത്തിനു സൂക്ഷ്മതയുള്ള ബുദ്ധിയും കലാകാരനു് എപ്രകാരം ആവശ്യമായിരിക്കുന്നുവോ അതുപോലെതന്നെ, ബുദ്ധിയുടെ അവധാരണാംശം വളരെ ബലിഷ്ഠമായിരിക്കേണ്ടതുമാണു്. അതിനു ഞാൻ ഒരു ഉദാഹരണം പറയാം. നമ്മുടെ സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ചുള്ളതു തന്നെ. അതു ഞാൻ കുറച്ചുമുൻപു മനോരമവാരികയിൽ എഴുതിയിരുന്നതുമാണു്. ആയിടെ പാണ്ടിയിൽനിന്നുവന്ന സദാനന്ദ സ്വാമി എന്നൊരാൾ 1081—ാം മാണ്ടിടയ്ക്കു മണക്കാട്ടു ഒരു സ്ഥലം യോഗിവാടമാക്കി കുറേക്കാലം താമസിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഗന്ധപരിപൂരിതമായ യോഗിവാടത്തിൽ പാണ്ടിയിൽനിന്നും കുബേരന്മാരായ ആളുകൾ, വന്നു് ധാരാളം ധനവും സ്വർണ്ണസാധനങ്ങളും കാണിക്കയിട്ടു ദർശനം കഴിക്കുന്നു എന്നും, നാട്ടുകാർ പലരും പോയി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൊടുന്തമിഴിലുള്ള അരുളപ്പാടുകൾകേട്ടു മനസ്സിലാകാതെ മടങ്ങുന്നുവെന്നും മറ്റും അന്നു് കേട്ടിരുന്നു. ഒരു ദിവസം സി. വി., ഇടയ്ക്കു പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ—ഒന്നാംതരം കുതിരയെ കെട്ടുകയുള്ളൂ—വണ്ടിയും ഒന്നാംതരമായിരിക്കും,—തന്റെ ഫീററനിൽ എന്റെ വീട്ടുനടയിൽവന്നു് മണക്കാട്ടെ സ്വാമിയെ കാണാൻ പോകാൻ എന്നെക്കൂടി വിളിച്ചു. ഞങ്ങൾ രണ്ടുപേരുമായി പോയി. സ്വാമിയുടെ സന്നിധാനത്തിൽ ഞങ്ങൾ ഇരുന്നു. ഞാൻ സ്വാമിയോടു ചിലതു ചോദി

ച്ചു. അദ്ദേഹം കൊഞ്ചംതമിഴിൽ അതിനു മറുപടി തരികയും ചെയ്തു. എന്നെ വിളിച്ചുകൊണ്ടുപോയ സി. വി. ഒരക്ഷരം സംസാരിക്കാതെ സ്വാമിയേയും, അവിടത്തെ ചടങ്ങുകളേയും ഇമയറാതെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഞങ്ങൾ മടങ്ങി. തിരിച്ചുവരുമ്പോൾ ഒന്നും മിണ്ടാതെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നതിലെ രഹസ്യമെന്തെന്നു ഞാൻ സി. വി.യോടു ചോദിച്ചു. "ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കറുപ്പുനിറവും അഴകുള്ള ശരീരവും, ചൈതന്യമുള്ള കണ്ണുകളും നോക്കിയിരുന്നുപോയി" എന്നു മാത്രം സി. വി. പറഞ്ഞു.

"വീണ്ടും ഒരു പ്രാവശ്യംകൂടി സി. വി. പിറ്റേന്നു കൊണ്ടുവന്നു എന്നെയും കൂട്ടിക്കൊണ്ടു സദാനന്ദസ്വാമിയെ കാണാൻപോയി. അന്നു സ്വാമിയോടു എന്തോ ഒന്നോ രണ്ടോ മൊഴി സി. വി. സംസാരിച്ചു. മറുപടി കൊഞ്ചംതമിഴിലായിരുന്നു. ഞാനായിരുന്നു അന്നത്തെ സന്ദർശനത്തിലും വക്താവിന്റെ സ്ഥാനം വഹിച്ചുള്ളു. സദാനന്ദസ്വാമി ഒരു നായരാണെന്നും, ആ ദ്രവ ഭാഷയിലോ വേഷത്തിലോ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നില്ലെന്നും, അങ്ങപ്പാടെ ഒരു പ്രച്ഛന്നത്വം അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാക്ഷാത്വത്തെ മറച്ചിരിക്കുകയാണെന്നും ഞങ്ങൾ അറിഞ്ഞു. അതു ശരിയുമായിരുന്നു. പിന്നീടു കൊല്ലം ഏഴുകഴിഞ്ഞു. ഞാൻ ചേർത്തല ഹൈസ്കൂൾ ഹെഡ്മാസ്റ്ററായിരിക്കുമ്പോൾ എനിക്കു ഒരു പുസ്തകം അഞ്ചലിൽ കിട്ടി. അതു തുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ സി. വി. എഴുതിയ ധർമ്മരാജാ എന്ന പുതിയ പുസ്തകമാണെന്നു മനസ്സിലായി. വായിക്കുന്നതു രാത്രിയിലാവട്ടെ എന്നു വച്ചു. അന്നു എന്റെ വസതിയിലുണ്ടായിരുന്ന ശ്രീമാൻ പരമനാഭപിള്ളയെ

കൊണ്ടു ഞാൻ രാത്രിയിലിരുന്നു പുസ്തകം വായിച്ചുകേൾക്കാൻ തുടങ്ങി. അതിൽ ഹരിപഞ്ചാനനന്റെ യോഗീവാടത്തേയും, ബാഹ്യാകാരത്തേയുംപറ്റി വർണ്ണിക്കുന്ന ഭാഗം വന്നപ്പോൾ ഞാൻ അത്ഭുതപാരതന്ത്ര്യനായിപ്പോയി. ഇതിനായിരുന്നോ സദാനന്ദസ്വാമിയെ കാണാൻ പോയിരുന്നതെന്നു് അപ്പോഴാണു് ഞാൻ ഓർക്കുന്നതു്. നിരീക്ഷണപടുതയിൽ സി. വി.യെ ജയിക്കാൻ നമ്മുടെ മലയാളസാഹിത്യത്തിലെന്നും, കേരളോൽപ്പത്തിക്കുശേഷം, ഒരാളും പിറന്നിട്ടില്ല. സി. വി-യെ നോക്കുക; ഗംഭീരമായ ആ സാഹിത്യത്തിൽ എങ്ങും ആ പാടവം കാണാവുന്നതാണു്. ധർമ്മരാജായുടെ അവസാനത്തിലെ ത്രിപുരസുന്ദരിക്കുഞ്ഞമ്മയുടെ ചരമകിടപ്പും, പടത്തലവൻ—ഉഗ്രശാന്തന്മാർ എന്നിവരെ സംബന്ധിക്കുന്ന ആ രംഗങ്ങളും ഉദാഹരിക്കാവുന്നതാണു്. ഉഗ്രന്റെ നില മനുഷ്യമനസ്സിനു സങ്കല്പിക്കുവാൻ വളരെ പ്രയാസമുള്ളതുതന്നെയാണു്. സങ്കല്പശക്തിക്കു സി. വി-യെ അതിശയിക്കുന്ന ഒരു കവിയും നമ്മുടെ ഭാഷയിലില്ല.”

‘കൊട്ടാരത്തിന്റെ മുൻപിൽ സി. വി. ഒരു അടിമയായി വീണുപോയി’ എന്നു ദുഷ്പ്രവാദങ്ങൾ മുഴങ്ങുന്ന കാലത്താണു പിന്നീടുള്ള മഹാഗ്രന്ഥനിർമ്മിതിക്കു ആവശ്യമുള്ള സങ്കല്പങ്ങളും, നിരീക്ഷണങ്ങളും കഥാപുരുഷന്റെ മനസ്സിൽ നിറയുന്നതു്. മനസ്സു സ്വാതന്ത്ര്യവും, സ്വച്ഛവും, സുന്ദരവുമല്ലെങ്കിൽ വിശിഷ്ടങ്ങളായ സങ്കല്പങ്ങൾ ഉദിക്കുന്നതല്ലെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണു്. ഒരിക്കൽ, (1095) കരുപ്പവീട്ടിൽ ശ്രീമാൻ ഗോപാലപിള്ള, എങ്ങനെയാണു് എഴുതാനുള്ള ആവേശം ലഭിക്കുന്നതു എന്നു സി. വി.യോടു ചോദിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹം നൽ

കിയ മറുപടിയിൽ മേൽ പ്രസ്താവിച്ച പരമാത്ഥം ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്നു. *

"സി. വി. യും ശങ്കരൻ തമ്പിയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധം എങ്ങനെയായിരുന്നു" എന്നു് ആ ബന്ധത്തിന്റെ അകവശങ്ങളെപ്പററി അറിയാൻ അവസരം ലഭിച്ചിരുന്ന ഈ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ മാതുലൻ അദ്ധ്യാപകനായിരുന്ന എൻ. നാരായണപിള്ള അവർകളോടു ചോദിച്ചതിനു സമാധാനമായി അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. "ശങ്കരൻതമ്പി അദ്ദേഹത്തെ സി. വി. വകവച്ചിരുന്നെങ്കിൽ എത്രയോ വലിയ നിലയിലുള്ള ഉദ്യോഗം അദ്ദേഹത്തിനു കിട്ടുമായിരുന്നു! തമ്പിഅവർകൾക്കു സി. വി. യെ ഉള്ളിൽ ഭയമായിരുന്നു. കൊട്ടാരത്തിലെ സ്ഥിതിയും അങ്ങനെതന്നെയായിരുന്നു. സി. വി. തന്റെ എടം വിട്ടു ഒരിക്കലും എത്ര വലിയ ആളിന്റെ മുമ്പിലും പെരുമാറിയിരുന്നില്ല; അദ്ദേഹം കുനിഞ്ഞിട്ടില്ല. രാമരാജബഹദൂർ സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു തമ്പി അദ്ദേഹത്തിനാണു്", പക്ഷേ ആ പുസ്തകത്തിന്റെ ആദ്യാദ്ധ്യായം തുറന്നു നോക്കുമ്പോൾ നാം ആദ്യം വായിക്കുന്നതു എന്താണു്? "ബുദ്ധിമാനിയാം ഞാനാരെയും തുണവൽ" എന്നല്ലേ? സ്വന്തകാര്യം എന്തെങ്കിലും നേടണം എന്നുള്ളവർക്കു ആരെയെങ്കിലും [illegible] ഉള്ളൂ. ഉന്നതനായ സി. വി. യും [illegible] സമുദായ ജീവി

* കപ്പുംവീട്ടിൽ ഗോപാലപിള്ളയ്ക്കു സി. വി. നൽകിയ മറുപടി ഇപ്രകാരമായിരുന്നു.

"കലാകാരന്റെ മനസ്സു ഇരമ്പും സാത്വികവുമായിരിക്കണം. ഈശ്വരൻ വിചാരിച്ചാലേ മനസ്സു ഇങ്ങനെയായിരിക്കയുള്ളു. എനിക്കു എഴുതാനുള്ള അനുവാദം ലഭിക്കുന്നില്ല എങ്ങനെയെന്നു ചോദിച്ചാൽ അതു ദൈവികമായ പ്രേരണയിൽ നിന്നു എന്നേ പറയാനാവൂ."

യല്ലേ? പിന്നെ തമ്പുരാനെ സംബന്ധിച്ചാണെങ്കിൽ അക്കാലത്തു് രാജവാഴ്ചയെ അവസാനിപ്പിച്ചു്, ഒരു പൌരന്മാർ ഭരണംകൊണ്ടു വരണമെന്നു ജല്പിക്കുവാൻ സി. വി. ക്കു ഭ്രാന്തില്ലായിരുന്നു! 88-ലെ നായർ റഗുലേഷൻ സംബന്ധിച്ചും, അതിനു മുൻപു നായർ പട്ടാളം നിർത്തലാക്കുന്നതിനു് ബ്രിട്ടീഷ് റസിഡണ്ടു കൊട്ടാരത്തെ പാട്ടിലാക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചപ്പോഴും, മററു പല സന്ദർഭങ്ങളിലും വെളിയിലുള്ളവർ വസ്തുതകൾ അറിയാതെ തന്നെ തെററിദ്ധരിക്കുവണ്ണം, കൊട്ടാരവുമായി സി. വി. അടുത്തിരുന്നു. അതിലെ നിസ്വാർത്ഥമായ പരമാർത്ഥങ്ങൾ കുറെയൊക്കെ എനിക്കറിയാം."

1070-ൽ കേരളീയ നായർസമാജം രൂപവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടു. മലയാളി സഭ വളർത്തിയ സ്വദേശിബോധം പൊതുവിൽ രാജ്യത്തെ എല്ലാ സമുദായങ്ങളെയും ഉണർത്തി. പക്ഷേ ആ ഉണർവ്വു് ഒരു വഞ്ചിരാജ്യ സമുദായം സൃഷ്ടിക്കാൻ ഉതകിയില്ല. ഇംഗ്ലീഷു വിദ്യാഭ്യാസാരംഭത്തോടുകൂടി ഉടലെടുത്ത തിരുവിതാംകൂറിലെ ആ സ്വദേശിബോധം അടുത്ത തമിഴ്ദേശങ്ങളിലും വ്യാപിച്ചു് തിരുനെൽവേലി കളക്ടർ മി. ആഷിൻെറ വധത്തിനു കാരണമായെന്നും അക്കാലത്തു പ്രസ്താവമുണ്ടായി. 1083-ലെ ചാലക്കലഹളപോലും, നാട്ടിലെ സ്വദേശിബോധത്തിൻെറ അലകളാണെന്നു് ചില അനഭിജ്ഞന്മാർ വ്യാഖ്യാനിക്കാൻ നോക്കി. എങ്ങനെയായാലും, നവോത്ഥാനത്തിന്റെ കിരണങ്ങൾ, ആദ്യമായി വീശിയ ഇന്ത്യയിലെ ആദ്യത്തെ നാട്ടുരാജ്യം തിരുവിതാംകൂർ ആയിരുന്നു. ഈ ഉയർച്ചയിൽ നമ്മുടെ കഥാനായകൻ വഹിച്ച പങ്കു് അദ്വിതീയം തന്നെയല്ലേ? നാട്ടിലെ ബ്രാഹ്മണ പ്രാമാണ്യം കണ്ടു

സഹിക്കേട്ട സി. വി. ക്ക്, പിൽക്കാലത്ത് നാസിജർമ്മനി യിലെ ഹിറ്റ്ലർക്ക് ജൂതന്മാരോട് തോന്നിയ ദ്വേഷംപോ ലെ,ഒരു വിദ്വേഷം പരദേശബ്രാഹ്മണരോട് സ്വാഭാവിക മായുണ്ടായിരുന്നു. സുന്ദരയ്യരെ ഒട്ടുവിൽ മറവനാക്കി യതു കൂടാതെ, ശങ്കു ആശാനെക്കൊണ്ടു അയാളെക്കുറിച്ച് "ഈ വേതാന്തപ്രതിഷ്ഠകളെ കണ്ടല്ലോ ചഴികണ്ണ വെള്ള ത്തിപ്പാലും വിച്ച്വതിപ്പൂട. ഗുന്തി ഒരുകണ്ണ ക്രാക്രോട നാതു" എന്നിങ്ങനെ പറയിക്കുന്ന പ്രാകൃതത്തിൽപോലും അതു പ്രസ്പഷ്ടമാകുന്നുണ്ട്. ഒരിക്കൽ എഴുത്തച്ഛന്റെ ഒരു സ്മാരകം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചു സി. വി. യുടെ അഭിപ്രായം ഒരു സാഹിത്യാഭിമാനി ആരാഞ്ഞതുപ്രകാരം അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു വന്ന വാക്കുകൾ "തുഞ്ചത്തെഴുത്തച്ഛൻ നമ്മുടെ ഭാഷയുടെ പിതാവ് എന്നുള്ള സ്ഥാനത്തിന് അർഹൻ തന്നെയാണ്. .... എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ, 'ബ്രാഹ്മണരുടെ ചരണാരുണാംബുജ പാംസുസഞ്ചയം' തുടങ്ങിയുള്ള ആശയപ്രകടനങ്ങൾ നമ്മിൽ ഒരു ദൈന്യപ്രവൃത്തിയെ, ഇന്നും മായ്ക്കാൻ പാടില്ലാത്തതായി, പതിപ്പിച്ചില്ലയോ എന്നു സംശയിക്കുന്നു!" എന്നിപ്രകാരമായിരുന്നു. ധനം മാത്രം കാംക്ഷിച്ചും, രാജ്യക്ഷേമത്തെ തൃണവൽഗ്ഗണിച്ചും സംസ്ഥാനത്തു വന്നു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്ന ബ്രാഹ്മണ മേധാവികളുടെ ആഗമനതിരോധാനങ്ങൾ ധാരാളം ബാല്യം മുതൽ കാണാനിടയായിട്ടുള്ള രാമൻപിള്ള അവർകൾക്ക് അവരോട് പൊതുവിൽ കഠിനമായ വെറുപ്പുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും, തന്റെ നാട്ടുകാരായ ബ്രാഹ്മണരോട് ഒരിക്കലും ഒരു വിദ്വേഷവുമുണ്ടായിരുന്നി ല്ല.ശങ്കരസുബ്ബയ്യരുടെ ഭരണനിരൂപണത്തിൽ,നാട്ടുകാരൻ എന്ന നിലയിലും, ഒരു ഉത്തമനായ സചിവശ്രേഷ്ഠൻ

എന്ന ഗണനയിലും, ഉദാരമായ സ്തുതിവാചകങ്ങളാണു് സി. വി. യിൽ നിന്നും പുറത്തു വന്നിട്ടുള്ളതു്! സി. വി. യിൽ സ്വകീയമായുണ്ടായിരുന്ന ദേശീയബുദ്ധിയെ നായർസമുദായപ്രവർത്തനങ്ങൾ ലഘുവാക്കിയതില്ല.

1083-ൽ നടത്തപ്പെട്ട കേരളീയനായർ മഹാസമ്മേളനത്തിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായി ശ്രീ. മന്നത്തു കൃഷ്ണൻനായർ അവർകളെ വരുത്തുന്നതിനും, അതേ ഉടൻ അദ്ദേഹത്തെ തിരുവിതാംകൂറിലെ ഒന്നാം ജഡ്ജിയാക്കുന്നതിനും, രാജഗോപാലാചാരിക്കു ശേഷം ദിവാൻപദത്തിൽ അവരോധിക്കുന്നതിനും, സൂത്രധാരത്വം വഹിച്ചതു് സി. വി. ആയിരുന്നു. 'അൽനാടൻ' ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായർ, നാട്ടുകാരുടെ മന്ത്രിപരമ്പരയ്ക്കു മോഹിച്ചിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ സൃഷ്ടിയായിരുന്നു എന്നുള്ളതിൽ സംശയം ഇല്ല. ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ മേൽ സി. വി.ക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രേരണാശക്തി കൃഷ്ണൻനായരെ ദിവാൻജിയാക്കുന്നതിനു കൊട്ടാരത്തിൽ സ്വാധീനംചെലുത്തുവാൻ വളരെ സഹായിച്ചു. ഉദ്യോഗനിയമനങ്ങൾക്കു കൈക്കൂലി വാങ്ങിക്കൊണ്ടു മഹാരാജാവിനോടു ശുപാർശ ചെയ്യുന്ന ശങ്കരൻതമ്പി അവർകളുടെ സാക്ഷാൽസ്വഭാവം, കൃഷ്ണൻനായരുടെ നിയമനകാര്യത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുവാൻ സി. വി. ഇടപെട്ടതുമൂലം സാദ്ധ്യമല്ലാതെ വന്നു. സ്വദേശാഭിമാനി രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ ചിത്രീകരണങ്ങൾമൂലം, 'ശങ്കരൻതമ്പിയുടെ പ്രാമാണ്യ'ത്തെപ്പറ്റി വളരെ ഹീനമായ ഒരു അഭിപ്രായവും ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ വളർന്നിരുന്നു. ഭരണശകടത്തെ തിരിക്കുന്നതു നാട്ടുകാരായിരിക്കണമെന്ന തീവ്രാഭിലാഷത്തോടുകൂടി ചിലതു നേടുവാനായി

ശങ്കരൻതമ്പിയോടു സൗഹൃദവും, മഹാരാജാവിനോടു വിധേയത്വവും പുലത്തുവാൻ സി. വി. ആരംഭിച്ചതു മുതൽ ജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തെ തെററിദ്ധരിക്കുകയും, അപവാദങ്ങൾ പറഞ്ഞു പരത്തുകയും ചെയ്വാൻ തുടങ്ങിയതു് കേവലം പരിണാമഗതി എന്നേ പറയേണ്ടൂ. അധികൃതസ്ഥാനങ്ങളെ വലയം ചെയ്തിരുന്ന അഴുക്കുകളിൽ ഒരംശം അദ്ദേഹത്തിൻെറ പുറത്തും പുരണ്ടു! പക്ഷേ, സി. വി. യുടെ ഉദ്ദേശ്യമെന്തായിരുന്നുവെന്നു അപവാദം പറഞ്ഞവർ ആരുംതന്നെ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നില്ല!

ഹൈക്കോടതിയിലെ ഉദ്യോഗകാലങ്ങളിൽ വിശ്രമം ഇല്ലാതെ ജോലി ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ, പ്രസ്സു് സൂപ്രണ്ടായതിനു ശേഷം സി. വി. ക്കു ചുമതലക്കൂടുതൽ ഉണ്ടെന്നല്ലാതെ, അത്രതന്നെ ക്ലേശിച്ചു ജോലി ചെയ്യേണ്ടിയിരുന്നില്ല. ധാരാളം ജോലി ചെയ്തു ശീലിച്ചിട്ടുള്ളവർ, സമയം ഒരിക്കലും പാഴിൽ ചെലവിടുവാൻ അനുവദിക്കുകയില്ലല്ലോ. ചരിത്രസംബന്ധമായ പഴയ രേഖകൾ ആരായുന്നതിനു് പ്രസ്സു് സൂപ്രണ്ടായിരിക്കുമ്പോൾ കിട്ടിയ ലഘുവിശ്രമാവസരങ്ങൾ, സി. വി. നല്ലവണ്ണം വിനിയോഗിച്ചു. കൊട്ടാരം ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ നിന്നും അദ്ദേഹം പലതും മനസ്സിലാക്കി. അവ അധികവും തന്ത്രമാർഗ്ഗേണ ആയിരുന്നു.

ഒരിക്കൽ, (1901) രാജാകേശവദാസനു് കൊടുത്ത ഒളവാ നീട്ടു ഒന്നു കണ്ടാൽ കൊള്ളാമെന്നു് സി. വി. മഹാരാജാവിനോടു ആവശ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ,

"അതെന്തു കാണാനിരിക്കുന്നു! ഇപ്പോൾ കൃഷ്ണൻ നായർക്കു കൊടുത്ത നീട്ടുപോലെ ഇരിക്കും." എന്നു

മറുപടിയാണു് നൽകപ്പെട്ടതെന്നു് ശ്രീ. ആർ. ഗോപാലപിള്ള അവർകൾ പറയുന്നു.

ധർമ്മരാജായിൽ, "കൊല്ലം 929-ലെ ശിവരാത്രി വ്രത"ദിവസം നടന്ന ആ സംഭവം, "കൊല്ലം 942-ലെ സുവർണ്ണ ചിങ്ങമാസം ഉദയമായി" എന്നു് തുടങ്ങിയുള്ള ചിലമ്പിനേത്തെ കഥകൾ, ഇവയെല്ലാം പഴയ കുടുംബ രേഖകൾ കൊണ്ടു് അടിസ്ഥാനമുള്ളവയാണെന്നു തന്നെ കാണുന്നുണ്ടു്; കളപ്രാക്കോട്ട കുടുംബം കുളംകോരാൻ "മലവാ സുബ്ബയ്യൻ കൈയെഴുത്തിട്ടു്"* കൊടുക്കുന്ന ഉത്തരവു് ഗ്രന്ഥപ്പുരയിൽ സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഉത്തരവിന്റെ സംഗ്രഹം തന്നെയാകുന്നു; കളപ്രാക്കോട്ട, തലവാർകുളം എന്നീ കുടുംബങ്ങൾ; ജനറൽ കുമാരൻ തമ്പിക്കു് ആ കുടുംബങ്ങളുമായിട്ടുള്ള ബന്ധങ്ങൾ, നങ്കകോയിക്കൽ വീട്ടുവകയായ ഇരണിയൽ തെക്കേ പൂമുഖത്തു വീടു സംബന്ധിച്ചുള്ള കഥയെ വിവരിക്കുന്ന അന്നത്തെ ഗദ്യഭാഷാപ്രമാണം,+ ഇവ, കേവലം ചരിത്രസത്യങ്ങളാകുന്നു. സത്യമായ ചരിത്രസംഭവങ്ങൾ; ഒരു കാലഘട്ടത്തിലെ പൗരുഷവിജൃംഭിതരായ തീക്ഷ്ണവീര്യന്മാരെക്കുറിച്ചുള്ള കാര്യങ്ങൾ; "ഒരു ജനതയുടെ വ്യക്തിത്വവും മഹത്വവും പ്രദർശിപ്പിക്കുവാനുള്ള" കലാസൃഷ്ടിക്ക ശേഖരിക്കുന്നതിനു വേണ്ടുവോളം സാവകാശം പ്രസ്സ് സൂപ്രണ്ടായി ജോലി മാറിയതു മുതൽ സി. വി. ക്കു ലഭിച്ചു.

സി. വി. യുടെ വർണ്ണനകളിലെ ചരിത്രസത്യത്തെ സംബന്ധിച്ചു്, സർദാർ കെ. എം. പണിക്കർ അദ്ദേഹ

---

* ധർമ്മരാജാ

\+ ധർമ്മരാജാ—പതിനഞ്ചാം അദ്ധ്യായം—പുറങ്ങൾ, 189, 190, 191.

ത്തിന്റെ ഉപന്യാസമാല എന്ന പ്രബന്ധത്തിലെ രാമരാജബഹദൂർ നിരൂപണത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

"ടിപ്പുവിന്റെ സദസ്സ് വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നതു കേവലം സങ്കല്പത്തിൽ നിന്നാണെങ്കിൽ, അതു ചരിത്രദൃഷ്ട്യാ വാസ്തവമായിരിക്കുന്നു. മെസ്യൂമിഷോഡ് എന്ന ഫ്രഞ്ചു സാഹിത്യകാരൻ 1805-ൽ എഴുതിയ "മൈസൂർ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അഭിവൃദ്ധിയും ക്ഷയവും" എന്ന പരന്ത്രീസ്സു പുസ്തകത്തിൽ ടിപ്പുവിന്റെ രാജസഭ മുതലായതു ഏററവും സൂക്ഷ്മമായി വർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അയാൾ അക്കാലത്തു് ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ആളാണു്. പ്രസിദ്ധനായ കർണ്ണൽ വിൽക്ക്സിന്റെ ചരിത്രത്തിലും (181) അതോടൊത്ത ചില വർണ്ണനകൾ കാണുന്നുണ്ടു്. മിസ്റ്റർ രാമൻപിള്ളയുടെ വർണ്ണന ഇവയോടു യോജിച്ചിരിക്കുന്നു."

നാളിതുവരെ സി. വി. യുടെ സങ്കല്പകഥാപാത്രം എന്നു് കരുതിപ്പോന്നിരുന്ന അനന്തപത്മനാഭൻ, ഡച്ചു ഗവർണ്ണരായ വാൻ ഇമാഫ് എന്ന (ഡച്ചു ഈസ്റ്റു് ഇൻഡീസ് കമ്പനിയുടെ സിലോൺ ഗവർണ്ണർ) പ്രതാപവാനായി ശ്രീവീരമാർത്താണ്ഡവർമ്മ മഹാരാജാവു് നടത്തിയ കൂടിക്കാഴ്ചയിൽ സംബന്ധിച്ച, രാജ്യത്തെ പതിമൂന്നു പ്രധാനികളിൽ ഒരാളായിരുന്നു എന്നു് ചരിത്രരേഖകൾ ഇപ്പോൾ തെളിയിച്ചിരിക്കുന്നു.

ചരിത്രസ്മാരകങ്ങളായി കരുതിപ്പോരുന്ന സൗധങ്ങളെക്കുറിച്ചു സി. വി. യുടെ നിരീക്ഷണം എത്ര അവഗാഹപരമായിരുന്നു എന്നുള്ളതിനു് അടിയിൽ വിവരിക്കുന്ന ഒരു സംഭവം മതിയാകുന്നതാണു്.

ഒരിക്കൽ ശ്രീ.കൽക്കുളം റ്റി. കുമാരപിള്ള (ചീഫ് സെക്രട്ടറി പി. താണുപിള്ളയുടെ അനന്തിരവൻ), പത്മനാഭപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തെ സ്വദേശിയായ ശ്രീ. മരുതനായകംപിള്ള, പുരാതനമായ ഇരണിയൽ കൊട്ടാരത്തിനു സമീപത്തു തെക്കെ പൂമുഖത്തു വീടുമായി ബന്ധമുള്ള നങ്കകോയിക്കൽ കുടുംബക്കാരനായ ശ്രീ. ശങ്കരൻ തമ്പി, ഇങ്ങനെ മൂന്നു ദക്ഷിണതിരുവിതാംകൂർകാർ സി. വി.യുമായി റാസ്സൂട്ടിലിരുന്നു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു.

ആ സന്ദർശകരിൽ പത്മനാഭപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തെ സ്വദേശിയായ മരുതനായകംപിള്ളയോടു സി. വി. ചോദിച്ചു:

"നിങ്ങൾക്കു പത്മനാഭപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തല്ലേ വീട്"; പത്മനാഭപുരം കൊട്ടാരം ഒരു ചരിത്രഹർമ്മ്യമാണല്ലോ! നിങ്ങൾ ആ കൊട്ടാരത്തെപ്പറ്റി എനിക്കു ഒരു വിവരണം തരുമോ?"

മരുതനായകംപിള്ളയ്ക്കു താൻ "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ" എഴുതിയ ചരിത്രസാഹിത്യകാരന്റെ മുൻപിലാണു് ഇരിക്കുന്നതു്" എന്നു ഓർമ്മവന്നു. അപ്പോൾ, കൊട്ടാരത്തിന്റെ ബാഹ്യസ്വരൂപത്തെപ്പറ്റി വല്ലതും പറയാൻ കഴിയുമായിരുന്നതുംകൂടി പുറത്തുവരാതായി. സി. വി. യിൽനിന്നും തുടർന്ന ചോദ്യങ്ങൾ വന്നതുകൊണ്ടു എന്തോ ചിലതു പറഞ്ഞു.

സി. വി. പറഞ്ഞു:

"ശരി; ഞാൻ പറഞ്ഞുതരാം. കേട്ടുകൊള്ളുക."

പത്മനാഭപുരംകൊട്ടാരത്തിന്റെ അകത്തെയും, പുറത്തെയും, ചാതുര്യപൂർവ്വം പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്ന ഒരു ചിത്രംതന്നെ

അവരുടെ മനസ്സുകളിൽ സി.വി.വരച്ചു. ചുവർചിത്രങ്ങൾ, തളങ്ങൾ, മുറികൾ, കല്ലുംമരവുംകൊണ്ടുള്ള ശില്പവേലകൾ, ഓരോ നിലയിലും കയറേണ്ട വഴികൾ, ഗുഹാമാർഗ്ഗങ്ങൾ ഇങ്ങനെ തുടന്ന് സി. വി. യുടെ വർണ്ണന ഒരു യഥാർത്ഥചിത്രണം ആയിരുന്നു. പത്മനാഭപുരം കോട്ടയ്ക്കകത്തു ജനിച്ചുവളർന്ന് ബാല്യകാലം ചിലവഴിച്ചും, അവിടെനിന്നും അല്പം വടക്കു, കിഴക്കുമാറി പാർക്കുന്ന മററു രണ്ടുപേർക്കും ഒന്നുപോലെ ആ വിവരണം അത്ഭുതകരവും രസകരവുമായിരുന്നു.

പിന്നീടു ശങ്കരൻതമ്പിയോടു ചോദിച്ചു.

"തമ്പി! ഇരണിയൽ കൊട്ടാരത്തിനടുത്തല്ലേ താമസം? പുരാതനമായ [illegible] കൊട്ടാരത്തെ സംബന്ധിച്ചു ഒന്നു വിവരിച്ചു എനിക്കു പറഞ്ഞു തരിക."

ഒടുവിൽ, സവിസ്തരമായ ഒരു വിവരണം, ഇരണിയൽ കൊട്ടാരത്തെ സംബന്ധിച്ചും ആ [illegible] സി. വി.–യിൽനിന്നു കേട്ടു രസിക്കുവാൻ ഭാഗ്യമുണ്ടായി.

സി. വി.–യുടെ ഗൃഹസദസ്സിലേയ്ക്കു ഒന്നു നോക്കാം. വീട്ടിന്റെ മുൻവശത്തുള്ള വരാന്തയിൽ ഒരു ചാരുകസാലയിൽ സി. വി. ചാരിക്കിടന്നു പുസ്തകം വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ഒരു ഒററ മുണ്ടു മാത്രമേ ഉടുത്തിട്ടുള്ളു. മിത്രങ്ങൾ വരുമ്പോൾ തലയുയർത്തി മെല്ലെ ഒന്നു നോക്കുന്നു. വായനയിൽ മുഴുകിയിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ, ആഗതനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു അടുത്തുകിടക്കുന്ന കസാലകളിൽ ഒന്നിൽ ഇരിക്കുവാൻ പറയും. വായന തുടരും. പെട്ടെന്നു പുസ്തകമട

ച്ചിട്ടു്, വായിൽ ഒതുക്കിയിരിക്കുന്ന താംബൂലത്തെ കോളാമ്പിയിൽ വമിക്കുന്നു. നരച്ചുതുടങ്ങിയ മേൽമീശയുടെ നേൎക്കു കണ്ണു ഒന്നു പോവുന്നു. ആഗതനോടു വിശേഷങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നു.

"ഈ ഗംഭീര മനുഷ്യൻ ഒരു കുട്ടിയുടെ നിഷ്കളങ്കതയോടു കൂടി സംസാരിക്കുന്നുവല്ലൊ" എന്നു ആ സംഭാഷണം ശ്രദ്ധിക്കുന്ന ആഗതന്നു് തോന്നിക്കൊണ്ടിരിക്കും. സന്ദൎശകൻ, പ്രഭുവോ, ദരിദ്രനോ ആരോ ആയിരിക്കട്ടെ; റാസ്കൂട്ടിലേക്കു കടന്നാൽ രണ്ടുപേരും തുല്യനിലയിൽ വണക്കം പ്രകടിപ്പിച്ചു പോകും.

ദീൎഘപരിചയവും, ആത്മാൎത്ഥതയുമുള്ള യുവരസികന്മാരാണു് സന്ദൎശകരെങ്കിൽ, അവൎക്കു ഒരു രസികരത്നാകരമായാണു് റാസ്കൂട്ടിൽ ലഭിക്കുന്നതു്. വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണെങ്കിൽ സി. വി. പുസ്തകം ഉടനെ അടയ്ക്കും. ഒരു ചെറിയ സ്മേരം അധരങ്ങൾ വഹിക്കും. സംഭാഷണം തുടങ്ങും. ചോദ്യോത്തരങ്ങൾ നടക്കും. 'പൂച്ചയെപ്പോലെ പതുങ്ങുന്നതെന്തിനു്, ധൈൎയ്യമായി മറുപടി പറയണം' എന്നു പറഞ്ഞു സന്ദൎശകൎക്കു് ധൈൎയ്യം കൊടുക്കും. ഇടയിൽ ആട്ടപ്പദങ്ങളും പാടും; സംഗീതമധുരിമയിൽ മുങ്ങും; ചിലരുടെ മുഖഭാവങ്ങൾ അഭിനയിക്കും; "എന്തൂട്ടാ വന്നൂട്ട്" എന്നിങ്ങനെ ചില ദേശവിഭാഗങ്ങളിലെ ഭാഷാവാദം നടത്തുന്ന വാക്ശൈലിപ്രയോഗങ്ങളെ അനുകരിച്ചു ഉച്ചരിക്കും! മനുഷ്യരുടെ സ്വഭാവവൈവിദ്ധ്യമനുസരിച്ചു് മുഖങ്ങളുടെ ഭാവങ്ങൾക്കും വൈവിദ്ധ്യവും, എന്നാൽ അതു പോലെ ഐക്യവും ഉണ്ടെന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു രണ്ടു പ്രകൃതക്കാരായ രണ്ടാളുകളുടെ മുഖഭാവങ്ങൾ കണ്ണിനുപുറമേ ഒരൊന്നായി

അഭിനയിച്ചിട്ടു് "അമ്പോ മനുഷ്യപ്രപഞ്ചം! കണ്ണു കാണാൻ വയ്യാത്ത കടലുപോലെ വൈവിധ്യങ്ങളോടു കൂടി പരന്നു കിടക്കുന്നു!" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് അതു അവസാനിപ്പിക്കും. ഇതിനിടയിൽ ഭിക്ഷാപാത്രവുമായി മുററത്തു കടന്ന ഭിക്ഷുകൻ, സംഭാഷണത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഗംഭീര മനുഷ്യനെക്കണ്ടു നിന്നു പരുങ്ങുന്നതും കാണുന്നവനാവും. അയാളെ അരികിൽ വിളിക്കും. അവനു് ആ ദിവസം മറെറാരു സ്ഥലത്തും യാചിക്കാൻ പോകേണ്ടതില്ലാത്തവണ്ണം വേണ്ടുന്നതൊക്കെയും കൊടുത്തയപ്പാൻ ഏർപ്പാടു ചെയ്യും. ഭിക്ഷാപാത്രം നിറയെ അരി കൊടുക്കണം: ഭിക്ഷുകൻ അരി വാങ്ങി മടങ്ങുമ്പോൾ, അവൻ തൃപ്തനാണോ എന്നും നോക്കി മനസ്സിലാക്കിക്കൊള്ളും. "അവനും ഞാനും തുല്യനാണു്" എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞു് അടുത്ത രംഗത്തേയ്ക്കു കടക്കും. "എൻെറ ഹൃദയം സ്നേഹം ആണു്. സ്നേഹപൂർവ്വമുള്ള പെരുമാററത്തെക്കാളും എനിക്കു വേറൊന്നും ആവശ്യമില്ല" എന്നിപ്രകാരം, ഒരു നാൾ സംഭാഷണത്തിനിടയ്ക്കു ശ്രീ. കൽക്കുളം ററി. കുമാരപിള്ളയോടു സി. വി. പറഞ്ഞു.

ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരി, സി. വി. യോടു ഒരു പ്രത്യേക സ്നേഹമുണ്ടെന്നു നടിച്ചു വന്നിരുന്നു. വി. പി. മാധവരാവുവിൻെറ ഔദ്ധത്യത്തെ കുറയ്ക്കാനായി സി. വി. ഒരു പത്രം തന്നെ നടത്തുകയുണ്ടായല്ലോ. ഈ വിവരം ആചാരിഅവർകൾ കേട്ടിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. നയതന്ത്രവിശാരദനായ ആചാരിഅവർകൾ സൗമനസ്യപ്രകടനങ്ങൾകൊണ്ടു നമ്മുടെ കഥാനായകനെ വശത്താക്കാൻ കഴിഞ്ഞു എന്നല്ല ഭാവ

ത്തിൽ തന്റെ ഇരട്ടക്കുതിര പൂട്ടിയ വണ്ടിയിൽ, ആഫീസു സമയങ്ങളിൽ കഥാനായകനെക്കൂട്ടി കയററിക്കൊണ്ടുപോയി ഗവൎമ്മെണ്ടു പ്രസ്സിന്റെ നടയിൽ ഇറക്കിയതിനുശേഷം ഹജൂർക്കച്ചേരിയിലേയ്ക്കു പോകാനും മടിച്ചിരുന്നില്ല. ആ അതിസ്നേഹപ്രകടനം ദോഷകാരണമായിത്തീരുമെന്നു സി. വി. രാമൻപിള്ള ആദിയിൽ മനസ്സിലാക്കിയില്ലെങ്കിലും, അതു അങ്ങനെതന്നെ കലാശിച്ചു. അതൊരു നയതന്ത്രപ്രകടനം മാത്രമായിരുന്നു. മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു ചില പ്രശ്നങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു സി. വി. യുമായി ആലോചിക്കാറുണ്ടെന്നു കൂടി ആചാരിഅവർകൾ അറിഞ്ഞിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. കൂടാതെ, "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" എന്ന നോവൽകൊണ്ടു സി. വി. നാട്ടിലെ സാഹിത്യകാരന്മാരിൽ ഒന്നാമനായിട്ടുണ്ടെന്നും ആചാരിഅവർകൾ ഗ്രഹിച്ചിരുന്നു.* സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തിനു മാതൃകാപരങ്ങളായ പല ചെയ്തികളുടെയും അവകാശവും സി. വി.ക്കുണ്ടെന്നു ശ്രീ. ആചാരിക്കു അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു. ആധുനിക തിരുവിതാംകൂറിൽ സി. വി. ഉൾപ്പെടാത്ത ഒരു കാൎയ്യവും ഇല്ലെന്നുള്ളതു പരമാൎത്ഥമായിരുന്നു. കൎഷകനെ കസ്റ്റഡിയിലാക്കിയിരുന്ന 'വിരുത്തി' ഏൎപ്പാടു നിൎത്തലാക്കാനായി ഗവൎമ്മെണ്ടിനോടു കുറച്ചുകാലം പടപൊരുതുകതന്നെ ചെയ്തു 'ട്രാവൻകൂർ പേട്രിയട്" എന്ന ഇംഗ്ലീഷുവാരിക നടത്തിയിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള, മദ്രാസു പത്രങ്ങളുടെ തിരുവനന്തപുരത്തെ രാഷ്ട്രീയലേഖകനായി തുടൎന്നുവന്നതും, 'ട്രാവൻകൂർ മെമ്മോറി'യൽവരെ എത്തിച്ചു

---

* "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" വായിച്ചു തമിഴിൽ പരിഭാഷപ്പെടുത്തി രാജഗോപാലാചാരി അവർകൾ കേട്ടിരുന്നു.

‘സ്വദേശബോധ’ത്തിന്റെ മൂലക്കല്ലായി പ്രവൎത്തിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നതും, രാജ്യത്തിന്റെ സാമൂഹ്യപുരോഗതിയുടെ ആദ്യശില്പികളിൽ ഒരാളായി ബഹുമാനിക്കപ്പെട്ടുന്നതും, രാജഗോപാലാചാരിക്കു ക്രമേണ അറിയാൻ കഴിഞ്ഞു. തിരുവനന്തപുരത്തുകൂടുന്ന മിക്ക പൊതുയോഗങ്ങളിലും, പ്രാസംഗികനായോ, അദ്ധ്യക്ഷനായോ സി. വി. ക്ഷണിക്കപ്പെടുന്നതും, രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ശ്രദ്ധയ്ക്കു വിഷയമായിത്തീൎന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. സി. വി.-യെപ്പറ്റി അറിയുന്തോറും കൂടുതൽ അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹം ആചാരിഅവൎകളിൽ വൎദ്ധിച്ചു. അറിയുന്തോറും ബഹുമാനവും, കൂടുതൽ കൂടുതൽ അറിയാനുള്ള ആഗ്രഹവും വൎദ്ധിപ്പിക്കുന്ന ഒരു ചരിത്രം ഏതൊരാളിന്റെ പുറകിൽ അവശേഷിക്കുന്നുവോ, അയാൾ മഹാനാണു്.

വിദ്വത്ത്വം അക്കാലത്തെ ഉന്നതന്മാരുടെ ഒരു ജന്മാവകാശമായി ഗണിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന രാജഗോപാലാചാരിക്കു്, ആ വിഷയത്തിൽ സി. വി. യെ അത്യധികം ഭയപ്പെടേണ്ടതായിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. കേവലം വ്യക്തിമാഹാത്മ്യം അല്ലെങ്കിൽ മഹത്വമാണു് ഇരുനൂറോ, ഇരുനൂറ്റൻപതോ രൂപാ ശമ്പളം വാങ്ങിയിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ളയെ ഏതുകേന്ദ്രത്തിലും, ഏതു ദൃഷ്ടിയിലും വലിപ്പമുള്ളവനാക്കി തീൎത്തതു്! ദിവാൻജി കഴിഞ്ഞാൽ ഏറ്റവും വലിയ ശമ്പളം വാങ്ങുന്ന ആളാണു് ഹൈക്കോടതിയിലെ ഒന്നാം ജഡ്ജി. ആ ഒന്നാം ജഡ്ജിപോലും സമയം ചോദിച്ചുകൊണ്ടുമാത്രം കാണാൻ പോകേണ്ടതായുള്ള തിരുവിതാംകൂറിലെ ദിവാൻജി സ്നേഹാദരങ്ങളോടുകൂടി അത്യന്തമിത്രമായി സി. വി. യെ കരുതിയതു്, സൎക്കാർ പ്രസ്സിലെ

സ്വപ്രജ്ഞ എന്ന നിലയിൽ അല്ലെന്നുള്ളതു തീൎച്ചയാണു്. പൗരുഷമൂൎത്തിയായ ഒരു പൗരനാണു് സി. വി. എന്നും, അദ്ദേഹത്തെ പിണക്കുന്നതു ശരിയല്ലെന്നും ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരി രാജ്യത്തിൽ ഒരു തിരനോട്ടം കഴിച്ചപ്പോൾ മനസ്സിലായി.

1084-ൽ- സി. വി. പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ 'കുറുപ്പില്ലാക്കളരി' എന്ന പ്രഹസനം, അന്നത്തെ തിരുവനന്തപുരം സമുദായത്തിൽ ഒരു ഇളക്കം തന്നെ ഉളവാക്കി. ജീവിച്ചിരിക്കുന്ന ചില മുഴുത്ത പാത്രങ്ങളെ പ്രവേശിപ്പിച്ചു്, പരസ്യമായി ഹാസ്യവിഷയമാക്കിയിരിക്കുന്നു എന്നു് എന്നും ആരോപണങ്ങൾ ഉണ്ടായി. മാത്രമോ? കേരളീയസ്ത്രീകളിലെ പണ്ഡിത കൊച്ചമ്മമാരെയും,രാജഗോപാലാചാരിയുടെ വിടസ്വഭാവത്തേയും തമ്മിൽ ചിലർ പൊരുത്തപ്പെടുത്തീട്ടു സി. വി. യുടെ മുഖത്തേക്കു നോക്കുകയായി. ഉദ്ദേശ്യം, പാകതയെത്തിയിട്ടില്ലാത്ത ഒരു സ്ത്രീസമുദായത്തിൽ ആ മാതിരി സ്ത്രീകളുടെ പരിഷ്കാരഭ്രമങ്ങൾ ബഹുദൂരത്തിലുള്ള ദോഷഫലങ്ങൾ ഉളവാക്കുമെന്നു കാട്ടിക്കൊടുക്കണമെന്നതായിരുന്നു. പ്രഹസനം പലയിടങ്ങളിലും അഭിനയിക്കപ്പെട്ടു. അതിന്റെ ധ്വനി രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ഹൃദയത്തിലും ചെന്നലയ്ക്കാതിരുന്നില്ല. കാൎയ്യമാക്കാനൊന്നുമില്ലാത്ത ഒരു കാൎയ്യം! എങ്കിലും, അദ്ദേഹം സി. വി. യെ ഒരു സംശയദൃഷ്ടിയോടുകൂടി വീക്ഷിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

1086-ലെ ആ നാടുകടത്തൽ സംസ്ഥാനത്തെ സകല ദേശാഭിമാനികളേയും, സ്ഥിരമായി വേദനിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നായിരുന്നു. ജീവിതസുഖങ്ങൾ ഒന്നും തന്നെ കാംക്ഷിക്കാതെ; ഭൗതിക സുഖങ്ങളെ ബലിയൎപ്പിച്ചുകൊണ്ടു, തന്റെ രാജ്യത്തെ കീഴ്പ്പെടുത്തി

യിരുന്ന അധൎമ്മപ്രഭുത്വത്തെ എതിൎത്തിരുന്ന രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവൎകളെ നാടുകടത്തിയതിനുശേഷമാണു് ആ കൃത്യത്തിന്റെ ഭയാനകതയെപ്പററി ഏവരും ചിന്തിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു്. അതുവരെയും 'രാമകൃഷ്ണപിള്ള കരുക്കളുടെ വലയിൽപെട്ടു വഴിതെററുന്നു' എന്നും, 'കുറെ കൂടിപ്പോകുന്നു' എന്നും, 'കേവലം വ്യക്തിവിദ്വേഷപരമായ പത്രപ്രവൎത്തനം' എന്നും പല തരത്തിൽ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നവർ തന്നെ, 'നാടുകടത്തൽ' എന്ന കൃത്യത്തിനു 'സ്വദേശാഭിമാനി' ബലിയാടാക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ വേപഥുശരീരന്മാരായി തീരുക തന്നെ ചെയ്തു. അതോടുകൂടി സൎവ്വീസിൽ നിന്നും പുറത്തു പോയാലെന്തു് എന്ന ഒരു ആലോചന സി. വി. യിൽ ഉണ്ടായതായും, അക്കാൎയ്യം ജാനകിഅമ്മയോടു ഒരിക്കൽ സംസാരിച്ചതായും, കുടുംബം പുലൎത്തുവാൻ മററു സ്ഥിരമായ വരവുകൾ ഇല്ലാത്തതിനാൽ അദ്ദേഹം ജോലിയിൽ തുടരുവാൻ നിൎബ്ബന്ധനായി തീൎന്നതായും പറയപ്പെടുന്നു. പക്ഷെ വിപരീതപരിസരങ്ങൾകൊണ്ടുള്ള ആധമൎണ്യം വ്യക്തിയുടെ പരിശുദ്ധിയെപ്പോലും സംശയകരമായി വീക്ഷിക്കപ്പെടുവാൻ ഇടവരുത്തുന്നതു ലോകസ്വഭാവമെന്നേ പറയേണ്ടു.

1087- ആയപ്പോഴേയ്ക്കും സി. വി. യുടെ മേൽ് ഏകാധിപതിയായിരുന്ന ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരിക്കു തോന്നിയിരുന്ന സംശയവും ദ്വേഷവും അതിന്റെ പരമമൂൎദ്ധന്യതയിൽ എത്തുകയുണ്ടായി. സി. വി. അവധിയിൽ പ്രവേശിച്ചുകൊള്ളുവാൻ ആജ്ഞാപിക്കപ്പെട്ടു. പറയുമ്പോൾ അവധി എടുക്കാനല്ല താൻ 27 ൽ പരം വൎഷം

സൎക്കാരിനെ സേവിച്ചതെന്നും, അതിനാൽ തന്റെ രാജി സ്വീകരിച്ചു പുറത്തു പോകാൻ അനുവദിക്കുകയാണു വേണ്ടതെന്നും ഈയവസരത്തിൽ സി. വി. ആവശ്യപ്പെട്ടു. അവധി എടുത്തുകൊള്ളുന്നതിനുള്ള അനുജ്ഞാപനവും; സി. വി. യുടെ രാജിക്കത്തും; അവ തങ്ങളിൽ ക്രൂഢിച്ചു. സി. വി. രാജിവരെ പോകുമെന്നു ദിവാൻജി പ്രതീക്ഷിച്ചില്ല. 27 ൽ പ്പരം വൎഷം സൎക്കാരിനെ സേവിച്ച ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ; പ്രത്യേകിച്ചു സി. വി.; പിരിച്ചയക്കപ്പെടുന്നതു് രാമകൃഷ്ണപിള്ളയെ നാടുകടത്തിയ ഗവൎമ്മെണ്ടിന്റെ ക്രൂരതയെ കൂടുതൽ പുഷ്ടികരമാക്കിത്തീൎക്കയേ ഉള്ളു എന്നു ദിവാൻജി അനുമാനിച്ചു. രാജി പിൻവലിക്കുവാൻ ദിവാൻജി, പ്രസ്തു സൂചനകളിനാൽ എഴുതി. പലപ്രാവശ്യം നിന്നിട്ടും തന്നെ നിന്നു. കാൎയ്യാകാൎയ്യജ്ഞാനവും നീതിയും കാട്ടിലാക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒരു ഗവൎമ്മെണ്ടിന്റെ കീഴിൽ ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇരുന്നതു് തന്റെ പൗരുഷത്തിനു ചേൎന്നതല്ലെന്നു സി. വി. ആവൎത്തി അവൎകളെ അറിയിച്ചു. ദിവാൻജി അവിടെ നിന്നില്ല. പ്രൈവററു സെക്രട്ടറി കല്ല സ്വാമിശാസ്ത്രികളെ റസ്സൂട്ടിലേക്കു അയച്ചു. എന്തൊക്കെയായിട്ടും സി. വി. രാജിക്കത്തു പിൻവലിക്കുകയില്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ, പ്രൈവററു സെക്രട്ടറി, ജാനകിഅമ്മയുടെ നയോപായങ്ങൾ കഥാനായകന്റെ മേൽ പ്രയുക്തമാക്കി, ആറു മാസത്തെ അവധി എന്നതിനു ഒരുവിധം സമ്മതിപ്പിച്ചു്, ഒരു ഒപ്പു് രാജിക്കത്തിന്റെ പുറത്തു വാങ്ങിക്കൊണ്ടു മടങ്ങിപ്പോയി. രാജഗോപാലാചാരിയുടെ നീച നടപടിയിൽ കോപം ദുസ്സഹമായിത്തീൎന്ന സി. വി. തന്റെ കുടുമയെ കത്തിരികൊണ്ടു സ്വന്തം കയ്യിനാൽ വെട്ടി ദൂരെ എറിഞ്ഞു. അതിനുശേഷം തല മുണ്ഡനം ചെയ്യുക

യുമായി. ആ കൃത്യത്തിൽ അത്ഭുതപ്പെട്ട ജാനകിഅമ്മയോടു സി. വി. പറഞ്ഞതു് "എന്റെ കോപം ശമിപ്പിക്കുവാൻ വേറെ മാർഗ്ഗം ഇല്ല" എന്നായിരുന്നു. ഭൂമുഖത്തു ജനിച്ചിട്ടുള്ള യാതൊരു സാഹിത്യകാരന്റെ ചരിത്രത്തിലും ഇത്തരം ഒരു സംഭവം കാണുകയേ ഇല്ല.

അവധി കഴിഞ്ഞു പെൻഷന്റെ കാര്യം വന്നപ്പോഴും അവിടെയും രാജഗോപാലാചാരി അവർകൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ "ധീരധീവരത്വം" * പ്രകടമാക്കി. ഒടുവിൽ പെൻഷൻ അനുവദിക്കാതെയിരിപ്പാനോ, തടഞ്ഞുവെപ്പാനോ അദ്ദേഹത്തിനു കഴിഞ്ഞില്ല.

---

* സർ. പി. രാജഗോപാലാചാരിയുടെ തിരുവിതാംകൂർ ഭരണത്തെപ്പറ്റി വിമർശിയ്ക്കുന്ന മലയാളിപത്ര ലേഖനപരമ്പരയിൽ സി. വി. ഇങ്ങനെ എഴുതുന്നു.

"......................വിദ്യാഭ്യാസ വകുപ്പാദ്ധ്യക്ഷന്മാരുടെ പരിഷ്കാരത്തോടുകൂടി പാലക്കാട്ടു മുതലായ ദിക്കുകളിലെ പല അഗ്രഹാരങ്ങളിൽനിന്നു് ഒരു [illegible] സംഘവും രാജ്യത്തിലെ [illegible] പ്രാകാരങ്ങളിൽ അധികാരാഭ്യാസങ്ങളോടുകൂടി സംസ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. ഈ ധീരധീവരന്മാരുടെ സമാഗമത്തോടുകൂടി [illegible] എന്നു വിചാരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥ പ്രതാപങ്ങളും പ്രമാണസ്ഥാനങ്ങളും [illegible] കിരണങ്ങളായി തീർന്നുവല്ലോ. .... സ്വേച്ഛാധികാര മന്ത്രിത്വം സ്വേച്ഛാപ്രതാപത്തോടുകൂടി [illegible] സഞ്ചാരം ചെയ്യുന്ന [illegible] തിരുവിതാംകൂർക്കാർ പരിഷ്കാരശൂന്യരെന്നു പ്രഖ്യാപനം ചെയ്യപ്പെട്ടതിന്റെ [illegible] അറിവാൻ [illegible] അധികാരപ്രബല [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] അത്യുജ്ജ്വലമായ [illegible] [illegible] പ്രകാശിച്ചു. തിരുവിതാംകൂറിന്റെ ഭരണചരിത്രത്തിൽ [illegible] എന്ന [illegible] [illegible] [illegible] ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടോ എന്നു പറയേണ്ടതില്ല.

....

...................................[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] പ്രവർത്തന [illegible] [illegible], സ്വേച്ഛാപ്രമത്തത [illegible] [illegible]

അവധി അനുവദിക്കപ്പെട്ടതിനു ശേഷം അധികം താമസിച്ചില്ല, "ധൎമ്മരാജാ" എന്ന പുതിയ മഹാഗ്രന്ഥ നിൎമ്മിതിക്കു ഗ്രന്ഥം പറഞ്ഞുകൊടുത്തു, ജാനകിഅമ്മയെക്കൊണ്ടു എഴുതിക്കാൻ തുടങ്ങിയ ആദ്യഘട്ടത്തിൽ സി. വി. വലത്തു കയ്യിൽ വേദനയോടുകൂടി ശയ്യാവലംബനായിരുന്നു. വാതരോഗം നിമിത്തമുള്ള കയ്യിലെ തരിപ്പും വേദനയും അധികരിക്കുമ്പോൾ എഴുത്തു നിറുത്തുവാൻ പറയും. വൈദ്യൻ ശ്രീ. എൻ. നീലകണ്ഠപ്പിള്ളയെക്കൊണ്ടു 'നാരങ്ങാക്കിഴി' ഇടുവിക്കുകയും, "എന്റെ വയറുപിഴപ്പിനു വേണ്ടിയുള്ള 28 വൎഷത്തെ എഴുത്തു കൊണ്ടാണു് കയ്യു് എടുക്കാൻ വയ്യാതെ ആകുന്നതു്" എന്നു് സ്വയം പറയുകയും ചെയ്യും. വേദന ശമിക്കുമ്പോൾ വീണ്ടും എഴുതിക്കൊള്ളുവാൻ പറയും. എന്നാൽ, മലയാളഭാഷയുടെ ഭാഗ്യം കൊണ്ടു ആ വേദന നീണ്ടു നിൽക്കാതെ കുറഞ്ഞു. പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതു എഴുതി എടുക്കാനായി ആളുകൾ മാറിമാറി ഇരിക്കേണ്ടി വന്നു. പറഞ്ഞുകൊടുക്കുമ്പോൾ, എഴുതിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന ആൾ അങ്ങോട്ടു ചോദിച്ചാൽ സി. വി. കോപംകൊണ്ടു മിഴികൾ ചിറയുകയും, ചിലപ്പോൾ ഭത്സിച്ചു വല്ലതും വിളിച്ചു പറയുകയും ചെയ്തുപോകും! ഒരു നിശ്ചിത ഭാഗം എഴുതി അവസാനിപ്പിച്ചതിനു ശേഷം, അതു വായിച്ചു കേൾപ്പിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ, താംബൂലം നിറച്ചിട്ടുള്ള വായിൽനിന്നും പുറത്തു വരുന്ന

ആരായി ജനങ്ങളെ ബീഭത്സ നൃത്തം ചെയ്യിച്ച ഈ കലാപ്പുരുഷന്മാരായിരുന്നു. ഈ മന്ത്രിക്കൂടത്തിന്റെ ആഭിചാരവ്യാമോഹങ്ങൾക്കിടയിൽ സങ്കടങ്ങൾ, ദാമ്പത്യ ശൃംഖലാ ആശാപാശങ്ങൾ എന്നിവ വലം തേടി നടന്നു:? എന്ന ചോദ്യത്തെ സമുദായനേതാക്കന്മാരിൽ ഉല്ലുന്ന ഉള്ളി.."

തിൽ അവ്യക്തമെന്നു തോന്നി എഴുതുന്നവർ വിട്ടുകളയുന്നതെന്തോ അതു വീണ്ടും പറഞ്ഞുകൊടുക്കും. മനസ്സിലാകാതെ വരുന്നതു വിട്ടുകൊള്ളണമെന്നല്ലാതെ, അപ്പോഴും ഇടയ്ക്കു കയറി ചോദിക്കുവാൻ സി. വി. അനുവദിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. എന്തെന്നാൽ ഇടയിൽ ചോദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു് പ്രകൃതത്തിൽ ആനയിക്കുവാൻ മേധയിൽ തെളിഞ്ഞിരിക്കുന്നവ ശിഥിലിച്ചു പോകുമായിരുന്നു. രാത്രിയിൽ സാധാരണ പത്തു മണിയോടുകൂടി എഴുത്തവസാനിപ്പിച്ചു് ഏതാനും നിമിഷം ധ്യാനനിരതനായി കഴിച്ചുകൂട്ടിയ ശേഷം, സി. വി. വരാന്തയിൽ അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കും. ഭക്ഷണാദികൾക്കു്, എഴുത്തു നടക്കുന്ന കാലങ്ങളിൽ വളരെ കുറച്ചു സമയമേ എടുക്കുകയുള്ളു. ഉറങ്ങാൻ കിടന്നാൽ, പെട്ടെന്നുണർന്നു എണീറ്റു് എഴുതാനുപയോഗിക്കുന്ന മെഴുകുതിരിവിളക്കു കത്തിച്ചു് സി. വി. തനിയേ ഇരുന്നു എഴുതും: നിശയുടെ ഏകാന്തതയിൽ ആ ഭാവനാസാഗരത്തിൽ നിന്നും പല വിശിഷ്ട ചിന്താരത്നങ്ങളും കടലാസ്സാകുന്ന കരയിൽ അടിഞ്ഞു കയറുന്നതു ആരും അറിയുകയില്ല. എന്നാൽ, "കണ്ണുകൊണ്ടു എഴുതുവാൻ വയ്യാതെയോ മററു അസുഖങ്ങളോ ഉണ്ടെങ്കിൽ, മാത്രമേ രാത്രിയിൽ അപ്പൻ മററു വല്ലവരെയും എഴുതുവാൻ വിളിച്ചിരുന്നുള്ളു" എന്നാണു് ഈ ഉറക്കത്തിൽ നിന്നു പെട്ടെന്നുണർന്നുള്ള എഴുത്തിനെപ്പററി ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടിഅമ്മ പറയുന്നതു്.

അന്നന്നു എഴുതുന്ന ഭാഗങ്ങൾ സായംകാലങ്ങളിൽ റോസ്കോട്ടിൽ സമ്മേളിക്കുന്ന സാഹിത്യരസികന്മാർക്കു കേൾക്കുവാനായി വായിക്കപ്പെടും. അവർ എങ്ങനെ രസിക്കുന്നു എന്നു ഗ്രന്ഥകാരൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ പതി

പ്പിക്കും. ശ്രീമാന്മാരായ ഏ. ഗോപാലമേനോൻ, ഏ. ശങ്കരപ്പിള്ള, സി. എസ്സ്. സുബ്രഹ്മണ്യൻപോററി, കെ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള തുടങ്ങിയവരാണു് വായിച്ചു കേൾക്കുന്നവരിൽ പ്രധാനികൾ.

പണ്ഡിതവര്യനായ ശ്രീമാൻ ആററൂർ കൃഷ്ണപിഷാരടിഅവർകളെയായിരുന്നു, തീരുന്ന തീരുന്ന അദ്ധ്യായങ്ങൾ പരിശോധിക്കുവാൻ ഏല്പ്പിച്ചിരുന്നതു്. ശ്രീ. കെ. ആർ. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ കഥാഘടന മുതലായവയെയും, പിഷാരടിഅവർകൾ ഭാഷാപ്രയോഗങ്ങളിലെ ശാസ്ത്രാനുസൃതത്വത്തെയും സാമാന്യമായി പരിശോധിച്ചു എന്നു പറയാമെന്നേയുള്ളു. എന്തെന്നാൽ, ഉള്ളിൽ തിങ്ങിവിങ്ങി നില്ക്കുന്ന ആശയങ്ങളുടെ പ്രകടനത്തിനു, ശാസ്ത്രത്തിന്റെ പുറകേ പോകാൻ തനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ലെന്നു സി. വി. ശഠിച്ചിരുന്നു. വികാരങ്ങൾ മുററിയ അമർഷത്തള്ളലുകൾകൊണ്ടുള്ള ചന്ത്രക്കാരൻ തുടങ്ങിയവരുടെ വിദ്യുത്സംഘട്ടനം പോലെയുള്ള സംഭാഷണങ്ങളിൽ, ശബ്ദാഗമശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ സി. വി. യുടെ പുറകേ തന്നെ പോകേണ്ടിവന്നു. വർണ്ണനകളുടെ വൈചിത്ര്യത്തിൽ കനകമണികളുടെ ജാജ്വല്യത്വമല്ലാതെ, ശബ്ദപ്രയോഗത്തിന്റെ ശുദ്ധാശുദ്ധപ്രകാശനത്തിനു ഗൗനമുണ്ടോ എന്നു അന്വേഷിക്കാൻ സി. വി. തയ്യാറായില്ലായിരുന്നു.

ശ്രീ. ആററൂർ പറഞ്ഞു: *

---

* 1123 മേടത്തിൽ തൃശ്ശൂർവച്ചു ആററൂർ കൃഷ്ണപിഷാരടി അവർകളുമായി ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവു് നടത്തിയ സംഭാഷണക്കുറിപ്പുകളിൽ നിന്നു്.

"എന്നെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തിയതു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഓർമ്മ ശക്തിയാണു്. സാധാരണ ഗ്രന്ഥകാരന്മാർ പുസ്തകം എഴുതുന്ന രീതിയിലല്ല, അദ്ദേഹം പുസ്തകം എഴുതുന്നതു്. ധർമ്മരാജായിൽ പതിനെട്ടാം അദ്ധ്യായം ആണു അദ്ദേഹം ആദ്യം എഴുതിയതു്. കഥയും, പാത്രങ്ങളും മനസ്സിൽ എത്ര സ്വാധീനപ്പെടുത്തിയിരുന്നുവെന്നു നോക്കണം! ഇന്നും അതോർത്തിട്ടു എങ്ങിനെയാണു് അതു സാധിച്ചു എന്നു എനിക്കു ഊഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. അഹോ! എന്തൊരു ധാരണാശക്തി!"

"ധർമ്മരാജായിലെ ഭാഷാപരമായ കുറവുകൾ തിരുത്തപ്പെട്ടുവോ" എന്ന ചോദ്യത്തിനു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:

"ഞങ്ങൾക്കു അതിൽ തിരുത്താനൊന്നുമില്ല. ഞങ്ങൾ അതിൽ ഒരു വാക്കു മാററി മറെറാരു വാക്കു പ്രയോഗിച്ചു എന്നു വിചാരിക്കുക. ആ അദ്ധ്യായം അച്ചടിച്ചു കഴിയുമ്പോൾ ഏതു വാക്കാണോ അദ്ദേഹം ആദ്യം ഉപയോഗിച്ചിരുന്നതു് അതായിരിക്കും അതിൽ കാണുക. അദ്ദേഹം കഥാഗതിയിൽ നിഴലിക്കുന്ന സന്ദർഭത്തിനൊത്തവണ്ണമാണു് വാക്കുകൾ ഉപയോഗിക്കുന്നതു്. അതിൽ ഒരു വാക്കുപോലും മാററുക സാദ്ധ്യമല്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഷ കഠിനമാണെന്നു പറയുന്നവരുണ്ടു്. ഭാഷയുടെ കാഠിന്യമല്ല അതു്. പാത്രങ്ങളുടേയും, സന്ദർഭത്തിന്റേയും, ഭാവനയുടേയും ഗാംഭീര്യമാണു് ധർമ്മരാജായിലെ ഗാംഭീര്യം."

സി. വി. ക്കും, ചന്തുമേനവനും തമ്മിൽ ഉള്ള സാമ്യതയും, അകൽച്ചയും എങ്ങിനെയാണു് എന്ന ചോദ്യത്തിനു ശ്രീ. പിഷാരടി അവർകൾ ഇപ്രകാരം മറുപടി നൽകി.

"അവർ തങ്ങളിൽ സാമ്യതയേ ഇല്ല; പിന്നെയല്ലേ അകൽച്ച വരാൻ. സി. വി. രാമൻപിള്ള എന്നാൽ അത്യന്തം പ്രൗഢനും, പണ്ഡിതനുമായ ഒരു ഭാവനാശാലി. ചന്തുമേനവൻ; കോമളനും സൗമ്യനുമായ മറെറാരു ഭാവനാശാലി."

ധർമ്മരാജായിലെ പതിനെട്ടാം അദ്ധ്യായം ആണു് സി. വി. ആദ്യം എഴുതിയതെന്നു പറഞ്ഞുവല്ലോ. * മാർത്താണ്ഡവർമ്മയ്ക്കുശേഷം എഴുതുന്ന ഗൗരവതരമായ ആ സാഹിത്യകൃതിയിലെ പതിനെട്ടാമദ്ധ്യായത്തിന്റെ ആദ്യവരികളിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ കാവ്യലോകത്തിൽതന്നെ കഴിയുകയായിരുന്നുവെന്ന ആത്മകഥാംശത്തെ സൂചിപ്പിക്കുകയും കൂടി ചെയ്യുന്നുണ്ടു്.

ആ വരികൾ, "കനകകാന്തികൊണ്ടു കമനീയതരവും ഇളമധുരിമകൊണ്ടു ആസ്വാദനീയവുമായി കവിമനോധർമ്മത്താൽ നിർമ്മിതമായ ലോകത്തിൽതന്നെ ഇതേവരെ പെരുമാറിയും............................" എന്നിങ്ങനെ ആരംഭിച്ചു തുടർന്നുപോവുന്നു:

പാശ്ചാത്യസാഹിത്യത്തിലെ ചരിത്രനോവലുകളെ അനുകരിച്ചു 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എഴുതപ്പെട്ടു. എന്നാൽ 'ധർമ്മരാജ', മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലെ പാശ്ചാത്യ സാഹിത്യ

---

* "മാർത്താണ്ഡവർമ്മ"യ്ക്കു ശേഷം തിരുവിതാംകൂർ മെമ്മോറിയലിന്റെ പരാജയവും, മററു ചില സാമൂഹിക—രാഷ്ട്രീയ നടപടികളും കണ്ടു് മനംമടുത്ത സി. വി. വിപ്ലവപരമായ ഒരു സാമൂഹ്യനോവൽ എഴുതുകയും, ആ പുസ്തകം അനന്തപിള്ളയവർകൾ വായിച്ചു കേട്ടിട്ടു ചുട്ടുകളയുകയും ചെയ്തിട്ടുള്ളതായി അറിയാൻ കഴിയുന്നു.

പ്രേരണയെക്കാളും ഗ്രന്ഥകാരന്റെ പൗരസ്ത്യസാഹിത്യവുമായിട്ടുള്ള അടുപ്പത്തെയാണു് കൂടുതൽ വെളിപ്പെടുത്തുന്നതു്. മഹാഭാരതാദി വിശ്വമഹാകാവ്യങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നതുപോലെയുള്ള വിശ്രുതന്മാരായ കഥാപാത്രങ്ങളും, കാദംബര്യാദിഗദ്യമഹാകാവ്യങ്ങളിലെ വർണ്ണനാരീതിയും, "കാളിദാസപ്രഭൃതികളായ കവിചക്രവർത്തികളുടെ ഉത്തുംഗശൃംഗാരാദർശങ്ങളും," * കൗടില്യൻ, ഷാംഗ്യാംഗ്, മക്കാവല്ലി എന്നീ ലോകരാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാരുടെ ഏകയുക്താഭിപ്രായമായ സമരോപജാപവുമാണു് ധർമ്മരാജായിലെ ഒഴുക്കും രസവും നിറഞ്ഞ ഭാരതീപ്രവാഹത്തിൽ നാം ദർശിക്കുന്നതു്. കൗടില്യന്റെയും, മക്കാവല്ലിയുടെയും, ഏകകണ്ഠമായ അഭിപ്രായമാണു് രാഷ്ട്രത്തിന്റെ സൃഷ്ടിക്കും, നിലനില്പിനും, വിപുലീകരണത്തിനും, ഉപജാപവും യുദ്ധവും ഒഴിച്ചുകൂടാൻ വയ്യാ എന്നുള്ളതു്. കയ്യൂക്കകൊണ്ടു രാജ്യം പിടിച്ചടക്കണമെന്ന ആ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാരുടെ തത്വത്തെത്തന്നെ ഹരിപഞ്ചാനനെക്കൊണ്ടു സി. വി. പറയിക്കുന്നു:

"എന്തപ്പനേ? എന്തു്? സിംഹാസനങ്ങൾ, ഉടവാളുകൾ, ഇവകൾ ധർമ്മശാലകളിൽ ദാനം ചെയ്യപ്പെടുന്നില്ല: വൃക്ഷങ്ങളിൽ കായ്ക്കുന്നില്ല: മഴയോടും മഞ്ഞോടും വർഷിക്കുന്നില്ല: ഖനനം ചെയ്താലും കിട്ടുകയില്ല; അങ്ങാടികളിൽ വില്ക്കപ്പെടുന്നതുമില്ല. അതിനാൽ ശൈലൂകമുകിലപ്രഭൃതികളുടെ നയത്തെ തുടർന്നു കൊന്നും വെന്നും, തീ വച്ചു മുടിച്ചും അവരെ നേടണം. സ്വർഗ്ഗം പിളർന്നു പരീക്ഷിക്കട്ടെ; നരകം കിളർന്നു പൊതിയട്ടെ;

* ധർമ്മരാജാ.

സമുദ്രങ്ങൾ പ്രളയപ്രവാഹം കൊണ്ടു കഴുകട്ടെ; നാം
വിജയ പതാകയെ ഈ ഭൂ സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിക്കും"

റിർവിംല്ലം പുസ്തകത്തിൻെറ രചന പുരോഗമിച്ചു
കൊണ്ടിരുന്നു. രാജസേവനത്തിൽ നിന്നും അസ്വസ്ഥ
ചിത്തനായി അവധിയിൽ പ്രവേശിച്ചിരിക്കുന്ന സി. വി.
രാമൻപിള്ള ആ സേവനാസ്വസ്ഥതയെ എടുത്തു
കാട്ടുമാറു്,

"തമ്പുരാനെ സേവിച്ചു് മാനം കെട്ടു പൊന്നു
ഭയതേ" എന്ന വരികൾ പറഞ്ഞു കൊടുത്തപ്പോൾ
എഴുതിയ ആളും അതു വായിച്ചു കേട്ടവരും ഗ്രന്ഥ
കാരൻെറ, അനന്തരകാലജീവിതത്തിനുള്ള 'വാർദ്ധക്യ
വേതനം'പോലും കിട്ടുന്നതു സന്ദേഹത്തിലാകുക
യില്ലയോ, എന്നു ശങ്കിച്ചു.

"മച്ചമ്പികളും അവിടെ ചെന്നവർക്കും * മേക്കേ
മണ്ഡപം തന്നെശരണം. അതും കയ്യശസ്സു തന്നെ" എന്നു്
സങ്കടപ്പെട്ടായ പുരാണ ആ പരമാത്മത്തെ ഉമ്മിണിപ്പിള്ള
യെക്കൊണ്ടും, 'രാജദ്രോഹത്തിന്റെ കാരണക്കാർ' എന്നു
സന്ദ്യതിരാജൻ പറഞ്ഞുതുടങ്ങുമ്പോൾ, "ധ്വംസനം
ചെയ്യപ്പെട്ട കൂട്ടത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു.
വൈദികരും അവൈദികരും യോജിച്ചു നടത്തുന്ന
കാര്യങ്ങളിൽ വൈദികശക്തിയാണു് ബുദ്ധി. മററുള്ളവർ
അവയവങ്ങളും ആയുധങ്ങളും മാത്രമേ ആകൂ" എന്നു്
വിശദീകരണഭാഷയിൽ കേശവപിള്ളയെക്കൊണ്ടും,
"കഴവേറിയവർക്കൊക്കെ കാട്ടിലെ ഭയം" എന്ന 'ദ്രോഹി
വർഗ്ഗത്തിലെ കന്യകമാർപോലും ഭയരഹിതരാണെന്നു
മീനാക്ഷിയെക്കൊണ്ടും, "പാടാക്കരയെക്കൊണ്ടുകലത്തെന്നു്
നീ കേട്ടിട്ടില്ലയോ? ....തെറാക്കെറവും കഴുകെറവും

* എട്ടുവീട്ടിൽ പിള്ളമാരെ വധിച്ച സ്ഥലം.

കൊണ്ട് ഇക്കാലത്തിനു എന്തു കുറവാണെടാ? മഹിമ പെററ മാറാപ്പുരു കുലത്തിനും കൂട്ടത്തിനും ചേർന്നു. അല്ലാതെന്തെടാ?" എന്ന് പൗരുഷോത്തേജകപരമായി ത്രിപുരസുന്ദരിക്കുഞ്ഞമ്മയെക്കൊണ്ടും പറയിക്കുന്ന ഭാഗങ്ങൾ കടലാസ്സിലായപ്പോൾ സി. വി. യുടെ അകത്തെ ക്ഷോഭങ്ങളോ, വിജൃംഭണങ്ങളോ, പരമാർത്ഥങ്ങളോ ഒട്ടൊട്ടു അസന്ദിഗ്ദ്ധമായി വായിച്ചു കേൾക്കുന്നവർക്കു ഊഹിക്കാമായിരുന്നു. പൗരുഷത്തിന്റെ വിദ്യുൽസ്ഫുലിംഗങ്ങൾ ചിതറുന്ന ചരിത്രാംശങ്ങൾ കഥാഗാത്രത്തെ തിളങ്ങുന്നതാക്കിത്തീർക്കുന്നുവെന്നു വായിച്ചു കേൾക്കുന്നവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. പ്രജാപ്രക്ഷോഭങ്ങളെപ്പററി പറയുമ്പോൾ "രാജ്യത്തിന്റെ കോണസ്തംഭങ്ങൾ" എന്നാണ് ഗ്രന്ഥകർത്താവുതന്നെ വ്യാഖ്യാനം നൽകുന്നതു്. "...............................
പൌരമുഖ്യന്മാരാൽ ഭരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന കേരളഖണ്ഡത്തിന്റെ പ്രധാനഖണ്ഡമായി ശേഷിക്കുന്ന വഞ്ചിരാജ്യത്തിലും സംസ്ഥാനസമുദ്ധരണത്തിന്റെ ഗത്യന്തരങ്ങൾക്കിടയിൽ, ചില വധങ്ങൾ സംഭവിച്ചു എന്നും, ആ സംസ്ഥാനത്തിൽ തീക്ഷ്ണവീര്യന്മാരായ ബാഹുജസിംഹങ്ങൾ വസിച്ചിരുന്നതായി മാത്രമേ തെളിയുന്നുള്ളു" എന്ന ധർമ്മരാജായിലെ ഈ വരികളിൽ, കേരളത്തിന്റെ പാരമ്പര്യം പ്രജാപ്രഭുത്വപരമായിരുന്നുവെന്നും, ആ പാരമ്പര്യത്തിനു ശേഷം നടന്നിട്ടുള്ള സംസ്ഥാനസമുദ്ധരണങ്ങളിൽ "ചില വധങ്ങൾ സംഭവിച്ചു എന്നും, ആ സംസ്ഥാനത്തിൽ തീക്ഷ്ണവീര്യന്മാരായ ബാഹുജസിംഹങ്ങൾ വസിച്ചിരുന്നതായി മാത്രമേ തെളിയുന്നുള്ളു" എന്നും, ഗ്രന്ഥകർത്താവു സ്പഷ്ടമായി, ഒരു രക്തചരിത്രഘട്ടത്തെ തന്നെ സൂചിപ്പിച്ചു.

വായിച്ചു കേൾക്കുന്നവർ കാവ്യഭംഗിയിൽ ലയിച്ച് അവിടമൊക്കെ ഒരു അഭിപ്രായവും പുറപ്പെടുവിക്കാതെ തരണം ചെയ്തു എങ്കിലും, ജാനകിഅമ്മ ആ ഭാഗങ്ങൾ ദോഷകരമായി വ്യാഖ്യാനിക്കപ്പെട്ടുവെങ്കിലോ എന്നു് വ്യഞ്ജിപ്പിക്കാതെയിരുന്നില്ല. സൽഗുണങ്ങളുടെയും സജീവകേന്ദ്രമായി കഥാനായകനായ ധർമ്മരാജാവു് ചിത്രീകരിക്കപ്പെട്ടു. ആ വർണ്ണനധോരണിൽ മറ്റൊന്നും അനിഷ്ടകരമാകുകയില്ലെന്നു ഗ്രന്ഥകർത്താവു് ഉറച്ചു. 'ധർമ്മരാജാവു്' എന്ന കീർത്തിനാമം വഹിക്കുന്ന രാമവർമ്മ മഹാരാജാവു് യൂറോപ്യൻ രാജ്യങ്ങളിൽക്കൂടി പരന്തരീസു ഗവർമ്മെണ്ടു മുഖേന ഖ്യാതി പരത്തിയിട്ടുള്ള ഒരു രാജാവു തന്നെയായിരുന്നു. ഏതു രാജാവിനും, ധർമ്മരാജാവിൽനിന്നും നിദർശനപ്രമാണമാക്കി പഠിക്കുവാൻ ധാരാളം പാഠങ്ങൾ ഉണ്ടു്. രാജാവു്, രാജധർമ്മത്തെ പുലർത്തുന്ന നീതിനിഷ്ഠനാണെങ്കിൽ രാജ്യത്തെ കലാപംകൊണ്ടു നാമാവശേഷമാക്കുമെന്നു ഭയപ്പെടുത്തുന്ന ഏതു ഹരിപഞ്ചാനനെപ്പോലെയുള്ള ഉഗ്രവൃത്തന്മാരുടെ ഉപജാപങ്ങളും തകർവാൻ കഴിയുമെന്നും അതിനു ആവശ്യമായ ബുദ്ധിശക്തിയും നാട്ടിൽ പിറന്നവർക്കുതന്നെ ഉണ്ടെന്നും കേശവപിള്ളയെക്കൊണ്ടും സി. വി. തെളിയിച്ചു. വർത്തമാനകാലത്തെ രാജസ്ഥാനം, ഭരണസാമർത്ഥ്യം വിദേശപൗരന്മാർക്കേ ഉള്ളൂ എന്നു ധരിച്ചിരിക്കുന്നതു് രാജ്യക്ഷയത്തിനേ കാരണമാവൂ എന്നു രാമൻപിള്ള അവർകൾ സൂചിപ്പിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിച്ചു എന്നതു വിനാപ്രതിപാദസിദ്ധമാണല്ലോ. നാട്ടിലെ ധീരപുരുഷന്മാരുടെ പരമ്പരയിൽ അവശേഷിച്ച ഒരു

വ്യക്തിയാണു് ഹരിപഞ്ചാനനൻ: ന്യായമായി രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി പ്രാണൻ കളയാൻ മടികാണിക്കാത്ത പൗരവർഗ്ഗത്തിന്റെ ഒരു പിൻഗാമി: സ്നേഹിച്ചാൽ ജീവൻ കൊടുക്കുകയും, ദ്വേഷിച്ചാൽ ജീവൻ എടുക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാണു് ആ വർഗ്ഗത്തിന്റെ പ്രകൃതം. പൗരജനങ്ങളെ അവമതിക്കരുതെന്നും, നശിപ്പിക്കരുതെന്നും, ശത്രുക്കളാക്കരുതെന്നും, രാജ്യത്തിന്റെ ബന്ധുക്കൾ രാജ്യത്തിലെ പൗരന്മാരാണെങ്കിൽ, ശത്രുക്കളും അവർ തന്നെയെന്നും, വഞ്ചിരാജ്യപൗരന്റെ പൗരുഷത്തിനു മാതൃക ഹരിപഞ്ചാനനനാണെന്നും, വിദേശപൗരന്മാരെ മന്ത്രിപദത്തിലാക്കി, അവരെക്കൊണ്ടു നാട്ടുകാരെ അടിമകളാക്കി ഭരിപ്പിക്കുന്ന മഹാരാജാവിനു മുഖ്യമായ ഒരു ശാസനം 'ധർമ്മരാജാ'കൊണ്ടു സി. വി. ക്കു നൽകുവാൻ സാധിച്ചു. നാനാജാതിമതസ്ഥരടങ്ങിയ തിരുവിതാംകൂർ പൗരാവലിയുടെ 'മെമ്മോറിയൽ പ്രാർത്ഥനയെ' ശരിയാംവണ്ണം മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സു ശ്രവിച്ചില്ലല്ലോ! പിന്നീടും വിദേശിദിവാന്മാരെത്തന്നെ ഇറക്കുമതിചെയ്യുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നുവല്ലോ! ആകപ്പാടെ നാട്ടിലെ പൗരജനങ്ങൾ കാലികളെപ്പോലെയുള്ള ഒരു കൂട്ടർ എന്നുതന്നെ ഗണിക്കപ്പെടുന്നതായി തോന്നിപ്പിക്കുവാനുള്ള സന്ദർഭങ്ങളേ രാജസ്ഥാനത്തു നിന്നും ജാതമാക്കിയിട്ടുള്ളൂ. ആ രാജസ്ഥാനത്തിനു ഒരു ഉഗ്രശാസനം സാഹിത്യത്തിലൂടെ വീണ്ടും നൽകണമെന്നു് വളരെക്കാലം മുൻപേ ആഗ്രഹിക്കാൻ തുടങ്ങിയതു് താണുപിള്ള അവർകളാൽ തടുക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇപ്പോൾ സി. വി. അതു സാധിച്ചു. ധർമ്മരാജായിലെ ഗാംഭീര്യം അനന്തമായ പൗരപൗരുഷത്തിന്റെ ഗാംഭീര്യമാകുന്നു.

1088-ൽ ധൎമ്മരാജാ * പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു. മൂന്നു ഭാഗങ്ങളായി രചിക്കുവാനുദ്ദേശിച്ച രാജാകേശവദാസന്റെ ചരിത്രത്തിലെ ആദ്യപുസ്തകമായിരുന്നു 'ധൎമ്മരാജാ'. പുസ്തകത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ രചനാകാലത്തെപ്പററി ഇപ്രകാരം പറയുന്നു:

"കഴിഞ്ഞ കൊല്ലത്തിൽ ശരീരാസ്വാസ്ഥ്യചികിത്സയ്ക്കായി ഗവർമ്മെണ്ടിൽനിന്നും സകരുണം അനുവദിച്ച ആറുമാസത്തെ × സാവകാശലബ്ധിയിൽ ഈ ഗ്രന്ഥരചന നിവൎത്തിപ്പാൻ സംഗതിയായതിനാൽ, ആ മഹാകരുണാദാനത്തിനു എന്റെ ഹൃദയംഗമമായ കൃതജ്ഞതയെ ഈ സന്ദർഭത്തിൽ സവിനയം പ്രകടിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു."

"ധർമ്മരാജാ" ശ്രീമൂലം തിരുമനസ്സിനു സമർപ്പിച്ചപ്പോൾ സി. വി. ക്കു 'വീരശൃംഖല' സമ്മാനിച്ചതും പ്രസ്താവ്യമാണു്.

---

* ധൎമ്മരാജാ ആദ്യപതിപ്പിനു് 1500 രൂപാ പ്രതിഫലംകൊടുത്തു തിരുവനന്തപുരത്തെ [illegible]പ്രസ്സുടമസ്ഥന്മാർ വാങ്ങി 4000 പ്രതികൾ അച്ചടിപ്പിച്ചു. പിന്നീടു് ഒന്നോ രണ്ടോ പതിപ്പു് ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ധൎമ്മരാജാ പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്നതു തിരുവനന്തപുരത്തെ കമലാലയാ പുസ്തകശാലക്കാരാകുന്നു.

× ആദ്യം ആറുമാസത്തെ അവധിയായിരുന്നു അനുവദിച്ചതു്. പിന്നീടു [illegible] ദിവസത്തെ അവധികൂടി അനുവദിച്ചു.

X

"ഏതാണു സിംഹം?"

"അംഗ്ലേയപ്രധാനന്മാരുടെ പൗരുഷത്തിന്റെയും, വഞ്ചിരാജശക്തിയുടെയും പരികാലമാത്സര്യത്തിന്റെ അവസാനരംഗത്തോളമുള്ള കഥയെ പ്രതിപാദിക്കുന്ന 'ധർമ്മരാജാ' മലയാളസാഹിത്യലോകത്തെ ഒരു സുപ്രധാന സംഭവമായി പരിഗണിക്കപ്പെട്ടു. ഖണ്ഡനപരങ്ങളായ വിമർശനങ്ങളും ധാരാളം ഉണ്ടാകാതിരുന്നില്ല. ഭാഷാരീതിയെപ്പററി രൂക്ഷമായ നിരൂപണങ്ങൾതന്നെ വന്നു. കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ അതിശക്തിയായ ഒരു ഖണ്ഡനനിരൂപണം സംസ്ഥാനത്തിനു പുറത്തു നിന്നും പത്രങ്ങൾ വഴിയായി എഴുതി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. 'ധർമ്മരാജാ'യിലെ ഭാഷാപ്രയോഗം നോക്കുമ്പോൾ, 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ'യുടെ കർത്താവാണോ ഇതെഴുതിയതു" എന്നു വിശ്വസിക്കുവാൻ പോലും പ്രയാസമായിരിക്കുന്നുവെന്നു ഒരു കൂട്ടർ പറഞ്ഞു. പ്രതിലോമവിമർശനങ്ങളെ സി. വി. പാടെ പരിത്യജിച്ചതായി പറയാവതല്ല. ആ വിവരം പിന്നീടുള്ള സാഹിത്യകൃതിയായ രാമരാജബഹദൂറിന്റെ മുഖവുരയിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു: "ഗവണ്മെന്റിന്റെ വിദ്യാഭ്യാസനയംകൊണ്ടു മലയാളഭാഷ 1065-ലെ താഴ്ചയിൽ നിന്നും അത്യുന്നതമായ ഒരു നിലയിൽ 1088-ൽ എത്തിയിരിക്കുമെന്നു പ്രമാദിച്ചുപോയ ഗ്രന്ഥകാരൻ ഒരു "കിർമ്മീരവധ" രീതിയെ അന്നത്തെ ക്രമത്തിൽ അനുകരിച്ചു. അന്നന്നു തീർന്ന കഥാഭാഗങ്ങളെ വായിച്ചു കേട്ട സദസ്യർ "ബലേ" പറകയാൽ ശ്രുതി താഴ്ത്താതെ കഥയെ പരിപൂർത്തി

യാക്കി. പുസ്തകം പ്രസിദ്ധമായപ്പോൾ ഗ്രന്ഥപരിശോധകന്മാരിൽ നിന്നു് ബഹുവിധങ്ങളായ അഭിപ്രായങ്ങൾ പുറപ്പെട്ടു. എല്ലാം ഒരുപോലെ ശ്രുതിമധുരങ്ങൾ ആയിരുന്നില്ല. എന്നാൽ സ്വതന്ത്രധീമാന്മാരായ സാഹിത്യപടുക്കൾ ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ആശയങ്ങളെ അനുസരിച്ചു് ഭാഷയെ നിയന്ത്രണം ചെയ്യുകയല്ലാതെ ഭാഷാസാരള്യത്തെ പ്രമാണിച്ചു് ഉൽകൃഷ്ടാശയങ്ങളെ വിലക്ഷണീകരിച്ചുകൂടാ എന്നും മററും ഉപദേശിച്ചു് ഗ്രന്ഥകാരനെ ഒരുവിധം കൃതാർത്ഥനാക്കി"

സി. വി. യുടെ ഭാഷയിൽ കണ്ട മാററത്തെപ്പററി ഹെഡ്മാസ്റ്റർ ശ്രീ. എം. ശങ്കരപ്പിള്ള അവർകൾ ഒരിക്കൽ കഥാനായകനോടു ചോദിച്ചതിനു അദ്ദേഹം താഴെ വരുന്ന പ്രകാരം മറുപടി നൽകുകയുണ്ടായി:

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലെ മലയാളമാണു" ഇപ്പോഴത്തെ നമ്മുടെ മലയാളഭാഷ. ധർമ്മരാജായിലെ മലയാളം, ഭാവിയിലെ മലയാളമാകുന്നു"

ശ്രീ. ശങ്കരപ്പിള്ള അവർകളുടെ വീണ്ടുമുള്ള ചോദ്യങ്ങൾക്കു് സി. വി. ഇപ്രകാരം ഉത്തരം നൽകി.

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മ എഴുതുമ്പോൾ ഞാൻ വായിച്ചിരുന്നതു സ്കാട്ടിന്റെ നോവലുകളായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ വായിക്കുന്നതു്, ജാർജ്ജുമെറിഡിത്ത്, എച്ച്. ജി. വെൽസ് തുടങ്ങിയവരുടെ നോവലുകളാണു്. നാം വളരുകയല്ലേ? നമ്മുടെ ഭാഷ ഗൗരവമേറിയ ആശയങ്ങൾ പ്രതിഫലിപ്പിക്കുവാൻ തക്കവണ്ണം വളരേണ്ടതല്ലേ? ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ലോകമാണു് ഇനിയത്തേതു്. ബുദ്ധിപ്രമാണമായ ഒരു നവലോകത്തേക്കു ലോകം നീങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആശയഗൗരവവും, അർത്ഥഗൗരവവും ഉള്ള ഭാഷ നാം വശപ്പെടുത്തിയില്ലെങ്കിൽ ബുദ്ധിപ്രമാണമായ പുതിയ

ലോകത്തിൽ നമ്മുടെ സ്ഥാനം പിന്നിലായിപ്പോകും. അതിനാൽ എന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സാഹിത്യകൃതികൾ കൊണ്ടു് വരാൻ പോകുന്ന ലോകത്തെ ഭാഷയാണു് ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു കാട്ടിത്തരുന്നതു്."

"മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിൽ അതിന്റെ നിർമ്മാണ കാലത്തു ഗ്രന്ഥകാരന്മാരായിരുന്ന പ്രായത്തോടെ സംഗമനം ചെയ്തിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു" എന്നും സി. വി. പറയുന്നുണ്ടു്.

ഒരിക്കൽ (1093) പ്രൈവറ്റു വിദ്യാർത്ഥികളെ പഠിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു മുൻഷി (ശാസ്ത്രികൾ) റോസ്കോട്ടിൽ വന്നു്, ആശയങ്ങളെ പുറത്തുകൊണ്ടു വരുന്നതിനായി ഭാഷാനിയമങ്ങളെ സി. വി. യഥേഷ്ടം ലംഘിക്കുന്ന വെന്നു പരാതിപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ഏ. ശങ്കരപ്പിള്ള അവർകളും സി. വി. യുമായി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ശാസ്ത്രികളുടെ സ്വരം അല്പം ഭർത്സനപരമായിരുന്നു. കോപാവിഷ്ടനായി സി. വി. പറഞ്ഞു:

"ഹേ! ശാസ്ത്രികളേ! ഞാൻ തീർച്ചയായും നിങ്ങളുടെ ആ ഭാഷാനിയമത്തിനൊത്തു എന്റെ ആശയങ്ങളെ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നതല്ല. വ്യാകരണം എന്റെ പുറകേ വരുന്നതല്ലാതെ, ഞാൻ വ്യാകരണത്തിന്റെ പുറകേ പോകുകയില്ല. നിങ്ങളുടെ ശാസ്ത്രം നല്ലതു തന്നെ. കയ്യിലിരിക്കട്ടെ".

'ധർമ്മരാജാ' വായിച്ചതിനുശേഷം കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ സി. വി. ക്കു 1913 മാർച്ചു 3-ാംനു- അയച്ച ഒരു കത്തിൽ ലോകത്തെ ഏതു ഭാഷയിലുമുള്ള ആഖ്യായികാഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിലും അതു ഒരു ഗണനീയ സ്ഥാനത്തിന് അർഹമാണെന്നു പ്രസ്താവിക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്". ധർമ്മരാജാ ഉജ്ജ്വലവും, പൂർണ്ണവുമായ

ഒരു കലാസൃഷ്ടി തന്നെയാണെന്നു സമ്മതിച്ചുകൊണ്ടു വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ കത്തു സമാപിച്ചിരിക്കുന്നു. *

1088 ഇടവത്തിൽ പൂർണ്ണമായി സി. വി. സർക്കാർ സേവനത്തിൽ നിന്നും വിശ്രമജീവിതത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിച്ചു.

"പാവപ്പെട്ടവരുടെ മകൻ അതിപ്രയത്നംകൊണ്ടാവാം ബി. ഏ. ജയിച്ചിട്ടും എന്റെ രാമന് ഉദ്യോഗം കിട്ടാത്തതു്" എന്നു് ഒരു കാലത്തു സങ്കടപ്പെട്ടിരുന്ന കണ്ണങ്കര പാർവ്വതിപ്പിള്ള അവർകൾ സി. വി. പെൻഷൻ പറ്റുന്നതിന്റെ തലേവർഷം (1087) ചരമഗതിയെ പ്രാപിച്ചു. അപ്പോഴും കുമാരപുരുഷന്റെ ജ്യേഷ്ഠ സഹോദരന്മാർ രണ്ടുപേരും ഉദ്യോഗങ്ങളിൽ നിന്നും വിരമിച്ചുവാർദ്ധക്യകാലജീവിതം നയിക്കുകയായിരുന്നു. മാതാവിന്റെ സുഖക്കേടുകാലത്തു അവധി എടുത്തുകൊണ്ടു സി. വി. ആറയൂർ ചെന്നു താമസിച്ചുവെങ്കിലും, മരണസമയം അടുത്തുകൂടിയിരിപ്പാൻ സാധിക്കാത്തതിൽ ദുഃഖിക്കേണ്ടതായിട്ടാണു വന്നതു്. വൻപിച്ച തോതിലായിരുന്നു കുമാരപുരുഷനും സഹോദരങ്ങളും ചേർന്നു അമ്മയുടെ ചരമഅടിയന്തരം നടത്തുകയുണ്ടായതു്.

ഒരു പത്രം മുഖേന രാജഗോപാലാചാരിക്കെതിരായ ഒരു സമരമുഖം സൃഷ്ടിക്കണമെന്നു് സി. വി.

---

* കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ ധർമ്മരാജായിലെ പ്രയോഗവൈകല്യങ്ങളെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി സി. വി.ക്കു മറ്റൊരു കത്തു കൂടി അയച്ചുവത്രേ, അതിലെ ജീവൽഭാഷയായ മലയാളത്തെ പ്രതിഷേധിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെ സി. വി. ഒരു മറുപടി നൽകിയതായും ഗ്രന്ഥകാരനു് അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ കത്തുകൾ കണ്ടിട്ടില്ല.

ക്കു അനുഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. ഇതറിഞ്ഞുകൊണ്ടു ജാനകി അമ്മ, 'ധർമ്മരാജ'യിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ള അനന്തര ഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ രചനയെപ്പററി ഓർമ്മപ്പെടുത്തുകയും, അതിൻെറ നിർമ്മാണത്തിനായി കഥാനായകനെ പ്രേരിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യാൻ തുടങ്ങി. അക്കാലത്തെ സ്ത്രീവിദ്യാഭ്യാസത്തിൻെറ തോതുവച്ചു നോക്കുന്നതായാൽ, ശ്രീമതി ജാനകിഅമ്മ വിദുഷികളിൽ വിദുഷിയായിരുന്നു എന്നുവേണം പറയുവാൻ. എഴുത്തച്ഛൻെറ കൃതികൾ അവർക്കു മനഃപാഠമായിരുന്നു. സംസ്കൃതപദങ്ങൾ ധാരാളമുള്ള വാചകങ്ങളും, സംഭാഷണങ്ങളും പറഞ്ഞുകൊടുക്കുന്നതുപോലെ എഴുതുവാൻ അവർക്കു കഴിവും, താല്പര്യവുമുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, സി. വി. അവരെ ഒരു സാഹിത്യസഖിയായിത്തന്നെ കരുതിയിരുന്നു. ഗൃഹത്തിൽ ഹൃദ്യമായ പരിസരമുണ്ടെങ്കിൽ, സി. വി. യെ ഭാവനാലോകത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രീമതി ജാനകി അമ്മ അതിചതുരയായിരുന്നു. കാരണം ബുദ്ധിശാലിനിയായ അവർക്കു സാഹിത്യം രസിക്കുവാനുള്ള മോഹം തന്നെ. അദ്ധ്യായങ്ങളുടെ ആദ്യം, പ്രകൃതത്തിനു യോജിച്ച പദ്യം അവർ സി. വി. യെ ചൊല്ലികേൾപ്പിക്കും. സംസാരിക്കാമെന്നുള്ളപ്പോൾ മാത്രം സംസാരിക്കുകയും, അല്ലാത്തപ്പോൾ മൌനം ഭജിക്കുകയും ചെയ്യും. പരമാർത്ഥത്തിൽ ജാനകിഅമ്മയുടെ ഔചിത്യബോധമായിരുന്നു, മുൻകോപിയായ സി. വി. യുടെ മനസ്സിനെ, വാർദ്ധക്യദശയിലെ ഗ്രന്ഥരചനയ്ക്കു അനുകൂലമാക്കി നിർത്തുവാൻ കൂടുതൽ സഹായിച്ചിട്ടുള്ളതു്. അവർ സി. വി. യെയും, സി. വി. അവരെയും പരസ്പരം തിരിച്ചറിഞ്ഞിരുന്നു.

1083-ൽ മന്നത്തു കൃഷ്ണൻനായരുടെ അദ്ധ്യക്ഷത
യിൽ തിരുവനന്തപുരത്തുവച്ചു നായർ സമ്മേളനം നട
ത്തപ്പെട്ടതിനുശേഷം, അതിൻെറ പ്രവർത്തനപരിപാടി
കൾ സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ നിരന്തരം വിപുലമാ
ക്കിവന്നു. രാഷ്ട്രീയമായി കേരളം വിഭജിക്കപ്പെട്ടപ്പോ
ഴെങ്കിലും സാംസ്കാരികമായി അതു ഒരു ഘടകമാകക
യാൽ, കേരളീയജനതയെ ഏകോപിപ്പിക്കണമെന്ന ആഗ്ര
ഹത്തോടുകൂടിയാണു് തിരുവിതാംകൂറിനു പുറത്തുനിന്നും
അതിഥികളെയും, അദ്ധ്യക്ഷന്മാരെയും നായർ സമാജ
യോഗങ്ങളിൽ ക്ഷണിച്ചിരുന്നതു്. സി. വി. യാണു്
ആ അഭിപ്രായം ആദ്യമായി പ്രകടിപ്പിച്ചതെന്നും
പറയപ്പെടുന്നു. കേരളീയജനതയെ ഏകോപിപ്പിക്ക
വാൻ മലയാളിസഭയെ അവഗണിക്കാതെ അതിൻെറ
വ്യാപ്തികൂട്ടുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ 'കേരളീയജനസഭ' എ
ന്നൊന്നു സംഘടിപ്പിക്കുകയോ ആയിരുന്നു ആവശ്യം.
അതു പോകട്ടെ. എന്തായാലും, 1084-ൽ സർ. സി.
ശങ്കരൻനായർ, 1086-ൽ ദിവാൻ ബഹദൂർ സി. കരു
ണാകരമേനോൻ, 1090-ൽ ഓണറബിൾ കെ. പി.
രാമൻമേനോൻ എന്നിവർ, നായർസമാജസമ്മേളനങ്ങ
ളിൽ ആദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിപ്പാനായി തിരുവിതാംകൂറിലെത്തി
വന്നിട്ടുണ്ടു്. മാന്യന്മാരായ ഈ കേരളീയപൗരപ്രമാണി
കൾ, സമ്മേളനസ്ഥലത്തുവച്ചും, ചിലർ രാസ്കൂട്ടിൽ
വെച്ചും കേരളത്തിൻെറ സാഹിത്യനായകനെ സന്ദർശി
ച്ചു് സംസാരിച്ചിരുന്നു. എല്ലാ കാര്യത്തിലും കേരളം
ഒരു കയ്യുംമെയ്യുമായി നിൽക്കണമെന്ന അഭിപ്രായം
സി. വി. യിൽനിന്നും അവർ കേൾക്കുകയും, ആ അഭി
പ്രായത്തെ ആദരിച്ചു് അവർ മറുപടി പറയുകയും
ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. "ഹിന്ദുവി"ലേയും, പിന്നീടു "ഇൻഡ്യൻ

പെട്രിയ"ട്ടിന്റെയും ആധിപത്യം വഹിച്ചിരുന്ന സി. കരുണാകരമെനോൻ അവർകഠം കഥാപുരുഷന്റെ ഒരു ഉറ്റ മിത്രവുമായിരുന്നു. ശ്രീ. മെനോൻ "ഹിന്ദു"വിന്റെ അധിപനായിരിക്കുന്ന കാലങ്ങളിൽ, തിരുവിതാംകൂറിനെപ്പററി സി. വി. അയച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ലേഖനങ്ങഠം, അജ്ഞാതനാമാവായ ആ ലേഖകന്റെ നേർക്കു വലിയ മതിപ്പുതോന്നുവാൻ കാരണമാക്കിയിട്ടുണ്ടു്. 'ഇൻഡ്യൻ പെട്രിയട്ട്" എന്ന പത്രത്തിലേയ്ക്കു ശ്രീ. മെനോൻ മാറിയകാലം മുതൽ, തിരുവനന്തപുരത്തു് തന്റെ പത്രത്തിനു് പ്രചാരം വരുവാനായി, സി. വി. യുടെ തിരുവിതാംകൂർ ലേഖനങ്ങളെ പ്രതീക്ഷിച്ചു, പലതും മുൻകൂട്ടി ഘോഷിച്ചിടമായിരുന്നു.

നായർസമാജങ്ങഠംക്കു പുറത്തുനിന്നു വന്നിരുന്ന മാന്യന്മാർ സമാജകാര്യങ്ങളെ ഒട്ടുചെല്ലുമ്പോഠം വിസ്മരിച്ചുകളയുമെങ്കിലും, അവരുടെ മനസ്സുകളിൽ സി. വി. യുമായുള്ള സന്ദർശനവും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുസ്തകങ്ങളും അവിസ്മരണീയമായി തീരുക സാധാരണയായിരുന്നു. അവരിൽ പലരും തിരുവിതാംകൂറിലെ നായർസമാജപ്രവർത്തനത്തെപ്പററി കേഠംക്കുന്നതിനു മുമ്പു് 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' എന്ന മനോഹരപദ്യകാവ്യം എഴുതിയ ആളിനെപ്പററി കേട്ടിരുന്നു. അവർ എല്ലാപേരും മാർത്താണ്ഡവർമ്മ പല തവണ വായിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. 1083-ൽ മന്നത്തു കൃഷ്ണൻനായർ വള്ളക്കടവിൽ ബോട്ടിൽനിന്നുമിറങ്ങിയപ്പോഠം "സി. വി. യാണു് ഇതു്" എന്നു പരിചയപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു സ്വരം കേട്ടമാത്രയിൽ, കഥാനായകനെ ആശ്ലേഷംചെയ്തുകൊണ്ടു് "അങ്ങയുടെ മാർത്താണ്ഡവർമ്മ ഞാൻ പത്തു തവണ വായിച്ചിട്ടുണ്ടു്." എന്നു പറയുന്നതിനു് ഒട്ടും താമസമുണ്ടായില്ല. അങ്ങനെയുള്ള

ആനന്ദവൎഷത്തോടുകൂടി സി. വി. യുടെ പേരല്ലാതെ, 1090-1091 ആയപ്പോൾ, വലിയ ആൎഭാടത്തോടെ കൊണ്ടാടിപ്പോന്നിരുന്ന നായർസമാജത്തെപ്പറ്റി വെളിയിൽനിന്നും വന്നിട്ടുള്ളവക്കു് മറ്റൊന്നും കേൾക്കാനില്ലാതായി. സമാജം തകൎന്നു: സി. വി. ഒരു സംഘടനാസാമൎത്ഥ്യം ഉള്ള ആളോ, കലഹങ്ങൾ പറഞ്ഞു ഒതുക്കുവാൻ തക്ക അക്ഷോഭ്യഹൃദയമുള്ളവനോ അല്ലായിരുന്നു. സി. കൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ഒരു ഏകാധിപതിയുടെ സ്വഭാവക്കാരനായിരുന്നു. സംഘടനയിൽ സംബന്ധിച്ച മററു ഉപനായകന്മാർ രാഷ്ട്രീയമോഹങ്ങൾകൊണ്ടും, മററു കുത്തിത്തിരിപ്പുകൾകൊണ്ടും ചേരികൾ തിരിഞ്ഞു. മലയാളിസഭയുടെ നടത്തിന്നായി പ്രവൎത്തിച്ചിരുന്ന സി. വി. ഒടുവിൽ, സി. കെ. പി. യുടെ നായർസമാജത്തിൽ പ്രവൎത്തിക്കുവാൻ അശക്തനായിട്ടാണു് തീൎന്നതു്. വഴക്കുകളും, ഏഷണികളും രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു ഒരിക്കലും ഹിതമല്ലായിരുന്നു. തന്റെ രംഗം സാഹിത്യമാണെന്നു് സി. വി. ക്കു എപ്പോഴുമറിയാമായിരുന്നു. 1090, 1091 ഈ കാലങ്ങളിൽ സി. വി. തിരുവനന്തപുരത്തുനിന്നും താമസംമാററി, തോന്നയ്ക്കൽ എന്ന സ്ഥലത്തു തനിക്കുണ്ടായിരുന്ന ഒരു പുതുവൽ ഭൂമിയിൽ കൃഷിചെയ്തും, പുസ്തകം എഴുതിയും അവിടെ പാൎക്കുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ടു്. അതിൽനിന്നും തിരുവനന്തപുരത്തെ സമുദായനേതാക്കന്മാർ പൂൎണ്ണമായി അദ്ദേഹത്തെ വെറുത്തു എന്നോ, അദ്ദേഹം ആ അന്തരീക്ഷത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു എന്നോ പറയത്തക്കവണ്ണം സംഭവങ്ങൾ ഒന്നുമുണ്ടായതായും പറഞ്ഞുകൂടാ.

നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷനെ സംബന്ധിച്ചു ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരി ചെയ്ത വലിയ ഒരു ഉപകാരം

അദ്ദേഹത്തെ സ്വിസ്സ ജയിലിൽനിന്നും വിമുക്തനാക്കി യതുതന്നെയായിരുന്നു. 1083-ലെ ചാലക്കടലഹള, 1086-ലെ നാട്ടുകടത്തൽ, 1088-ലെ നായർറഗുലേഷൻ ഇങ്ങനെ ചില സംഭവങ്ങളാണു് ആ ഭരണകാലത്തെ കാണിപ്പിക്കുന്നതു്. ആചാരിയുടെ രാജ്യതന്ത്രപ്രൗഢിയും, ഗാംഭീര്യവും, ഭിന്നിപ്പിച്ചു ഭരിക്കുക എന്ന മഹാ നയതന്ത്രവും നിഗ്രഹശക്തിയും അദ്ദേഹത്തെ നല്ലവണ്ണം വിശേഷിപ്പിച്ചു. പത്രങ്ങൾ, മാസികകൾ, പുസ്തകങ്ങൾ, പ്രസംഗങ്ങൾ, പ്രഹസനാഭിനയങ്ങൾ എന്നിതുകൾവഴി പൊതുവിജ്ഞാനം, ആചാരി ഗവൺമെണ്ടിന്റെ ദേശീയബോധോന്മുഖമനഃസ്ഥിതിക്കു എതിരായി ഇക്കാലങ്ങളിൽ ധാരാളം വളരാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. അധികം ദൂരെയല്ലാത്ത ഭാവിയിൽ അവകാശങ്ങൾ ചോദിച്ചുവാങ്ങുവാനുള്ള ഒരു മനക്കരുത്തു രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകൾ ജനങ്ങൾക്കു ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തതും രാജഗോപാലാചാരിയുടെ ഭരണകാലത്തായിരുന്നു. കക്ഷിമത്സരത്തിന്റെയും, വർഗ്ഗതാല്പര്യത്തിന്റെയും ശബ്ദങ്ങൾ കേട്ടു തുടങ്ങിയതും, രാജ്യസമുദായഗാത്രത്തിൽ അതു അതിനവരീതിയിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടതും സർ.പി. രാജഗോപാലചാരി എന്ന ആ നയതന്ത്രാചാര്യരുടെ ഭരണകാലത്തായിരുന്നു. ഒരു വിദേശീയ മന്ത്രിയെക്കൊണ്ടുള്ള എല്ലാ ദോഷങ്ങളും ഉഗ്രധാമാവായ രാജഗോപാലാചാരിയുടെ തിരുവിതാംകൂർ ഭരണത്തിൽകണ്ടു. വർഗ്ഗമത്സരം ചിലസമുദായങ്ങളെ രാജഗോപാലചാരി പഠിപ്പിച്ചു! അതിനാൽ രാമകൃഷ്ണപിള്ള അവർകളുടെ നാടുകടത്തലിനു ആ സമുദായങ്ങളുടെ വമ്പിച്ച പിൻതുണ ആചാരിക്കു ലഭിക്കകയുംചെയ്തു! "വജ്രായുധംകൊണ്ടു ആകാശപത്രത്തിൽ വൃത്തലേഖനം ചെയ്യുന്നതിൽ അന്തർഭവിച്ചിട്ടുള്ള

ഉന്മത്തതയും,..................അടുത്താൽ ലേഹനംകൊണ്ടു വഞ്ചനയും, അടുത്തില്ലെങ്കിൽ ആഭിചാരശസ്ത്രക്രിയാ പ്രയോഗത്താൽ അനക്ഷണദ്രോഹവും, വിരോധപ്പെട്ടാൽ സഹായികാരവൃന്ദംകൊണ്ടു ദൃഢഹതിയും ഈവിധമുള്ള പരമകുടിലതന്ത്രത്രിതയത്താൽ" വിശേഷിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള 'ധർമ്മരാജാ'യിലെ' ചന്ദ്രക്കാരപ്പുരുഷൻെറ സൃഷ്ടിക്കു സി.വി.മാതൃകയാക്കിയതു് ദിവാൻ സർ.പി.രാജഗോപാലാചാരിയെ ആയിരുന്നു. ആചാരി അവർകൾ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഹാസപ്രകാശവദനനായി 'വജ്രനാദംകൊണ്ടു ആകാശപത്രത്തിൽ വൃത്തലേഖനം' ചെയ്തിരുന്നുവെന്നുള്ളതു പ്രസിദ്ധമാണു". രാജ്യകാര്യത്തിൽ "അവനവൻ തന്നെ അവനവനു അവലംബം" എന്ന വിശ്വാസം ജന്മസിദ്ധമായിഹൃദയത്തിൽ വഹിച്ചുപോരുന്ന സി. വി. ക്കു, രാജഗോപാലാചാരിയുടെ തിരുവിതാംകൂർ ഭരണത്തിൻെറ അന്ത്യരംഗങ്ങൾകൂടി കണ്ടപ്പോൾ തൻെറ ചരിത്രസാഹിത്യത്തിലേയ്ക്കു പ്രവേശിക്കയല്ലാതെ ദുർവിധികൃതമായ വിദേശീയമേധാവിത്വഭരണം കണ്ടു നോവുന്ന ഹൃദയത്തിനു മററായ ആശ്വാസമാർഗ്ഗവുമില്ലെന്നായി.

ഒരിക്കൽ, (1093) മഹാകവി ഉള്ളൂർ പരമേശ്വരയ്യർക്ക് എഴുതിയ ഒരു കത്തിൽ തൻെറ സാഹിത്യവിഹാരത്തെപ്പററി സി. വി. ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

"ഹൃദയദൌർബ്ബല്യത്തിൽനിന്നുമുളവാകുന്ന അസൂയയാലും, സ്പർദ്ധയാലും, അജ്ഞതയാലും, നാം അവഹസിതരാവാം. അത്തരം പേതമാററങ്ങളെ നാം യോഗ്യതകൊണ്ടു അതിജീവിക്കേണ്ടതുണ്ടു". നാം ചിന്തിക്കയും, എഴുതുകയും, വിസ്മയാധീനരാവുകയും

ചെയ്യുന്നതു് നമ്മുടെ ആനന്ദത്തിനും, നമ്മുടെ സഹോദരന്മാരുടേയും അനന്തരപരമ്പരകളുടേയും ഉന്നതിയെ കാംക്ഷിച്ചും ആകുന്നു. തെററുകൾ ധാരാളമുണ്ടാകാമെങ്കിലും നമ്മുടെ ആദ്യലക്ഷ്യം നാം പരമമായി നേടുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. രണ്ടാമത്തേതിനെ സംബന്ധിച്ചാണെങ്കിൽ "തൊഴികൾ വരികയും പോകുകയും ചെയ്യും." എന്നാലും, വില വിലയായിത്തന്നെ നില്ക്കും. അല്ലെങ്കിൽ പിന്നാലെ പ്രളയം' എന്നതായിരിക്കട്ടെ നമ്മുടെ ആശ്വാസവചനം"*

'ധർമ്മരാജാ' കേവലം പൗരപൗരുഷത്തിന്റെ സമരപ്രതാപത്തെ വർണ്ണിക്കുന്ന, രാമരാജബഹദൂറിന്റെ ഒന്നാംഭാഗമാണ്' എന്നെഴുതിത്തള്ളിയതെങ്കിലും, ഇടയിൽ, മറെറാരു ഗ്രന്ഥനിർമ്മിതിയായി സി. വിയുടെ ശൈലി സമാകർഷിക്കപ്പെട്ടു. 'പ്രേമാമൃതം' എന്ന ആഖ്യായിക വായിച്ചപ്പോഴായിരുന്നു, സ്ത്രീയെ ബഹുമാനിക്കുകയും, സൗന്ദര്യത്തെ ആരാധിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സി. വി. കളുടെതന്നെ, ആ ആഖ്യായികയിലെ പ്രതിപാദ്യമായ

---

* "..............We may be cried down by feeble envy, malice, ignorance and cockleshellness of heart. We do live down such treatment. We Think, we write, we wonder ourselves for our own declectation and our brethren's and Posterity's benefit. We do Positively achieve the frist though error may abound. And as for the latter, though "Kicks may come and go" worth is worth. If not "After me the deluge" is our solace.

സ്ത്രീസ്വഭാവദോഷനിരൂപണത്തെസംബന്ധിച്ചു് മറ്റൊരു ആഖ്യായിക എഴുതണമെന്ന ആഗ്രഹം ജനിച്ചു. സി. വി. എഴുതിയ ഒരേ ഒരു സാമുദായികാഖ്യായിക 'പ്രേമാമൃത'മാകുന്നു. ചരിത്രാഖ്യായികകൾകൊണ്ടു പ്രസിദ്ധനായ സി. വി. രാമൻപിള്ള, ഒരു സാമുദായികാഖ്യായിക എഴുതുന്നു എന്നു കേട്ടപ്പോൾ അതെത്രത്തോളം വിജയകരമായി പര്യവസാനിക്കുമെന്നു പല കേന്ദ്രങ്ങളും സംശയിക്കുകയാണുണ്ടായതു്. എന്നാൽ പുസ്തകം അച്ചടിച്ചുപുറത്തുവന്നപ്പോൾ *'പ്രേമാമൃതം' ആലോചനാമൃതമായ ഒരു സാഹിത്യാമൃതം തന്നെ എന്നു സഹൃദയലോകം സസ്മിതമവം സമ്മതിച്ചാർത്തുവിളിച്ചുപോയി എന്നു പറയാം. ആഖ്യായികയ്ക്കു ആവശ്യമായ സാങ്കേതികതന്ത്രത്തിന്റെ കുറവുകൾ ധാരാളം ഉണ്ടെങ്കിലും പ്രേമാമൃതത്തിലെ സാഹിത്യമാധുരി, ആദിയും അന്തവും ഇല്ലാത്ത ഒരു കാവ്യരസസമുദ്രത്തെ അനുവാചകലോകത്തിനു് കാട്ടിക്കൊടുത്തു. ഗ്രന്ഥകാരന്റെ യൗവനദശയിലെ ജീവിതചരിത്രാംശങ്ങൾ അതിൽ മററു കൃതികളിലെക്കാൾ കൂടുതലായുണ്ടെന്നുള്ളതു്, മറെറാരു ആകർഷണീയതയുമായിരുന്നു. 'പ്രേമാമൃത'ത്തിലെ × വിദ്യുജ്ജിഹ്വൻ എന്ന കഥാപാത്രം സി. വി. തന്നെയാകുന്നുവെന്നു മുൻപു് പലയിടത്തും പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

---

* 'പ്രേമാമൃത'ത്തിന്റെ അവകാശം തിരുവനന്തപുരത്തെ സിററി പ്രസ്സുടമസ്ഥനായ എൽ. എഫ്. ഫർണാണ്ടിസ്സ് & സൺസിന്നു നൽകപ്പെട്ടു.

× 1095 ഇടവം 16-ാംനു- സമാരംഭിച്ച അയ്യാട്ടു സി. വി. സ്മാരക വായനശാലയ്ക്കുവേണ്ടി "പ്രേമാമൃതം" നാടകരൂപത്തിൽ പേട്ട താഴെ പിക്ചർ പാലസിൽ വച്ചു് അഭിനയിക്കപ്പെട്ടപ്പോൾ, ആദ്യ ദിവസത്തിൽ സി. വി. വേദിയിൽ കയറിനിന്നുകൊണ്ടു് താഴെ വരും പ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചു. (ഈ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ആദ്യ സെക്രട്ടറി

ഹിമാലയത്തിന് എത്രത്തോളം ഉയരം കൂടുതലുണ്ടോ, അത്രത്തോളം താഴ്ചക്കൂടുതൽ ശാന്ത സമുദ്രത്തിൽ ചിലേടങ്ങളിൽ കാണപ്പെടുന്നുണ്ടു്. അതു പോലെയാണു് പ്രേമാമൃതത്തിൽ മനുഷ്യജീവിതത്തിൽ സംഭവിക്കാവുന്ന ആനന്ദത്തിനും, ദുഃഖത്തിനും സി. വി. സ്ഥാനം നൽകിയിട്ടുള്ളതു്. അഗാധമായ പുരുഷ ഐശ്വര്യവും, അനുപമമായ പ്രേമപ്രഭാവവും ആണു് പ്രേമാമൃതത്തിൽ ചിത്രീകരിക്കപ്പെടുന്ന രണ്ടു മുഖ്യ കാര്യങ്ങൾ. മദ്യവർണ്ണന മനുഷ്യനെ ഒരാക്രന്ദനം ചെയ്യിപ്പിക്കുന്നെങ്കിൽ, ആ പതിനഞ്ചാം അദ്ധ്യായ

അദ്ധ്യാപകനായിരുന്ന ശ്രീ. ഭരതൻപിള്ള അവർകൾ, സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന നോട്ടുകളിൽ നിന്നു്)

"ബഹുമാന്യരായ ശ്രോതാക്കളെ!

"എന്റെ ചരിത്രാഖ്യായികകൾ നാട്ടിലെ നാടകരംഗങ്ങളിലും അഭിനയിച്ചു വരുന്നതായി കാണുന്നു. തിരുവനന്തപുരം പട്ടണത്തിൽ നടക്കുന്ന അഭിനയങ്ങൾ ഞാനും കാണുന്നുണ്ടു്. ആയില്യം—വിശാഖം എന്നീ തിരുമനസ്സുകളുടെ കാലങ്ങളിലെ തിരുവനന്തപുരം സമുദായത്തെ ചിത്രീകരിച്ചിട്ടുള്ള പ്രേമാമൃതമാണു് നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾ കാണാൻ പോകുന്നതു്. സാമുദായിക കഥകളിൽ അഭിനയം ശോഭിക്കുവാൻ അത്ര എളുപ്പമല്ല. എന്നാൽ ആകുന്നില്ലേ? നമ്മുടെ ദേശത്തെ ദേശീയാഭിനയകലയായ കഥകളിയെ അടിമപ്പെടുത്തി ഞെരുക്കിക്കളയുന്ന തമിഴ്നാടകങ്ങളിലെ കയ്യടിയും, വിളിയും, പാട്ടും, നിങ്ങൾ കാണാൻ പോകുന്ന രംഗങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കയില്ല! പാട്ടു കേൾക്കുവാൻ വേണ്ടി അഭിനയം കാണാൻ വന്നിരിക്കുന്നവർ ഇച്ഛാഭംഗപ്പെടുകയേ ഉള്ളു. അതിനു് പാട്ടു കച്ചേരികൾക്കു് പോവുകയാണു് നന്നു്. പിന്നെ—നിങ്ങളുടെ പ്രേമാമൃതത്തിൽ വില്ലി ഷിപാൾ എന്നൊരു കഥാപാത്രം ഉണ്ടു്. (അല്പം നിന്നു) നാട്ടുകാരും ഇവർ എങ്ങനെ അഭിനയിച്ചു ഒപ്പിക്കുമോ? അതാണു ലോകത്തിന്റെ രഹസ്യങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കിയ ഒരു സന്ദേഹിയാണു്. ....ആട്ടെ നിങ്ങൾ അഭിനയിക്കുക. നല്ല ചന്ദ്രികയുള്ള രാത്രി. പ്രകൃതി തന്നെ സൂത്രധാരിയായിരിക്കുന്നു!"

ത്തിലെ പരമമുഗ്ദ്ധമായ പ്രേമവൎണ്ണനകൾ ആനന്ദനിമജ്ജനവും നടത്താതെയിരിക്കുകയില്ല. തെററിദ്ധാരണയുടെ 'ദുസ്സഹവ്യാപ്തിയെ' സഹിക്കാത്തവർ മൌഢ്യപ്രപ്പൃതമായുള്ള മണികണ്ഠക്കുറുപ്പിന്റെ പ്രവൃത്തികളെ മാത്രം ജാഗ്രസ്ഥരായി നിരീക്ഷിക്കട്ടെ!

പ്രേമാമൃതത്തിൽ സി. വി. യെ ധാരാളം ചിന്തകനായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. "ഓരോരുത്തന്റെ സ്വന്തം വകയെന്നു പറവാൻ ഈ ആയുസ്സൊന്നേയുള്ളൂ. അതും ഒട്ടു ചെല്ലുമ്പോൾ കൈവിട്ടുപോകുന്നതാണ്" എന്നീ പ്രകാരമുള്ള ചിന്താശകലങ്ങൾ അനവധി കാണാം. "ഭൂമികൾ മഹാവൃക്ഷങ്ങൾകൊണ്ട് വനങ്ങളായിത്തീരുന്നു; പുഷ്പതരുക്കൾകൊണ്ടു ഉദ്യാനങ്ങളാകുന്നു. രണ്ടിന്റേയും അഭാവത്തിൽ മരുഭൂമിയായി ഉപേക്ഷിക്കപ്പെടുന്നു. ദേശവിവിധതാപംകൊണ്ടു മനുഷ്യർ ലോകത്തെ രസിപ്പിക്കുന്നു; വിഭ്രമിപ്പിക്കുന്നു. വ്യസനിപ്പിക്കുന്നു" "ചെറു പറവകൾക്കു ആഹാരം നല്കുന്ന ആ ഈശനെ സ്മരിക്കു". എന്നിത്യാദി ചിന്താപുഷ്പങ്ങളായ വിഭവങ്ങൾക്കിടയിൽ, "കൊച്ചുപെണ്ണുങ്ങളുടെ ഇന്നത്തിരിക്കുന്നവർക്കുള്ള സാമർത്ഥ്യം കാളിദാസനോടോ മറേറാ ചോദിച്ചറിയേണ്ടതാണ്" "ദീക്ഷയില്ലെങ്കിലും ആ സ്ഥാനത്തു ഒന്നു തലോടി, ധീരനാവുകയും ചെയ്തു" എന്നിങ്ങനെയുള്ള രസമധുര ഫലങ്ങളും ആവൃത്തം വിളയുന്ന സാഹിത്യസഖ്യയാണ് പ്രേമാമൃതത്തിൽ നടക്കുന്നത്.

"എന്റെ കുട്ടികളെ! ആംഗലേയപ്രകാരമുള്ള പ്രണയവും, ഭാരതീയമതപ്രകാരമുള്ള പാതിവ്രത്യവും തമ്മിൽ ഇടഞ്ഞാൽ അനർത്ഥമാണ്. അതുകൊണ്ടു നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരും ഇനിയെങ്കിലും നവങ്ങൾ പ്രയോഗിക്കാതെ പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ മഹിമയെക്കുറിച്ചു

തത്വനിരൂപണം ചെയ്തു വിഹര വിഹര സുഖം” എന്നിപ്രകാരമുള്ള കൃഷ്ണൻമേനോൻെറ ഉക്തികളെക്കൊണ്ടു, പിളൎന്നുപോയ പ്രേമപ്രവാഹത്തെ തമ്മിൽ യോജിപ്പിച്ചു് സി. വി. തൻെറ മധുനിഷ്യന്ദിയായ സാമുദായികാഖ്യായികയുടെ സമാപ്തിയെ നിൎവ്വഹിക്കുന്നു.

സി. വി.യുടെ ചരിത്രാഖ്യായികകൾ വായിച്ചു് ഒരു കാലവും മറക്കാനാവാത്ത സംഭവങ്ങളെയും,പാത്രങ്ങളെയും മനസ്സിൽ നിറുത്തിക്കൊണ്ടു പുസ്തകം അടയ്ക്കുന്നവർ, പ്രേമാമൃതം വായിച്ചു തീൎക്കുമ്പോൾ തങ്ങളുടെ മനസ്സിൽ പിന്നീടു നിൽക്കത്തക്കവണ്ണം ചരിത്രാഖ്യായികളിലെപ്പോലെ എത്ര സംഭവങ്ങളും എത്ര പാത്രങ്ങളും അവശേഷിക്കുന്നു എന്നു ചോദിക്കുന്നപക്ഷം, ആ ചോദ്യം ഉളിപ്പിക്കുന്നതു ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ആവശ്യമായ സാങ്കേതികതത്തിൻെറ കുറവാണെന്നു സ്പഷ്ടമാണു്. എങ്കിലും മണികണ്ഠക്കുറുപ്പു്, പടിപ്പണിക്കർ, അമ്മിണിക്കുട്ടി എന്നിങ്ങനെ ചില പാത്രങ്ങൾ മനസ്സിൽനിന്നു വിസ്മരിക്കാനാവുകില്ല.

1089 മേടമാസത്തിൽ ദിവാൻ രാജഗോപാലാചാരി ഉദ്യോഗം ഒഴിഞ്ഞു സ്വദേശം വിട്ടുപോയി. ഒന്നാം ജഡ്ജി ശ്രീ. എം. കൃഷ്ണൻനായർ ദിവാൻജിയാക്കപ്പെട്ടു. ഈ അവസരത്തിലായിരുന്നു, പ്രേമാമൃതത്തിൻെറ പ്രസിദ്ധീകരണം. ‘പ്രേമാമൃതം’ ശ്രീ. കൃഷ്ണൻനായൎക്കു സമൎപ്പിക്കപ്പെട്ടു.

“കേരളസംസ്ഥാനത്തിനു ഒരു കാലത്തും വിസ്മരിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാത്ത രാജശ്രീ. സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളോടു അടുത്തു പെരുമാറുന്നതിനും, പലകാൎയ്യങ്ങളെപ്പറ്റിയും അദ്ദേഹത്തിനുള്ള അഭിപ്രായം

അറിയുന്നതിനും എനിക്കു സൗകൎയ്യം സിദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സഹോദരനിൎവിശേഷമായ ഹൃദയബന്ധമാണു് ഞങ്ങളെ പരസ്പരം യോജിപ്പിച്ചതു്. തിരുവിതാംകൂർ ഭരണത്തിൽ പ്രധാനമായ ചുമതലകൾ വഹിക്കുന്നതിനു് ഞാൻ നിയുക്തനാകുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ, ഞാനും രാമൻപിള്ള അവർകളും സ്നേഹിതന്മാരായിരുന്നു." എന്നിപ്രകാരം ശ്രീ. കൃഷ്ണൻനായർ എഴുതിയിട്ടുള്ളതിൽ നിന്നും, ആ സൗഹൃദബന്ധം എങ്ങനെയായിരുന്നുവെന്നു വെളിവാകുന്നുണ്ടല്ലോ. നാട്ടുകാരല്ലാത്ത ഏതൊരു ആൾ ദിവാൻ പദത്തിൽ വന്നാലും, തന്റെ നാട്ടിന്റെ 'കഷ്ടകാലം'! എന്നു പറഞ്ഞു നെടുവീൎപ്പിടുകയും, അവരുടെ ഭരണവൈദേശികത്വം കണ്ടു അമൎഷം കൊള്ളുകയും ചെയ്യുന്ന സി. വി, കൃഷ്ണൻനായരെ ദിവാൻജിയാക്കുന്നതിനു് ശ്രമിച്ചിട്ടുള്ളതു്; ആ സ്ഥാനം നാട്ടുകാൎക്കു കൊടുക്കാത്ത സ്ഥിതിക്കു, ഒരു കേരളീയനെങ്കിലും ലഭിക്കട്ടെ എന്ന ആഗ്രഹംകൊണ്ടുമാത്രമായിരുന്നു.

പ്രായം ചെല്ലുന്തോറും രാജ്യകാൎയ്യം എന്നുവരുമ്പോൾ സി. വി. യുടെ സിരാരക്തം സ്വദേശബോധത്തിന്റെ അമിതമായ ചൂടുകൊണ്ടു തിളയ്ക്കുകയാണു് ചെയ്യുന്നതു്. അക്കാൎയ്യത്തിൽ വിട്ടുവീഴ്ച യാതൊന്നുമില്ല. "നാടു നാട്ടുകാർ ഭരിച്ചിരുന്നതാണു"; എന്ന പൂൎവ്വചരിത്രത്തെ ഓൎക്കുമ്പോൾ ആപാദം രോമാഞ്ചം കൊള്ളുകയും, നാട്ടുകാരാൽ ഭരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന രാജ്യത്തിന്റെ പിന്നീടത്തെ സ്ഥിതികൾ കണ്ടും കേട്ടും ദുഃഖമധികരിക്കുമ്പോൾ "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" യുടെ ആദ്യാദ്ധ്യായത്തിൽ ഉദ്ധരിച്ച "വീണിതല്ലോ കിടക്കുന്നു ധരണിയിൽ—ശോണിതമണിഞ്ഞയ്യോ ശിവ ശിവ"

എന്ന വരികൾ സി. വി. സ്വയം ആവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തുപോയിരുന്നു! സി. വി. യെ പ്രസവിച്ച, രാജാ കേശവദാസൻെറ കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർ ഭവനമാഹാത്മ്യം അവർണ്ണനീയം തന്നെ! അത്ഭുതങ്ങളിൽ "കമ്പിനിയാന്മാർക്ക്" സ്ഥലം കൊടുത്തതു മുതൽ, തിരുവിതാംകൂർ രാജസ്ഥാനത്തെ വെറുക്കാൻ തുടങ്ങിയ സ്വാതന്ത്ര്യപ്രേമികളായ അനുഗ്രഹപ്രധാനന്മാരെയും നാം ഇവിടെ അനുസ്മരിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

"ധർമ്മരാജാ" എന്ന ആഖ്യായികയിൽ വാഗ്ദാനം ചെയ്തിട്ടുള്ള അനന്തരഗ്രന്ഥങ്ങളുടെ നിർമ്മിതിക്ക് ശ്രദ്ധിക്കാത്തതെന്തെന്ന ചില വന്ദ്യസ്ഥാനങ്ങളിൽ നിന്ന് ചോദ്യങ്ങൾ ഉണ്ടാവുകയാൽ, 92-ലെ മീനമാസത്തിൽ......'രാമരാജബഹദൂർ' എന്ന ആഖ്യായികയുടെ കഥാവസ്തു കടലാസ്സിലാക്കി"*

'രാമരാജബഹദൂർ' ഒന്നാം ഭാഗത്തിൻെറ നിർമ്മിതിക്ക് ഏതാണ്ട് രണ്ടു കൊല്ലത്തോളം ഗ്രന്ഥകാരൻ എടുത്തിട്ടുണ്ട്. യശസ്സിൻെറയും, പൊതുജനബഹുമാനത്തിൻെറയും, വെഞ്ചാമരവീജനം നടക്കുന്ന ഒരു ഘട്ടത്തിലായിരുന്നു "+മലയാളത്തിലെ ഏററവും അപൂർവ്വമായ മഹാ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഒന്നായിത്തീർന്ന" രാജരാജബഹദൂറിൻെറ നിർമ്മിതിയിൽ ഗ്രന്ഥകാരൻ മുഴുകുന്നത്.

ഉദ്യോഗത്തിലിരുന്ന കാലങ്ങളിലേക്കാളും, സി. വി. യുടെ സാമ്പത്തികനില മെച്ചപ്പെട്ടതും ഉദ്യോഗത്തിൽ നിന്ന് വേർപിരിഞ്ഞതിനു ശേഷമായിരുന്നു! എന്നാൽ അത് എവിടെ മെച്ചപ്പെട്ടു? ചെലവു അധികമായി;

---

* രാമരാജ ബഹദൂർ ഒന്നാം ഭാഗത്തിൻെറ മുഖവുര.

\+ ഉപന്യാസമഹേശ്വരൻ കെ. എം. പണിക്കർ.

വർദ്ധിച്ച ചെലവുകൾ നടന്നുപോയി; അതുതന്നെ-
യാണ് സാമ്പത്തികപരമായ ആയാസം. കേരളത്തിന്റെ
പൊതുഭവനംപോലെ അതിഥികളെക്കൊണ്ടു പ്രതി-
ദിവസം നിബിഡമായിക്കൊണ്ടിരുന്ന 'റാസ്സാട്ടിലെ ഗൃഹ-
നായകന്' ഒരു അവസരത്തിലും പണം സൂക്ഷിക്കുന്ന-
തിനോ, ഋണബാദ്ധ്യതകൾ കൂടാതെ കഴിപ്പാനോ സാധി-
ച്ചിട്ടില്ല. അതൊന്നും അദ്ദേഹം വകവച്ചിരുന്നുമില്ല.
പാഠപുസ്തകത്തിനായി എഴുതപ്പെട്ട 'റാബിൻസൺ
ക്രൂസോ' എന്ന ഒരു ചെറുപുസ്തകത്തിൽനിന്നും സി. വി-
ക്കു വലിയ ഒരു തുക ലഭിച്ചു. പ്രേമാമൃതത്തിൽ നിന്നും
ആശാസ്യമായ ഒരു വരവുണ്ടായി; ഇതൊക്കെയായിട്ടും
അധികമൊന്നും മിച്ചംവയ്ക്കുവാൻ നമ്മുടെ കഥാ-
നായകന് കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. * ഒരിക്കൽ കൊട്ടാര-
ത്തിൽ നിന്നും കാണുവാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നതായി ഒരു
പട്ടക്കാരൻ വന്ന് അറിയിച്ചപ്പോൾ "എനിക്കു ഉടുത്തു
കൊണ്ടു വരാൻ മുണ്ടില്ലെന്നു ചെന്നു പറയൂ" എന്നാണ്
അതിന് സി. വി. മറുപടി പറഞ്ഞതു: ഈ
വിവരം കൊട്ടാരത്തിൽ അറിഞ്ഞപ്പോൾ സ്വകാര്യമായി
മൂന്നോ നാലോ ആയിരം രൂപാ ഉടനെ കൊടുത്തയച്ചു
തായും, ആ തുക അത്രയുംതന്നെ സി. വി. ഒന്നു രണ്ടു
വിരുന്നു സൽക്കാരങ്ങൾക്കായി ചെലവിട്ടു തീർത്തതായും
പ്രസ്താവിക്കപ്പെടുന്നു. കുടുംബത്തിനുവേണ്ടിയെന്തെങ്കിലും
കരുതിവയ്ക്കണം എന്ന് പ്രാരബ്ധവലയിതനായിട്ടും
സി. വി. ക്കു അറിഞ്ഞുകൂടായിരുന്നു.

---

* തെന്നസ്സൂലും, ഒട്ടുമത്താട്ടും കുറെ കൃഷിഭൂമികൾ സ്വന്തമായി
സമ്പാദിച്ചിരുന്നു. സി. വി. മരിക്കുമ്പോൾ 15,000 രൂപയുടെ കടവു-
മുണ്ടായിരുന്നു.

ഒരിക്കൽ (1076) ൽ റോസ്സ്കോട്ടിന്റെ പണി നടന്നു കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ബോംബെയിൽ നിന്നും ഒരു മിത്രം കുറെ വെണ്മക്കല്ലുകളും, പണിതീർന്ന ഭിത്തിക്കമ്പികളും വാങ്ങി രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു അയച്ചുകൊടുത്തു. ആ സമയത്തു് രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ പുതിയ ഭവനത്തിന്റെ പണിയും നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. ആ സാധനങ്ങൾ വന്നുചേർന്ന ഉടനെ തന്റെ ആവശ്യത്തിനു് അവ മതിയാവുമൊ എന്നു് തീരെയും ആലോചിക്കാതെ, ആദ്യമായി സ്നേഹിതന്റെ കെട്ടിടം മോടിയാക്കുവാൻ ആവശ്യമായ വെണ്മക്കല്ലുകളും, ഭിത്തിക്കമ്പികളും കൊടുത്തയപ്പാനായിരുന്നു സി. വി. ഉത്സാഹിച്ചതു്. സി. വി. യുടെ ആ സ്വഭാവം കണ്ടിട്ടു് ഭാഗീരഥി അമ്മ വല്ലായ്കപ്പെട്ടുകരുടി ചെയ്തു. അപ്പോൾ സി. വി. പറഞ്ഞതു് "ശേഷിപ്പുണ്ടെങ്കിൽ മതി നമുക്കു്" എന്നായിരുന്നു. പിന്നെയൊരിക്കൽ, ഒരാൾ പുതിയ തരത്തിൽ ഓടുകൊണ്ടു നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ജോടി 'കപ്പുംസോസറും' 'റോസ്സ്കോട്ടിലെ സ്നേഹമൂർത്തി'ക്കു സമ്മാനിച്ചപ്പോൾ, അതു് സ്വീകരിച്ചു ഇരിപ്പിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു തന്നെ, അതു നോക്കി നിന്നിരുന്ന മിസ്സിസ് കോശി എന്ന ഗൃഹാദ്ധ്യാപികയ്ക്കു അതിലൊന്നു സി. വി. എടുത്തു കൊടുത്തു. "അച്ഛൻ ആ കുതുകസാധനത്തിന്റെ ജോടിയെ വേർപെടുത്തിയതിൽ എനിക്കു ഒട്ടു കുണ്ഠിതം വന്നു" എന്നാണു് ആ സംഭവത്തെപ്പറ്റി ശ്രീമതി ഗൗരിക്കുട്ടി അമ്മ പറയുന്നതു്.

1902-കുംഭമാസത്തിൽ തിരുവനന്തപുരത്തെ പൊതുജനങ്ങൾ തങ്ങളുടെ തലമുറയിലെ സാഹിത്യസമ്രാട്ടായ സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളെ അനുമോദിക്കാനായി നാഷണൽ ക്ലബ്ബിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ ഒരു മഹാ

യോഗംവിളിച്ചുകൂട്ടി. പേഷ്കാർ ശ്രീമാൻ എൻ. നാരായണ മേനോന്റെ ആദ്ധ്യക്ഷ്യത്തിൽ നടന്ന ആ മഹായോഗത്തിൽ പൌരജനങ്ങൾക്കൊപ്പം ദിവാൻജി, ഒന്നാം ജഡ്ജി മുതലായ വലിയ ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും, ശങ്കരൻതമ്പി, ശ്രീ വേലായുധൻതമ്പി (മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രൻ) തുടങ്ങിയ കൊട്ടാരപ്രാഭവക്കാരും, 'മാർത്താണ്ഡവർമ്മ' (ഒന്നാംപതിപ്പ്) യുടെ മുഖവുരയിൽ പറയപ്പെട്ടിട്ടുള്ള കെ. പപ്പുപിള്ള ആദിയായ മിത്രങ്ങളും, ആരാധകന്മാരും സംബന്ധിച്ചിരുന്നു. കഥാനായകന്റെ സാഹിത്യപ്രാമാണ്യത്തെ സ്പർശിച്ച് പല പ്രഭാഷണങ്ങളും അവിടെ നടന്നുവെങ്കിലും, സി.വി.യുടെ ചെറുപ്പംമുതലുള്ള കഥകൾ മുഴുവനും അറിയാമായിരുന്ന ആലപ്പുഴ പപ്പുപിള്ള അവർകൾ ചെയ്ത പ്രസംഗം, ഹൃദയംഗമവും; സ്നേഹത്തിൽനിന്നും, ആദരത്തിൽനിന്നും, അതിശയത്തിൽ നിന്നും സംതൃപ്തിയിൽനിന്നും, അഭിമാനത്തിൽനിന്നും വിനിർഗ്ഗളിച്ച കൊച്ചുകൊച്ചു വാചകങ്ങൾ ചേർന്ന ഒരു ഗംഗാപ്രവാഹമായിരുന്നു! കുററവും കുറവും എല്ലാം അറിയാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ള ചെറുപ്പകാലംമുതലുള്ള ഒരു സുഹൃത്തു സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ചു അത്രയ്ക്കു അകമഴിഞ്ഞുള്ള സ്തുതിവചനങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചുവെങ്കിൽ, സി. വി. യുടെ സാഹിത്യപ്രഭുത്വം മാത്രമല്ല, ജീവിതപാവനതയും എത്രമാത്രം മാറ്റുള്ളതായിരുന്നിരിക്കണം!

പൊതുയോഗങ്ങളിൽ സി. വി. പ്രസംഗിക്കാനെഴുന്നേൽക്കുമ്പോൾ, ഭരണാധികാരികൾ അത്യന്തം പ്രാധാന്യമുള്ള പ്രഖ്യാപനങ്ങൾ ചെയ്യാനായി, ദർബാറുകളിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്ന അവസരങ്ങളിൽ മാത്രം കാണാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്ന, ഭവ്യത സദസ്യർ പ്രകടിപ്പിച്ചു

പോന്നിരുന്നു. സി. വി. രാഷ്ട്രീയമായി വളരെയധികം ചിന്തിച്ചിട്ടുള്ള ഒരാളാണെന്നും, അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉള്ളിൽ രാഷ്ട്രീയമായ ഒരു വിപ്ലവം എപ്പോഴും നടക്കുന്നുണ്ടെന്നും, അതിനെ അതേതരത്തിൽ പുറത്തു പ്രകാശിപ്പിക്കുവാൻ നിവൃത്തിയില്ലാതെ വിഷമിക്കുകയാണെന്നും യുവതലമുറയിൽ പെട്ടവർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. അതിനാൽ കഥാനായകൻ പ്രസംഗവേദിയിൽ കയറുമ്പോഴും രാജ്യകാര്യത്തെപ്പററി എന്തെങ്കിലും പ്രസ്താവിക്കുമോ എന്ന ഉൽക്കണ്ഠ പലരേയും സദാ നിശ്ശബ്ദരാക്കിത്തീർത്തിരുന്നു. അസ്പഷ്ടമായിട്ടെങ്കിലും, രാഷ്ട്രീയമായുള്ള തൻെറ ഹൃദയത്തിൻെറ ഒരു അംശത്തെ സ്പർശിക്കുന്ന ഒരു പ്രസംഗമാണു് ഒരിക്കൽ ശ്രീചിത്തിരതിരുനാൾ ഗ്രന്ഥശാലാ വാർഷികത്തിൽ സി. വി. ചെയ്യുകയുണ്ടായതു്. ആ പ്രസംഗത്തിൽനിന്നും ഏതാനും ഭാഗം ചുവടെ ഉദ്ധരിക്കുന്നു:

"കഴിഞ്ഞതിനു മുൻപിലത്തെ ഇംഗ്ലീഷു ശതവർഷത്തിൻെറ ഉത്തരാർദ്ധത്തിൽ സംഭവിച്ചതായ ഫ്രാൻസിലെ മഹാകലാപങ്ങളിൽ പ്രധാനസൂത്രധാരന്മാരായിരുന്ന റോബർട്ടുപീയർ, മാരറു് ഡാന്റൺ മുതലായവർ ലോകത്തിൻെറ പരമബന്ധുക്കളായി നേത്രാഭിഭ്രമണം ചെയ്തു പോന്നിരുന്ന ബ്രഹ്മചര്യാനുഷ്ഠാനത്തെ ഞാനും തരണം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ കാലകളിയിലെ മൈനർവിനസ്ഥാനങ്ങൾ, ആ പ്രവാഹയവനികയിൽ ആച്ഛന്നമായിരുന്ന രഹസ്യങ്ങളേയും വിശ്വകാര്യനിയന്ത്രികന്മാരെ ആവരണം ചെയ്യുന്ന വിഷമവലയങ്ങളേയും അനാവരണം ദർശിക്കുവാൻ എനിക്കു സന്ദർഭമുണ്ടാക്കി. ഫ്രാൻസു മഹാസാമ്രാജ്യത്തിൻെറ നായികസ്ഥാനം വഹിച്ചു് മാർളിയൻസൂനഗരം രക്ഷിച്ച ജോവാൻ

കന്യകനു് ഏകാന്തചിന്തകൾക്കിടയിൽ രാജാധികാര സംരക്ഷണമാകുന്ന അന്തർവർത്തനത്തെ സിദ്ധാന്തിച്ചു ലബ്ധമായ ആകാശവാണികളുടെ ശ്രവണപദവി എന്നതുപോലെയുള്ള കരതന്ത്രികൊണ്ടു ഇവനിൽ ഉൽപ്പന്നങ്ങളായിരുന്ന ആശയങ്ങളുടെ അനുപേയതയെ ഈ ദിനചര്യ സൽകൃത്യാംഗമായി പ്രശാന്തീഭവിപ്പിച്ചു;"

യോഗസ്ഥലങ്ങളിൽവച്ചു് സി. വി. യെ കാണുന്ന ചെറുപ്പക്കാർ റാസ്സ്ക്കോട്ടിൽ വന്നു അദ്ദേഹത്തെ സന്ദർശിച്ചു പരിചയം സമ്പാദിക്കുന്നതിനു, അവസരം പാർത്തു കഴിയുന്നവരായിരുന്നു. കലാരസികന്മാർ, സംഗീതാഭിജ്ഞന്മാർ, പണ്ഡിതന്മാർ, സമുദായാഭിമാനികൾ, വിവിധമതാനുയായികളായുള്ള പൗരപ്രമാണികൾ, കലാലയാദ്ധ്യാപകന്മാർ, കവിതക്കാർ, കാഥികന്മാർ, നടന്മാർ, നാടകം * ആവശ്യപ്പെട്ടുവരുന്നവർ, പ്രസംഗിക്കുവാനും ആദ്ധ്യക്ഷ്യംവഹിപ്പാനും ക്ഷണിക്കുവാൻ വരുന്നവർ, നിയമസഭാചോദ്യങ്ങളെപ്പററി ആലോചിക്കുവാൻ എത്തുന്ന സാമാജികന്മാർ, രാജ്യകാര്യങ്ങളെപ്പററിയുള്ള ചർച്ചകൾക്കായി നടന്നിരുന്ന പത്രപ്രവർത്തകന്മാർ, ഇങ്ങനെ വിവിധ നിലകളിലുള്ളവർ "സി. വി. യെ ഒന്നു സന്ദർശിക്കുക" എന്ന ഏകോദ്ദേശ്യത്തിന്മേൽ റാസ്സ്ക്കോട്ടിൽ വന്നുചേരും.

സി. വി. യുമായുള്ള സംഭാഷണരസത്തെ ഓർത്തുകൊണ്ടു ഒരിക്കൽ, സ്വദേശാഭിമാനിപത്രാധിപർ ശ്രീ. പി. കെ. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള ഇപ്രകാരം പറയുകയുണ്ടായി:

---

* തിരുവനന്തപുരം മഹാരാജാസ്സ് കാളേജിലെ വിദ്യാർത്ഥികൾ രണ്ടാമിടം പ്രകാരത്തിലും, കലാലയവാർഷികസംബന്ധിച്ചും അഭിനയിപ്പാനായി "പ്രഹസന"ങ്ങൾ വേണമെന്നു സി. വി. യെ സമീപിച്ചിരുന്നു. 'പണ്ടത്തെ പാച്ചൻ' 'ചെറുതേൻ കൊളംബസ്സു' 'ഡാക്കുർ കിട്ടിയകിട്ടും' ഇങ്ങനെ എട്ടു പ്രഹസനങ്ങൾ സി. വി. എഴുതിയിട്ടുണ്ടു്. ഇവയുടെ പ്രസാധകന്മാർ ബി. വി., കമലാലയാ എന്നീ പ്രസിദ്ധീകരണശാലകളാകുന്നു.

"വിശേഷസാധനങ്ങൾ കിട്ടിയ കുട്ടികളുടെ തൃപ്തിയോടുകൂടിയാണു്" സി. വി. യോടു സംസാരിച്ചു പിരിയുന്ന ഒരാൾ റാസ്സാട്ടിൽനിന്നു പിരിഞ്ഞുപോകുന്നതു്'!"

അന്നത്തെ കേരളത്തിലെ പ്രധാനന്മാരും വിഖ്യാതന്മാരുമായ സാഹിത്യകുശലൻ ടി. കെ. കൃഷ്ണമേനോൻ, അപ്പൻ തമ്പുരാൻ, വെങ്ങയിൽ കുഞ്ഞിരാമൻനായർ, സർ. സി. ശങ്കരൻനായർ, കെ. പി. പത്മനാഭമേനോൻ ഇങ്ങിനെയുള്ളവർ കത്തുകൾമൂലം സി. വി. യോടു സമ്പർക്കം പുലർത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. രാമൻപിള്ളയുടെ കീർത്തി തങ്ങളുടെ കീർത്തിയായി ഈ കേരളീയസാഹിത്യകാരന്മാർ അഭിമാനിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

ഇപ്രകാരം രാമൻപിള്ളയുടെ യശസ്സിൽ കേരളീയജനത ഒന്നടങ്കം ഏകയോഗമായി ആമോദിക്കുന്നതിന്റെ ഒരു അനന്യസാധാരണമഹോത്സവമായിരുന്നു 1093 ഇടവം 31-ാംനു റാസ്സാട്ടിൽനടന്ന ഷഷ്ടിപൂർത്തി.* ഇന്ത്യയിൽ, മഹാകവി രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിന്റെയോ മറ്റോ, ഷഷ്ടിപൂർത്തിമഹം അല്ലാതെ വേറൊരു സാഹിത്യകാരന്റെയും ജന്മദിനം ഇത്ര കേമമായി ആഘോഷിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ എന്നു സംശയമാണു്: കേരളത്തിന്റെ നാനാഭാഗത്തുനിന്നും നാനാജാതിമതസ്ഥരായ ഒരു പ്രബുദ്ധലോകം ഈ മഹായശസ്വിയുടെ പൗരുഷാരാധനാജീവിതത്തിന്റെ പരിപൂർത്തിയുത്സവത്തിൽ സംബന്ധിക്കുവാനായി അന്നു് തിരുവനന്തപുരത്തു എത്തിയിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. തിരുവനന്തപുരത്തെ ദിവാൻജി മുതൽ കീഴ്പോട്ടുള്ള മിക്ക ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും, ശങ്കരൻതമ്പി ആദിയായുള്ള അമ്മവീട്ടുകാരും, പൗരപ്രമാണികളും, ആരാധകന്മാരും, ബന്ധുജനങ്ങളും, ആശ്രിതന്മാരും,

* ഷഷ്ടിപൂർത്തി അടിയന്തിരത്തിനു 100 പറ അരി വച്ചതിൽ 35 പറയും പറയപ്പെട്ടവർക്കുള്ള സദ്യയ്ക്കു വേണ്ടിയായിരുന്നു.

ഭിക്ഷുകന്മാരും, റസ്സ്ലാട്ടിലെ നെടുമ്പുരകളിൽ കൂടി യഥോചിതം ആഘോഷിച്ച ആ ദിവസം, കേരളത്തിലെ ഉത്തമന്മാരായ സാഹിത്യകാരന്മാർ മഹത്തായ ഒരു ജീവിതവും, ഭാവിയുമുണ്ടെന്നു ഘോഷിക്കുന്ന മന്നായിരുന്നു. തമ്പുരാക്കന്മാരും, മെത്രാപ്പോലീത്തമാർ തുടങ്ങിയ പ്രാമാണ്യമുള്ള മതസ്ഥാനികളും അന്നു ആശംസാസന്ദേശങ്ങൾ അയച്ചവരിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. വിദ്യാർത്ഥികളുടെയും, ഗവ: പ്രസ്സ് ജീവനക്കാരുടേയും മംഗളപത്രങ്ങങ്ങൾ; അവർ ബാൻഡുമേളങ്ങളോടുകൂടി ഘോഷയാത്രയായി വന്നു് റസ്സ്ലാട്ടിലെ നയനമോഹനമായ അലംകാരപ്പന്തലിൽ വച്ചാണു നടത്തുകയുണ്ടായതു്. സാഹിത്യകാരന്മാരുടേയും, പത്രപ്രവർത്തകരുടേയും, ആരാധകന്മാരുടേയും മംഗളപത്രങ്ങൾ അനവധിയായിരുന്നു. അതു് യഥാർത്ഥത്തിലുള്ള സംതൃപ്തിയുടെ ഒരു ഉത്സവമായിരുന്നു. ഈ ഷഷ്ട്യബ്ദപൂർത്തിയുത്സവത്തിലെ പുരകെട്ടു്, അടിയന്തരം എന്നീ മിക്ക ചടങ്ങുകളും സി. വി. യുടെ ആരാധകന്മാർ ചേർന്ന ഒരു സമിതിയുടെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ നടത്തപ്പെട്ടതാണെന്നും പ്രസ്താവ്യമാണു്.

ആ ശുഭദിവസം പുലർച്ചയ്ക്കു മുൻകൂട്ടി അറിയിച്ചിരുന്നതിൻപ്രകാരം സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ സ്നാനാദികൾ കഴിച്ചശേഷം, തമ്പുരാക്കന്മാർ അയച്ചു കൊടുത്ത വിലയേറിയ സാൽവായും പുതച്ചു് മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ മുഖം കാണിപ്പാനായി കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു പോയി. ബാല്യവയസ്സനായ മഹാരാജാവു ഒറ്റ കസവുപുടവയും, കഴുത്തിൽ ഒരു മാലയും, കാതിൽ കുണ്ഡലങ്ങളും അണിഞ്ഞിട്ടുള്ള വേഷത്തിൽ സി. വി. യെ കണ്ടു. തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ ദേഹസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചു് ചോദിച്ചു.

അതിനുശേഷം, സ്വർണ്ണത്തിലുള്ള ഒരു രുദ്രാക്ഷമാല കഥാനായകനു് സമ്മാനിച്ചു. അന്നു് കൊട്ടാരത്തിൽ ചെന്ന കണ്ണങ്കരവേലായുധൻരാമൻപിള്ളയിൽ കണ്ട പ്രാഭവം, പരിചാരപരിപൂർണ്ണസംസേവ്യമാനന്മാരായ അനാവധി രാജാക്കന്മാരിൽ ലോകം കണ്ടിട്ടില്ലാത്ത തായിരുന്നു! അന്നത്തെ സി. വി. യുടെ ആ പരമഹർഷ പ്രഭാവം സിംഹത്തെ നിസ്സാരമാക്കിയ ഒരു രംഗത്തേയ്ക്കു നാം കടക്കുന്നതിനു മുൻപു് ഷഷ്ട്യബ്ദപൂർത്തിയുത്സവത്തെ പ്പറ്റികുറച്ചുകൂടി പറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടെ.

സി. വി. കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നു മടങ്ങി റോസ്കോട്ടിൽ എത്തിയ ഉടനേ, (രാജസംഭാവനയായ സ്വർണ്ണരുദ്രാക്ഷ മാലയും ധരിച്ചുകൊണ്ടു്) "അക്കാ" എന്നു ഒന്നു (മൂത്ത സഹോദരി കാർത്ത്യായനിഅമ്മയെ) വിളിച്ചു. "എന്തപ്പീ" എന്ന ചോദ്യത്തോടുകൂടി അവർ "രാമന്റെ" അരികിൽ വന്നു. സി. വി.യിൽനിന്നും ശബ്ദമൊന്നുമുണ്ടായില്ല; കണ്ണുകളിൽനിന്നും ജലമാത്രം പൊഴിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. അടുത്തു മററൊരു ശബ്ദവും രാമൻപിള്ളയിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. അതു "ഭാഗീരഥി!" എന്നായിരുന്നു. അപ്പോഴും ബാഷ്പബിന്ദുക്കൾ വീണുകൊണ്ടിരുന്നു! തമ്പികാര്യക്കാരുടെ പുറകേ, (പുലച്ചയ്ക്കു കൊട്ടാരത്തിൽ പോവുമ്പോൾ) പെട്ടകളേയുമേന്തി നടന്നിരുന്ന ബാല്യകാലത്തു്, ആയില്യം തിരുമനസ്സുകൊണ്ടു്, അടുത്തു വിളിച്ചു പാട്ടുപാടാൻ പറഞ്ഞതും, തലോടിക്കൊണ്ടു് "ഇവനെ ഇംഗ്ലീഷു പഠിക്കാനായയയ്ക്കണം" എന്നു മൊഴിഞ്ഞതും, അപ്പന്റെ നിര്യാണശേഷമുള്ള ആ താഴ്വരയിൽ നിന്നു ഇപ്പോൾ എത്തിച്ചേർന്നിട്ടുള്ള ഉന്നതതടവിശാലതയും ഓർത്തിട്ടായിരിക്കാം "അക്കാ" എന്ന ശബ്ദം, മാതൃസ്നേഹ

വിവശമായി, സഹോദരിയുടെ നേൎക്കു പുറപ്പെടുവിച്ചതു്? "ഭാഗീരഥി" എന്ന രണ്ടാമത്തെ നാമോച്ചാരണ സമയത്തു്, ആ കലാഹൃദയശാലി ഒരു അത്ഭുതതലത്തിലെ ദേവപ്രഭയോടു മേളിച്ചു്, ഒരു നിമിഷനേരത്തേക്കു പരിസരവും, പരമാൎത്ഥങ്ങളും മറന്നുപോയിരിക്കാം! പ്രായംകൊണ്ടും, പ്രശസ്തികൊണ്ടും, പ്രാഭവംകൊണ്ടും, താൻ പകച്ചു എത്തുന്ന ദിവസം, തന്റെ ആദ്യകലാസൌധം കെട്ടിപ്പടുക്കുവാൻ, തന്നെ ആവേശംകൊള്ളിച്ച പ്രാണപ്രിയയെ, സി. വി. സ്മരിച്ചു് പേരുച്ചരിച്ചു പോയെങ്കിൽ, അതു അസംഗതമല്ലതന്നെ. ആ ഹൃദയത്തിൽ ബലമായി പതിഞ്ഞുപോയ മനുഷ്യ ജീവിതത്തിന്റെ ആനന്ദമുദ്രയായിരുന്നു ഭാഗീരഥിഅമ്മ!

റസ്പ്പൂട്ടിലെ ബാല്യജാഡ്യപേരലഹ്യസമുദായമായ സദ്യ അവസാനിച്ചപ്പോൾ, ജൂബിലിടൗൺഹാളിൽവച്ചു കഥാനായകനെ അനുമോദിക്കുവാനുള്ള പൌരമഹായോഗത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ എല്ലാം പൂൎത്തിയായി എന്നു ചില യുവാക്കന്മാർ വന്നറിയിച്ചു. സി. വി., ഒരു വണ്ടിയിൽ മക്കളും റി. കുമാരപിള്ളയേയുംകൂടി കയറി, ടൗൺഹാളിലേക്കു പുറപ്പെട്ടു. കൃത്യസമയത്തിനു ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായരുടെ അദ്ധ്യക്ഷതയിൽ യോഗം ആരംഭിച്ചു. സദസ്സു നിബിഡമായിരുന്നു. ആ കഥാനായകന്റെ സാഹിത്യസേവനത്തിനു പൊതുജനങ്ങൾ ഹാൎദ്ദമായി നൽകുന്ന വൻപിച്ച മറ്റൊരു സ്വീകരണമായിരുന്നു.* പ്രസംഗങ്ങൾ പലതും നടന്നു. സി. വി.യുടെ മറുപടി പ്രസംഗം കേൾപ്പാൻ ആളുകൾ അക്ഷമരായിരിക്കുക

---

* ആ ഷഷ്ട്യബ്ദപൂൎത്തിദിവസം മുതൽ സംബന്ധമായി സംസ്ഥാനത്തിന്റെ മററു ചില ഭാഗങ്ങളിലും പൊതുയോഗങ്ങൾ നടക്കുകയുണ്ടായി.

യായിരുന്നു. ജീവിതത്തെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ടുള്ള രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ അന്നത്തെ പ്രസംഗത്തിൽ നിന്നും ഏതാനും വരികൾ ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

"എന്റെ ജീവിതം വിഗതിവിവിധതാപങ്ങളാൽ സമ്പൂർണ്ണമായ അവസ്ഥയായിട്ടാണ് കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. ഈ അറുപതുവയസ്സുകാലത്തിനിടയിൽ മൂന്നു ഏഴര ശനികാലം അനുഭവിച്ചിട്ടുള്ള എന്റെ ജീവിതഗതി ഏതു വിധമായിരിക്കുമെന്ന് ജ്യോതിഷക്കാരോടു ചോദിച്ചാൽ അറിയാവുന്നതാണ്. സംസ്കൃത പാണ്ഡിത്യത്തിന്റെ അസ്ഥിവാരമിട്ടപ്പോഴേക്കും ഗുരുനാഥനായ അപ്പന്റെ ചരമം മേൽപ്പഠിപ്പിനു യഥേഷ്ടമുള്ള നിർവ്വഹണത്തെ പ്രതിബന്ധിച്ചു. ദാരിദ്ര്യക്ലേശമുള്ള ഉപജീവനത്തിന്റെ അന്വേഷണാരംഭത്തിൽ തന്നെ രോഗരക്ഷസ്സിനാൽ നിഷ്കൃപം നക്രഗ്രസ്തനായി.

"ഉദരംഭരിത്വത്തിന്റെ പ്രചോദനത്താൽ ഉദ്യോഗസോപാനം ആകാംക്ഷിച്ചതിൽ ശിപായിപ്പണിയുടെ അടുത്ത മുകളിലുള്ള ഒരു സ്ഥാനത്താൽ സംഭാവ്യമാനനായി. ഗുരുനാഥന്മാർ സ്നേഹദാക്ഷിണ്യങ്ങളോടെ ദീർഘദർശനം ചെയ്ത സൃഷ്ടിപടപീഠങ്ങൾ അന്തരവേളയിൽ കാനൽപ്പൂത്തകളായി പരിണമിച്ചു. ഗ്രന്ഥാദർശങ്ങൾ അനുസരിച്ചുള്ളതും, ജീവിതസംഗരത്തിന്റെ ചിതമായുള്ളതുമായ പാരമാർത്ഥികതത്ത്വങ്ങൾ സൂക്ഷ്മങ്ങളും വിവിധങ്ങളുമാകയാൽ ഉദ്യോഗകാലത്തിലെ ആരോഹണക്രമത്തിൽ ഞാൻ ക്ഷതപക്ഷനായി..............................
....

"ഇങ്ങനെയുള്ള മനക്ലേശങ്ങളെ മറക്കുവാനായി ഒട്ടുമില്ലാ അപൂർവ്വമായിലഭിച്ചുവന്ന സുഖബോധത്തിന്റെ

സഹായത്താൽ സാഹിത്യസരണിയിലും ഞാൻ കാൽ വയ്ക്കുവാൻ ഇടയായി." (ഹൎഷാരവം)

'വഞ്ചീശമംഗളം' പാടി യോഗം അവസാനിച്ചു. കസവുവസ്ത്രവും, രാജസമ്മാനിതമായ രുദ്രാക്ഷമാലയും, തപ്പുടയശസ്സും അയച്ചുകൊടുത്ത സാൽവയും, മഹായോഗം നൽകിയ തടിച്ച പുഷ്പഹാരവുമണിഞ്ഞു് അരികിൽ(നിവന്നു്)മലർച്ചെണ്ടുകളുമായി വേദിയിൽ കണ്ട സി. വി. രാമൻപിള്ളയെ ഹൃദയാരാമത്തിൽ പതിപ്പിക്കുവാനുള്ള സന്ദൎശകന്മാൎക്കുള്ള ആഗ്രഹവും നിറവേറപ്പെട്ടു.

ഈ ദിവസത്തിൽ 'സുഭാഷിണി' പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഒരു ആശംസ, മറ്റുള്ള ആശംസകളെക്കാളും പ്രശംസനീയമായിരുന്നു. അതിപ്രകാരമാകുന്നു:

"ലോകോപകാരപ്രദനായ ഒരു ഗ്രന്ഥകാരൻ ലോകത്തിലുള്ള സകലജീവികളെക്കാളും പൂജനീയൻ തന്നെയാണു്. ഒരു ഉത്തമഗ്രന്ഥത്തെ നിൎമ്മിച്ച ഒരു സാഹിത്യകാരൻ......................ലോകത്തെ ശാശ്വതമായി സഹായിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ മഹാപുരുഷൻ സമസൃഷ്ടങ്ങളെ ശോധിച്ചും, അവരോടു സംസാരിച്ചു ഒരുമിച്ചു രമിച്ചും, രസിച്ചും എന്നും ലോകത്തിൽ താമസിക്കാൻ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരം അയയ്ക്കപ്പെട്ട സ്വദേശവാസികളിൽ ഗണനീയനായ ഒരു മാന്യനാണു്, ഷഷ്ട്യബ്ദപൂൎത്തിവാനായ ശ്രീമാൻ സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ....................."

ആ സുദിനത്തിൽ ക്ഷണം അനുസരിച്ചു വരാൻ സാധിക്കാതെ പോയ ശ്രീ. ഉള്ളൂ. രാമവൎമ്മത്തമ്പാൻ

31-10-93

സി. വി. അയച്ച ഗ്രന്ഥോദയമായ ഒരു * കത്തിന്റെ അവസാനഭാഗത്തു ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:

"തൽക്കാലം അവിടുന്നു തരാൻ പോകുന്ന സദ്യ ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ടുതന്നെ പരമാനന്ദിക്കുന്നു. പൂരാടം ദിവസം തലയിൽ ചൂടാനുള്ള ദശപുഷ്പം എന്റെ ഹൃദയങ്ങളിൽ ജനിച്ചു വളർന്നു പടർന്നു കിടക്കുന്ന സ്നേഹലതയിലെ ഭക്തിപുഷ്പങ്ങളാകട്ടെ! കണ്ണെഴുതാനുള്ള മഷി താങ്കൾ ആശിച്ചിരുന്നേടത്തോളം തെളിവു എത്തിയില്ലെങ്കിൽ അതിനെ ക്ഷമിക്കുവാനുള്ള നല്ല മനസ്സു തന്നെയാവട്ടെ! സംഗീതവിദഗ്ദ്ധനായ താങ്കൾ അന്നു ശ്രവിക്കാനുള്ള ഗാനം അനേകം മനുഷ്യരുടെ ഹൃദയങ്ങളിൽ നിന്നും ഭക്തിപൂർവ്വം പുറപ്പെടുന്ന ഈശ്വരപ്രാർത്ഥനാഗാനം തന്നെയാവട്ടെ..........."

സി.വി.യുടെ ഷഷ്ട്യബ്ദപൂർത്തിക്കെടുത്ത ആ ഛായാഗ്രാഹി ചിത്രം കേരളത്തിലെ പല ഭവനങ്ങളിലും സ്ഥാപനങ്ങളിലും കാണപ്പെടുന്നുണ്ടല്ലോ. 1093-ലെ ആ സംഭവത്തിനുശേഷം പിന്നീടു, പതിനാറു കൊല്ലങ്ങൾ കടന്നുപോയി. പത്രപ്രവർത്തകനായ ശ്രീമാൻ പി. ദാമോദരൻപിള്ളയും, ആലപ്പുഴ കൈതവന ഇടവഴിക്കൽ വീട്ടിലെ ശ്രീ. കേശവപിള്ളയുമായി ഒരു ഭവനത്തിലിരുന്നു വിജ്ഞാനമയമായ ഒരു സംഭാഷണം നടത്തുകയായിരുന്നു. ഭവനത്തിന്റെ മുൻവശത്തു്, ഭയജനകമായ ഒരു സിംഹത്തിന്റെ പുറത്തു ശബരിമലശാസ്താവു കയറിയിരിക്കുന്ന ഒരു ചിത്രം വയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പ്രശസ്തനായ ഒരു ചിത്രകാരൻ എഴുതിയതായിരുന്നു

* ഈ കത്തിൽ വിനോദം പൂരാടം വരികൾ മുൻപു ഉദ്ധരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്.

ആ ചിത്രം. അതിനടുത്തു ഷഷ്ട്യബ്ദപൂർത്തിവാനായ സി. വി. രാമൻപിള്ള ഹാരവും, അരികിൽ മലർന്നുണ്ടുമായിരിക്കുന്ന മറെറാരു ചിത്രവും ഉണ്ടായിരുന്നു. സംഭാഷണത്തിനിടയ്ക്കു ശ്രീ. കേശവപിള്ളയുടെ കണ്ണുകൾ ആ രണ്ടു ചിത്രങ്ങളുടെ നേർക്കും പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ചിത്രത്തിൽ മിഴികൾ അടയ്ക്കപ്പെട്ടു. ഇതരൻ ചിത്രങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ല. കേശവപിള്ള, ചോദിച്ചു: "ഇതിൽ ഏതാണു സിംഹം"? ശ്രീ. പി. ദാമോദരൻപിള്ള പറയുകയാണു് "ചിത്രങ്ങളിലേയ്ക്കു നോക്കിയപ്പോൾ സി. വി. യിൽ തന്നെയാണു് പൗരുഷം ജൃംഭിക്കുന്ന സാക്ഷാൽ സിംഹത്തിന്റെ ഗൗരവഭാവം കാണുന്നതു്.

XI

രാമരാജബഹദൂർ

"**1093** ഇടവത്തിൽ പതിനെട്ടു അദ്ധ്യായം പരിശോധിച്ചു അച്ചടിച്ചുതീർത്തതായ ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ പണി തീരുന്നതിനു് 1095 ചിങ്ങംവരെ താമസിച്ചതിൽ അത്യന്തം വ്യസനിക്കുന്നു. ടിപ്പുവിന്റെ ആക്രമം എന്നതുപോലെ (മഹാ)സമിതികൾ ചിന്തിക്കാനുള്ള ഒരു പ്രസ്ഥാനത്തിൽ പ്രവേശിച്ചുപോയോ എന്നുപോലും പലപ്പോഴും സംശയിച്ചു ഖേദിച്ചു. 1093 ഇടവം 31-ാംനു- അറുപതാണ്ടിൽ പ്രവേശിച്ച ദിവസം

സഹൃല്ലോകം ഗ്രന്ഥകാരനെ അനുമോദിച്ചു എങ്കിൽ, അടുത്ത സംവത്സരത്തിലെ ആ തീയ്തിയിൽ, ഗ്രന്ഥകാരനെ പല കാലമായി പീഡിപ്പിച്ചു വന്ന ഉദരരോഗം മുമ്പിൽ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്തവിധത്തിൽ അതിന്റെ കാഠിന്യത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചു. ഇരുപതു ദിവസത്തിൽപരമുള്ള ശയ്യാബന്ധനത്തിനുശേഷം എഴുന്നേറ്റിരിപ്പാൻ ശക്തനായി. ആരംഭിച്ചുപോയ പണി "കറ"യിൽ ഇടുന്നതു ഒരു അപശകുനം ആണെന്നു തോന്നി, ചികിത്സകന്മാരുടെ ഉപദേശങ്ങളെ അനാദരിച്ചു പത്തൊൻപതാം അദ്ധ്യായം മുതൽക്കുള്ള ഈ ഉത്തരഭാഗത്തെ ജനസമക്ഷം പ്രവേശിപ്പിക്കണമെന്നു ദൃഢമായി ഉറച്ചു. ഈ വസ്തുതകളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണംകൊണ്ടു പരിശോധകന്മാരുടെ അനുകമ്പയെ വശീകരിക്കുകയോ, നിഷ്പീഡിതനായിരുന്നെങ്കിൽ സർവ്വചേതോഹരമായ ഒരു പ്രബന്ധം പുറപ്പെടുമായിരുന്നു എന്നു സൂചിപ്പിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല." *

1093-ൽ 'രാമരാജബഹദൂറി'ന്റെ ആദ്യഭാഗവും, 1095-ൽ രണ്ടാംഭാഗവും പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ടു. മൂന്നു ഭാഗങ്ങളായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന രാജാകേശവദാസന്റെ കഥയിലെ രണ്ടാംഭാഗമാകുന്നു 'രാമരാജബഹദൂർ'. കഥയ്ക്കു ആദ്യം നൽകുവാൻ തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന "രാജാകേശവദാസ" എന്ന പേർ രണ്ടാംഭാഗത്തിലും ഗ്രന്ഥകാരൻ ഉപേക്ഷിച്ചു. ആദ്യപുസ്തകമായ "ധർമ്മരാജ"യെ ശ്രീമൂലം തിരുനാളിനു സമർപ്പിച്ചതു നീതീകരിക്കുവാൻ കഴിയാതെയല്ല. എന്തെന്നാൽ, താൻ ഭരിക്കുന്ന പ്രജകളെ ആശ്രയിച്ചുമാത്രം രാജ്യഭരണം നടത്തിയ ഒരു രാജാവാണു

* 1095-ൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട രാമരാജബഹദൂർ രണ്ടാം ഭാഗത്തിന്റെ മുഖവുരയിൽനിന്നു.

ആ രണ്ടു ആഖ്യായികകളിലെയും കഥാനായകനായ രാമവർമ്മമഹാരാജാവു്. അതേ ആ രാജവംശപരമ്പരയിൽ രാജ്യം വിശേഷസചിവന്മാരുടെ സഹായത്തിന്മേൽ ഭരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന മറ്റൊരു മഹാരാജാവിനാണു് പുസ്തകം സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. 'ധർമ്മരാജാവു്' എന്ന ഒന്നാമം സംസിദ്ധമായിട്ടുള്ള കഥാനായകനായ മഹാരാജാവു വിശ്വകീർത്തി നിറഞ്ഞ കാലങ്ങളിൽ പോലും, നാട്ടിൽ പിറന്നവരെയല്ലാതെ വിശ്വസിക്കുകയോ, സ്നേഹിക്കുകയോ, ആശ്രയമായി കരുതുകയോ ചെയ്തിരുന്നില്ല; തനിക്കു തന്റെ പ്രജകളോടല്ലാതെ മറ്റാരോടും ബന്ധം ഉള്ളതായി സ്വപ്നംപോലും അദ്ദേഹം കണ്ടിരുന്നില്ല; തന്റെ പ്രജാമുഖ്യന്മാരിലല്ലാതെ മറ്റാരിലും നിർവ്വഹണാധികാരം നിക്ഷേപിക്കപ്പെട്ടുമില്ല. കാര്യവ്യഗ്രതകൊണ്ടു വിളിക്കുന്നതും, ശാസിക്കുന്നതും, ആജ്ഞാപിക്കുന്നതും എല്ലാം തന്റെ പ്രജാമുഖ്യന്മാരെയാകുന്നു. ആ പുസ്തകസമർപ്പണത്തിനു ഒരു ഉദ്ദേശ്യം പ്രത്യേകമായുണ്ടുതന്നെ. കാർത്തികതിരുനാൾ രാമവർമ്മമഹാരാജാവിന്റെ ഭരണകാലത്തെ ഒരു മഹായുദ്ധഘട്ടമാണു് രാമരാജബഹദൂറിലെ പ്രതിപാദ്യം. മഹാരാജാവു പരിപൂർണ്ണമായി തന്റെ മന്ത്രിയെയും, സൈനികരെയും, സൈന്യത്തെയും യുദ്ധവിജയത്തിനായി നിയോഗിക്കുകയല്ല,—സമാശ്രയിക്കുകയാണു്, രാജാകേശവദാസിനെ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ആ രണ്ടാം പുസ്തകത്തിൽ വർണ്ണിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്. അതിനാൽ, ആദ്യപുസ്തകം മഹാരാജാവിനു സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു, രണ്ടാമത്തെ പുസ്തകസമർപ്പണം ന്യായമായി തിരുവിതാംകൂർ പൗരാവലിക്കു നൽകേണ്ടതായിരുന്നു! അങ്ങനെ ചെയ്യുവാൻ സി. വി. ക്കു തോന്നിയിരുന്നുവെങ്കിൽ,

വേലുത്തമ്പിയുടെ കുണ്ടറവിളംബരത്തെക്കാളും, ആ
കൃത്യം ചരിത്രത്തെയും സാഹിത്യത്തെയും കൂട്ടിയിണക്കുന്ന
ഒരു മഹാസംഭവമായി ലോകം കൊണ്ടാടുവാൻ ഇടയാകു
മായിരുന്നു! സ്വരാജ്യചരിത്രാഭിമാനത്തിന്റെ ദിവ്യപ്രകാ
പൂരമായി അതു എന്നെന്നേക്കും കീർത്തിക്കപ്പെടുമായിരുന്നു!
എന്നാൽ, 'സി. വി. സാഹിത്യ'ത്തിലെ മഹാഗ്രന്ഥമായ
രാമരാജബഹദൂർ ആർക്കാണു സമർപ്പിച്ചതു്?

"രാജശക്തിയാകുന്ന ശിലാബന്ധത്തെ ഛിന്നം
ചെയ്തു രത്നപ്രകാശത്തെ തെളിച്ചതായ വജ്രശാണയാ
ണെന്നു രാജശക്തിയാൽ ഇടഞ്ഞ ആ സംഗ്രാമവീരന്മാരെ
പരിഗണിക്കുന്നതോ" എന്നിപ്രകാരം നേരിട്ടുള്ള ചോദ്യ
ങ്ങളും, ഗംഭീരപാത്രങ്ങളും സൂചനകളും കൊണ്ടു്
രാജശത്രുക്കളായി ഗണിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആ വംശ
തേജസ്സുകളെ ജ്വലിപ്പിച്ചു കാണിക്കുകകൂടി ചെയ്യുന്ന
'രാമരാജബഹദൂർ', കൊട്ടാരത്തിലെ ഉപനായക
പ്രൗഢിയിൽ പുലരുന്ന ശങ്കരൻതമ്പിക്കു സമർപ്പിച്ചതു്,
ഒരുപക്ഷേ ഒരു നാട്ടുകാരനായ ഒരു സാധാരണക്കാരന്റെ
അത്ഭുതപൂർവ്വമായ ഉയർച്ചയെ അനുസ്മരിച്ചല്ലേ?
അതല്ലെങ്കിൽ, അത്രയും ഉത്കൃഷ്ടമായ ഒരു
ചരിത്ര കഥാസാഹിത്യത്തെ; സമരോന്മത്തനായ ടിപ്പു
വിനെതിരായി സമാധാനപ്രിയരായ തിരുവിതാംകൂർ
ജനത ആയുധമേന്തിയ ആ സമര കഥയെ; മാതൃ
മുഖത്തോടൊപ്പം തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പതിഞ്ഞു പ്രകാ
ശിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രാജാകേശവദാസന്റെ മഹാ
വിജയചരിത്രത്തെ അത്തരമൊരു സമർപ്പണത്തിനു വിഷയ
മാക്കപ്പെടുമായിരുന്നുവോ? സി.വി.യെപ്പോലുള്ള വ്യക്തി
പ്രഭാവനായ ഒരു ഗ്രന്ഥകാരനു് പുസ്തകസമർപ്പണങ്ങളിൽ

ഒരു ഉദ്ദേശവുമില്ലായിരുന്നുവെന്നു് പറയുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല. സംഭാഷണങ്ങളിൽതന്നെ വലിയ സ്ഥാനങ്ങളുടെ അഹിതമുളവാകത്തക്കവണ്ണം സ്വതന്ത്രമായ ഒരു അഭിപ്രായം പ്രകടിപ്പിച്ചുപോയാൽ, അതു് താമസമെന്യെ വലിയ സ്ഥാനങ്ങളെ അറിയിച്ചു് നല്ലപിള്ളമാരായി ചമഞ്ഞിരുന്ന ചില മിത്രങ്ങളും സി. വി. ക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ, പലപ്പോഴും രണ്ടു തരത്തിൽ പെരുമാറേണ്ടതായും വന്നിട്ടുണ്ടു്; പുറത്തു കാണപ്പെടുന്ന സി. വി. വേറൊന്നു്, — സാക്ഷാൽ സി. വി. മറ്റൊന്നു്. ഇങ്ങനെ അനേകതരം പരിസരങ്ങൾ കണ്ടു സി. വി. ഒരു കാണാമറാക്കിയിരുന്നു എന്നുള്ളതാലോചിക്കുമ്പോഴും "ബഹുമാനിയാ ഞാൻ ആരെയും തൃണവൽ" എന്ന ആദ്യാദ്ധ്യായത്തിലെ ഉദാഹരണവച്ചു നോക്കുമ്പോഴും ഇതു ഒരു നയതന്ത്രമല്ലേ എന്നും ശങ്കിച്ചുകൂടാത്തതല്ല.

ബ്രിട്ടീഷു മേൽക്കോയ്മയിൻകീഴിൽ, വിദേശസചിവന്മാരുടെ ഉപദേശത്താൽ ഭരിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു രാജ്യത്തെ പ്രജയാണു് സി. വി. രാമൻപിള്ള. നാട്ടിന്റെ ഭരണം നാട്ടുകാരായിരിക്കണം എന്ന ധ്വനി മുഴങ്ങുന്ന ചരിത്രഘട്ടങ്ങളാണു് ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കു് വിഷയമായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്നതു്. "കഴുവേറവും തുറയേറവും" കൊണ്ടു, നാമാവശേഷമാക്കപ്പെട്ടവർ രാജ്യദ്രോഹികൾ എന്നു് പ്രസ്താവിച്ചുപോരുന്നതിനു പകരം "രാജശക്തിയാകുന്ന ശിലാഖണ്ഡത്തെ ഘർഷണം ചെയ്തു തന്റെ പ്രകാശത്തെ തെളിയിച്ചതായ വജ്രമാണ്" എന്നുള്ള പരമാർത്ഥം യാവൽശക്യം പുറത്തു വരുത്തുന്നുണ്ടു്. ഭയങ്കരനായ രാജ്യദ്രോഹി എന്ന രാജസ്ഥാനം മുദ്രയടിച്ചിട്ടുള്ള ഒന്നാണു് രാമനാമഠത്തിൽ പിള്ളയുടെ

നാമം. ആ പിള്ളപ്പെരുമാളിൻെറ പുത്രൻ ചാത്രക്കാരൻ "ഗൗണ്ഡൻ അഥവാ ഒട്ടൻ" രാജശത്രുവായ ടിപ്പു സുൽത്താൻെറ അടുത്തു ചെന്നുകൂടിയതിൽ തെററൊന്നുമില്ല. ടിപ്പുസുൽത്താൻെറ ദർബാറിൽപോലും, രാജദ്രോഹത്തിനു വധിക്കപ്പെട്ട രാമനാമഠത്തിൽ പിള്ളയുടെ മകൻ, തല കുനിക്കുന്നില്ല; "ആ ധീരകുലജാതൻ" എന്നതാണു് സി. വി. ആ രാമനാമഠ സന്താനത്തിനു നൽകുന്ന വിശേഷണം! രാജപക്ഷത്തുള്ള സാവിത്രിയേയും വിശേഷിപ്പിക്കുന്നതു ആ വിശേഷണം കൊണ്ടു തന്നെ. "ആ വീരകുലജാത" എന്നു്. "ധീരൻ" എന്നുള്ളതിനു പകരം "വീര" എന്നു്. ശത്രുക്കളാക്കപ്പെട്ടവരും, മിത്രങ്ങളായുള്ളവരും ഒരേ ഒരു ധീരവംശത്തിൽ പിറന്നവർ: ഈ വസ്തുത വീണ്ടും വീണ്ടും രാജ്യചരിത്രത്തെയും, ചരിത്രസംഭവങ്ങളേയും സ്മരിക്കുമ്പോഴൊക്കെയും സി. വി. ക്ക അനുസ്മരിപ്പിക്കണം; സൂചിപ്പിക്കണം: അതു് എത്ര പറഞ്ഞാലും അലംഭാവം വരുന്നതല്ല!

ഈ ജീവിതകഥയിൽ പുസ്തകവിമർശനത്തിനു വലിയ സ്ഥാനം നൽകപ്പെട്ടിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ചരിത്രഗതിയിൽ, ചില പരാമർശങ്ങൾ വെളിവന്നുപോകുന്നതു ഒഴിവാക്കാവുന്നതുമല്ല. രാമരാജബഹദൂർ സാഹിത്യനായകനായ നമ്മുടെ ചരിത്രപുരുഷൻെറ പ്രധാനപ്പെട്ട കൃതിയുമാകുന്നു.

"മൈസൂർ രാജ്യത്തിൻെറ ഉത്തരപരിധിയിൽ നിന്നു ഒന്നര ദിവസത്തെ യാത്രാദൂരം വടക്കു കിഴക്കു നീങ്ങി, കേരളത്തിലെങ്ങും കാണ്മാൻകിട്ടാത്തതായ ഒരു മൈതാനത്തിൻെറ മദ്ധ്യത്തിൽ, യൂറോപ്പാദിലുമുള്ള പല രാജ്യങ്ങളേയും വ്യാപാരാദിവിഷയങ്ങളിൽ

സംഭ്രമിപ്പിച്ചതായ രാജപാതകം സന്ധിച്ചിരുന്നു." എന്നു തുടങ്ങുന്ന രാമരാജബഹദൂർ കേരളസീമകളെ അതിലംഘിച്ചുപോകുന്ന ഒരു ചരിത്രകഥയാകുന്നു. പരീക്ഷയുമപേക്ഷിച്ച്, മൈസൂറിലെ ശ്രീരംഗപട്ടണം കാണാൻ സി. വി. പോയ ആ സംഭവം, ഉന്മാദത്തിന്റെ ഒരു വകഭേദമായി അന്ന് അതു അറിയാൻ ഇടയായവർ എല്ലാവരും ധരിച്ചിരുന്നു! കൊച്ചുകണ്ണച്ചാർ ഭവനത്തിൽ ജനിച്ച്, കേശവദാസന്റെ ദൗഹിത്രിയുടെ പുത്രനായ തമ്പി അവർകളുടെ സംരക്ഷണയിൽ വളൎന്ന് വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്ത സി. വി. യുടെ അന്നത്തെ ആ യാത്രയ്ക്കു പ്രേരിപ്പിച്ച ചേതോവികാരം എന്തായിരുന്നുവെന്നു ആൎക്കും ഊഹാതീതമായിരുന്നു! കലാവാസനാ ചിറകടിക്കുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ഉന്മാദസംഭവങ്ങൾ വിശ്വസാഹിത്യത്തിൽ അപൂൎവ്വം ചിലരുടെ ജീവിതങ്ങളിലേ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളു! ആ പുറനിസഞ്ചാരത്തിന്റെ പ്രതിഫലനം "മാൎത്താണ്ഡവൎമ്മ" എന്ന ആദ്യകൃതിയിൽ കാണുന്നില്ലെങ്കിലും, "രാമരാജബഹദൂറിൽ" അതു ക്രൂരതലായുണ്ട്. സ്പഷ്ടവുമാണ്: "വിവിധരാജ്യക്കാർ, സമുദായക്കാർ, വേഷക്കാർ, ഭാഷക്കാർ, എന്നല്ല, വിരുദ്ധമതക്കാരും തോളോടുതോളുരുമ്മുമ്പെണ്ണം തെരുങ്ങി സഞ്ചരിക്കുന്ന" ഒരു ധൎമ്മശാല, അല്ലെങ്കിൽ പാന്ഥസത്രം കേരളത്തിലെങ്ങും കാണ്മാൻ കിട്ടാത്തതാണ്. താൻ സഞ്ചരിച്ചിട്ടുള്ള പ്രദേശങ്ങളെയും, കണ്ടിട്ടുള്ള ജനതയെയും ഓൎമ്മിപ്പിക്കുവാനാംകൂടിയല്ലേ, കാളിപ്രഭാവഭട്ടനെ "മഹാരാഷ്ട്രപാൎപ്പാന്യം, കൎണ്ണാടകകുത്തിയുദ്ധം, മഹമ്മദീയരുടെ പുരുകവെച്ചുള്ള കരുകെപ്പായവും ചേൎന്ന രുക്കത്തിനകത്തു" നിറുത്തിയിരിക്കുന്നതു" എന്ന തോന്നിപ്പോകും. പൊതുവിൽ സി. വി. യുടെ കഥാപാത്ര

ങ്ങളെ വീക്ഷിക്കുന്നതായാൽ, ആ പാത്രങ്ങളെ സൃഷ്ടിക്കു ന്നതിന്നു പ്രാദേശികത്വത്തിനപ്പുറത്തുള്ള ഒരു പരിചയം കൂടിയേ തീരൂ എന്നു വ്യക്തമാണ്. രാജസിംഹനെ പ്പോലുള്ള പാത്രങ്ങളുടെ സൃഷ്ടിപോലും പ്രാദേശിക പരിമിതികൾക്കുള്ളിലുള്ള പരിചയമേയുള്ളുവെങ്കിൽ വിജയ കരമാവുന്നതല്ലായിരുന്നു. ഭ്രാന്തൻ, (ഗൗണ്ഡൻ) ചൊക്കാ വൂണ്ഡിയാ, കണ്ഠീരവരായർ, മംഗാരാജൻ, എന്നി ങ്ങനെയുള്ള ആ പാത്രങ്ങൾക്കു ചേരുന്നതായ അകേരളീയത്വം, അതിന്നനുസരണമായ ഭാവങ്ങൾ, പെരുമാററങ്ങൾ, ഭാഷണങ്ങൾ അവ ആശ്ചര്യകര മായിരിക്കുന്നു! രാജ്യസീമകളെ ലംഘിച്ചുപോകുന്ന കേരളത്തിന്റെ സ്വതന്ത്രസാഹിത്യത്തിലെ ആദ്യമായി വിവിധത്വമുള്ള പാത്രസൃഷ്ടിചെയ്തതു സി. വി. ആകുന്നു. ഒരു കലാകാരന്ന് തന്റെ ദേശത്തെ പരിചയംമാത്രം പോരാ എന്നു *'രാമരാജബഹദൂർ' തുറന്നു വായിക്കുവാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ മുതൽ ബോദ്ധ്യമാവുന്നു. ഓജസ്സും, ഒഴുക്കും, പ്രസന്നതയും, സ്വാരസ്യവും തുളുമ്പുന്ന വാക്കുകളാൽ, വാചകങ്ങളാൽ, വർണ്ണനകളാൽ, സംഭാഷണ ങ്ങളാൽ മുന്നോട്ടു പൊയ്ക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രാമരാജബഹദൂർ മുപ്പത്തിയാറു അദ്ധ്യായങ്ങളോടുകൂടിയാണ് അവസാനി ക്കുന്നതെന്നു കാണുമ്പോൾ ആസ്വദിക്കുവാൻ ധാരാള മുണ്ടെന്ന ആഹ്ലാദം സഹൃദയരിൽ അലതല്ലാൻ തുടങ്ങും. ആ മുപ്പത്തിയാറു അദ്ധ്യായങ്ങളും അവസാനിക്കുന്നതു വരെയും ഭാഷയുടെ സ്വഭാവം ആദ്യാദ്ധ്യായത്തിൽ

* 'രാമരാജബഹദൂർ' പുസ്തകമാക്കപ്പെട്ടപ്പോഴും അതിന്റെ അവകാശം വാങ്ങുന്നതിനായി പ്രസാധകന്മാർ തങ്ങളിൽ മത്സരിക്കുകയും, ഒടുവിൽ [illegible] ഉറുപ്പിക കൊടുത്തു അതു വാങ്ങുകയും ചെയ്തു.

കാണുന്നതു തന്നെ. സന്ദർഭാനുസരണം സൌന്ദര്യ സാരസ്യങ്ങളും കൂടും:

കഥയുടെ പശ്ചാത്തലം സംഭ്രാന്തികരമായിട്ടുള്ള ഒന്നാകുന്നു.

“വിക്രമ വർഷത്തിൽ ചേർന്നു, മൈസൂർ വ്യാഘ്രം എന്ന അഭിധാനം നൽകി, പാശ്ചാത്യസമുദായക്കാർ പോലും ഈ ദൂരകാലത്തും അഭിമാനിക്കുന്ന ടിപ്പു സുൽത്താൻ അച്ഛന്റെ സ്ഥാനത്തു സിംഹാസനസ്ഥനായപ്പോൾ, വിന്ധ്യാദ്രിമുതൽ കന്യാകുമാരി പര്യന്തമുള്ള രാജ്യങ്ങളും സമരധീരന്റെ കിരണസ്ഫുരണങ്ങളെ വീണ്ടും സമീക്ഷിച്ചു. രാജസഭകൾ നിരപരാധപ്രജ ന്മാരുടെ സമാധിരംഗങ്ങളായി. നിരാലംബങ്ങളായ കിരീടങ്ങൾ അഭയകേന്ദ്രങ്ങളെ ആരാഞ്ഞു്, അങ്ങോട്ടു ലയിക്കുകയോ, പണയപ്പെടുകയോ ചെയ്തു..

“..................ആ വ്യാഘ്രം ഭിന്നപക്ഷക്കാരുടെ വിസമ്മതത്തെ ഭീരുത്വത്തിന്റെ ദ്യോതകമായി ഗണിച്ചു്, അച്ഛനാൽ കൊടിനാട്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള കേരളഖണ്ഡത്തിന്റെ വിധ്വംസനത്തിനായി വൻപടചേർന്നു, ഒരു ജൈത്രയാത്ര ആരംഭിച്ചു. ഭാർഗ്ഗവശങ്കരന്മാരുടെ വ്യവസ്ഥാപനങ്ങളും, ആസ്തിക്യമുദ്രകളായ ബ്രാഹ്മണോപവീതങ്ങളും, കേരളമുദ്രകളായ പൂർവ്വശിഖകൾ എന്നിവ ടിപ്പുവിന്റെ മതശാഠ്യാഗ്നിയിൽ ഭസ്മീഭവിച്ചു. ഭൂമുഖം മനുഷ്യരക്തംകൊണ്ടുള്ള ചെന്താമരപ്പൊയ്കകളായി. രാജനിലയനങ്ങളും, പ്രഭുഗൃഹങ്ങളും, സാമാന്യഭവനങ്ങളും കൊട്ടിലുകൾ എന്നിവ അതിന്റെ ചിതകളായി, എരിഞ്ഞു. അഗ്നികളുടെ ഭസ്മീകരണാഗ്നി ഉച്ചലിച്ചു പീഠസ്ഥാനങ്ങൾ ഗോകുലമേധങ്ങളുടെ നികുംഭിലകളായി.

................ബഹുകാലത്തെ വാഞ്ഛാനുസാരം വഞ്ചി
രാജ്യവൈകല്യത്തിന്റെ മർദ്ദനംകൂടി നിറവേറുന്നതി
നായി ആ താരകൻെറ ആഗ്നേയ നേത്രാഞ്ചലം തെക്കോട്ടു
തിരിഞ്ഞു."

ഈ അവസ്ഥയിൽ ശത്രുവിൻെറ പക്ഷക്കാരായുള്ള
മാണിക്യ ഗൗണ്ഡർ, കണ്ഠീരവരായർ, തിരുവിതാംകൂർ
രാജസ്ഥാനത്തിൻെറ ആതിഥ്യത്തിൽ കഴിയുന്ന
ചന്ദ്രശേഖര രാജകുമാരൻ, (അജിതസിംഹൻ) ഇങ്ങി
യവർ, ഉപജാപകവൃത്തിയിലേർപ്പെട്ടു വഞ്ചിരാജ്യത്തിൽ
എങ്ങും വ്യാപരിക്കുന്നു. അവസാനം വഞ്ചിരാജ്യശക്തിക്ക്
ആയുധം, ശിക്ഷണം, ധീരത ഈ മൂന്നു ഭടജനയോഗ്യതയും
ധാരാളമായുള്ള മൈസൂർ അക്ഷൗഹിണികളോടു, യുദ്ധം
ചെയ്യാതെ ഗത്യന്തരമില്ലെന്ന നിലയിൽ എത്തിച്ചേരുന്നു.
രാജാകേശവദാസ് എന്ന മന്ത്രീശ്വരൻ തന്നെ
പരമസേനാനിപദംകൂടി സ്വീകരിക്കുന്നു; സംഖ്യാ
ബലത്തിൽ മൈസൂർപ്പടയോടു തുല്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ
തുച്ഛമായുള്ള തിരുവിതാംകൂർ സൈന്യത്തെ അദ്ദേഹം
നയിക്കുന്നു. വിജയം സന്നിഹിതമെന്നല്ല, യാദൃച്ഛിക
സംഭവമായി വരാനേ തിരുവിതാംകൂർ ഭാഗത്തിനു
ശക്തിയുണ്ടായിരുന്നുള്ളു! യുദ്ധത്തിൽ ദുർബ്ബലമെന്നു
തോന്നിപ്പിച്ചിരുന്ന തിരുവിതാംകൂർ; ആ പൗരസ്ത്യ
നെപ്പോളിയനെയും സൈന്യത്തെയും നിശ്ശേഷം
തോൽപ്പിച്ചു. ഇത്രയുമാണ് സ്വാഭിമാനജനകമായ ആ
ചരിത്രകഥ.

ഈ ചരിത്രകഥകൊണ്ടു സി. വി. ഒരു ജനസമുദായ
ത്തിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യസ്നേഹവും, പൗരുഷവും, എത്രയെന്നു
തെളിയിച്ചിരിക്കുന്നു; എന്നു പറഞ്ഞാൽ, പരമസേനാനി

യായ ദിവാൻ കേശവപിള്ളയുടെ നായകത്വത്തിൻ കീഴിൽ രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി നാട്ടിൽ പിറന്ന ധീരാത്മാക്കൾ; സമരംചെയ്യുകയും, മരിക്കുകയും, നേടുകയും ചെയ്തു എന്നേ അത്ഥമാക്കേണ്ടു. കഥയുടെ നിർവ്വഹണ ഘട്ടത്തിൽ കഞ്ചെക്കുട്ടിപ്പിള്ള കാര്യക്കാർ മാതൃഭൂമിയുടെ സംരക്ഷണത്തെ സംബന്ധിച്ച് പരമാധികാരിയായ മഹാരാജാവുമായി ഇടഞ്ഞു സംസാരിച്ച് ഇറങ്ങിപ്പോകുന്ന കാൎയ്യവും, ആ പോയ കഞ്ചെക്കുട്ടിപ്പിള്ള രാജ്യത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ ആലുവാ ആററിൽ വെള്ളപ്പൊക്കമുണ്ടാക്കുന്നതിനു മലമറിക്കാൻ തന്നെ ബലിയപ്പിക്കുന്നതും വായിക്കുമ്പോൾ ആ വീരന്റെ കഥ രോമാഞ്ചം കൊള്ളിക്കാത്തതായി ഏതൊരു ജനസമുദായത്തിലും ആരുംതന്നെ ഉണ്ടാവുകയില്ല. ജനതയിൽ ഒന്നടങ്കം ആ കഥാപാത്രം എന്നും ഒരു നവചൈതന്യം സംജാതമാക്കുന്നതിനു പോരുന്നതാണ്. ഇനി, സാവിത്രിയുടേയും, ത്രിവിക്രമവീരന്റേയും പ്രേമകഥയാണെങ്കിൽ അതും അത്യാകൎഷകംതന്നെയാണ്.

കേശവദാസന്റെ ചിത്രീകരണം ചരിത്രവാസ്തവങ്ങൾക്കനുസരണമായി, ആദൎശയോഗ്യമായി സി. വി. സാധിച്ചു. "നീയല്ല്യാണ്ട തമ്പുരാൻ എങ്ങെടാ തിരുവടി എങ്ങെടാ," എന്ന് ദിവാൻജിയെ കണ്ടിട്ടു ചോദിക്കുന്നതു് പെരിഞ്ചക്കോടനാണെങ്കിലും, ചോദ്യം അത്ഥവത്തായ ഒന്നാകുന്നു. ധമ്മരാജാവിന്റെ ആദശപരത്വം രാജധമ്മത്തിന്റെ അഗ്ര്യസ്ഥാനത്തു തന്നെ കൊണ്ടുചെന്നെത്തിച്ചു; ഒരു വിശ്വകാഥികന്റെ സാമത്ഥ്യങ്ങൾ അത്രയും കഥാപാത്രസൃഷ്ടിയിൽ രാമൻപിള്ള അവർകൾ കാണിച്ചു. ധമ്മരാജായിലെ

ഊഷ്മളത, രാമരാജബഹദൂറിൽ അഴകും ആനന്ദവും ഓളംവെട്ടുന്ന ശാലീനതയായി: രാജ്യത്തു പിറന്നവർ; പൂർവ്വവൈരാഗ്യം നിമിത്തം രാജസ്ഥാനത്തോടു പക വീട്ടാനായി ശത്രുപക്ഷത്തു കൂടിയവരാകട്ടെ, ശത്രുവിൽ നിന്നും രാജ്യത്തെ രക്ഷിപ്പാൻ ബാദ്ധ്യസ്ഥരായി ഇറങ്ങി പുറപ്പെട്ടവരാകട്ടെ, പൗരുഷത്തിന്റെ പര്യായങ്ങൾ ആകത്തന്നെ സി. വി. അവരുടെ ജീവിതചിത്രങ്ങളെ ആലേഖനം ചെയ്യുന്നതു്!

"ടിപ്പുസുൽത്താൻ രാജസിംഹം. അവിടത്തെ കുതിരയെ നിങ്ങളുടെ ക്ഷേത്രക്കൊടിമരത്തിൽ തളയ്ക്കാതെ അടങ്ങുകയില്ലെന്നു പ്രതിജ്ഞചെയ്തുപോയി," എന്നു അജിതസിംഹൻ പറയുമ്പോൾ രാജാകേശവദാസൻ "കെട്ടുന്നതു ശ്രീരംഗപട്ടണത്തിന്റെ ഒരു രാജമണ്ഡപത്തിലും കുതിര എന്റേതുമായേക്കാം" എന്നിങ്ങനെ നൽകുന്ന മറുപടി വഞ്ചിരാജ്യ പൗരുഷം നൽകുന്ന ഒരു മറുപടി തന്നെയാകുന്നു. ആരല്ല, പൗരുഷമില്ലാത്തവർ; പെരിഞ്ചക്കോടനോ! അയാൾക്കുമുണ്ടു വൻപൗരുഷത്വം; അയാൾ രാജസ്ഥാനത്തിന്റെ ശത്രുതന്നെ.! ആ കൊള്ളക്കാരനുമുണ്ടു്, ഹൃദയം എന്ന ഒരു അവയവം. അയാൾക്കു തന്റെ മകൾ! ഒരു ഭുവനമനോഹരിയായ കന്യകയാണെന്നും, അവൾക്കു യുവകപ്പിത്താൻ ത്രിവിക്രമനല്ലാതെ അനുരൂപനായ ഒരു ഭർത്താവു് സ്വർഗ്ഗത്തിലോ, രാജ്യത്തിലോ ഇല്ലെന്നും ഭാവിക്കുവാൻ കഴിയുന്നു; അതിനായി നിഗ്രഹാനുഗ്രഹശക്തികൾ, ജീവിതം, എല്ലാം തന്നെ ചെലവഴിക്കുന്നതിനു് അയാൾ പ്രതിജ്ഞാബദ്ധനാവുന്നു; 'ലച്മി'യും 'തേവു'വും പാർപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അഭിനവ വനലതകളിലേക്കു കടക്കുമ്പോൾ, ആ കുഞ്ഞു

ഭിലാഷമയം പ്രേമവിവശം മാത്രമല്ല, അയാറം ഒരു ഭർത്താവും, അച്ഛനും തന്നെ!

ധർമ്മരാജായിൽനിന്നും ആ ക്രൂരിമട്ടിൽ മറഞ്ഞു ചിലമ്പിനേഴത്തു ലങ്കാധിനാഥനോ? പിന്നെ, "ആണായി പ്പിറന്നാൽ ഒരു കുറി പൊരുതുകയെങ്കിലും നോക്കണം" എന്ന വ്രതക്കാരനായ ആ ലോഹമനുഷ്യൻ ചെന്നു നിവന്നതു് മൈസൂർ രാജ്യത്താണു്! കാലദേശാവസ്ഥിതികൾക്കനുസരണമായി മലയാളിക്ക ഏതു രാജ്യത്തും ചെന്നു് പതുക്കെ വിറകു തിന്നാതെ ജീവിക്കുവാൻ കഴിയും! എവിടെയും അവൻ അടിമയാകുകയില്ല! അവൻ പിറന്ന മണ്ണു് എരിവുള്ള മണ്ണാണെന്നു്, അവനെ പെറ്റകുലം വീരന്മാരെ പ്രസവിച്ച കുലമാണെന്നു്, അവൻ തെളിയിക്കും. ഉദ്യോഗസ്ഥനായും, ഗന്ധവ്യാപാരിയായും തനിക്കുവേണ്ടി പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന ആ സത്യം തന്റെ മനസ്സ് അംഗീകരിച്ചവനല്ലെന്നുള്ള രോഷം മുഴുത്തു് നാരകനായ ടിപ്പു കഠാരിവലിച്ചൂരുന്നു. അയാളെ വധിച്ചു കളയുവാൻ ചെങ്കോൽസന്നിധിയുടെ അന്ത്യം വരുത്തിയ അജിതസിംഹനോടു ടിപ്പുബഹദൂർഷാ ആജ്ഞാപിക്കുന്നു. ലോകത്തിൽ മരണഭയമില്ലാത്തവരുണ്ടു്! ടിപ്പുവിന്റെ രാജസദസ്സുതന്നെ കംഗം. രാമനാമമന്ത്രമെഴുന്നേറു. "...............ചന്ദ്രഹാസാകാരങ്ങളോടെ ശാന്താത്ര പുഷ്പത്തിന്റെയും ആപ്പീലനവും സന്ധിയുടെ നമനവും ക്രൂരതന്ത്രലങ്കോലിട്ടു. ജടപിടിച്ചുള്ള മീശയെയും ജീർണ്ണമായ പുരികങ്ങളെയും ആ സന്നിധാനത്തിൽവച്ചു തലോടി മൈസൂരമാവം നടിക്കുന്ന ആ ധിക്കാരി അജിത സിംഹന്റെ ഉള്ളത്തെപ്പോലും കിടുക്കി; .... ടിപ്പുവെങ്കൊണ്ടു കഠാരിയെ അതിന്റെ കോശത്തിൽ പുനരാമവേശിപ്പിച്ചു"

ഉമിത്തീയിലിട്ടു നീറ്റുവാനുള്ള ആജ്ഞാപനത്തെ കൂട്ടാക്കില്ലെന്നു വെല്ലുവിളിച്ചുകൊണ്ടു രാമനാമഠത്തിൽ പിള്ളയുടെ മകൻ ടിപ്പുവിന്റെ രാജസദസ്സിൽനിന്നുകൊണ്ടു ഗർജ്ജിച്ചു:

"ഈ ഉമിത്തീയും, ഏറിവു, ചപ്പവുമെല്ലാം ഏവന് ഏശുമെടോ!...............................
ആൺപിറന്ന ഏനത്തന് പിറന്നവനെന്ന ഈ മർച്ചാറിൽ നെഞ്ഞിലടിച്ചു ഉറപ്പുതരാം"...................
"പിറവിപ്പുത്തു ഉള്ളവൻ ഏതുകറയും പൊറുക്കും. അല്ലാത്തോരുള്ളവൻ—ഛെ!"

സുൽത്താന്റെ ചോദ്യങ്ങളെ തൃണവൽഗണിച്ചുകൊണ്ടു മർച്ചാറിന്മേൽ മൈസൂർ സാമ്രാജ്യ സിംഹാസനത്തിന്റെ മുൻപിൽ ആ 'ചെമ്പകപ്രമാണി'ൻ നിന്നു! "ബധിരവൃത്തം നടിച്ചു:" "സുൽത്താൻ നീചപദങ്ങൾ പ്രയോഗിച്ചുകൊണ്ടു ഖഡ്ഗത്തെ ചന്ത്രക്കാരന്റെ കണ്ഠം ലക്ഷ്യമാക്കിവീശി അടുത്തു". എന്നിട്ടോ? നിശ്ചലം; നിശ്ചലമായ ഒരു ഒരു നില്പ്'!

സാമ്രാജ്യശക്തിക്കോ, ഉദ്യോഗസ്ഥർക്കോ, പെരിയാറ്റിലെ സമുദ്രയാനതയിലെ നിർദ്ദാക്ഷിണ്യത്തിനോ മരണഭീതി തോന്നിപ്പിക്കാൻ സാധിക്കാത്ത ചന്ത്രക്കാരസൃഷ്ടികൊണ്ടു സി. വി. എന്തു നേടി? ലോകസാഹിത്യത്തിൽ അത്തരം ഒരു പാത്രം സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ? ഒരു പിറവിപ്പുത്തുമാന്മാരെക്കൊണ്ടു; വഞ്ചിരാജശക്തിയാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടവർ എത്ര തരക്കാരായിരുന്നുവെന്നു; അവരെ സ്വതന്ത്രരാക്കുന്ന ഇണക്കിയിരുന്നെങ്കിൽ അവരെക്കൊണ്ടു ഒരു കേരള സാമ്രാജ്യം ദക്ഷിണേന്ത്യയിൽ സ്ഥാപിക്കുവാൻതന്നെ സാധിക്കുമായിരുന്നുവെന്നു; നാട്ടിലെ പ്രമാണിമാരെ നശിപ്പിക്കുവാനോ, വിരോധികളു

ക്കുവാനോ, നിസ്സാരന്മാരായി ഗണിക്കാനോ ഭരണാധികാരികൾ നോക്കരുതെന്നു്; അങ്ങനെ ജനകീയ പക്ഷത്തു നിന്നുകൊണ്ടുള്ള ഒരു സ്വാതന്ത്ര്യചിന്തയുടെ സമാപനമാണു് രാമരാജബഹദൂറിൽ സി. വി. നിർവ്വഹിച്ചിരിക്കുന്നതു്. 'ധർമ്മരാജാ'യിൽ കഴവേറിയ പ്രജാനിധനകൃത്യത്തെ പ്രക്ഷുബ്ധമായ ഒരു ഹൃദയത്തോടുകൂടി സി. വി. പ്രകാശിപ്പിച്ചുവെങ്കിൽ, രാമരാജബഹദൂറിൽ ശുഭ്രാകാശമദ്ധ്യത്തു എത്തിയ മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യന്റെ പ്രകാശത്തോടും ചൂടോടും കൂടിയാണു് സങ്കടപൂർണ്ണമായ ആ ചരിത്രത്തെപ്പററി സി. വി. ചിന്തിക്കുന്നതു്. സി. വി. യുടെ വ്യക്തിഗാംഭീര്യത്തിന്റെ അധൃഷ്യതമായ അലകളാണു് ചന്ത്രക്കാരസൃഷ്ടിയെ ലോകോത്തരവും അത്ഭുതകരവുമാക്കിയിട്ടുള്ളതു്.

സ്ത്രീകൾക്കു സി. വി. മാന്യസ്ഥാനം കൊടുക്കുന്നു. പാതിവ്രത്യവും, കുലീനതയും, വീരജനനീത്വവും, കാലത്തിനൊത്ത പരിഷ്കാരവും സ്ത്രീകൾക്കു വേണം. വേണ്ടിവന്നാൽ രാജ്യകാര്യങ്ങളിലും ഇടപെടണം. ജോവാൻ കന്യകമാരെപ്പോലെയുള്ള സ്ത്രീകളെയല്ല, സി. വി. ക്കു ഇഷ്ടം; സുഭദ്രയെപ്പോലുള്ളവർ ഉണ്ടാവണം. പാറുക്കുട്ടിയും കാർത്ത്യായനിഅമ്മയും, വീട്ടിനു പുറത്തിറങ്ങിയിട്ടില്ലല്ലോ. എന്നാൽ ത്രിപുരസുന്ദരിക്കുഞ്ഞമ്മയും മീനാക്ഷിയും വിദേശങ്ങളിലെ അജ്ഞാതവാസവും കഴിഞ്ഞുവന്നവരാണു്; അവർക്കു വിദേശവാസവും അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്നിട്ടും, അവർ അവർ തന്നെ: വാടാക്കരം കൊണ്ട കുലത്തിൽ പിറന്നവർ തന്നെ: ദക്ഷിണാപഥത്തിലെ രജപുത്രസ്ത്രീകൾ തന്നെ: മീനാക്ഷി: "സമ്പൽസമൃദ്ധിയും ശൃംഗാര പരമാനന്ദസാന്ദ്രതയും

കാമിച്ചുത്ഭവിക്കുന്നതല്ലായിരുന്നു മീനാക്ഷിയുടെ പ്രണയം" "ഒരു പ്രിയന്റെ വരണംകൊണ്ടു മീനാക്ഷി സന്തുഷ്ടയായിരുന്നു രണ്ടാമതൊന്നിനു അവളുടെ ഹൃദയത്തിൽ സ്ഥാനവുമില്ലായിരുന്നു"

കേരളീയ വനിതകൾ സൗന്ദര്യത്തിനും, പാതിവ്രത്യത്തിനും, വീരമാതൃത്വത്തിനും മാത്രമല്ല ചരിത്രം സൃഷ്ടിച്ചിട്ടുള്ളത്. അവർ രാജ്യം രക്ഷിക്കുവാൻ സമരാങ്കണത്തിലേയ്ക്കും പോയിരുന്നു. സാവിത്രിയോ? അവൾ, യുദ്ധസന്നദ്ധയായിട്ടല്ല പോകുന്നത്; കാമുകനെ—ശത്രുസ്ഥാനങ്ങളിൽ—സമരഭൂമികളിൽ—അന്വേഷിച്ച് ഒടുവിൽ അവൾ തടവുകാരിയാക്കപ്പെടുന്നു, കാരി ധരിക്കുന്നു. സ്വരക്ഷയ്ക്കോ, ശത്രുനിഗ്രഹത്തിനോ ആയിക്കൊള്ളട്ടെ, രണ്ടും ഒന്നുതന്നെ:

കേരളത്തിൽ പിറന്ന മറേറതൊരു കവിയെക്കാളും മനുഷ്യനേയും പ്രകൃതിയേയും സി. വി. നിരീക്ഷണം ചെയ്തറിയുന്നുണ്ട്. മനുഷ്യപ്രകൃതിയെ പ്രകൃതിയുമായി താരതമ്യംചെയ്തു നോക്കുന്നുണ്ട്: പ്രകൃതിയുടെ ഭാവഭേദങ്ങൾക്കനുസരണമായി മനുഷ്യലോക സംഭവങ്ങളിൽ മാററങ്ങൾ വരുന്നു. തെളിവുള്ള ആകാശത്തിൽ കാർമേഘപടലങ്ങൾ നിറയുന്നു; ഇടിവെട്ടുന്നു. മാരി ചൊരിയുന്നു.പിന്നെയും ആകാശം തെളിയുന്നു. ഇതുതന്നെയാണ് മനുഷ്യപ്രകൃതിയിലും കാണുന്നത്. കുളിർകാലത്തെ പുതപ്പുകൾ വേനൽക്കാലത്തു മാറേറണ്ടതാണ്, എന്നാൽ മനുഷ്യനെ അതു പുറത്തുനിന്നു എടുക്കാൻ അനുവദിക്കാത്തവണ്ണം സംഭവഗതികൾ അവന്റെ കൈകളെ ബന്ധിച്ചു കളയുന്നു. നേർമാർഗ്ഗത്തിൽ പോകേണ്ടതാണ് പ്രകൃതിനിയമമെങ്കിൽ അവനെ കുമാർഗ്ഗത്തിൽക്കൂടി ചരിപ്പിക്കുന്ന സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായിപ്പോകുന്നു.

സമുദായനീതികൾ എല്ലാം ശാസനാരൂപങ്ങളായി നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഏതവസ്ഥയിലും സഹിക്കാനുള്ള കരുത്തും, ജയിക്കാനുള്ള ബുദ്ധിവൈഭവവും മനുഷ്യൻ നേടിക്കൊള്ളണം.

സ്ത്രീയും പുരുഷനും ചേർന്നുള്ള ലോകത്തിൽ—സ്ത്രീപുരുഷസ്വഭാവത്തെപ്പററി അഗാധമായി സി. വി. ചിന്തിക്കുന്ന രാമരാജബഹദൂറിലെ ഈ വരികൾ നോക്കുക:

"പുരുഷലോകത്തിന്റെ ബഹുപ്രകൃതം സാഹ്യമായിതീരുന്നതു് അവരിൽ മാതൃസ്വഭാവത്തിന്റെ മൃദുലാംശം ഏറെക്കുറെ സങ്കലനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടാണു്. അവശ്യസന്ദർഭങ്ങളിലെ പൗരുഷപ്രകടനംകൊണ്ടു സ്ത്രീത്വം ആരാധനീയമാകുന്നു. പുരുഷത്വത്തിലെ മൃദുലാംശം ശുദ്ധഗതികത്വമായിത്തീരുന്ന അവസ്ഥ അനുകമ്പാർഹമാകുന്നു. എന്നാൽ സ്ത്രീത്വത്തിലെ പൗരുഷസങ്കലനാ സ്വൈരണീത്വമായി പരിണമിക്കുന്നതു നരകപ്രവേശത്തിനുള്ള കവാടഭേദനമായി പരിഗണിക്കപ്പെടുന്നു. അബലാത്വത്തിന്റെ മൃദുലത ചാരിത്ര്യനിദാനമാകുന്നമെങ്കിൽ, ആ സങ്കലനം അഖിലലോകപൂജയെ സമാർജ്ജിക്കുന്നു."

പെരിഞ്ചക്കോടന്റെ മകൾ ദേവകിയെ വരയ്ക്കുന്നതിനു സി. വി. ഉപയോഗിക്കുന്ന ചായം, ആ ചിത്രത്തെ യുഗാന്തകാലംവരെ സംരക്ഷിച്ചുനിറുത്തുന്നതിനു പോരുന്നതാകുന്നു. ആ കാട്ടുലതയിൽ ലോകം കാണാതെ വളരുന്ന കന്യകയ്ക്കും അമ്മയ്ക്കും, സഹായത്തിനും ആശ്രയത്തിനും കല്ലറയ്ക്കൽപിള്ള എന്ന (ധനികനാണെങ്കിലും, പ്രഭുവല്ലാത്ത) ആ സമീപവാസിയെയല്ലാതെ മററാരെയും കണ്ടിട്ടില്ല, പെരിഞ്ചക്കോടൻ വീട്ടിൽനിന്നു സഞ്ചാര

ങ്ങൾക്കായി പോകുന്നതു്. അവയും വരുന്ന കാലങ്ങളു വരും; പോകും.

പ്രകൃതിതന്നെ മനുഷ്യനിൽ ചില ധർമ്മാധർമ്മബോധങ്ങൾ വളർത്തുന്നുണ്ടു്. മനുഷ്യനെ നേർവഴി നടത്താൻ, ആ ബോധം പ്രവർത്തിക്കുന്നു: പ്രകൃതിശിക്ഷിതയായ ദേവകിയുടെ ഗൃഹനിർജ്ജനവാടിയിൽ കാമുകവേഷധാരിയായ കല്ലറയ്ക്കൽപിള്ള പ്രവേശിച്ചു് വിവാഹത്തിനുപൂർവ്വമുള്ള സൽസല്ലാപങ്ങൾക്കു തുനിയുമ്പോൾ "കന്യകയുടെ മർമ്മനാളത്തിൽ ലീനങ്ങളായുള്ള ധർമ്മങ്ങൾ "ശങ്ക"കൾ ഉൽഫുല്ലങ്ങളായി."

അവൾ പറഞ്ഞു:

"അമ്മ എന്തു പറഞ്ഞാലും അവിടുന്നു എന്തു നിശ്ചയിച്ചാലും, അച്ഛൻ വന്നുതന്നെ എന്നെ അങ്ങോട്ടു ഏല്പിക്കണം. എൻ്റച്ഛൻ ദുഷ്ടൻ, ശിക്ഷ ഏററു പോകുമെന്നു ഞാൻ സമ്മതിച്ചു് എൻ്റെ നിലവിട്ടുകൂടെപ്പോന്നാൽ—അമ്മേ! അച്ഛൻ്റെ ശാപമേൽക്കാൻ ഞാനാളല്ല. ആ പാടത്തിൽ കിടക്കുന്ന കന്നുകാലിക്കൂട്ടത്തിൽ എന്നെ കണ്ണമാക്കിക്കളയരുതു്"."

അവൾ നിൽക്കുന്നതു സാധാരണയുവതികളുടെ ലോകത്തല്ല. "വിക്ഷോഭകരമായ അവളുടെ സൗന്ദര്യകാന്തി" പരിശുദ്ധിയുടെ പരിമളധോരണിയായി എങ്ങും പരന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവളുടെ സൗന്ദര്യവും, നൈർമ്മല്യവും ഭൂസ്വർഗ്ഗങ്ങളെ കൂട്ടിയിണക്കുന്നു. പനിനീർച്ചെടി, അഴുക്കുകൾ നിറഞ്ഞ ഭൂമിയിലാണു് വേരിട്ടിട്ടുള്ളതെങ്കിലും, അതിൽ ബന്ധപ്പെട്ട പുഷ്പം, ആ തറയിൽ നിന്നും ഉയർന്ന അന്തരിക്ഷത്തിലാണു് നില. കലയുടെ സ്വരൂപവും സന്ദേശവും അപ്രകാരം

തന്നെയാകുന്നു. ദേവകിയെ വരയ്ക്കുമ്പോൾ സി. വി. യുടെ ഭാവന, കലയുടെ തീക്ഷ്ണനൽവെട്ടത്തിൽ കേവലം ചൈതന്യാത്മകമായി ജ്വലിക്കുന്നു. അവൾ കാളിദാസന്റെ ശകുന്തളയേയും, ഷേക്സ്പീയരുടെ മിരാന്റാ എന്ന കന്യകയേയും ജയിച്ചു നില്ക്കുന്നു.

"കാന്തപ്രതീക്ഷിണിയായുള്ള മാതാവും, ഗ്രാമീണ കാമുകനായുള്ള കല്ലറയ്ക്കൽപിള്ളയും ചരിക്കുന്ന നികൃഷ്ട വലയത്തിൽനിന്നു് എത്രയോ അത്യുന്നതമായുള്ള ഒരു ദിവ്യമണ്ഡലത്തിൽ" ദേവകിയുടെ മനസ്സു മുഴുകിയിരുന്നു.

എന്നാൽ, ശത്രുവിനാശേഛ നിഗ്രഹപ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടിട്ടുള്ള പെരിഞ്ചക്കോട്ടുകുഞ്ചുമായിററിപ്പിള്ളയുടെ ആ സങ്കേതത്തിൽ ഒരു അത്ഭുതമുണ്ടാവുമ്പോൾ, അതേ—ത്രിവിക്രമകുമാരൻ വന്നു ചേരുമ്പോൾ, "ദേവകിയുടെ നേത്രഭ്രമരങ്ങൾ വിക്രമകുമാരന്റെ സൗന്ദര്യമധുവെ പാനംചെയ്തു് ഉന്മത്തങ്ങളായിത്തീരുകയാൽ, ആ വികസിതായുള്ള സുമകർണ്ണികയിന്മേൽ തന്നെ തറച്ചു സ്ഥിതിയിലായി."

അവളുടെ ഉള്ളിൽ ഭാവനാകുസുമങ്ങൾ തെരുതെരെ വിടരുന്നു. അത്ഭുതപ്രപഞ്ചകൂടമത്രയും നിറയുന്നു. അത്ഭുതപ്പെട്ടുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു: "ഇതാരമ്മേ! തമ്പുരാനോ?" "തമ്പുരാനോ?"എന്നു വിസ്മയപ്പെടുന്ന ഒരു ചോദ്യത്തിനുപ്പുറത്തു മറെറാരു ചോദ്യം ഇല്ല. തന്റെ മനോമഥനം ചെയ്യുന്ന ആ യുവകേസരിയെ ലഭിപ്പാനാണു് അപ്പന്റെ യത്നം അത്രയും എന്നു് അവൾക്കറിഞ്ഞുകൂടാ.

"കന്യാമണികൾക്കു സഹജമായുള്ള ലജ്ജാസങ്കോചത്തോടുകൂടി അവളുടെ ഹൃദയകമലം ആനന്ദസരസ്സിൽ താഴുന്നു" ഭ്രൂസംഗങ്ങളെ ചെമ്പരത്തിപ്പൂവിനൊപ്പം ഭാസമാനമാക്കിക്കൊണ്ടു അവൾ പ്രകൃതിയുടെ ഗഹന

ത്തയിൽ എന്തോ തേടുന്നു. എന്നാൽ നിഴലുകൾ പ്രകാശത്തിന്റെ പുറകിലുണ്ടെന്നു അവർ അറിയുന്നില്ല.

ത്രിവിക്രമകുമാരനെ പെരിഞ്ചക്കോടന്റെ കുടുംബത്തിനു പരിചയപ്പെടുത്തുന്നതിനു "രാമവർമ്മത്തെ കൊച്ചിന്ന്" * ഉഴിഞ്ഞുവിട്ട പിറാളൻ" എന്ന കല്ലറശ്ശൂർപിള്ളയുടെ ആ പ്രയോഗം "ദേവകി നിന്ന ഭൂമി താഴുന്നു, അല്ലെങ്കിൽ താൻ തന്നെ ബാഷ്പീഭവിക്കുന്നു എന്നു ആ നവാനുരാഗിണിയുടെ ഹൃദയത്തെ വിഭ്രമിപ്പിച്ചു."

"അനാലോചനാത്മകമായ പ്രണയമാണു" ത്രിവിക്രമകുമാരനെ കണ്ടപ്പോൾ ദേവകിയിൽ ഉദിച്ചതു്. മാതാടൊത്തുവളർന്ന കണ്വാശ്രമത്തിലെ കന്യകയ്ക്കും ദുഷ്യന്തനെ കണ്ടപ്പോൾ തോന്നിയ പ്രേമം അതുതന്നെയാണു്: അടുത്ത നിമിഷത്തിലോ? അതേ; കല്ലറശ്ശൂർപിള്ള ആഗതന്റെ ആഗമനോദ്ദേശ്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്താതെ നടത്തിയ ആ പരിചയപ്പെടുത്തൽ കേട്ടപ്പോഴോ? ആശകൾ നിരാശകളായും, നിരാശകൾ ദുസ്സഹവേദനകളായും മാറിപ്പോകുന്ന ഗതിവൈപരീത്യങ്ങളെ സി. വി. അനുസ്മരിപ്പിക്കുന്നു. കലാപ്രഭാവത്തിൽ സി. വി.യുടെ മനസ്സു ഉജ്ജ്വലിക്കുമ്പോൾ, പ്രകൃതിയെപ്പോലും കൂടുതൽ ഭംഗി പിടിപ്പിച്ചു ആറ്റു എന്നു ആക്രോശിക്കുന്നതായി കേൾക്കാം. ജഡമാത്രങ്ങളെ ജീവസ്പൃക്തങ്ങളാക്കി അഭൗമതലത്തിലേയ്ക്കു ഉയർത്തിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതായും കാണാം. ദേവകി അങ്ങനെ ഉയർത്തപ്പെട്ടു.

ഇതനാലനാൽ നഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള "ഒരികലും കനിയരുതു്"എന്ന ആ ഉപദേശത്തെ "വില, പരിതോഷം ഒന്നി

* 'രാമവർമ്മത്തെക്കൊച്ചി'—സാവിത്രി.

നാണു്”" എന്നു് ഭാഷയിൽ മാത്രം മാററം വരുത്തി ലോകത്തിനു നൽകികൊണ്ടാണു സി. വി. തന്റെ മഹാഗ്രന്ഥം അവസാനിപ്പിക്കുന്നതു്.

"ധനം, ഗൌരവം, കാര്യസ്ഥത അതുവിടരുതു്. ഇതെല്ലാം ഊർജ്ജസ്വലതയോടെ പരിപാലിക്കണം, നിങ്ങളുടെ വമ്പിച്ച കുലം, സമ്പത്തു് പ്രതാപം ഇവയെ ലോകം എന്നും കണ്ടുകൊള്ളും. വിധി പരമോക്ഷം ഒന്നിനാണു്."

XII

ജനകീയശക്തിയുടെ പ്രവാചകൻ

പുസ്തകവായനയിൽ നിന്നും കണ്ണുകൾ പിൻവലിക്കാതെ, റാസ്ലൂട്ടിന്റെ മുൻവശത്തെ വരാന്തയുടെ വടക്കേ അററത്തു കൈതാങ്ങിയുള്ള ആ വലിയ കസാലയിൽ ഇരിക്കുന്ന ആൾ തന്നെയാണു്, വാർദ്ധക്യത്തിലേക്കു കടന്നിട്ടുള്ള സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകൾ. വെററില മുറുക്ക ഇപ്പോഴും കുറച്ചിട്ടില്ല. അരികിലായി ചതുരമേശപ്പുറത്തു വച്ചിട്ടുള്ള പുസ്തക-ച്ചെല്ലത്തിൽ നിന്നും പാക്കുപൊടിയും, തുളസിക്കൊടിവെററിലയും എടുത്തു, വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയിലും കൂടെക്കൂടെ മുറുക്കുന്നുണ്ടു്. ശക്തികൂടിയ തേറത്തുവാൽ പുകയില മുൻപു ഉപയോഗിച്ചു വന്നിരുന്നതുപോലെ അത്ര ഉപയോഗിക്കാറില്ല.

മുണ്ഡനം ചെയ്തിട്ടുള്ള ഉത്തമാംഗം; വെള്ളി-വെൺചാമരവർണ്ണത്തിലുള്ള ഘനമീശ; ചിന്താഗാംഭീര്യം

ദ്യോതിപ്പിക്കുന്ന മുഖഭാവം; ഈ ആകാരവിശേഷങ്ങളോടെ, ഒററ വസ്ത്രത്താൽ അരമാത്രം മറച്ചു്, ചാരകസാലയിൽ കുത്തിയിരുന്നുകൊണ്ടു് കാൽമുട്ടുകളുടെമേൽ പുസ്തകം വച്ചു്, ഇടത്തുകൈകൊണ്ടു് താങ്ങി വലത്തു കയ്യാൽ പുറങ്ങൾ മറിച്ചു് വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സി. വി. യാണു് റോസ്കോട്ടിലേയ്ക്കു കടക്കുന്ന ഒരാളുടെ ദൃഷ്ടികളെ ആദ്യം ആകർഷിക്കുന്നതു്.

രാജ്യം, സമുദായം, സാഹിത്യം എന്നീ ഗൗരവമേറിയ പ്രശ്നങ്ങളെക്കുറിച്ചു അഭിപ്രായമറിയുന്നതിനായി ധാരാളം പേർ റോസ്കോട്ടിൽ വന്നു പോകാറുണ്ടു്. രാജ്യകാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു സംസാരിപ്പാനാണു് ഇപ്പോഴും സി. വി. ക്കു കൂടുതൽ കൗതുകം. സാഹിത്യസംബന്ധമായി ദീർഘമായ ചർച്ചകൾ ഒന്നും അദ്ദേഹം നടത്താറില്ല. എന്തെന്നാൽ സംഭാഷണത്തിൽ ഒരു സാഹിത്യനായകനു വേണ്ടുന്ന യോഗ്യതകൾ തനിക്കുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചിരുന്നില്ല. രാജ്യകാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും, സാമുദായികകാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഒരു അനുഭവജ്ഞന്റെ നിലയിൽ അഭിപ്രായങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കും.

1095-ൽ 'രാമരാജബഹദൂർ' എന്ന, മഹാഗ്രന്ഥനിർമ്മിതി (പൂർത്തി) ക്കുശേഷം, 'മിത്രഭാഷി' എന്ന പേരിൽ ഒരു പത്രം സി. വി. ആരംഭിച്ചു. രാജ്യകാര്യങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു തനിക്കു പറയാനുള്ള അഭിപ്രായങ്ങൾ നിർഭയം നാട്ടുകാരെ അറിയിപ്പാനായിരുന്നു, പത്രപ്രവർത്തകനായി ജീവിതം ആരംഭിച്ച സി. വി., ജീവിതസായാഹ്നത്തിൽ മാതൃഭാഷയിലുള്ള പത്രപ്രവർത്തനത്തെ ആശ്ലേഷിച്ചതു്. നാട്ടിൽ പിറന്നവരുടെ കയ്യിൽ

ഭരണത്തിന്റെ നിർവ്വഹണാധികാരം ഇത്രയുമായിട്ടും നൽകപ്പെടുന്നില്ലല്ലോ എന്ന അന്തസ്താപത്തിന്റെ പുകയും എരിച്ചിലും ഒക്കെ മിതഭാഷിയുടെ പ്രകൃതികൾവഴി പുറത്തു വരുന്നതു നമുക്കു കാണാം. കടൽക്ഷോഭം ഉണ്ടാക്കി കപ്പൽ മുക്കുന്ന വൻചുഴലിക്കാററു പോലെയായിരുന്ന രാജ്യപൗരന്മാരെ രാജ്യഭരണത്തിന് അർഹന്മാരാക്കുന്ന ഭരണരീതികളെപ്പററി സംസാരിക്കുമ്പോൾ അന്ത്യകാലത്തു് സി. വി. യിൽ കണ്ടിരുന്ന വികാരങ്ങളുടെ ഉഗ്രത. "പാണ്ടിപ്പടയെ തേടിപ്പോയതു് പുത്തിയോ?" എന്നു് മാർത്താണ്ഡവർമ്മയിലും, "അവനവന്റെ കപ്പപ്പാട്ട രക്ഷിപ്പാൻ ശക്തിയില്ലാത്ത ദേവന്മാർ സ്വർഗ്ഗത്തു പാർക്കുകയാണത്രെ" എന്നു് രാമരാജബഹദൂറിലും യഥാക്രമം മാങ്കോയിക്കൽ കുറുപ്പിനെക്കൊണ്ടും, കളെളക്കാട്ടിപ്പിള്ളയെക്കൊണ്ടും പരമാധികാരികളായ തമ്പുരാക്കന്മാരോടു ചോദിപ്പിച്ച സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ സ്വദേശബോധം വേലുത്തമ്പിയെ പെററ നാട്ടിലെ ഒരു കലാകാരന് ഏററവും ആവശ്യമായിരുന്നു. ആ ചോദ്യം തന്നെയാണ് സി. വി-ക്ക അവസാനശ്വാസംവരെയും രാജ്യകാര്യപരമായി ചോദിക്കുവാനുള്ളതു്. അദ്ദേഹം സാഹിത്യത്തിലൂടെ കലാപരമായിട്ടാണ് ഇതുവരെയും ആ ചോദ്യം ചോദിച്ചതു്. 'അതു സാഹിത്യമംഗീകരിക്കേണ്ടി' എന്ന പറഞ്ഞു അധികൃതലോകം കാര്യമാക്കിയിട്ടില്ലായിരിക്കാം: ഇനി സാഹിത്യത്തിലൂടെ അല്ല, പത്രപംക്തികളിലൂടെ വെളിവായി, രാജ്യത്തെ ജനകീയ ശക്തിയെ ചവിട്ടടികളിൽ താഴ്ത്തിവയ്ക്കുന്ന കസ്തൂർബഥിതിയെ ശക്തിയായി

ഒന്നു രാജസംരക്ഷണം, ലോകസംരക്ഷണം പ്രതിപാദിച്ചു കാണിക്കുവാൻ മിതഭാഷിയെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തണമെന്നു് സി. വി. ഉറച്ചു.

സ്വാതന്ത്ര്യജീവിതം ആഗ്രഹിച്ചു യൗവനകാലത്തെ വിഗ്രഹഭഞ്ജകത്വം സി. വി. യിൽ വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. വാർദ്ധക്യദശയിൽ, ജി. പി. ക്കു തുല്യനായ ഒരു മിത്രം പിന്നീടു് തനിക്കു് ലഭിക്കാതെ പോയല്ലോ എന്നോർത്തു് അദ്ദേഹം ദുഃഖിച്ചു. സാഹിത്യവാസനയുള്ള സുഹൃത്തുക്കളുടെ ഒരു മണ്ഡലം സി. വി. ക്കു ഉണ്ടായിരുന്നതായി ഒരിക്കലും പറയാവതല്ല. സാമ്യമുള്ള ഹൃദയവും, സ്വഭാവവും ഉള്ളവരാണല്ലോ യഥാർത്ഥ സുഹൃത്തുക്കൾ. എന്നാൽ, രാജസേവകരായ ശങ്കരൻതമ്പി അവർകളും, പൗരുഷശാലിയായ റാവി. മാർത്താണ്ഡൻതമ്പിയും ഒരേ അവസരത്തിൽ സി. വി. യുടെ സുഹൃത്തുക്കൾ ആയിരുന്നു. സാമൂഹ്യജീവിതത്തിനു് അവരെല്ലാവരും സുഹൃത്തുക്കൾ തന്നെ എന്നു പറയുകയല്ലാതെ തുല്യമായ ആദർശവും സ്വഭാവവും ഉള്ളവരായി അധികം മിത്രങ്ങൾ നമ്മുടെ കഥാനായകനു് ഇല്ലായിരുന്നു. കേരളവർമ്മ വലിയകോയിത്തമ്പുരാൻ ഏ. ആർ. രാജരാജവർമ്മ കോയിത്തമ്പുരാൻ ആദിയായ പണ്ഡിതന്മാർ സി. വി. യുടെ സുഹൃത്സംഘത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടവർ ആയിരുന്നില്ല. ആ രാജവംശാന്തരന്മാരിൽ രണ്ടാമതെ ആരും സി. വി. യെ ഒരു സാഹിത്യകാരനായി ഗണിച്ചിരുന്നതുപോലുമില്ല. കെ. ആർ. ഗോപാലപിള്ള, ഏ. നാരായണപിള്ള, സി. എസ്. സുബ്രഹ്മണ്യൻ പോററി, ഏ. ഗോപാലമേനോൻ, ഏ. ശങ്കുപ്പിള്ള, ഇങ്ങനെ ഒരു സംഘം; അന്നത്തെ യുവതലമുറയിൽപെട്ട പ്രബുദ്ധമതികൾ സി. വി. യുടെ

ധുററം കൂടിയിരുന്നു. ഇവരിൽ സി. എസ്. സുബ്ര ഹ്മണ്യൻപോററി കീൎത്തിമാനായ ഒരു സാഹിത്യകാരനാണു്. പൊതുവിൽ, പുതിയ തലമുറയ്ക്കാണു് എപ്പോഴും സി. വി. യോടു ഭക്തിബഹുമാനങ്ങൾ കൂടുതൽ കണ്ടിരുന്നതു്. മിത്രങ്ങൾ ധാരാളം ഉണ്ടു്; ആരാധകന്മാർ വേണ്ടുവോളം ഉണ്ടു്; കേരളക്കരയിൽ സൂൎയ്യരശ്മി പതിക്കുന്നിടത്തെല്ലാം യശസ്സു പരന്നിട്ടുമുണ്ടു്; എന്നാൽ, തന്നെപ്പോലെ തന്റെ മാതൃഭൂമിയോടു പരമാഭിമാനബന്ധങ്ങൾ ഉണ്ടെന്നു വിശ്വസിക്കുവാൻ രണ്ടാമതൊരു ആളെ ജീ. പി. ക്കു ശേഷം സി. വി. കണ്ടിരുന്നില്ല.

രാജ്യകാൎയ്യത്തെപ്പററി ഉള്ളിലുള്ള വിചാരങ്ങളെ സി. വി. പുറത്തുപ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതു പുസ്തകങ്ങളിലെ ചില കഥാപാത്രങ്ങളിലൂടെയാണല്ലോ. രാജഭക്തി സ്ഥാനത്തും അസ്ഥാനത്തും അധികരിച്ചിരുന്ന ആ കാലങ്ങളിൽ ഉൽപ്പതിഷ്ണുവായ സി. വി. ക്കു ഹൃദയത്തിലുള്ള രാജ്യാഭിമാനകരമായ അഭിലാഷങ്ങൾ എന്തെല്ലാമാണെന്നു തുറന്നു സംസാരിക്കുവാൻപോലും, സൎക്കാർ ജീവനമത്സരക്കാരുടെ ആ തലമുറയിൽ മിത്രങ്ങൾ സുലഭമായിരുന്നില്ല. അതിനാലാണു് അദ്ദേഹം എപ്പോഴും യുവജനങ്ങളെ സ്നേഹിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. എതു സമയത്തും യുവാക്കന്മാൎക്കു സി.വി. യെ വന്നുകാണാമായിരുന്നു. അവർ എന്തു ആവശ്യപ്പെട്ടാലും സി. വി. സാധിച്ചുകൊടുക്കുമായിരുന്നു. കഥകൾ പരിശോധിക്കണമോ, പ്രസംഗിക്കാൻ പോകണമോ, പ്രഹസനം എഴുതണമോ, ധനസഹായം വേണമോ എന്തുതന്നെ ചെറുപ്പക്കാർ ആവശ്യപ്പെട്ടാലും ആശവോളം അതു നിറവേററിക്കൊടുക്കുവാൻ സി. വി. മടിച്ചിരുന്നില്ല. പുതിയ ആശയ

ങ്ങൾ കേട്ടാൽ യുവാക്കന്മാർ വളരെ വേഗം അതിന് ആകൃഷ്ടന്മാരായിത്തീരുമല്ലോ. എന്താണു് സി. വി. യുടെ പുതിയ ആശയം? അതു സൃഷ്ടിയോളം പഴക്കമുള്ളതാണെന്നുതന്നെ പറയാം; എന്നാൽ സൂര്യൻ എന്നും എന്നും പുതിയതല്ലേ; അതുപോലെതന്നെ സി. വി. യുടെ 'അവനവന്റെ നാടു് അവനവൻ ഭരിക്കണം' എന്ന ആശയവും എന്നും എന്നും പുതുമ നിറഞ്ഞതു തന്നെ. അത്രയും പുതുമ ഉള്ള മറ്റൊരു ആശയവും തന്റെ അത്ഭുതകരമായ സാഹിത്യലോകത്തു് എവിടെയെങ്കിലും താൻ പ്രകാശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളതായി സി. വി. ഒരിക്കലും വിശ്വസിച്ചിരുന്നില്ല. 'സി. വി. സാഹിത്യ'ത്തിലെ മറ്റു ആശയങ്ങൾ എല്ലാംതന്നെ, ആ ആശയത്തിൻ കീഴിൽ, ചന്ദ്രനു ചുറ്റുമായി നക്ഷത്രങ്ങൾ എന്നപോലെ നില്ക്കുന്നതേയുള്ളു.

ദിവാൻ ഏം. കൃഷ്ണൻനായരുടെ ജീവിതപവിത്രതയെ പ്രശംസിച്ച സി. വി. തന്റെ ഒരു പുസ്തകം (പ്രേമാമൃതം) ശ്രീ. നായർക്കു സമർപ്പിക്കുകയുണ്ടായല്ലോ. ആ ജീവിതപവിത്രതയിൽ കവിഞ്ഞു കൃഷ്ണൻനായരുടെ ഭരണത്തിൽ കൂടുതലായൊന്നും സി. വി. കണ്ടില്ല. നാട്ടുകാരുടെ സചിവപരമ്പര സൃഷ്ടിക്കപ്പെടണം എന്ന സി. വി. യുടെ മോഹം സ്വപ്നാവസ്ഥയെ അതിക്രമിക്കുന്ന ഒരു ലക്ഷണവും കൃഷ്ണൻനായരുടെ ഭരണകാലത്തും കാണാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. നാട്ടുകാർ നാടു ഭരിക്കണമെങ്കിൽ, ഭരണീയജനങ്ങളോടു ഉത്തരവാദിത്വം വഹിക്കുന്ന ഒരു ഭരണവ്യവസ്ഥിതി ഉണ്ടാവണം. കൃഷ്ണൻനായരുടെ ഭരണവും, വഞ്ചിരാജ്യഭരണത്തിന്റെ ചരിത്രഗതിക്കു ഒരു മാറ്റം എത്രയും വേഗം ആവശ്യമാണെന്നുള്ള സാധനപാഠമായിട്ടാണു നമ്മുടെ കഥാനായകനു തീർന്നതു്.

മന്നത്തു കൃഷ്ണൻനായരുടെ തിരുവിതാംകൂർ മന്ത്രിപദകാലം അത്രയും, ഒന്നാംമഹായുദ്ധകാലമായി കഴിഞ്ഞു എന്നു പറയാം. ടി. പി. മാധവരാവുമുതൽ കൃഷ്ണൻനായർവരെയുള്ള തിരുവിതാംകൂർ ദിവാൻജിമാർ എല്ലാവരും 'റാസ്കോട്ടിലെ വ്യക്തിപ്രഭാവ'നെ, അടിയന്തിരാദികർമ്മങ്ങൾ മാത്രമല്ലാതെയും, ഭവനത്തിൽ ചെന്നു കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ കൃഷ്ണൻനായർ, ദിവാൻജി ആയിരിക്കുമ്പോൾ മിക്ക ദിവസങ്ങളിലും വൈകുന്നേരം നടക്കാൻ പോകുന്ന വേളയിൽ റാസ്കോട്ടിൽ ചെന്നു കുറച്ചു നേരം സംസാരിച്ചതിന്റെശേഷമേ മടങ്ങിപ്പോകുമായിരുന്നുള്ളു. കൃഷ്ണൻനായരെ നായർസമാജനാദ്ധ്യക്ഷനായി വരുത്തിയതും, അതിന്റെശേഷം അദ്ദേഹത്തെ ഒന്നാം ജഡ്ജിയാക്കാൻ വേണ്ട ശ്രമങ്ങൾ ചെയ്തതും അവിടുന്നു ദിവാൻജിയാകുവാൻ ആശിച്ചതും എല്ലാം സി. വി. ആയിരുന്നുവല്ലോ. ഇതൊക്കെയാണെങ്കിലും ആ ദിവാന്റെ ഭരണത്തെ അതിനിശിതമായിട്ടാണു് സി. വി. വിമർശിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തേയും വിദേശിദിവാൻജിമാരുടെ കൂട്ടത്തിൽതന്നെ സി. വി. ഗണിച്ചു. വിമർശനത്തിനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം എപ്പോഴും സി. വി. സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു: കൃഷ്ണൻനായരുമായുള്ള മൈത്രിയെ ദുരുപയോഗപ്പെടുത്താൻ കഥാപുരുഷൻ ഒരിക്കലും ചിന്തിക്കുകപോലും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്നു ചുവടേ വിവരിക്കുന്ന ഒരു സംഭവം മതിയാകുന്നതാണു്.

നെടുമങ്ങാട്ടു സബ്‌രജിസ്ട്രാരായിരുന്ന ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ ഔദ്യോഗികവീഴ്ചകൾക്കായി ഉദ്യോഗത്തിൽനിന്നും പൊടുന്നനവേ പിരിച്ചയയ്ക്കപ്പെട്ടു. പ്രാരബ്ധപീഡിതനായ ആ ബ്രാഹ്മണനു തല്ക്കാലം ജീവിക്കുവാൻ

മററു ഉപായങ്ങൾ ഒന്നും തന്നെ ഇല്ലായിരുന്നു. സഹോദ-ന്മാർ ഹൈസ്കൂളിലും കാളേജിലും പഠിക്കുന്നുമുണ്ട്. ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായരെക്കൊണ്ടു ശിക്ഷ ഇളവു ചെയ്യിച്ച് ഉദ്യോഗത്തിൽ രണ്ടാമതു പ്രവേശിക്കുവാൻ, തന്നെ സഹായിക്കണമെന്ന അഭ്യർത്ഥനയുമായി ആ ബ്രാഹ്മണൻ ഒരു ദിവസം റാസ്സ്കോട്ടിൽ എത്തി. കാഴ്ചയിൽ അതിശക്യ-മല്ലെന്നു തോന്നുമെങ്കിലും, അടുത്തുകൂടി സങ്കടം അറിയി-ച്ചാൽ കരുണാമസൃണനായ ഏഴയെയുള്ള സി. വി. അഭ്യർത്ഥ-നയെ പാടേ നിഷേധിക്കുകയില്ലെന്നു ബ്രാഹ്മണനറിയാ-മായിരുന്നു. അദ്ദേഹം സി. വി.ക്കു ഒട്ടു പരിചിതനു-മാണ്. ബ്രാഹ്മണന്റെ പ്രാർത്ഥനകൾ എല്ലാം കേട്ടതിനു ശേഷം സി. വി. ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞു. "നിങ്ങളുടെ നിസ്സഹായാവസ്ഥയിൽ എന്നെക്കൊണ്ടു ചെയ്യാമെന്നു-ള്ളതു ഞാൻ ചെയ്യാം. എല്ലാമാസവും എന്റെ പെൻഷൻ വാങ്ങുന്നതിന്റെ പിറേറദിവസം ഇവിടെ വന്നാൽ നിങ്ങളുടെ കാളേജിൽ പഠിക്കുന്ന മകന് 20 രൂപാവീതം ഞാൻ തരുന്നതാണ്. അയാൾക്കു എഫ്. ഏ. പരീക്ഷയ്ക്കു ചേരുവാൻ പണമില്ലെന്നു പറയുന്ന-തനുസരിച്ച്, അതിനുള്ള തുക ഇപ്പോൾതന്നെ തരുന്നുണ്ട്. ബി. ഏ. വരെയും 20 രൂപാവീതം വാങ്ങി-ക്കൊള്ളുക. നിങ്ങൾ പറയുന്നതുപോലെ ദിവാൻജിയുടെ അധികാരപരിധിയെ സമീപിച്ച് ഒരു ശുപാർശ ചെയ്യുവാൻ എന്നെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുന്നതല്ല."*

*ബി. ഏ. ജയിക്കുന്നതുവരെ ആ ബ്രാഹ്മണന്റെ മകന് സി. വി.യുടെ 150 രൂപാ പെൻഷനിൽനിന്നും 20 രൂപാ കൊടുത്തുപോന്നി-രുന്നു. പിന്നീട് സി. വി. മരണശയ്യയിൽ കിടക്കുമ്പോൾ ആ ബ്രാഹ്മണയുവാവ് ഐ. സി. എസ്. വിജയിച്ച് 'കളക്ടർ' ആയ

"1095 മേടത്തിൽ ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായക്കു പകരം ഒരു മിസ്റ്റർ രാഘവയ്യാ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാനായി വരുന്നു എന്നു കേട്ടപ്പോൾ ജനങ്ങൾ അതി കഠിനമായ നിരാശയ്ക്കു് അധീനരായി. വിദേശീയമന്ത്രിമാരുടെ അനാശാസ്യതയെ അധികൃതമണ്ഡലങ്ങളെ ധരിപ്പിക്കുന്നതിനായി അന്നു ഈ പ്രസംഗപരമ്പര ആരംഭിക്കുകയും ചെയ്തു" എന്നിപ്രകാരമാണു് സി. വി.യുടെ 'മിതഭാഷി' പത്രത്തിലെ പ്രഖ്യാതമായ 'വിദേശമേധാവിത്വം' എന്ന ലേഖന പരമ്പര ശ്രീ. എൻ. കെ. കൃഷ്ണപിള്ള പുസ്തകരൂപത്തിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുമ്പോൾ, മുഖവുരയിൽ പറയുന്നതു്. ഈ ലേഖനപരമ്പരയിൽ സർ. ടി. മാധവറാവുതൊട്ടു ഇങ്ങോട്ടുള്ള ദിവാൻജിമാരെ വിമർശിനാ സി. വി. വിഷയമാക്കീട്ടുണ്ടു്. അതിൽ കേരളീയനായ ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായർ തിരുവിതാംകൂർ ദിവാനായി അവരോധിച്ചപ്പോഴുണ്ടായിരുന്ന ശുഭപ്രതീക്ഷ എന്തായിരുന്നു എന്നു് സി. വി. പറയുന്നു; "ഒരു കേരളീയന്റെ നിയമനത്തെ ജനങ്ങൾ സന്തോഷപുരസ്സരം ഒരു ശുഭോദയസന്ദർഭമായി ആഘോഷിച്ചു............രാജ്യം കനകമയകാലത്തെ തരണംചെയ്തു വൈകുണ്ഠോന്നമ്യതയെ പ്രാപിക്കുമെന്നു ജനങ്ങൾ പ്രമോദിച്ചു."

ശ്രീ: നായരുടെ ഭരണത്തിലെ ഗുണവശത്തെ സ്മരിച്ചുകൊണ്ടു സി. വി. പറയുന്നു.

"മാതൃഭാഷ സഭ്യകയായി, നവോഢാ പുഷ്ടിയെയും ഭാഷോദ്ധാരിതയെയും അവലംബിച്ചു. വിദ്യാഭ്യാസ

എന്നു് അവരുടെ പിതാവു് ഒരു് കുലപുരുഷനെ അറിയിച്ചു. "അന്വേഷണമുള്ള ആളുടെ അനുഗ്രഹമാണു തെങ്ങുകളുള്ളു". അല്ലാതെ സമ്പാദ്യമൊന്നുമില്ല" എന്നാണു് ഈ സംഭവത്തെപ്പറ്റി പറയുമ്പോൾ ശ്രീ ശങ്കുണ്ണിക്കുട്ടി പ്രസ്താവിച്ചതു്.

പ്രതിബന്ധകമായുള്ള വ്യവസ്ഥകൾ സമൂലം ധ്വംസിക്കപ്പെട്ടു. തൽഫലമായി ദേശാഭിമാനം എന്നുള്ള ജനതാഹൃദയസ്ഥമൂർത്തിയും സ്വശക്തിപ്രകടനത്തിനു പ്രഗത്ഭയായി. ജനതാഭിപ്രായത്തിന്റെ സ്വച്ഛന്ദവിഹാരസ്വാതന്ത്ര്യം നിർബാധമായി യഥേഷ്ടപ്രവർത്തനത്തിനുള്ള സ്വൈരതയെ ആസ്വദിച്ചു തുടങ്ങി"

കൃഷ്ണൻനായരുടെ ഭരണത്തിലെ ദോഷഭാഗങ്ങളെ എടുത്തു പറയുവാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ സി. വി. സർവ്വതന്ത്രസ്വതന്ത്രനായിട്ടാണു് തൂലികയെ പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതു്; വിദേശീയമേധാവിത്വം എഴുന്നള്ളാനുള്ള കാരണങ്ങളെപ്പറ്റി സി. വി. പറയുന്നതിങ്ങനെയാണു്:

"നികുതിഭാരങ്ങളുടെ ഞെരുക്കത്തോടുള്ള അതിവൃഷ്ടിയും, അസ്വർഗ്ഗീയമായുള്ള ഒരു പർജ്ജന്യപ്രഭാവവും ഭരണനിയന്ത്രണത്തിനു ഭരണീയജനങ്ങളെ കുറിച്ചുള്ള പരമാജ്ഞതയും ഒരു കല്പാന്തകാലത്തിന്റെ കഠോരാഗമനത്തെ പ്രസ്ഫുടം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. ഈ അനാരോഗ്യസ്ഥിതിയുടെ പരിഹാരത്തിനും ഭാവിയിൽ അസന്നിഗ്ദ്ധമായിക്കാണുന്ന ദുരന്തത്തിന്റെ പ്രതിരോധത്തിനും കടുതായ ഒരു ശുചികാര്യപ്രയോഗം തന്നെയാണു് അത്യാവശ്യമായിട്ടുള്ളതു്."

"മരണത്തിന്റെ മൂന്നുകൊല്ലം കഴിഞ്ഞിട്ടും രാജ്യകാര്യനിർവ്വഹണത്തിൽ ഊർജ്ജിതപ്രകടനമൊന്നും കാണായ്കയാൽ രാജ്യകാര്യഗതിയെ പരിവീക്ഷണം ചെയ്യുന്ന ഒരു പക്ഷക്കാർ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു" എന്നുതുടങ്ങി സി. വി. നടത്തുന്ന വിമർശത്തിൽ, ദിവാൻ കൃഷ്ണൻനായരുമായി മുഖപരിചയംപോലും ഉള്ള ഭാവം നടിക്കുന്നില്ല. "വിദ്യാലയനിയന്ത്രണത്തിനു ചതുരൻ

എന്നു് പ്രമാദിക്കുന്ന ഒരു സ്തുതിപാഠകൻെറയും, നിയമം മൂർത്തീകരിച്ചുള്ള പണ്ഡിതരത്നമെന്നു് അദ്ദേഹം വിഭ്രമിച്ചുപോയ ഒരു വിദേശീയൻെറയും" കയ്യിൽ കിടന്ന കൃഷ്ണൻനായർ ഉരുണ്ടു. "പത്രപംക്തികൾ വിജൃംഭിച്ചു് ചീററങ്ങൾ ആരംഭിച്ചു. ഉദ്യോഗനിയമനങ്ങൾക്കൊരു വ്യതിചലനം സംഭവിച്ചു എന്നു് ഉദ്വേഗസഹിതം പ്രസ്താവിച്ചു തുടങ്ങി. ആദ്യം തന്നെ ഒരു വിദേശിയനായ ഒരു ചീഫ്ജസ്റ്റീസിനെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. ഉററ ചില വിദേശികളെ സർക്കാർ വക്കീൽ, ജില്ലാജഡ്ജി, ഹൈക്കോടതിജഡ്ജി എന്ന പടികളിലും, മറ്റിടപ്പടികളിലും താഴ്ന്ന ഉദ്യോഗങ്ങളിലും നിയമിച്ചു. ഇവയെല്ലാത്തിന്റെയും മകുടകല്പമായി വനഭരണത്തിന്റെ മേധാവിസ്ഥാനം ഒഴിവു വന്നപ്പോൾ പരീക്ഷാവിജയങ്ങളാലും, സർവ്വീസുകൊണ്ടും യോഗ്യതാതരായുള്ള അവകാശികൾ നാട്ടിലുണ്ടായിരിക്കെ ഏതോ ബന്ധങ്ങളെ പുരസ്കരിച്ചു പിന്നെയും ഒരു വിദേശീയനെ ഇങ്ങോട്ടു പ്രവേശിപ്പിക്കാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടു.........95-ലെ 1൦൦-റഗുലേഷനായുള്ള ഗ്രഹാരിഷ്ടത്തിൻെറ അവതാരത്തിൽ ഇദ്ദേഹം സ്തുതികാകർമ്മത്തെ വഹിച്ചു.........രാജ്യത്തിലെ ധർമ്മസ്ഥാപനങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചുപോലും ചോദ്യം ചെയ്തു കൂടെന്ന നിരോധിച്ചുള്ള വ്യവസ്ഥയെ തൃപ്പാദത്തുങ്കൽ സമർപ്പിച്ച പുരുഷൻെറ ഹൃദയത്തിൽ ആധുനികത്വം പോകട്ടെ, ധർമ്മവും കിടക്കട്ടെ, ധർമ്മബോധം എന്നുള്ള വൈദ്യുതദീപ്തിയുടെ കിരണമാത്രമെങ്കിലും സ്പർശിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്നുള്ള ചോദ്യത്തിനു സമാധാനം അദ്ദേഹംതന്നെ ലോകസമക്ഷം സമർപ്പിക്കട്ടെ. ഏതായാലും............

കൃഷ്ണൻനായരവർകളുടെ ഭരണവും ആകമാനമുള്ള വിദേശീയമേധാവികളുടെ കൂട്ടത്തിൽതന്നെ കലാശിച്ചു. രാജ

ഭക്തവ്യൂഹങ്ങളുടേയും, എത്രയോ മിത്രങ്ങളുടേയും സ്നേഹാദരജന്യമായ തലകൊട്ടപ്പിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വേർപാടു മംഗളപാത്രപ്രവർത്തനത്തോടെ കഴിഞ്ഞുകൂടി.”

സി. വി. യുടെ സ്വരം ഉഗ്രവും, ഭാവം ഗംഭീരവുമാകുന്നു വിദേശീയമേധാവിത്വത്തിലെ അവസാനലേഖനത്തിൽ ആകുന്നു. അതു ഒരു വാഗ്മിയുടെ കട്ടായമുള്ള ബ്രഹ്മാസ്ത്രപ്രയോഗംതന്നെ. തിരുവിതാംകൂറിൽ സ്റ്റേറ്റ് കോൺഗ്രസ്സിന്റെ കൊടിക്കീഴിൽ ജനങ്ങൾ ഉത്തരവാദപ്രക്ഷോഭണം ആരംഭിക്കുന്നതിനു പതിനെട്ടുകൊല്ലം മുമ്പു എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആ ലേഖനത്തിൽ തിരുവിതാംകൂർ നിവാസികളുടെ പൗരുഷത്തെ ജൃംഭിപ്പിക്കുന്ന പല വരികളും ഉണ്ടു്. സി. വി. യുടെ ഹൃദയാഭിലാഷത്തിന്റെ സാക്ഷാത്ക്കാരം അതിൽ ജ്വലിച്ചുനിൽക്കുന്നതായി കാണാവുന്നതാണു്. “ഭക്തിവിലാസത്തെ സൽക്കാരഹാളിൽ പതിനഞ്ചു ദിവാൻജിമാരുടെ ഛായാപടങ്ങൾ തൂങ്ങുന്നു.” എന്നിങ്ങനെ ആരംഭിക്കുന്ന പ്രസ്തുത ലേഖനത്തിൽ,

“ഇവരിൽ നാട്ടുകാരായ രണ്ടുപേരുടേയും, അർദ്ധനാടനായ ഒരാളുടേയും പതിനാലുകൊല്ലം നീക്കിയുള്ള നാല്പത്താറു കൊല്ലങ്ങൾകൊണ്ടു അനേകലക്ഷം രൂപാ ഇവിടെനിന്നും, ഊററി, വിദേശങ്ങളിൽ പെരുക്കിയിട്ടുണ്ടു്. ഇവരാൽ പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഉപവൃത്തികൾ മാർഗ്ഗമായി ബഹിഷ്പ്രവാഹം ചെയ്തിട്ടുള്ള ധനത്തെ കണക്കു കൂട്ടുന്നതായാൽ ഏതു ധീരനായ നാട്ടുകാരനും തല കറങ്ങി വീഴുന്നതാണു്. ഇങ്ങനെയുള്ള ധനപ്രവാഹംതന്നെ രാജ്യത്തിന്റെ ജീവച്ഛക്തിയെ മൃതിപ്രാന്തത്തിലോട്ടു ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നു. ജനതയുടെ പൂർവ്വപൗരുഷവും

സ്വന്തകാൎയ്യങ്ങളിലുള്ള അധികാരശക്തിയും, നിൎവ്വഹണ
വിഷയങ്ങളിലുള്ള ഉജ്ജസ്വലതയും കേവലം നഷ്ട
പ്രായമായി അവരുടെ ജന്മഭൂമി പരവൻ കളരിയായി
തീൎന്നുകൂടിയിരിക്കുന്നു." എന്നിങ്ങനെ രാജ്യത്തെ സാമ്പ
ത്തികമായി അസ്ഥിപഞ്ജരമാക്കുമാറുള്ള വിദേശീയാധി
കാരികളുടെ ചൂഷണത്തെയും, നാട്ടുകാരുടെ അധഃപതന
ത്തെയും സമുജ്ജ്വലമായ ഒരു രീതിയിൽ സ്പൎശിച്ചിട്ട്,
ബ്രിട്ടീഷുസാമ്രാജ്യത്തിൻ കീഴിലുള്ള ചില രാജ്യങ്ങളിലെ
പൌരന്തികൾ "കലഹിച്ചും, പോർചെയ്തും, രക്തനദി
കൾ ഒഴുക്കിയും" അവരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നേടിയിട്ടു
ണ്ടെന്നുള്ള വസ്തുതയെ സി. വി. അഭിമാനപൂൎവ്വം അനുസ്മ
രിപ്പിക്കുന്നു. ബ്രിട്ടീഷ് റസിഡണ്ടന്മാരുടെ
"ഛിദ്രാപഹർ കാൎയ്യസ്ഥന്മാർ, സേവകന്മാർ. കാമദൂത
ന്മാർ" എന്നിവർ രാജ്യത്തു വിഹരിച്ചു" ആദായകര
സ്ഥാനങ്ങൾ കരസ്ഥമാക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തെ തിരുവന
ന്തപുരം രാജധാനിയിൽ പ്രതിഷ്ഠിതനായുള്ള റസിഡണ്ട
വർകളുടെ ചെവിയിലും എത്തണമെന്ന ഉദ്ദേശ്യത്തോടു
കൂടി ലേശം കൂടാതെതന്നെ സി. വി. എഴുതി.
ഭരണത്തിന്റെ പരമാധികാരികളായ മഹാരാജാക്കന്മാരെ
പ്പറ്റി സി. വി. പറയുന്നതു "മതിരാശിഗവണ്മെണ്ടിന്റെ
ലേഖനശൃംഖലകളാൽ ഉപരുദ്ധവീൎയ്യന്മാരായ കിരീടധാരി
കൾ" എന്നാണ്. ആ ഭരണാധികാരികൾക്കു "ആ
ഗവണ്മെണ്ടിലെ സൂത്രധാരികളായ ആലോചനസഭാംഗ
ങ്ങൾ, സെക്രട്ടറിമാർ, അവരുടെ പാരിഷദന്മാർ എന്നി
വരുടെ പ്രീതിപ്രസാദം സമ്പാദിക്കേണ്ടതായിവന്നു.
കാലക്രമേണ ലക്ഷണങ്ങൾ ആകപ്പാടെ മാറി. രാജ്യ
ത്തിന്റെ തലസ്ഥാനം അകേരളീയമായ ഒരു മിത്രതന്ത്രം
അടിമപ്പെട്ടു."

ചരിത്രാഭിമാനത്തിന്റെ കൊടുമുടിയിൽ കയറി നിന്നുകൊണ്ടു സി. വി. ജനങ്ങളെ അവരുടെ ഉഗ്രമായ രാജ്യചരിത്രത്തിലേയ്ക്കു ക്ഷണിക്കുന്നതിനു് "............... ഹൈദർക്കും ടിപ്പുവിനും ദുഷ്പ്രാപമായിരുന്ന വഞ്ചി രാജ്യം" എന്നിപ്രകാരമുള്ള ഒരു ഉത്തേജനമാണു് നൽകുന്നതു്. ഒരു സമരാഹ്വാനം എന്നപോലെ, "താഴുംമട്ടും താഴവൻ" "പരാപരെ അവലംബം വേണ്ടതേ" എന്ന ചില തെക്കൻ ദേശീയശൈലികളെക്കൊണ്ടു ജനങ്ങളോടു "അലസഭാവം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടും കാലം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു". "തന്റെ പ്രജകളെ ഉത്തരവാദിത്വത്തോടുകൂടിയുള്ള ഭരണത്തിന്റെ ചുമതലകൊണ്ടു ബ്രിട്ടീഷുസാമ്രാജ്യാധിപതി നിയമേന അനുഗ്രഹിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഉണർച്ചകൊണ്ടു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന അധഃപതനബോധത്തെ വിജൃംഭിപ്പിക്കുന്നതു ആശ്ചര്യകരമല്ല" എന്നിങ്ങനെ പ്രസ്താവിക്കുന്ന വിദേശീയമേധാവിത്വത്തിന്റെ അവസാനലക്ഷണം ഉത്തരവാദഭരണപ്രക്ഷോഭണം ആരംഭിക്കുവാനുള്ള ഒരു ആഹ്വാനമായിരുന്നില്ലെന്നു ആർക്കു പറയുവാൻ കഴിയും?

അന്നു നാടുവാണിരുന്ന ശ്രീമൂലം തിരുനാളിന്റെ ഭരണത്തിന്റെ പല ഭാഗത്തും ഊക്കുള്ള കൊട്ടുകൾ സി. വി. കൊടുക്കുന്നതായി കാണാം. രാജ്യത്തിനുവേണ്ടി കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുള്ള താനൈകളെയും വഞ്ചിരാജ്യജന്മാരായ പൗരന്മാരാണു്. വിദേശീയദിവാന്മാരുടെ ഇറക്കുമതി രാജ്യധനത്തിന്റെ ഏറ്റുമതിയായിട്ടേ തീർന്നിട്ടുള്ളു. വിദ്യാഭ്യാസത്തിനു അടിസ്ഥാനമിട്ടശേഷവും "രാജ്യത്തെ വിദേശീയമന്ത്രികൾക്കു അധീനമാക്കി രാജ്യപരിപാലനം നിർവ്വഹിച്ചു അടിയങ്ങളെ ലോകപരിഹാസത്തിനു ഏക

ലക്ഷ്യമാക്കിത്തീൎന്ന"തായി സി. വി. പ്രസ്താവിക്കുന്നു. "ഈ അവസ്ഥയുടെ പരമദുസ്സഹത ഇപ്പോൾ മൂൎദ്ധന്യത്തിൽ ആയിരിക്കുന്നു." എന്നിങ്ങനെ ലേഖനത്തിലെ പ്രതിപാദ്യത്തെ സമാപിച്ചുകൊണ്ടു്, ജനങ്ങൾ വൎഗ്ഗഭിന്നതകൾ എല്ലാം വിസ്മരിച്ചു ഏകൈക്യത്തോടുകൂടി ഉണൎന്നു പ്രവൎത്തിച്ചില്ലെങ്കിൽ "നാം അധഃപതനവേലിക്കുള്ള പള്ളുകളായി തീരുന്നതാണു്" എന്നു് സി. വി. രാമൻപിള്ള അവൎകൾ ജനങ്ങളെ അനുസ്മരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു ലേഖനം അവസാനിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

സി. വി. രാമൻപിള്ള ഒരിക്കലും ലോകഗതികളെ വിസ്മരിക്കുന്ന ഒരു സ്വരാജ്യമോക്ഷവാദക്കാരനായിരുന്നില്ല എന്നുള്ളതും നാം ഓൎക്കേണ്ടതുണ്ടു്. ഒന്നാം ലോകമഹായുദ്ധവാൎത്തകൾ ഇടന്നു വായിച്ചു രാമൻപിള്ളയ്ക്കു ലോകം എങ്ങോട്ടാണു് ഗമിക്കുന്നതെന്നു് ഒരു ലോകരാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്റെ നിലയിൽ വീക്ഷിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. അവനവന്റെ മാതൃരാജ്യത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ അഭിമാനിക്കുന്ന ഒരാൾക്കു് ലോകരാജ്യചരിത്രങ്ങളിൽനിന്നും പഠിക്കുവാൻ ധാരാളം ഉണ്ടല്ലോ. ലോകപൗരത്വം ആണു ഭാവിയിലെ മനുഷ്യനു് വേണ്ടിയിരിക്കുന്നതു് എന്നു് സി. വി. വിഭാവനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. മനുഷ്യപുരോഗതിക്കു ലോകപൗരത്വം ആവശ്യമാണെന്നു വരുമ്പോൾ, അതിനു വിലങ്ങുതടിയായി പ്രാദേശികമനഃസ്ഥിതിയും,സങ്കുചിതവീക്ഷണഗതിയും വളരരുതെന്നും 'നാട്ടിലെ ചിന്തകൻ' വാൎദ്ധക്യകാലത്തു് തന്റെ അന്തേവാസികളോടു പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. അനീതിയും ദൂഷണവുമാണു് സി. വി. യുടെ ശത്രുക്കൾ.

“ലോകസമുദായം സമതചലപ്പീക്ക് പ്രയത്നിക്കുമ്പോൾ നിങ്ങൾ ആ ജനാഭിപ്രായ പ്രവാഹത്തെ ഒരു ചിറയിട്ടു പ്രതിബന്ധിക്കുവാൻ നോക്കരുത്” എന്ന് രാമൻപിള്ള അവർകൾ ചരമമടയുന്ന വർഷത്തിൽ (1097) ‘കേരളീയാഭ്യുദയസഭ’ എന്നപേരിൽ ഒരു സംഘടന ഉണ്ടാക്കുന്നതിന് അഭിപ്രായം ആരാഞ്ഞുകൊണ്ടുള്ള ഒരു കത്തിന് അയച്ച മറുപടിയിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒന്നാംലോകമഹായുദ്ധത്തിനുശേഷം, സംഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ട ‘ലീഗ് ഓഫ് നേഷൻസിനെ’ ‘ലോകരാജ്യസംഘടന’ എന്ന് കല്പിച്ച് ഭാവിക്കുവാൻ മാത്രം കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ‘ലോകസമുദായം’ എന്ന ഭാവന യൂറോപ്പിലെ ചില രാഷ്ട്രീയചിന്തകന്മാരിലും സാർവ്വലൗകികസംഘടനകളിലും പ്രതിഫലിച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും, അത്ര പുഷ്കലമായിട്ടില്ലായിരുന്നു. എന്നു തന്നെയല്ല, യൂറോപ്പിൽത്തന്നെ സാർവ്വജനീനമായിരുന്നില്ല.

ലോകമഹായുദ്ധം അവസാനിച്ചു കുറെ ചെന്നപ്പോൾ (1917) ൽ റഷ്യയിൽ സംഭവിച്ച വിപ്ലവം ഒരു “ലോകസമുദായ”സൃഷ്ടിയെ കുറിക്കുകയാണെന്ന് സി. വി. രാമൻപിള്ള വിശ്വസിച്ചിരിക്കാം! പക്ഷേ അതിന്റെ സൂക്ഷ്മവിവരങ്ങളും, മാർക്സിയൻ സോഷ്യലിസസിദ്ധാന്തങ്ങളും രാമൻപിള്ള അവർകൾക്കു പഠിക്കാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടോ എന്ന് സംശയിക്കാവുന്നതാണ്. എച്ച്. ജി. വെത്സ് എന്ന ആംഗ്ലേയചിന്തകൻ ‘ലോകരാഷ്ട്രം’ (World state) ആണ് ഭാവിജനതയ്ക്കു വേണ്ടിയുള്ളതെന്ന് പ്രസ്താവിച്ചത് അതിനും എത്രയോ പിൻപായിരുന്നു. രണ്ടാം ലോകമഹായുദ്ധകാലത്ത്

മാത്രമാണ് 'വെൻഡൽ വിൽക്കി' എന്ന അമേരിക്കൻ രാജ്യതന്ത്രജ്ഞൻ 'ഏകലോകം' (One world) എന്ന് വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. എന്തായാലും, ലോകരാജ്യമെന്നല്ല, "ലോകസമുദായം" എന്ന് സി. വി. രാമൻ പിള്ള അല്ലാതെ, ദക്ഷിണപൂർവേഷ്യയിൽ മററാരും അക്കാലത്ത് സങ്കല്പിക്കുകയോ, എഴുതുകയോ ചെയ്തതായി പറയാനില്ല. വനപ്രദേശങ്ങളിലെ പാറക്കെട്ടുകൾക്കിടയിൽ കൂടി ഒഴുകിയിരുന്ന ഒരു ചെറുകുല്യ മഹാനദിയായി പരിണമിച്ച് ലോകമഹാസമുദ്രത്തിൽ ചെന്നുചേരുന്നതിനോടല്ലാതെ, ഭാരതദ്വീപിൻെറ ഏററവും തെക്കേ അററത്തെ ഒരു രാജ്യത്ത് ജനിച്ച്, ആ രാജ്യചരിത്രത്തിൽ അഭിമാനംകൊണ്ട്, തൻെറ രാജ്യവാസികളുടെ രാഷ്ട്രീയമോക്ഷത്തിനായി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ളയുടെ "ലോകസമുദായം സമത്വലബ്ധിക്കു പ്രയത്നിക്ക"ന്ന എന്ന ആ പ്രസ്താവനയെ ഉപമിക്കാവുന്നതല്ല

* * *

രാമരാജബഹദൂർ പൂർത്തിയാക്കിയതിനുശേഷം രണ്ടുകൊല്ലവും ഏഴുമാസവും ഏഴു ദിവസവും മാത്രമേ നമ്മുടെ കഥാനായകൻ ജീവിച്ചിരുന്നുള്ളു. ഈ കാലമാത്രയും ശരീരാസ്വാസ്ഥ്യങ്ങൾ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും, സാഹിത്യത്തിലും, പത്രപ്രവർത്തനത്തിലും ഒന്നുപോലെ അദ്ദേഹം പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇക്കാലങ്ങളിൽ രാജാകേശവദാസൻെറ കഥയെ പൂർത്തിയാക്കുന്ന മൂന്നാം പുസ്തകം എഴുതുന്നതിനു് സി. വി. ശ്രമിച്ചു. കാശ്മീരംതൊട്ടു കന്യാകുമാരിവരെയുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യപ്രേമികളായ ഭാരതീയരാകമാനം ശിരോനമനം ചെയ്യുന്ന വേലുത്തമ്പി

ദളവായുടെ വീരചരിത്രത്തെ ആഖ്യായികയ്ക്കു വിഷയ മാക്കുവാൻ സി. വി. ആരംഭിച്ചതും വാർദ്ധക്യത്തിലെ വിശ്രമകാലത്തായിരുന്നു. സി. വി. യുടെ വാർദ്ധക്യ എന്നാൽ എന്താണു്? വാർദ്ധക്യത്തിന്റെ മീശ നരച്ചിരിക്കുവാനും, ശരീരത്തിനു അസുഖങ്ങൾ ഉണ്ടാകുവാനും അല്ലാതെ സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ചു് മറ്റൊന്നും ചെയ്യുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെന്നുതന്നെ പറയാം. ആഖ്യായികാവിഷയമാക്കുവാൻ തീരുമാനിച്ച വേലുത്തമ്പിയുടെ കഥ, അത്യന്തം തീക്ഷ്ണവും, വിപ്ലവപരവുമാണെന്നുള്ളതിൽ ഭിന്നാഭിപ്രായമില്ലല്ലൊ. അന്നു അധീശഗവർമ്മെണ്ടിനേയും, തിറ കൊടുത്തു കഴിയുന്ന സംസ്ഥാന ഗവർമ്മെണ്ടിനേയും ക്ഷോഭിപ്പിക്കരുതെന്നു നല്ലവണ്ണം സി. വി. ക്കറിയാം. ശരീരത്തിലല്ലാതെ സി. വി. യുടെ മനസ്സിൽ പ്രായത്തിന്റെ കടന്നു ചെല്ലാൻ ഒരിക്കലും സാധിച്ചിരുന്നില്ല എന്നു 'വിദേശീയ മേധാവിത്വം' കൊണ്ടു അദ്ദേഹം തെളിയിച്ചു.

'രാമരാജബഹദൂറി'ന്റെ ശേഷം 'ഭിഷഗ്വരനും' 'പ്രേമാമൃതവും' എന്ന രണ്ടു പുസ്തകങ്ങൾക്കു സി. വി. കളമൊരുക്കുകയും അവയിൽ ഏതാനും അദ്ധ്യായങ്ങൾ എഴുതുകയും മിത്രഭാഷിയുടെ പംക്തികളിൽ കുറേഭാഗം ഖണ്ഡശഃ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

വേലുത്തമ്പിയെക്കുറിച്ചു ഒരു നോവൽ എഴുതണമെന്നു് ഒരിക്കൽ അഡ്വൊക്കേറ്റു ആർ. ഗോപാലപിള്ള സംഭാഷണമദ്ധ്യേ സി. വി. യോടു അഭ്യർത്ഥിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിപ്രകാരമായിരുന്നു.

"ബ്രിട്ടീഷുകാർക്കു എതിരായി ഇന്ത്യയിൽ ആദ്യം വാളൂരിയ വേലുത്തമ്പിയെ ഞാൻ ഒരു നോവലിൽകൊണ്ടു

വരണമെന്നു്" ഈയ്യിടെ പലരും എന്നോടു ആവശ്യപ്പെട്ടു പോരുന്നു. ശരി; വേലുത്തമ്പിയെക്കുറിച്ചു ഞാൻ ഒരു ആഖ്യായിക എഴുതാം. എന്റെ മരണശേഷമല്ലാതെ അതു പ്രസിദ്ധീകരിക്കുവാൻ പാടില്ല. ശ്രീമൂലംതിരുനാളിന്റെ മരണകാലത്തും അതു പ്രസിദ്ധീകരിക്കരുതു്"

ഈ മറുപടിയുടെ വെളിച്ചത്തിൽ നോക്കുമ്പോൾ, സി. വി. യുടെ അവസാനത്തെ ചരിത്രാഖ്യായികാഖണ്ഡത്തിൽ നിന്നു് രൂപം പ്രാപിച്ചതും മിത്രഭാഷയിൽ പ്രസിദ്ധം ചെയ്തതുമായ ദിവ്യമംഗലം (അപൂർണ്ണം) വേലുത്തമ്പിയെ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ടുള്ളതാണോ എന്നു സന്ദേഹിക്കേണ്ടതായിട്ടാണിരിക്കുന്നതു്. എന്നാൽ അതു വേലുത്തമ്പിയെക്കുറിച്ചുള്ളതാണെന്നും, പ്രത്യുത രാജാകേശവദാസന്റെ അവസാനഘട്ടത്തെ ആസ്പദമാക്കിയുള്ളതല്ലെന്നുമാണു പ്രമാണന്മാരായ സി. വി. യുടെ അന്തേവാസികളിൽ ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു്. ഒരു ആത്മകഥയുടെ ആവശ്യം നിറവേറ്റാനായിട്ടുകൂടി ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായിരുന്നു 'പ്രേമാമൃതം' എന്ന ഇതരാഖ്യായിക. എന്തായാലും, ഏതാനും അദ്ധ്യായങ്ങൾ മാത്രം എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ആ കൃതികളെക്കുറിച്ചു ഒരു അഭിപ്രായം പറയാൻ സാധിക്കുന്നില്ല.

1097 ൽ സി. വി. എഴുതിയ ഒരു കത്തിൽ "ഞാൻ മഹാധികാരങ്ങൾ ഒന്നുംകൂടാതെ ഗവൺമെണ്ടിനെ സേവിച്ചും, സമുദായാഭ്യുദയത്തിൽ എന്നാലാവുംവിധം ശ്രദ്ധയെ വിനിയോഗിച്ചും അറുപതിനാലാം വയസ്സോടടുക്കുന്ന ഒരു ക്ഷീണിതശരീരനാണു്." എന്നിപ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതിൽ നിന്നും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരസ്ഥിതി അപ്പോൾ ഏതു നിലയിൽ ആയിരുന്നുവെന്നു മനസ്സിലാക്കാവുന്നതാണു്.

വിശ്രമജീവിതത്തിൽ, പൊതുവെ ഓരോ ദിവസവും സി. വി. ആരോഗ്യം നഷ്ടപ്പെടുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ ആരോഗ്യഹാനി സംഭവിക്കുന്ന ഈ കാലങ്ങളിലായിരുന്നു തന്റെ മഹത്തായ സാഹിത്യഗ്രന്ഥങ്ങൾ സി. വി. രചിച്ചിട്ടുള്ളതു. സി. വി. യുടെ വാർദ്ധക്യം, യശസ്സിന്റെ താരുണ്യമായിരുന്നു. 1094-ൽ കൊച്ചി മഹാരാജാവു സി. വി. രാമൻപിള്ളയെ എറണാകുളത്തേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചു വരുത്തി രാജകീയാതിഥിയായി താമസിപ്പിച്ചു സംസ്ഥാന ദർബാറിൽവച്ചു് 'സാഹിത്യകുശലൻ' എന്ന ബിരുദം വീരശൃംഖല സഹിതം സമ്മാനിച്ചതു ഒരു മുഖ്യ സംഭവമാകുന്നു. കൊച്ചിയിൽ നിന്നുള്ള മടക്കയാത്രയിൽ ആലപ്പുഴയിലും മററുംവച്ചു് പൗരജനങ്ങളുടെ വകയായി 'സാഹിത്യകുശലൻ സി. വി. രാമൻപിള്ള' അവർകൾക്കു രാജോചിതമായ സ്വീകരണങ്ങൾ നൽകപ്പെട്ടു. ഇപ്രകാരമുള്ള ബഹുമാനങ്ങളാണു് തന്റെ ക്ഷീണിത ശരീരാവസ്ഥയെ വിസ്മരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുവാൻ സി. വി. ക്കു ഉത്സാഹം കൊടുത്തിട്ടുള്ളതു്. അല്ലെങ്കിൽ, രാമരാജബഹദൂർ രണ്ടാംഭാഗം പൂർണ്ണമാക്കാൻ തന്നെ സി. വി. ശക്തനാകുമോ എന്ന നിലയായിരുന്നു ആ ഘട്ടങ്ങളിലെ ആരോഗ്യസ്ഥിതി. ഒരു കാരണവശാലും, ദിനചര്യ തെററിക്കുകയില്ലെന്നുള്ള നിർബ്ബന്ധംകൊണ്ടു് ഒരു വിധം ആരോഗ്യം നിലനിറുത്താൻ ഉദ്യമത്തിനു കഴിഞ്ഞു എന്നേ ഉള്ളൂ.

സി. വി. യുടെ ദിനചര്യയെപ്പററി ചുരുക്കിപ്പറയാം. കാലത്തെ ഉറക്കമുണർന്നു ദന്തധാവനാദികൾ നടത്തി അല്പനേരം വിശ്രമിച്ചതിനുശേഷം പൊടിയരിക്കഞ്ഞി കുടിക്കും. (ചോറും കഞ്ഞിയും എല്ലാം പഴ കറഞ്ഞ

പൊടിയരി കൊണ്ടുള്ളതാണു") ഉപദംശത്തിനു മുളകു ചേൎക്കുന്നതു വളരെ കുറച്ചേ പാടുള്ളൂ. മണി പത്താകുമ്പോഴേക്കും പാൽ ധാരാളം ചേൎത്ത രണ്ടു നാഴിയോളം പായസം കഴിക്കും. ഉച്ചയ്ക്കും, രാത്രിയിലും ഉള്ള ഊണിനു മത്സ്യം കൂടിയേ തീരൂ. വാൎദ്ധക്യമായപ്പോഴും ഉച്ചഭക്ഷണത്തിനു മാംസംകൊണ്ടുള്ള കൂട്ടാൻ വേണമെന്നു നിർബ്ബന്ധമായി. കുളിക്കുന്നതു വൈകുന്നേരമേ ഉള്ളൂ. ജന്മനക്ഷത്രദിവസമോ മറ്റോ അല്ലാതെ സി. വി. പ്രഭാതസ്നാനം ചെയ്യാറില്ല. സ്നാനശേഷം ഭസ്മചന്ദനാദികൾ അണിഞ്ഞു പ്രാൎത്ഥനക്കായി സി. വി. പ്രത്യേകം സമയം ചെലവിട്ടിട്ടില്ല.

മതത്തെ സംബന്ധിച്ച സി. വി. യുടെ അഭിപ്രായം ഒരു അദ്വൈതിയുടേതായിരുന്നു. വിവിധരൂപങ്ങളിൽ, വേറെ വേറെ നാമങ്ങളിൽ അറിയപ്പെടുന്ന ഈശ്വരനെ ഏകനായും, അവിച്ഛിന്നനായും, ചിന്മയനായും മാത്രമേ സി. വി. ക്കു ദർശിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുള്ളൂ.

"ഞാൻ തൊഴുന്നതു ദ്വാരകയിൽ ജനിച്ച ശ്രീകൃഷ്ണനെയോ, അയോദ്ധ്യയിൽ ജനിച്ച ശ്രീരാമനെയോ അല്ല. പിന്നെ ഏതൊരു വാസ്തവമായ ചൈതന്യം ജഗത്തെല്ലാം വ്യാപിച്ചു് അതിനെ നിയന്ത്രണം ചെയ്യുന്നുവോ ആ ദിവ്യപ്പൊരുളിനെ തന്നെ." എന്നതായിരുന്നു വിഗ്രഹാരാധനയിൽ സി. വി. ക്കുണ്ടായിരുന്ന അഭിപ്രായം.

ഒരിക്കൽ മതത്തെപ്പറ്റി സി. വി. ഇപ്രകാരം പ്രഖ്യാപിച്ചു:

* മതമെന്നുള്ളതു് സ്ഥാപിതമായി, ഓരോ

* ആറ്റിങ്ങൽ കൂടിയ നായർസമ്മേളന പ്രസംഗത്തിൽ.

ജനങ്ങളുടെയും അന്തരാത്മാവുകൊണ്ടു ആദരിച്ചും അംഗീകരിച്ചും വരുന്ന ബ്രഹ്മാണ്ഡ പ്രതിഷ്ഠയാണു്".

അന്തഃകരണത്തോടു സത്യമായി ചേരുമാറാൻ സാധിക്കാത്തവർ മതത്തെപ്പറ്റി സംസാരിക്കരുതെന്നു് സി. വി. പറയാറുണ്ടായിരുന്നു. പുതിയ പുതിയ മത സ്ഥാപനങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുവാൻ ധനവും, ജനവും വ്യയം ചെയ്യുന്നതിനോടു സി. വി. ക്കു ഒരിക്കലും യോജിപ്പില്ലായിരുന്നു. എന്തെന്നാൽ, മുൻപിനാലെ നിർമ്മിച്ചിട്ടുള്ള മതസ്ഥാപനങ്ങൾ അനവധി നശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതും, അവയെ ശരിയായി ഉപയോഗിക്കുവാൻ ആളില്ലാത്ത കുറവാണു് ഹിന്ദുജനതയിൽ കാണുന്നതെന്നും സി. വി. അഭിപ്രായപ്പെട്ടിരുന്നു. മതത്തിന്റെ പേരിൽ ജനതയെ ദുർവിശ്വാസനേതൃത്വം കൊണ്ടു വഴി തെറ്റിപ്പിക്കുവാൻ നോക്കരുതു് എന്നു് രാമൻപിള്ള അവർകൾ പലപ്പോഴും പ്രസ്താവിച്ചുപോന്നിരുന്നു. ഈശ്വരവിശ്വാസം എന്നതു, അന്തഃകരണത്തിനോടുള്ള അടുപ്പത്തിൽനിന്നും ഉണ്ടാകേണ്ടതാകയാൽ, ജനതയ്ക്കു ആത്മാർത്ഥമായി പ്രവർത്തിക്കുവാനും ജീവിക്കുവാനുമുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ ഉണ്ടോ എന്നു വിചിന്തനം ചെയ്യാതെ നമ്മുടെ നാട്ടിൽ നടത്തപ്പെടുന്ന മതപ്രബോധനങ്ങൾ എല്ലാംതന്നെ, വെറും മണൽക്കാടുകളിൽനിന്നും വീശുന്ന ഉഷ്ണവാതങ്ങൾക്കു തുല്യം മനുഷ്യസ്നേഹികൾക്കു് ദുസ്സഹങ്ങളും ജനലക്ഷങ്ങൾക്കു ദോഷകരവും ആകുന്നു.

ദീനന്മാരുടെ നിതാന്തബന്ധുവായിരുന്ന സി. വി. രാമൻപിള്ള പാവങ്ങളെ സഹായിക്കുമ്പോൾ പറഞ്ഞിരുന്നതു് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു:

"ഞാനൊരു ശിക്ഷക്കാരൻ; ഞാൻ ശിക്ഷകൾ കൊടുക്കുന്നു"

കാഴ്ചയിൽ ഗംഭീരനായി കണ്ടിരുന്നതിനാൽ സി. വി. യെ പലർക്കും ഭയമായിരുന്നു. എന്നാൽ, സ്നേഹവും കാരുണ്യവും വഴിഞ്ഞിരുന്ന സി. വി. യുടെ ഹൃദയം, സ്ത്രീയുടെ ഹൃദയം ആയിരുന്നു.

ഒരിക്കൽ, രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ പ്രാരബ്ധവാനായ ഒരു ആശ്രിതനെ കുറേദിവസം റാസ്ലാട്ടിൽ കാണാതായി. അന്വേഷണത്തിൽ അയാൾ കിടപ്പിലാണെന്നറിഞ്ഞു. സി. വി. ആ ആശ്രിതന്റെ വീട്ടിലേയ്ക്കു പോയി. ജാനകി അമ്മയും ഒന്നാകെ അനുഗമിച്ചിരുന്നു. ഔഷധത്തിനെന്നല്ല, ആഹാരത്തിനുകൂടി മുട്ടുള്ള ഒരു അവസ്ഥയാണ് ആ നിസ്സഹായന്റെ വീട്ടിൽ സി. വി. കണ്ടത്. കാരുണ്യപുരുഷന്റെ കണ്ണിൽ ജലം നിറഞ്ഞു. ഒരു ഡാക്കിട്ടരെ വരുത്തി രോഗിയെ ചികിത്സിപ്പിക്കാനേർപ്പാടുചെയ്തു. സി. വി. യും ജാനകി അമ്മയും റാസ്ലാട്ടിൽ മടങ്ങി എത്തിയ ഉടനെ ഒരു ഭൃത്യന്റെ കയ്യിൽ അൻപതു രൂപാ ചികിത്സക്കായി കൊടുത്തയച്ചു.

പിന്നെയൊരിക്കൽ റാസ്ലാട്ടിൽ വച്ച് കോട്ട്ശിപായി വാറണ്ടിൽ പിടിച്ച ഒരു നിസ്സഹായനെ, വിടുവിക്കുന്നതിനായി ഉടനേ പണം ഇല്ലാതതിനാൽ സി. വി. വീട്ടിലുള്ള ആഭരണം പണയം വയ്പിച്ച പണം കൊടുത്തതും, അപമര്യാദയായി 'അയമണ്ണ'നോടു സംസാരിച്ച കോട്ട്ശിപായിക്കു പിറേറദിവസം തൊട്ടു ഉദ്യോഗം ഇല്ലാതാക്കിയതുമായ ഒരു സംഭവം

ഉണ്ടു്. ഉദ്യോഗമില്ലാതായ കോട്ടശ്ശിപായി പിന്നീടു മൂന്നു മാസക്കാലം റസ്സ്ലാട്ടിന്റെ ഗേറ്റുനടയിൽ തപസ്സു അനുഷ്ഠിച്ചതിനുശേഷം അയാൾക്കു രണ്ടാമതു് ഉദ്യോഗം നൽകാൻ സി. വി. തന്നെ ശുപാർശ ചെയ്കയും ചെയ്തു.

താണവരോടുള്ള പെരുമാറ്റത്തിൽ മധുരിക്കുന്ന മനുഷ്യത്വമാണു് സി. വി. കാണിച്ചിരുന്നതു്. ഗവൺമെൻറു പ്രസ്സിൽ അല്പശമ്പളക്കാരനായി ജോലി ചെയ്തിരുന്ന സിറ്റിപ്രസ്സുടമസ്ഥനായിരുന്ന ശ്രീ. എൽ. എഫ്. ഫെറിനാൻറിസ് ഈ ഗ്രന്ഥകാരനോടു ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞതു് "സി.വി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹായം, ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ ഇന്നു ഞാൻ ഈ നില എത്തുകയില്ലായിരുന്നു". എന്നാണു്.

ശ്രീ. എൽ. എഫ്. ഫെറിനാൻറിസു പറഞ്ഞു: "അദ്ദേഹത്തിനു വലിപ്പച്ചെറുപ്പമൊന്നും ഇല്ലായിരുന്നു. 1090-ൽ ഒരിക്കൽ ഞാൻ റസ്സ്ലാട്ടിൽ ചെന്നപ്പോൾ ബി.വി. ബുക്കുഡിപ്പോ ഉടമസ്ഥനായ കളക്കുന്നത്തു രാമൻ മേനോനുമായി അദ്ദേഹം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. മേനോനവർകൾ നാട്ടിലെ ഒന്നാമത്തെ പ്രസാധകനും, വലിയ സ്ഥാനങ്ങളിൽ പിടിയുള്ളയാളുമാണു്. ഞാൻ അതുകൊണ്ടു പുറത്തുനിന്നു. സി. വി. അദ്ദേഹം എന്നെക്കൂടി വിളിച്ചു് ഒപ്പം ഇരിപ്പിടം തന്നിട്ടേ പിന്നീടു വർത്തമാനം പറഞ്ഞുള്ളു. പെൻഷൻ കിട്ടാൻ താമസമുണ്ടായിരുന്ന കാലങ്ങളിൽ, അദ്ദേഹം ആവശ്യപ്പെട്ടപോലെ ഞാൻ പണം കടം കൊടുത്തുകൊണ്ടിരുന്നു. അതുമൂലമായാണു് പ്രേമാമൃതം എനിക്കു് കിട്ടിയതു്."

ഗവൎമ്മെൻറു പ്രസ്സ ജോലിയായിരുന്ന എസ്സ്. ആർ. ബുക്കഡിപ്പോ ഉടമസ്ഥനായിരുന്ന ശ്രീ. മത്തായി സി. വി. യെ സംബന്ധിച്ചു സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കു മ്പോൾ ഇപ്രകാരം പറയുകയുണ്ടായി:

"സി. വി. അദ്ദേഹം, ജാതിയോ മതമോ നോക്കി യല്ല ഒരാളെ സഹായിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്നും ചില സഹായങ്ങൾ എനിക്കും ലഭിച്ചിട്ടുണ്ടു്. രാമരാജബഹദൂറിൻെറ അവകാശം ഞാൻ വാങ്ങാനായി കളക്കുന്നതു രാമൻ മേനോനുമായി മത്സരിച്ചു നോക്കി. ഒടുവിൽ രാമൻ മേനോൻ 6000 രൂപാ കൊടുക്കാമെന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ എനിക്കു പിൻ വാങ്ങേണ്ടിവന്നു. ഞാൻ റാസ്സൂട്ടിൽ പലപ്പോഴും പോയിരുന്നു. ഡാക്ടർ പുന്നൻ, എൻജിനീയർ കുരുവിള എന്നിവർ സി. വി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രാണഇഷ്ട ന്മാരാണു്. അവർ അവിടെവന്നു ദീർഘമായി സംസാ രിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. ഈഴവക്കു പബ്ലിക്കു സർവീസിൽ പ്രാതിനിധ്യം കിട്ടാനായി സി. വി. അദ്ദേഹം, അണിയറയ്ക്കകത്തു നിന്നുകൊണ്ടു പ്രക്ഷോഭണത്തിനു പ്രേരിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. മൈസൂർ സർവ്വീസ്സിലിരുന്ന ഡാക്ടർ പല്പു സി. വി. അദ്ദേഹ ത്തിൻെറ സഹപാഠിയാണു്. അദ്ദേഹത്തോടു ചോദിച്ചാൽ കൂടുതൽ കാര്യങ്ങൾ അറിയാം." *

1097 കന്നിയിലെ വിദ്യാർത്ഥിബഹളത്തിൽ സി. വി. രാമൻപിള്ള വിദ്യാർത്ഥികളുടെ പക്ഷത്തുനിന്നു കൊണ്ടു ദിവാൻ രാഘവയ്യായുടെ മർദ്ദനനടപടികളെ

* നിർഭാഗ്യവശാൽ ഡാക്ടർ പല്പുവുമായി സംസാരിക്കാൻ തരപ്പെട്ടില്ല. നിസ്വാർത്ഥനും ആദർശചരിതനും ആയ ഒരു സമുദായ പ്രവർത്തകനായിരുന്ന ഡാക്ടർ പ

എതിൎത്തിരുന്നതു് പ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. അപ്പോൾ പുതിയ തലമുറയുടെ നായകനായിട്ടാണു് സി. വി.കാണപ്പെട്ടതു്. അനന്തരം നിരവധി ലഘുലേഖകൾ രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ പ്രേരണയിൽ വിദ്യാൎത്ഥികൾ പുറപ്പെടുവിച്ചിരുന്നു. തന്റെ മെഴുകുതിരിവിളക്കു ഉപയോഗിച്ചു രാത്രിയിൽ ഇരുന്നു ഗവൺമെന്റിന്റെ നിഷ്ഠുരനടപടികളെ പ്രതിഷേധിക്കുന്ന ലേഖനങ്ങൾ എഴുതുന്നതിൽ സി. വി. തല്പരനായി. പത്രങ്ങളിലും സി. വി. എഴുതി. അണിയറയ്ക്കുള്ളിൽ നിന്നുകൊണ്ടു വിദ്യാൎത്ഥികൾക്കു നേതൃത്വം കൊടുക്കുന്നതിനു് വ്യഗ്രനായ സി. വി. രാമൻപിള്ള യുവാവിന്റെ ഉത്സാഹത്തോടുകൂടി പ്രവൎത്തിച്ചു. ഗ്രന്ഥരചന നടക്കുന്ന കാലങ്ങളിൽ രാത്രിയിൽ ഉറങ്ങിക്കിടക്കുമ്പോൾ പെട്ടെന്നു ഉറക്കത്തിൽനിന്നും എണീററിരുന്നുകൊണ്ടു്, ചില വാചകങ്ങൾ കടലാസ്സിൽ കുറിക്കുന്നതിനു് സി. വി. പ്രദർശിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള അതേ ഏകാഗ്രതതന്നെ പോലീസിനെക്കൊണ്ടും, കൂലിപ്പട്ടാളത്തെക്കൊണ്ടും ദിവാൻ രാഘവയ്യാ വിദ്യാൎത്ഥികളെ മർദ്ദിച്ചപ്പോൾ ലഘുലേഖകൾ തയ്യാറാക്കുന്നതിലും പ്രദർശിപ്പിച്ചു. ആ അവസരത്തിൽ രക്ഷാകർത്താക്കന്മാരുടെ കർത്തവ്യബോധത്തെ ഉണൎത്തുവാനായി സി. വി. പുറത്തുകൊടുത്തു് വിദ്യാൎത്ഥികളെക്കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഒരു ലേഖനത്തിൽ "സമുദായങ്ങളുടെ ഭാഗ്യസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചു ദിവാൻ രാഘവയ്യാഅവർകൾക്കു സൂക്ഷ്മജ്ഞാനമില്ലാത്തതിനെ നിങ്ങളുടെ (രക്ഷാകർത്താക്കളുടെ) പ്രബോധനോപദേശങ്ങൾകൊണ്ടു പരിഹരിപ്പിൻ. നിങ്ങൾ ഉഗ്രവും ഉൽക്കൃഷ്ടവുമായ ഒരു രാജ്യചരിത്രത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ സംരക്ഷകന്മാരാണു്". ലോകമുഖത്തിൽ ആസകലം

വ്യാപിച്ചുതുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വഞ്ചിരാജ്യസമുദായം നിങ്ങളുടേയും ഞങ്ങളുടേയും ബന്ധവൈശിഷ്ട്യത്തെക്കുറിച്ചു യഥോചിതം വിധിച്ചുകൊള്ളുകയും ചെയ്യട്ടെ."

"ലോകമുഖത്തിൽ ആസകലം വ്യാപിച്ചു തുടങ്ങിയിരിക്കുന്ന വഞ്ചിരാജ്യസമുദായം" എന്ന സി. വി.യുടെ അഭിമാനത്തിൽ, അല്ലെങ്കിൽ സങ്കല്പത്തിൽ ഭാവിയിലേയ്ക്കുള്ള ഒരു നോട്ടത്തിന്റെ ഒളികൾ വിതറുന്നതായി കാണാവുന്നതാണ്. ജാതിയോ, മതമോ, വിഭാഗങ്ങളോ വേർതിരിക്കാത്ത ഒരു വഞ്ചിരാജ്യസമുദായം, ലോകമുഖത്തെങ്ങും വ്യാപിക്കുന്നതും, വ്യാപിക്കേണ്ടതും ആകുന്നു. അതു് സ്വഭാവേനയും, ആവശ്യപൂർവ്വകവും ആണെന്ന ആ ദീർഘദർശി കണ്ടിരിക്കണം!

1097 മകരം പതിനഞ്ചാംതീയതിയോടുകൂടി സി. വി. രാമൻപിള്ള അവർകളുടെ ശരീരത്തിനു മുൻപു് ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത തരത്തിലുള്ള ഒരു ക്ഷീണം ബാധിച്ചു. ദിനചര്യകൾ എത്രതന്നെ ക്രമീകരിച്ചിട്ടും ചിരകാലമായുള്ള ഉദരരോഗം ശക്തിമത്തായി ഉപദ്രവിക്കാൻ തുടങ്ങി. ക്ഷീണാധിക്യത്താൽ കാലത്തെ ഉറക്കം എഴുന്നേൽക്കുന്നതു് അധികം പുലർന്നതിനുശേഷമായി. ഭക്ഷണത്തിനു കൗതുകമില്ലെന്നായി. ക്ഷീണം അനുദിനം കൂടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ബാലനെപ്പോലെ കുറേശ്ശ നിർബന്ധവും കാട്ടിത്തുടങ്ങി. "എവിടെ സുഖം കിട്ടും? എന്ന ചോദ്യത്തോടുകൂടി മുറികളിലും, തളത്തിലും, വരാന്തയിലും എല്ലാം കിടക്കമാറിയിട്ടു കിടന്നുനോക്കും. അല്പസുഖം തോന്നുമ്പോൾ എണീറ്റു അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കും. വരുന്നവരോടു മുൻപിലത്തെപ്പോലെ സംസാരിക്കുവാൻ വഹിയാ.

കുംഭം പിറന്നു. ശരീരസ്ഥിതി മെച്ചമാവുമെന്ന വിചാരം സി. വി. ക്കു തീരെയും ഇല്ലാതായി. ഭക്ഷണം വേണ്ട. സഹജാതരിൽ അവശേഷിച്ചിട്ടുള്ള മൂത്ത രണ്ടു സഹോദരിമാരും, ഭാര്യ ജാനകിഅമ്മയും, പുത്രൻ ശേഖരപിള്ളയും കൃഷ്ണൻനായരും, വിവാഹിതരും പുത്രവതികളുമായിത്തീർന്നിരുന്ന എല്ലാ പെൺമക്കളും മറ്റു ബന്ധുജനങ്ങളും റോസ്ക്കോട്ടിലുണ്ടു്. ഡാക്ടർ രാമൻതമ്പി, ഡാക്ടർ മാധവൻപിള്ള, വൈദ്യൻ നീലകണ്ഠപ്പിള്ള, എന്നിങ്ങനെ ഭിഷഗ്വരന്മാർ പലരും നോക്കാറുണ്ടു്. കുംഭം പിറന്നതിനു ശേഷമാണു് 'റോസ്ക്കോട്ടിലെ ഭാവനാതത്ത' ഇനി തേന്മഴ പെയ്യുന്ന യാതൊരു സാഹിത്യഫലവും ലോകത്തിനു നല്കാൻ പോകുന്നില്ലെന്നു ഭിഷഗ്വരന്മാർക്കു മനസ്സിലായതു്. അവർ പല ഭേഷജപ്രയോഗങ്ങളും നടത്തിനോക്കി. ശുശ്രൂഷിക്കാനായി ഒരു 'ധാത്രി'യെ സി. വി. യുടെ അരികിൽ നിയോഗിച്ചു. അപരിചിതയായ ഒരു സ്ത്രീയെ ശുശ്രൂഷിക്കുവാൻ കണ്ടിട്ടു് മയങ്ങിക്കിടന്നിരുന്ന സി. വി. കണ്ണു തുറന്നപ്പോൾ ഇങ്ങനെ വിളിച്ചുചോദിച്ചു. "ഇതാര്". ഇതാര്" മറുപടി 'നഴ്സ്' എന്നു കേട്ടപ്പോൾ "എന്നെ ഇതുവരെയും അന്യസ്ത്രീകൾ പരിചരിച്ചിട്ടില്ല. ഇനി ഇപ്പോഴോ? ഒരു അന്യ സ്ത്രീ എന്നെ തൊടരുതു്"?

കുംഭം മൂന്നാംതീയതി സി. വി. തന്റെ മൂത്ത സഹോദരി കാത്യായനിഅമ്മയെ അരികിൽ വിളിച്ചു സംസാരിപ്പാൻ ഭാവിച്ചു. ക്ഷീണാധിക്യം കൊണ്ടു് സാധിച്ചില്ല. അരികിൽ നിന്നിരുന്ന ശ്രീ. കെ. കെ. കുഞ്ചുപിള്ളയോടു കടലാസ്സും പേനയും കൊണ്ടുവരാൻ പറഞ്ഞു. സി. വി. വിറയ്ക്കുന്ന കൈകൾകൊണ്ടു് ഇങ്ങനെയെഴുതി:

"എന്റെ അകത്ത് അമ്മിണിക്കുട്ടിയെക്കാൾ, സാവിത്രിയെക്കാൾ ശോഭിതമായിരുന്നു."

സി. വി. അവസാനമായി എഴുതിയത് മേൽ കാണുന്ന ഒരു വാചകമായിരുന്നു. പിന്നീട് ഇടയ്ക്കിടെ ഓർമ്മ ഇല്ലാതായി. റോസ്കോട്ടിൽ ഒരു മൂകത വ്യാപിച്ചു.

1097 മീനം 8-ാം തീയതി പതിവുപോലെ കനകനെ ചെങ്കതിർ ചിന്നി സൂര്യൻ ഉയർന്നു. സമയം 7-45-ആയി. ആത്മാവ് ആ ജനകീയശക്തിയുടെ പ്രവാചകന്റെ ശരീരം ഉപേക്ഷിച്ചു. മരണവാർത്ത പുറത്തുവന്നപ്പോൾ തിരുവനന്തപുരംനഗരിയിൽ കണ്ട സംഭ്രാന്തിയെപ്പറ്റി വിവരിക്കാൻ പ്രയാസമാണ്. റോസ്കോട്ടിന്റെ മുൻപിൽ ഒരു മനുഷ്യ സമുദ്രംതന്നെ ഉണ്ടായി. കേരളത്തിലെങ്ങും വൈദ്യുതിവേഗത്തിലാണ് വാർത്ത എത്തിയത്. ശവദാഹം റോസ്കോട്ടിൽതന്നെ നടന്നു.

"ഒരിക്കലും കനിയാത്തത്" എന്ന ആ ഗുരുപദേശത്തിൽ നിന്നൊട്ടും വ്യത്യാസം വരുത്താതെ ജീവിക്കുകയും, ചിന്തിക്കുകയും, എഴുതുകയും ചെയ്ത പുരുഷന്റെ മഹാശോഭയായ സി.വി. രാമൻപിള്ള വെന്തെരിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷവും, ചന്ദനം മണക്കുന്നതുപോലെ നമ്മുടെ മുൻപിൽ യശഃപരിമളത്തോടുകൂടി നിത്യനായി ഇന്നും നില്ക്കുന്നു.

സമാപ്തം.

